CARMINA
ILLUSTRIUM
POETARUM
ITALORUM.

CARMINA
ILLUSTRIUM
POETARUM
ITALORUM.

TOMUS QUINTUS.



FLORENTIÆ. M DCC. XX.
Typis Regiæ Celsitudinis, apud Joannem Cajetanum Tartinium, & Sanctem Franchium.

Superiorum permissu.

CATALOGUS
ITALORUM POETARUM
Tomi Quinti.

F

G

Gian-

H

I

CAR-



CARMINA
ILLUSTRIUM
POETARUM
ITALORUM.



HIERONYMI FRACASTORII
VERONENSIS.

Syphilidis, sive de Morbo Gallico Libri tres.

AD PETRUM BEMBUM.

Liber Primus.

QUi casus rerûm varii, quæ semina morbum
Insuetum, nec longa ulli per sæcula visum
Attulerint: nostra qui tempestate per omnem
Europam, partimque Asiæ, Libyæque per urbes
Sæviit: in Latium vero per tristia bella
Gallorum irrupit, nomenque a gente recepit:
Necnon & quæ cura, & opis quid comperit usus,
Magnaque in angustis hominum sollertia rebus,

Et monſtrata Deûm auxilia, data munera Cœli
Hinc canere, & longe ſecretas quærere cauſſas
Aëra per liquidum, & vaſti per ſidera olympi
Incipiam: dulci quando novitatis amore
Correptum, placidi Naturæ ſuavibus horti
Floribus invitant, & amantes mira Camœnæ.
Bembe, decus clarum Auſoniæ, ſi forte vacare
Conſultis Leo te a magnis paulisper, & alta
Rerum mole ſinit, totum qua ſuſtinet orbem;
Et juvat ad dulces paulum ſecedere Muſas:
Ne noſtros contemne orſus, medicumque laborem,
Quidquid id eſt, Deus hæc quondam dignatus Apollo eſt:
Et parvis quoque rebus ineſt ſua ſæpe voluptas.
Scilicet hac tenui rerum ſub imagine multum
Naturæ, fatique ſubeſt, & grandis origo.
Tu mihi, quæ rerum cauſſas, quæ ſidera noſcis,
Et cœli effectus varios, atque aëris oras,
Uranie (ſic dum puro ſpatiaris olympo,
Metiriſque vagi lucentes ætheris ignes,
Concentu tibi divino cita ſidera plaudant)
Ipſa ades, & mecum placidas, Dea, lude per umbras,
Dum tenues auræ, dum myrtea ſilva canenti
Aſpirat, reſonatque cavis Benacus ab antris,
Dic, Dea, quæ cauſſæ nobis poſt ſæcula tanta
Inſolitam peperere luem? num tempore ab illo
Vecta mari occiduo noſtrum pervenit in orbem,
Ex quo lecta manus ſolvens de littore Ibero
Auſa fretum tentare, vagique incognita ponti eſt
Æquora, & orbe alio poſitas, perquirere terras?
Illic namque ferunt æterna labe per omnes
Id morbi regnare urbes, paſſimque vagari
Perpetuo cœli vitio, atque ignoſcere paucis.
Commercîne igitur cauſſa acceſſiſſe putandum eſt
Delatam contagem ad nos, quæ parva ſub ipſis
Principiis, mox & vires, & pabula ſenſim
Suſcipiens, ſe ſe in terras diffuderit omnes?
Ut ſæpe in ſtipulas cecidit quum forte favilla
De face, neglectam paſtor quam liquit in arvo,
Illa

Illa quidem tenuis primum, ſimilisque moranti
Incedit; mox ut paulatim increvit eundo,
Tollitur & victrix meſſem populatur, & agros,
Vicinumque nemus, flammaſque ſub æthera jactat.
Dat ſonitum longe crepitans Jovis avia ſilva,
Et cœlum late circum, campique relucent.
At vero, ſi rite fidem obſervata merentur
Non ita cenſendum: nec certe credere par eſt
Eſſe peregrinam nobis, tranſque æquora vectam
Contagem; quoniam in primis oſtendere multos
Poſſumus, attactu qui nullius hanc tamen ipſam
Sponte ſua ſenſere luem, primique tulere.
Præterea & tantum terrarum tempore parvo
Contages non una ſimul potuiſſet obire,
Aſpice per Latii populos, quique herbida Sagræ
Paſcua, & Auſonios ſaltus, & Japygis oræ
Arva colunt: ſpecta, Tyberis qua labitur, & qua
Eridanus centum fluviis comitatus in æquor,
Centum urbes rigat, & placidis interfluit undis:
Uno nonne vides ut tempore peſtis in omnes
Sæviit? ut ſortem pariter tranſegimus unam?
Quinetiam externos eadem per tempora primum
Excepiſſe ferunt: nec eam cognovit Ibera
Gens prius, ignotum quæ ſcindere puppibus æquor
Auſa fuit, quam quos diſterminat alta Pyrene,
Atque freta, atque Alpes cingunt, Rhenuſque bicornis:
Quam reliqui, quos lata tenet gelida ora ſub Arcto.
Tempore non alio, Pœni, ſenſiſtis, & omnes
Qui lætam Ægyptum metitis, fœcundaque Nilo
Arva, & palmiferæ ſilvas tondetis Idumes.
Quæ quum ſic habeant ſeſe, nempe altius iſti
Principium labi, rerumque latentior ordo,
(Ni fallor) graviorque ſubeſt, & major origo.
Principio quæque in terris, quæque æthere in alto,
Atque mari in magno Natura educit in auras,
Cuncta quidem nec ſorte una, nec legibus iiſdem
Proveniunt: ſed enim, quorum primordia conſtant
E paucis, crebro ac paſſim pars magna creantur:

Rarius ast alia apparent, & non nisi certis
Temporibusve, locisve, quibus violentior ortus,
Et longe sita principia; ac nonnulla prius, quam
Erumpant tenebris, & opaco carcere noctis,
Mille trahunt annos, spatiosaque sæcula poscunt.
Tanta vi coëunt genitalia semina in unum.
Ergo & morborum quoniam non omnibus una
Nascendi est ratio, facilis pars maxima visu est
Et faciles ortus habet, & primordia præsto.
Rarius emergunt alii, & post tempore longo
Difficiles caussas, & inextricabile fatum,
Et sero potuere altas superare tenebras.
Sic elephas sacer Ausoniis incognitus oris,
Sic lichen latuere diu, quibus incola Nili
Gens tantum, regioque omnis vicina laborat.
De genere hoc est dira lues, quæ nuper in auras
Exiit, & tandem sese caligine ab atra
Exemit, durosque ortus, & vincula rupit.
Quam tamen (æternum quoniam dilabitur ævum)
Non semel in terris visam, sed sæpe fuisse
Ducendum est, quamquam nobis nec nomine nota
Hactenus illa fuit: quoniam longæva vetustas
Cuncta situ involvens, & res, & nomina delet:
Nec monumenta patrum seri videre nepotes.
Oceano tamen in magno sub Sole cadente,
Qua misera inventum nuper gens accolit Orbem,
Passim oritur, nullisque locis non cognita vulgo est.
Usque adeo rerum caussæ, atque exordia prima
Et cœlo variare, & longo tempore possunt.
Quodque illic fert sponte aër, & idonea tellus,
Huc tandem annorum nobis longa attulit ætas.
Cujus forte suo si cunctas ordine caussas
Nosse cupis, magni primum circumspice mundi
Quantum hoc infecit vitium, quot adiverit urbes.
Quumque animadvertas tam vastæ semina labis
Esse, nec in terræ gremio, nec in æquore posse,
Haud dubie tecum statuas, reputesque, necesse est,
Principium, sedemque mali consistere in ipso
Aë-

Aëre, qui terras circum diffunditur omnes,
Qui nobis sese insinuat per corpora ubique,
Suetus & has generi viventum immittere pestes.
Aër quippe pater rerum est, & originis auctor.
Idem sæpe graves morbos mortalibus affert,
Multimode natus tabescere corpore molli,
Et facile affectus capere, atque inferre receptos.
Nunc vero quonam ille modo contagia traxit,
Accipe: quid mutare queant labentia sæcla.
In primis tum Sol rutilus, tum sidera cuncta
Tellurem, liquidasque auras, atque æquora ponti
Immutant, agitantque; utque ipso sidera cœlo
Mutavere vicem, & sedes liquere priores,
Sic elementa modis variis se grandia vertunt.
Aspice, ut, hibernus rapidos ubi flexit in Austrum
Phœbus equos, nostrumque videt depressior orbem,
Bruma riget, duratque gelu, spargitque pruina
Tellurem, & gelida glacie vaga flumina sistit.
Idem, ubi nos Cancro propior spectavit ab alto,
Urit agros, arent nemora, & sitientia prata.
Siccaque pulvereis æstas squallescit in arvis.
Nec dubium, quin & noctis nitor, aurea Luna,
Cui maria alta, omnis cui rerum obtemperat humor:
Quin & Saturni grave sidus, & æquior orbi
Stella Jovis: quin pulchra Venusque, & Martius ignis,
Ac reliqua astra etiam mutent elementa, trahantque
Perpetuum, & late magnos dent undique motus:
Præcipue sedem si quando plurima in unam
Convenere, suo vel multum devia cursu
Longe alias tenuere vias, hæc scilicet annis
Pluribus, & rapidi post multa volumina cœli
Eveniunt, Diis fata modis volventibus istis.
Ut vero evenisse datum est, numerumque diesque
Exegere suos, præfixaque tempora fatis,
Proh quanta aërios tractus, salsa æquora quanta,
Telluremque manent! alibi quippe omnia late
Cogentur spatia in nubes, cœlum imbribus omne
Solvetur, summisque voluti montibus amnes

Præcipites ſecum ſilvas ſecum aſpera ſaxa,
Secum armenta trahent: medius pater impete magno
Aut Padus, aut Ganges ſuper & nemora alta domoſque
Turbidus, æquabit pelago freta lata ſonante.
Æſtates alibi magnæ condentur, & ipſæ
Flumina ſpeluncis flebunt arentia Nymphæ.
Aut venti cuncta invertent, aut obice clauſi
Excutient tellurem imam, & cum turribus urbes.
Forſitan & tempus veniet, poſcentibus olim
Natura, fatiſque Deûm, quum non modo tellus
Nunc culta, aut obducta mari, aut deſerta jacebit,
Verum etiam Sol ipſe novum (quis credere poſſit?)
Curret iter, ſua nec per tempora diffluet annus.
Aſt inſueti æſtus, inſuetaque frigora mundo
Inſurgent, & certa dies animalia terris
Monſtrabit nova, naſcentur pecudeſque, feræque
Sponte ſua, primaque animas ab origine ſument.
Forſitan & majora audens producere tellus
Cœumque, Enceladumque feret magnumque Typhoëa,
Auſuros patrio Superos detrudere Cœlo,
Convulſumque Oſſan nemoroſo imponere Olympo:
Quæ quum perſpicias, nihil eſt, cur tempore certo
Admirere novis magnum marceſcere morbis
Aëra, contageſque novas viventibus ægris
Sidere ſub certo fieri, & per ſæcula longa.
Bis centum fluxere anni, quum flammea Marte
Lumina Saturno triſti immiſcente, per omnes
Auroræ populos, per quæ rigat æquora Ganges,
Inſolita exarſit febris, quæ pectore anhelo
Sanguineum ſputum exagitans (miſerabile viſu)
Quarta luce frequens fato perdebat acerbo.
Illa eadem Aſſyriæ gentes, & Perſidos, & quæ
Euphratem, Tigrimque bibunt, poſt tempore parvo
Corripuit, diteſque Arabas, mollemque Canopum:
Inde Phrygas, inde & miſerum trans æquora vecta
Infecit Latium, atque Europa ſæviit omni.
Ergo age jam mecum, ſemper ſeſe æthera circum
Volventem, Superûmque domos, ardentiaque aſtra
Con-

Contemplare, animumque agitans per cuncta, require,
Quis ſtatus illorum fuerit, quæ ſigna dedere
Sidera, quid noſtris cœlum portenderit annis:
Hinc etenim tibi forte novæ contagis origo
Omnis, & eventus tanti via prima pateſcet.
Aſpice, candentes magni qua Cancer olympi
Excubat ante fores, & brachia pandit aperta;
Hinc diræ facies, hinc ſe diverſa malorum
Oſtendent portenta: una hac ſub parte videbis
Magna coiſſe ſimul radiis ardentibus aſtra,
Et conjuratas ſparſiſſe per aëra flammas:
Flammas, quas longe tumulo Sirenis ab alto
Proſpiciens ſenior Vates, quem dia per omnes
Cœlicolûmque domos duxit, docuitque futura
Uranie: miſeras, inquit, defendite terras,
O Superi; inſolitam video per inania ferri
Illuviem, & magnos cœli tabeſcere tractus,
Bella etiam Europæ miſeræ, bella impia, & agros
Auſoniæ paſſim currentes ſanguine cerno.
Dixit, & illa etiam ſcriptis ventura notavit.
Mos ſuperum eſt, ubi ſæcla vagus Sol certa peregit,
Ab Jove decerni fata, & cuncta ordine pandi,
Quæcumque eventura manent terraſque, polumque.
Quod tempus quum jam noſtris venientibus annis
Inſtaret, rerum ſummus ſator, & Superûm Rex
Juppiter acciri ſocios in rebus agendis,
Saturnum, Martemque jubet; bipatentia Cancer
Limina portarum reſerat, Diiſque atria pandit.
Conveniunt, quibus eſt fatorum cura gerenda.
Impiger ante alios flammis, ferroque coruſcans
Bellipotens Mavors, animis cui prœlia, & arma,
Vindictæque manent, & ovantes ſanguine cædes.
Poſt placidus curru invectus rex Juppiter aureo,
Inſequitur (ni fata obſtent) pater omnibus æquus.
Poſtremus, longaque via tardatus, & annis
Falcifer accedit ſenior, qui haud immemor iræ
In natum veteris, nato & parere recuſans,
Sæpe etiam ceſſit retro, & veſtigia torſit,

Multa minans, multumque animo indignatus iniquo.
Juppiter at solio ex alto, quo se solet uno
Tollere, percenset fata, & ventura resolvit,
Multum infelicis miserans incommoda terræ,
Bellaque, fortunasque virûm, casuraque rerum
Imperia, & prædas, adapertaque limina morti;
In primis ignota novi contagia morbi:
Morbi, qui humanæ nulla mansuescat opis vi.
Assensere Dei reliqui: concussus olympus
Intremuit, tactusque novis defluxibus æther.
Paulatim aërii tractus, & inania lata
Accepere luem, vacuasque insuetus in auras
Marcor iit, cœlumque tulit contagia in omne.
Sive quod ardenti tot concurrentibus astris
Cum Sole, e pelago multos terraque vapores
Traxerit ignea vis, qui misti tenuibus auris
Correptique novo vitio, contagia visu
Perrara attulerint: aliud sive æthere ab alto
Demissum late aërias corruperit oras. (cœlum,
Quamquam animi haud fallor, quid agat, quove ordine
Dicere, & in cunctis certas perquirere caussas
Difficile esse: adeo interdum per tempora longa
Effectus trahit, interdum (quod fallere possit)
Miscentur sors, & varii per singula casus.
Nunc age non id te lateat, super omnia miram
Naturam, & longe variam contagibus esse.
Solis nam sæpe arboribus fit noxius aër,
Et tenerum germen, florumque inficit honorem;
Interdum segetem, & sata læta, annique labores
Corripuit, scabraque ussit rubigine culmos,
Et vitiata parens produxit semina tellus.
Interdum pœnas animalia sola dedere,
Aut multa, aut certa ex ipsis. Memini ipse malignam
Luxuriem vidisse anni, multoque madentem
Autumnum perflatum Austro, quo protinus omne
Caprigenum pecus e cunctis animantibus unum
Corruit, a stabulis lætas ad pabula pastor
Ducebat: tum forte, alta securus in umbra
Dum

Dum caneret, tenuique gregem mulceret avena,
Ecce aliquam tuſſis ſubito irrequieta tenebat,
Nec longe via mortis erat: namque acta repente
Circum præcipiti lapſu, revomenſque ſupremam
Ore animam, ſocias inter moribunda cadebat.
Vere autem (dictu mirum) atque æſtate ſequenti
Infirmas pecudes, balantumque horrida vulgus
Peſtis febre mala miſerum pæne abſtulit omne.
Uſque adeo varia affecti ſunt ſemina cœli,
Et variæ rerum ſpecies, numeruſque viciſſim
Inter mota ſubeſt, interque moventia certus.
Nonne vides, quamvis oculi ſint pectore anhelo
Expoſiti molleſque magis, non attamen ipſos
Carpere tabem oculos, ſed ſeſe immergere in imum
Pulmonem? & pomis quamquam ſit mollior uva,
Non tamen iis vitiatur, at ipſa livet ab uva.
Nempe alibi vires, alibi ſua pabula deſunt:
Aſt alibi mora certa, nec ipſa foramina multum
Non faciunt, hinc denſa nimis, nimis inde ſoluta.
Ergo contagum quoniam natura, genuſque
Tam varium eſt, & multa modis ſunt ſemina miris,
Contemplator & hanc, cujus cœleſtis origo eſt:
Quæ, ſicut deſueta, ita mira erupit in auras.
Illa quidem non muta maris, turbamque natantum,
Non volucres, non bruta altis errantia ſilvis,
Non armenta boum, pecudeſve, armentave equorum
Infecit, ſed mente vigens ex omnibus unum
Humanum genus, & noſtros eſt paſta ſub artus.
Porro homine e toto, quod in ipſo ſanguine craſsum,
Et ſordens lentore foret, fœdiſſima primum
Corripuit, ſeſe paſcens uligine pingui.
Tali ſe morbus ratione, & ſanguis habebant.
Nunc ego te affectus omnes, & ſigna docebo
Contagis miſeræ: atque utinam concedere tantum
Muſa queat, tantumque velit defendere Apollo,
Tempora qui longa evolvit, cui carmina curæ,
Hæc multas monumenta dies ut noſtra ſuperſint.
Forte etenim noſtros olim legiſſe nepotes,

Et

Et signa, & faciem pestis novisse juvabit.
Namque iterum, quum fata dabunt, labentibus annis
Tempus erit, quum nocte atra sopita jacebit
Interitu data: mox iterum post sæcula longa
Illa eadem exsurget, cœlumque aurasque reviset,
Atque iterum ventura illam mirabitur ætas.
In primis mirum illud erat, quod labe recepta,
Sæpe tamen quater ipsa suum compleverat orbem
Luna prius, quam signa satis manifesta darentur.
Scilicet extemplo non se se prodit aperte,
Ut semel est excepta intus, sed tempore certo
Delitet, & sensim vires per pabula captat.
Interea tamen insolito torpore gravati,
Sponteque languentes animis & munera obibant
Ægrius, & toto segnes se corpore agebant.
Ille etiam suus ex oculis vigor, & suus ore
Dejectus color haud læta de fronte cadebat.
Paullatim caries fœdis enata pudendis,
Hinc atque hinc invicta locos, aut inguen edebat.
Tum manifesta magis vitii se prodere signa.
Nam, simul ac puræ fugiens lux alma diei
Cesserat, & noctis tristes induxerat umbras,
Innatusque calor noctu petere intima suetus
Liquerat extremum corpus, nec membra fovebat
Obsita mole pigra humorum, tum vellier artus,
Bracchiaque, scapulæque gravi, suræque dolore.
Quippe, ubi per cunctas ierant contagia venas,
Humoresque ipsos, & nutrimenta futura
Polluerant, natura malum secernere sueta
Infectam partem pellebat corpore ab omni
Exterius: verum crasso quia corpore tarda
Hæc erat. & lentore tenax, multa inter eundum
Hærebat membris exsanguibus, atque lacertis.
Inde graves dabat articulis extenta dolores.
Parte tamen leviore, magisque erumpere nata,
Summa cutis pulsa, & membrorum extrema petebat.
Protinus informes totum per corpus achores
Rumpebant, faciemque horrendam, & pectora fœde
Pro-

Turpabant: species morbi nova: pustula summæ
Glandis ad effigiem, & pituita marcida pingui:
Tempore quæ multo non post adaperta dehiscens,
Mucosa multum sanie, taboque fluebat.
Quinetiam erodens alte, & se funditus abdens
Corpora pascebat misere: nam sæpiùs ipsi
Carne sua exutos artus, squallentiaque ossa
Vidimus, & fœdo rosa ora dehiscere hiatu,
Ora, atque exiles reddentia guttura voces.
Ut sæpe aut cerasis, aut Phyllidis arbore tristi
Vidisti pinguem ex udis manare liquorem
Corticibus, mox in lentum durescere gummi.
Haud secus hac sub labe solet per corpora mucor
Diffluere: hinc demum in turpem concrescere callum
Unde aliquis ver ætatis, pulchramque juventam
Suspirans, & membra oculis deformia torvis
Prospiciens, fœdosque artus, turgentiaque ora,
Sæpe Deos, sæpe astra miser crudelia dixit.
Interea dulces somnos, noctisque soporem
Omnia per terras animalia fessa trahebant:
Illis nulla quies aderat, sopor omnis in auras
Fugerat: iis oriens ingrata Aurora rubebat:
Iis inimica dies, inimicaque noctis imago.
Nulla Ceres illos, Bacchi non ulla juvabant
Munera: non dulces epulæ, non copia rerum,
Non urbis, non ruris opes, non ulla voluptas,
Quamvis sæpe amnes nitidos, jucundaque Tempe,
Et placidas summis quæsissent montibus auras.
Diis etiam sparsæque preces, incensaque templis
Tura, & divitibus decorata altaria donis:
Dii nullas audire preces, donisve moveri.
Ipse ego Cænomanûm memini, qua pinguia dives
Pascua Sebina præterfluit Ollius unda,
Vidisse insignem juvenem, quo clarior alter
Non fuit, Ausonia nec fortunatior omni:
Vix pubescentis florebat vere juventæ,
Divitiis, proavisque potens, & corpore pulchro;
Cui studia aut pernicis equi compescere cursum,
Aut

Aut galeam induere, & pictis splendescere in armis,
Aut juvenile gravi corpus durare palæstra,
Venatuque feras agere, & prævertere cervos:
Illum omnes Ollîque Deæ, Eridanique puellæ
Optarunt, nemorumque Deæ, rurisque puellæ:
Omnes optatos suspiravere hymenæos.
Forsan & ultores Superos neglecta vocavit
Non nequidquam aliqua, & votis pia numina movit;
Nam nimium fidentem animis, nec tanta timentem
Invasit miserum labes, qua sævior usquam
Nulla fuit, nulla umquam aliis spectabitur annis.
Paulatim ver id nitidum, flos ille juventæ
Disperiit, vis illa animi: tum squallida tabes
Artus (horrendum!) miseros obduxit: & alte
Grandia turgebant fœdis abscessibus ossa.
Ulcera (proh Divûm pietatem!) informia pulchros
Pascebant oculos, & diæ lucis amorem,
Pascebantque acri corrosas vulnere nares.
Quo tandem infelix fato, post tempore parvo
Ætheris invisas auras, lucemque reliquit.
Illum Alpes vicinæ, illum vaga flumina flerunt:
Illum omnes Ollique Deæ, Eridanique puellæ
Fleverunt, nemorumque Deæ, rurisque puellæ:
Sebinusque alto gemitum lacus edidit amne.
Ergo hanc per miseras terras Saturnus agebat
Pestem atrox, nec sæva minus crudelis & ipse
Miscebat Mavors, conjunctaque fata ferebat.
Quippe lue hac nascente, putem simul omnia diras
Eumenidas cecinisse fera, & crudelia nobis.
Tartareos etiam barathro dira omnia ab imo
Excivisse lacus, Stygiaque ab sede laborem,
Pestemque, horribilemque famem, bellumque, necemq;
Dii patrii, quorum Ausonia est sub numine, tuque
Tu Latii, Saturne, pater, quid gens tua tantum
Est merita? an quidquam superest dirique gravisque,
Quod sit inexhaustum nobis? ecquod genus usquam
Aversum usque adeo cœlum tulit? ipsa labores,
Parthenope, dic prima tuos, dic funera regum,

Et ſpolia, & prædas, captivaque colla tuorum.
An ſtragem infandam memorem, ſparſumque cruorem
Gallorumque, Italûmque pari diſcrimine, quum jam
Sanguineum, & defuncta virûm, defunctaque equorum
Corpora volventem, criſtaſque, atque arma trahentem
Eridanus pater acciperet rapido agmine Tarrum?
Te quoque ſpumantem, & noſtrorum cæde tumentem,
Abdua, non multo poſt tempore, te pater idem
Eridanus gremio infelix ſuſcepit, & altum
Indoluit tecum, & fluvio ſolatus amico eſt.
Auſonia infelix, en quo diſcordia priſcam
Virtutem, & mundi imperium perduxit avitum!
Angulus anne tui eſt aliquis, qui barbara non ſit
Servitia, & prædas, & triſtia funera paſſus?
Dicite vos, nullos ſoliti ſentire tumultus,
Vitiferi colles, qua flumine pulcher amœno
Erethenus fluit, & plenis lapſurus in æquor
Cornibus, Euganeis properat ſe jungere lymphis.
O patria, o longum felix, longumque quieta
Ante alias, patria o Divûm ſanctiſſima tellus,
Dives opum, fœcunda viris, lætiſſima campis
Uberibus, rapidoque Atheſi, & Benacide lympha,
Ærumnas memorare tuas, ſummamque malorum
Quis queat? & dictis noſtros æquare dolores,
Et turpes ignominias, & barbara juſſa?
Abde caput, Benace, tuo, & te conde ſub amne,
Victrices nec jam Deus interlabere lauros.
En etiam, ceu nos agerent crudelia nulla,
Nec lacrimæ planctuſve forent, en dura tot inter,
Spes Latii, ſpes & ſtudiorum, & Palladis illa
Occidit: ereptum Muſarum e dulcibus ulnis
Te miſerum ante diem crudeli funere, Marce
Antoni, ætatis primo ſub flore cadentem
Vidimus extrema poſitum Benacide ripa,
Quam media inter ſaxa ſonans Sarca abluit unda.
Te ripæ flevere Atheſis, te voce vocare
Auditæ per noctem umbræ, maneſque Catulli,
Et patrios mulcere nova dulcedine lucos.

Tem-

Tempestate illa Ausoniam Rex Gallus opimam
Vertebat bello, & Ligurem ditione premebat.
Parte alia, Cæsar ferro superabat, & igni
Euganeos, placidumque Silim, Carnumque rebellem:
Et totum luctus Latium, mœrorque tenebat.

Liber Secundus.

NUnc age, quæ vitæ ratio, quæ cura adhibenda
Perniciem adversus tantam. quid tempore quoque
Conveniat (nostri quæ pars est altera cœpti)
Expediam, & miranda hominum comperta docebo.
Quippe nova quum re attoniti, multa irrita primum
Tentassent, tamen angustis solertia major
In rebus, crescensque usu experientia longo
Evicere: datumque homini protendere longe
Auxilia, & certis pestem compescere vinclis
Victorem, & se se claras attollere in auras.
Credo equidem & quædam nobis divinitus esse
Inventa, ignaros fatis ducentibus ipsis.
Nam, quamquam fera tempestas. & iniqua fuerunt
Sidera, non tamen omnino præsentia Divum
Abfuit a nobis, placidi & clementia cœli.
Si morbum insolitum, si dura, & tristia bella
Vidimus, & sparsos dominorum cæde penates,
Oppidaque, incensasque urbes, subversaque regna,
Et templa, & raptis temerata altaria sacris:
Flumina dejectas si perrumpentia ripas
Evertere sata, & mediis nemora eruta in undis,
Et pecora, & domini, correptaque rura natarunt;
Obseditque inimica ipsas penuria terras:
Hæc eadem tamen, hæc ætas (quod fata negarunt
Antiquis) totum potuit sulcare carinis
Id pelagi immensum quod circuit Amphitrite.
Nec visum satis, extremo ex Atlante repostos
Hesperidum penetrare sinus, Prassumque sub Arcto
Inspectare alia, præruptaque littora Rhapti,
Atque Arabo advehere, & Carmano ex æquore merces:
Au-

Auroræ ſed itum in populos Titanidis uſque eſt
Supra Indum, Gangemque ſupra, qua terminus olim
Catygare noti Orbis erat: ſuperata Cyambe,
Et dites ebeno, & felices macere ſilvæ.
Denique & a noſtro diverſum gentibus Orbem,
Diverſum cœlo, & clarum majoribus aſtris
Remigio audaci attigimus, ducentibus & Diis.
Vidimus & vatem egregium, cui pulchra canenti
Parthenope, placiduſque cavo Sebethus ab antro
Plauſerunt, umbræque ſacri, Maneſque Maronis;
Qui magnos ſtellarum orbes cantavit, & hortos
Heſperidum, cœlique omnes variabilis oras.
Te vero ut taceam, atque alios, quos fama futura
Poſt mutos cineres, quos & venientia ſæcla
Antiquis conferre volent, at, Bembe, tacendus
Inter dona Deum nobis data non erit umquam
Magnanimus Leo, quo Latium, quo maxima Roma
Attollit caput alta, paterque ex aggere Tybris
Aſſurgit, Romæque fremens gratatur ovanti.
Cujus ab auſpiciis jam nunc mala ſidera mundo
Ceſſere, & læto regnat jam Juppiter orbe,
Puraque pacatum diffundit lumina cœlum.
Unus, qui ærumnas poſt tot, longoſque labores
Dulcia jam profugas revocavit ad otia Muſas,
Et leges Latio antiquas, rectumque, piumque
Reſtituit: qui juſta animo jam concipit arma
Pro re Romana, pro religione Deorum.
Unde etiam Euphrates, etiam late oſtia Nili,
Et tantum Euxini nomen tremit unda refulſi,
Atque Ægea ſuos confugit Doris in Iſthmos.
Ergo, alii dum tanta canent, dumque illius acta
Inclita component, dum forte accingeris & tu
Condere, & æternis victurum intexere chartis,
Nos, quos fata vocant haud tanta ad munera, luſus
Inceptos, quantum tenuis fert Muſa ſequamur.
Principio, quoniam affecti non ſanguinis una
Eſt ratio, tibi ſit morbo ſpes major in illo,
Sanguine qui inſedit puro: verum, quibus atra
Bile

Bile tument, ſpiſſoque reſultant ſanguine venæ,
Major in iis labor eſt, peſtiſque tenacius hæret.
Quare operæ pretium eſt validis, atque acribus uti
Omnibus hos contra miſeris nec parcere membris.
Quinetiam meliora ſibi promittere cuncta
Ille poteſt, qui principiis noviſſe ſub ipſis
Serpentem tacite valuit per viſcera labem.
Namque, ubi paſta diu, vires per pabula longa
Auxerit, & jam ſe vitium firmaverit intra,
Heu quanto tibi libertas ſperanda labore eſt;
Ergo omnem impendens operam te opponere parvis
Principiis, memorique animo hæc præcepta reconde.
In primis ego non omni te aſſueſcere cœlo
Exhorter: fuge, perpetuo quod flatur ab Auſtro,
Quod cæno, immundæque grave eſt ſudore paludis.
Protenti potius campi mihi liber, & agri
Tractus, & apricis placeant in collibus auræ,
Et molles Zephyri, pulſuſque Aquilonibus aër.
Hic (jubeo) tibi nulla quies, nulla otia ſunto.
Rumpe moras, agita aſſiduis venatibus apros
Impiger, aſſiduis agita venatibus urſos.
Nec tibi ſit labor aërii curſu ardua montis
Vincenti, rapidum in valles deflectere cervum,
Et longa luſtrare altos indagine ſaltus.
Vidi ego ſæpe, malum qui jam ſudoribus omne
Finiſſet, ſilviſque luem liquiſſet in altis.
Sed nec turpe puta dextram ſummittere aratro,
Et longum trahere incurvo ſub vomere ſulcum:
Neve bidente ſolum, & duras proſcindere glebas,
Et valida aëriam quercum exturbare bipenni,
Atque imis altam eruere ab radicibus ornum.
Quinetiam, exercere domi quo te quoque poſſis,
Parvam mane pilam verſa mihi, veſpere verſa.
Et ſaltu, & dura potes exſudare palæſtra.
Vince malum: nec te fallat, quod deſidis otii
Aſſidue deſiderium, lectique ſequetur.
Tu lecto ne crede, gravi ne crede ſopori.
His alitur vitium, & placidæ ſub imagine pacis
De-

Decipit, e dulcique trahit fomenta quiete.
Necnon interea effugito, quæ tristia mentem
Sollicitant: procul esse jube curasque, metumque
Pallentem, ultricesque iras, omnemque Minervæ
Addictum studiis animum: sed carmina, sed te
Delectent juvenumque chori, mixtæque puellæ.
Parce tamen Veneri, mollesque ante omnia vita
Concubitus; nihil est nocuum magis: odit & ipsa
Pulchra Venus, teneræ contagem odere puellæ.
Quod sequitur, victus ratio tibi maxima habenda est;
Nec sit cura tibi, neve observantia major.
Principio, quoscumque amnes, quoscumque paludes,
Quosque lacus liquidi pascunt, quosque æquora, pisces,
Omne genus procul amoveo, sunt, quos tamen usus
Liberius, quum res cogit, concedere possit.
Omnibus his est alba caro, non dura, tenaxque,
Quos petræ, & fluviorum adversa, marisque fatigant:
Tales nant pelago phycides, rutilæque per undas
Auratæ, gobiique, & amantes saxea percæ.
Talis dulcifluûm fluviorum scarus ad ora
Solus saxa inter depastas ruminat herbas.
Sed neque, quæ stagnis volucres, quæque amnibus altis
Degere amant, liquidisque cibum perquirere in undis,
Laudarim: tibi pinguis anas, tibi crudior anser
Vitetur, potiusque vigil Capitolia servet:
Viteturque gravi coturnix tarda sagina.
Tu teneros lactes, tu pandæ abdomina porcæ,
Porcæ heu terga fuge, & lumbis ne vescere aprinis,
Venatu quamvis toties confeceris apros.
Quin neque te crudus cucumis, non tubera captent,
Neve famem cinara, bulbisve salacibus exple.
Non placeat mihi lactis amor, non usus aceti,
Non fumosa mero spumantia pocula Baccho,
Qualia Cyrnæi colles, campique Falerni,
Et Fucinus ager mittunt: aut qualia nostris
Rhetica dat parvo de collibus uva racemo.
Nempe Sabina magis placeant, dilutaque tellus
Quæ tulit, & multo domuerunt Najades amne.

At tibi si ex horto victus, mensæque Deorum
Sunt animo, atque olerum simplex, & inempta voluptas,
Non mentæ virides, non læta sisymbria desunt,
Intybaque, & toto florentes frigore sonchi,
Et sia fontanis semper gaudentia rivis,
Et thymbræ suaves, & odoriferæ calaminthæ:
Læta meliphylla, & riguo buglossus ab horto
Carpantur, plenisque ferax erucula palmis,
Atque olus, atque rumex, & salsi gramina crithmi.
Ipsa lupum dumeta ferent: hinc collige primos
Asparagos, albæ asparagos hinc collige vitis,
Quum nondum explicuit ramos, umbracula nondum
Texuit, & virides jussit pendere corymbos.
Singula sed longum est, nec percensere necesse,
Jamque aliud vocor ad munus; juvat in nova Musas
Naturæ nemora Aoniis deducere ab umbris:
Unde mihi si non e lauro intexere fronti
Serta volent, tantaque caput cinxisse corona,
At saltem ob servata hominum tot millia, dignum
Censuerint querna redimiri tempora fronde

Vere novo si quem morbus tenet, aut & in ipso
Autumno, si firma ætas, si sanguis abundat,
Regalem, mediamve lacerti incidere venam
Proderit, atque extra fœdatum haurire cruorem.
Præterea, quocumque habeat te tempore pestis,
Corruptum humorem, & contagem educere turpem
Ne pigeat, facilique luem deponere ab alvo.
Ante tamen ducenda para, concreta resolve,
Et crassa attenua, & lentore tenacia frange.

Ergo Coryciumque thymum sit cura, thymumque
Pamphylium, thymbræ similis qui durior exit,
Prima tibi coxisse, lupique volubile gramen,
Fœniculumque, apiumque, & amari germina capni.
His polyporum hirtos imitata filicula cirros
Additur, & lymphis tangi renuens adiantus:
His sterile asplenum, his pictam phyllirida junge.
Quorum ubi decoctum permultis ante diebus
Ebiberis, crudumque humorem incoxeris omnem,

Tum

Tum ſcilla medicare acri, & colocynthide amara,
Helleboroque gravi, necnon quæ in littore ſurgens,
Qua ludit maris unda, ter evariata colorem,
Ter flores mutata die, rem nomine ſignat,
Herba potens radice, ſuum cui zinziber adde:
Adde etiam anguineum cucumin, Nabathæaque tura,
Myrrhamque, bdelamque, hammoniacique liquorem,
Et lacrimam panaceam, & dulci Colchica bulbo.
His actis, ſi forte tibi frigentia corda,
Et molles animi fuerint, nec acerba placebit
In primis tentare, brevique exſtinguere peſtem,
Sed placidis agere, & per tempora lenibus uti,
Tum ſupereſt tibi cura animum ad fomenta relicta
Vertere, contagiſque ad tenuia ſemina cæcæ,
Illa quidem conſueta modis inſerpere miris.
Profuerint igitur, quæque exſiccantia, quæque
Marcori reſinoſa ſolent obſiſtere putri.
Tales ſunt myrrhæ lacrimæ, ſunt talia tura,
Cedruſque, aſpalathuſque, immortaliſque cupreſſus,
Et bene cum calamo ſpirans redolente cyperus.
Ergo nec deſint caſiæ, nec deſit amomum,
Macerve, agalochumve tibi, nec cinnama odora.
Eſt etiam in pratis illud, juxtaque paludes
Scordion, omnigenis quod tantum obſtare venenis,
Contagique ſolet, parvo quærenda labore
Herba tibi: viret ipſa comis imitata chamædrym,
Flore rubens, referenſque allî cum voce ſaporem.
Aurora naſcente hujus frondemque comantem
Radiceſque coque, atque hauſtu te prolue largo.
Sed neque carminibus neglecta ſilebere noſtris,
Heſperidum decus, & Medarum gloria, citre,
Silvarum: ſi forte ſacris cantata Poëtis
Parte quoque hac medicam non dedignabere Muſam.
Sic tibi ſit ſemper viridis coma, ſemper opaca,
Semper flore novo redolens: ſis ſemper onuſta
Per viridem pomis ſilvam pendentibus aureis,
Ergo, ubi nitendum eſt cæcis te opponere morbi
Seminibus, vi mira arbor Cithereia præſtat.

Quippe illam Citherea, ſuum dum plorat Adonim,
Munere donavit multo, & virtutibus auxit.
Quorumdam inventum eſt vitrei intra concava vaſis,
Cui collum oblongum eſt, venter turgeſcit in orbem,
Aut hederæ folia, aut Ida mittente maniplos
Dictamni, Illyricamve irim, rhamnive nigrantem
Radicem, aut inulas coquere; in ſublime ſolutus
Effertur vapor, & tenuis vacua omnia complet.
Aſt, ubi frigenti occurſavit ab aëre vitro,
Cogitur, & rorem liquidus denſatur in udum,
Decurritque vagis per aperta canalia rivis.
Deſtillantis aquæ cyathum ſub lumina prima
Luciferi potare jubent, ſtratiſque parare
Sudorem, nec certe ab re: vis utilis olli eſt,
Relliquias morbi tenues diſpergere in auras.
Interea, ſi membra dolor convulſa malignus
Torqueat, œſypo propera lenire dolorem,
Maſtichinoque oleo: lentum quibus anſeris unguen,
Emulſumque potes lini de ſemine mucum,
Narciſſumque, inulamque, liquentiaque addere mella,
Coryciumque crocum, & vilem componere amurcam.
At, fauces atque ora malus ſi eroſerit herpes,
Tange nitro, & viridi medicata ærugine lympha
Semina inure mala, & ſerpentem interfice peſtem.
Verum ipſos ope non alia conſumere achores,
Urentum quam vi, poteris, quibus addere debes
Pingue aliquid, quod ſecum intus ſiccantia portet.
Hæc eadem, & miſeros artus ſi qua ulcera paſcunt,
Tollere, concretoſque valebunt ſolvere callos.
Si vero aut hæc nequidquam tentaſſe videbis,
Aut vires, animique valent ad fortia quæque,
Nec differre cupis, quin te committere acerbis
Feſtines, diramque brevi conſumere peſtem,
Hinc alia inventa expediam, quæ triſtia quanto
Sunt magis, hoc tanto citius finire labores,
Ærumnaſque mali poterunt: quippe effera labes
Inter prima tenax, & multo fomite vivax
Nedum ſe haud vinci placidis, & mitibus, at nec
Tra-

Tractari finit, & mansuescere dura repugnat.
Sunt igitur styracem in primis qui, cinnabarimque,
Et minium, & stymmi agglomerant, & tura minuta,
Quorum suffitu pertingunt corpus acerbo,
Absumuntque luem miseram, & contagia dira.
At vero & partim durum est medicamen, & acre,
Partim etiam fallax, quo faucibus angit in ipsis
Spiritus, eluctansque animam vix continet ægram.
Quo circa totum ad corpus nemo audeat uti
Judice me. certis fortasse erit utile membris,
Quæ papulæ informes, Chironiaque ulcera pascunt.
Argento melius persolvunt omnia vivo
Pars major: miranda etenim vis insita in illo est:
Sive quod id natum est subito frigusque caloremque
Excipere, unde in se nostrum cito contrahit ignem,
Quodque est condensum, humores dissolvit, agitque
Fortius, ut candens ferrum flamma acrius urit.
Sive acres, unde id constat compagine mira,
Particulæ nexuque suo, vinclisque solutæ
Introrsum, ut potuere seorsum in corpora ferri,
Colliquant concreta, & semina pestis inurunt;
Sive aliam vim fata illi, & Natura dedere.
Cujus & inventum medicamen munere Divûm
Digressus referam. quis enim admiranda Deorum
Munera prætereat? Syriæ nam forte sub altis
Vallibus umbrosi nemora inter glauca salicti,
Callirhoë qua fonte sonans decurrit amœno,
Fama est cultorem Diis sacri agrestibus horti,
Cultorem nemorum, sectatoremque ferarum,
Ilcea labe gravem tanta, dum molle cyperum,
Et casiam, & silvam late fragrantis amomi
Irrigat, hæc orasse Deos, & talia fatum:
Dii, quos ipse diu colui, tuque optima tristes,
Callirhoë, quæ sancta soles depellere morbos,
Cui nuper ramosa ferens ego cornua cervi
Aëria victor fixi capita horrida quercu:
Dii, mihi crudelem misero si tollere pestem
Hanc dabitis, quæ me afflictat noctesque diesque,

Ipſe ego purpureas, ipſe albas veris, & horti
Primitias, vobis violas, ego lilia vobis
Alba legam, primaſque roſas, primoſque hyacinthos,
Veſtraque odoratis onerabo altaria ſertis.
Gramen erat juxta viridans. Sic fatus, ut æſtu
Feſſus erat, viridi deſedit graminis herba.
Hic Dea, vicino quæ ſe ſe fonte lavabat,
Callirhoë liquido ex antro per lubrica muſco
Saxa fluens, juveni dulci blandita ſuſurro,
Lethæum immiſſit ſomnum, ſparſitque ſopore
Graminea in ripa, & ſalicum nemus inter opacum;
Atque illi viſa eſt ſacro ſe flumine tollens
In ſomnis coram eſſe, pia & ſic voce locuta:
Ilceu, in extremo Diis tandem audite labore,
Cura mei, tibi nulla ſalus, quacumque videt Sol,
Speranda eſt terram magnam ſuper, hoc tibi pœnæ
Dat Trivia, & precibus Triviæ exoratus Apollo,
Ob ſacrum jaculo percuſſum ad flumina cervum,
Et noſtris affixa tibi capita horrida truncis.
Nam, poſtquam illa feram exanimem per gramina vidit
Abſciſſo capite, & ſacro ſparſa arva cruore,
Omnibus ingemuit ſilvis, dirumque precata eſt
Auctori, oranti Latous tanta Sorori
Affuit, & peſtem miſero immiſere nefandam
Durus uterque tibi: quin & quacumque videt Sol,
Interdixit opem: quare tellure ſub ima,
Si qua ſalus ſupereſt, cæca ſub nocte petenda eſt.
Eſt ſpecus arboribus tectum, atque horrore verendum
Vicina ſub rupe, Jovis qua plurima ſilva
Accubat, & raucum reddit coma cedria murmur.
Huc, ubi ſe primis Aurora emittet ab undis,
Ire para, & nigrantem ipſis in faucibus agnam
Mactato ſupplex, atque Ops tibi maxima, dic, hanc,
Dic, ferio, nigram tum Noctem, umbraſque ſilentes,
Umbrarumque Deos, ignotaque numina Nymphas,
Et thya venerare, atræ & nidore cupreſſi.
Hic tibi narranti cauſſam, auxiliumque vocanti
Haud aberit Dea, quæ cæcæ in penetralia terræ
De-

Deducat te sancta, & opem tibi sedula præstet.
Surge age, nec vani speciem tibi concipe somni.
Illa ego sum, quæ culta vago per pinguia fonte
Dilabor, Dea vicinis tibi cognita ab undis.
Sic ait, & se cæruleo cita condidit amne.
Ille autem, ut placidus cessit sopor, omina lætus
Accipit, & Nympham precibus veneratur amicam.
O sequor, o quocumque vocas, pulcherrima fontis
Vicini Dea, Callirhoë. Tum postera primum
Exsurgens Aurora, suos ubi protulit ortus,
Monstratum Jovis in silva sub rupibus altis
Antrum ingens petit, & nigrantem tergora primo
Vestibulo sistit pecudem, magnæque trementem
Mactat Opi: tibique, inquit, ego hāc, Ops maxima, macto.
Tum Noctem, Noctisque Deas ignota precatur
Numina, jamque simul thyan, atramque cupressum
Urebat, quum vox terræ revoluta cavernis
Longe audita sacras Nympharum perculit aures:
Nympharum, quibus æra solo sunt condita curæ.
Extemplo commotæ omnes, ac cœpta reponunt,
Sulphureos forte ut latices, & flumina vivi
Argenti, mox unde nitens concresceret aurum,
Tractabant, gelidoque prementes fonte coquebant.
Centum ignis spissi radios, centum ætheris usti,
Bis centum concretorum terræque marisque
Miscuerat, nostros fugentia semina visus.
At Lipare, Lipare argenti cui semina, & auri
Cura data, & sacrum flammis adolere bitumen:
Continuo obscuræ latebrosa per avia terræ
Ilcea adit, firmansque animum sic incipit ipsa:
Ilceu (namque tuum nec nomen, nec mihi labes
Ignota est, nec quid venias) jam corde timorem
Exue. Nequidquam non te huc carissima mittit
Callirhoë. Tibi parta salus tellure sub ima est.
Tolle animos, & me per opaca silentia terræ
Insequere: ipsa adero. & præsenti numine ducam.
Sic ait, & se antro gradiens præmittit opaco.
Ille subit, magnos terræ miratus hiatus,

Squallentesque situ æterno, & sine lumine vastas
Speluncas, terramque meantia flumina subter.
Tum Lipare: hoc quodcũque patet, quã maxima terra est,
Hunc totum sine luce globum, loca subdita nocti
Dii habitant: imas retinet Proserpina sedes,
Flumina supremas, quæ sacris concita ab antris
In mare per latas abeunt resonantia terras.
In medio dites Nymphæ, genera unde metalli,
Ærisque, argentique, aurique nitentis origo:
Quarum ego nunc ad te miserans ipsa una Sororum
Advenio, illa ego, quæ venas per montis hiantes,
Callirrhoæ haud ignota tuæ, fumantia mitto
Sulphura. Sic ibant terra, & caligine tecti.
Jamque exaudiri crepitantes sulphure flammæ,
Conclusique ignes, stridentiaque æra caminis.
Hæc regio est late, variis ubi fœta metallis,
Virgo ait, est tellus: quorum vos tanta cupido
Exercet, superas cœli qui cernitis auras,
Hæc loca mille Deæ cæcis habitamus in antris,
Nocte Deæ, & Tellure satæ, queis munera mille,
Mille artes, studium est aliis deducere rivos,
Scintillas aliis rimari, & sparsa per omnem
Semina tellurem flammarum, ignisque corusci.
Materiam miscent aliæ, massamque coërcent
Obicibus, multa & gelidarum inspergine aquarum.
Non procul eruptis fumantia tecta caminis
Ætnæi Cyclopes habent versantque, coquuntque
Vulcano stridente, atque æra sonantia cudunt.
Læva hæc abstrusum per iter via ducit ad illos.
Dextera sed sacri fluvii te sistet ad undam,
Argento fluitantem undam, vivoque metallo,
Unde salus speranda, & jam aurea tecta subibant,
Rorantesque domos spoliis, fuligineque atra
Speluncas varie obductas, & sulphure glauco.
Jamque lacus late undantes, liquidoque fluentes
Argento juxta astabant, ripasque tenebant.
Hic tibi tantorum requies inventa laborum,
Subsequitur Lipare, postquam ter flumine vivo
Per-

Perfusus, sacra vitium omne reliqueris unda.
Sic fatur, simul argenti ter fonte salubri
Perfundit, ter virgineis dat flumina palmis
Membra super, juvenem toto ter corpore lustrat
Mirantem exuvias turpes, & labe maligna
Exutos artus, pestemque sub amne relictam.
Ergo age, quum primum cœli te purior aër
Accipiet, nitidamque diem, Solemque videbis,
Sacra para, & castam supplex venerare Dianam,
Indigenasque Deos & Numina fontis amici.
Sic Virgo, & juvenem tanto pro munere grates
Solventem e nocte ætherias educit in oras,
Dimittitque alacrem, atque optata in lumina reddit.
Accepit nova fama fidem, populosque per omnes
Prodiit haud fallax medicamen: cœptaque primum
Misceri argento fluitanti axungia porcæ.
Mox etiam Oriciæ simul adjuncta est terebinthi,
Et laricis resina aëriæ. Sunt, qui unguen equinum,
Ursinumve adhibent, bdelæ, cedrique liquorem.
Nonnulli & myrrhæ guttas, & mascula tura
Adjiciunt, miniumque rubens, & sulphura viva.
Haud vero mihi displiceat, componere si quem
Trita melampodia, atque arentem juverit irim,
Galbanaque, & laser grave olens, oleumque salubre
Lentisci, atque oleum haud experti sulphuris ignem.
His igitur totum oblinere, atque obducere corpus
Ne obscœnum, ne turpe puta; per talia morbus
Tollitur, & nihil esse potest obscœnius ipso.
Parce tamen capiti, & præcordia mollia vita.
Tum super & vittas astringe, & stuppea necte
Vellera; dein stratis tegmento imponere multo,
Dum sudes, fœdæque fluant per corpora guttæ.
Hæc tibi bis quinis satis est iterasse diebus.
Durum erit: at, quidquid tulerit res ipsa, ferendum est.
Aude animis; tibi certa salus stans limine in ipso
Signa dabit: liquefacta mali excrementa videbis
Assidue sputo immundo fluitare per ora,
Et largum ante pedes tabi mirabere flumen.

Ora tamen fœda erodens ulcuſcula: ſed tu
Lacte fove & cocto cytini, viridiſque liguſtri.
Tempore non alio generoſi pocula Bacchi
Annuerim ſumenda tibi, purumque Falernum,
Et Chia, & pateris ſpumantia Rhetica largis.
Sed jam age vicinæ victor gratare ſaluti:
Ultima adeſt tibi cura, eadem & placidiſſima, corpus
Abluere, & luſtrare artus, ac membra piare
Stœchade, amaracinique comis, & rore marino,
Verbenaque ſacra, & bene olentibus heracleis.

Liber Tertius.

SEd jam me nemora alterius felicia Mundi,
Externique vocant ſaltus: longe aſſonat æquor
Herculeas ultra metas, & littora longe
Applaudunt ſemota, mihi nunc magna Deorum
Munera, & ignoto devecta ex Orbe canenda
Sancta arbos, quæ ſola modum, requiemque dolori,
Et finem dedit ærumnis, age, Diva, beatum,
Uranie, venerare nemus, crineſque revinctam
Fronde nova juvet in medica procedere palla
Per Latium, & ſanctos populis oſtendere ramos:
Et juvet haud umquam noſtrorum ætate parentum
Viſa prius, nullive umquam memorata referre.
Unde aliquis forſan novitatis imagine mira
Captus, & heroas, & grandia dicere facta
Aſſuetus, canat auſpiciis majoribus auſas
Oceani intacti tentare pericula puppes.
Necnon & terras varias. & flumina, & urbes,
Et varias memoret gentes, & monſtra reperta:
Dimenſaſque plagas, altoque orientia cœlo
Sidera, & inſignem ſtellis majoribus Arcton.
Nec taceat nova bella, omnemque illata per orbem
Signa novum, & poſitas leges, & nomina noſtra.
Et canat (auditum quod vix venientia credant
Sæcula) quodcumque Oceani complectitur æquor
Ingens, omne una obitum, menſumque carina.

Fe-

Felix, cui tantum dederit Deus, at mihi vires
Arboris unius ſatis eſt, uſumque referre:
Et quo inventa modo fuerit, noſtraſque ſub auras
Advena per tantum pelagi pervenerit æquor.
Oceano in magno, ardenti ſub ſidere Cancri,
Sol ubi ſe nobis media jam nocte recondit,
Hac ignota tenus, tractu jacet inſula longo:
Hiſpanam gens inventrix cognomine dixit:
Auri terra ferax: ſed longe ditior una
Arbore: voce vocant patrii ſermonis Hyacum.
Ipſa teres, ingenſque, ingentem vertice ab alto
Diffundit ſemper viridem, ſemperque comantem
Arbuteis ſilvam foliis: nux parva, ſed acris
Dependet ramis, & plurima frondibus hæret.
Materia indomita eſt, duro & pæne æmula ferro
Robora, quæ reſinam ſudant incenſa tenacem.
Diſſectæ color haud ſimplex, in cortice, lauri
Exteriore viret lævor, pars altera pallet
Buxea: at interior nigro ſuffuſca colore eſt,
Juglandemque, ebenumque inter, quod ſi inderuberet,
Jam poterat variis æquare coloribus Irim.
Hanc gens illa colit, ſtudioque educere multo
Nititur: hac late colles campique patentes,
Hac omnis veſtitur ager: nec ſanctius illis
Eſt quidquam, aut potiore uſu: quippe omnis in illa
Spes jacet hanc contra peſtem, quæ cœlitus illic
Perpetua eſt. validos abjecto cortice ramos
Multa vi tundunt, aut in ſegmenta minuta
Elimant, puroque ſcobes in fonte reponunt,
Dum bibulas noctemque diemque emacerat humor.
Inde coquunt: nec non illos ea cura fatigat,
Vulcano ne forte furens erumpat aquæ vis,
Et ſuperundantem ſpumam projectet in ignes.
Spuma quippe linunt, ſi quidquam e corpore toto
Abſcedit, ſi quidquam ægros depaſcitur artus.
Dimidia abſumta, ſupereſt quodcumque, reponunt,
Divini laticis, quin & ſegmenta relicta
Rurſus, ut ante, coquunt, addentes ſuaveliquens mel.
Sci-

Scilicet hunc unum menſis accedere potum
Et lex ipſa jubet gentis, mandatque ſacerdos.
Servatum at laticem, & decocti pocula primi
Bina die quaque aſſumunt, quum ſurgit ab ortu
Lucifer, & ſero egreditur quum Veſper olympo,
Nec prius abſiſtunt potu, quam menſtrua curſum
Luna ſuum, & totum peragrans perfecerit orbem,
Fraternaſque iterum convenerit æmula bigas.
Interea cæcis ſe ſe penetralibus abdunt,
Quo neque vis venti, non halitus aëris ullus
Inſinuet ſe ſe, & gelidis afflatibus obſit.
Quid mirandum æque memorem, ſuper omnia victum
Quam tenuem, quam magna ſibi jejunia poſcant?
Quippe ſolet ſatis eſſe, ipſum dum corpus alatur:
Dum ſuperet vita, & tantum ne membra fatiſcant.
Ne tamen ah ne tanta time, ſacer ilicet hauſtus
Ille modo ambroſiæ, vires reficitque fovetque,
Inque occulta gerit jejunis pabula membris,
Nectare ab epoto binas, non amplius, horas
Imponunt ſe ſe ſtratis, medicamen ut intro
Large eat, & calido ſudorem e corpore ducat.
Interea vacuas peſtis vaneſcit in auras.
Et (dictu mirum) apparet jam puſtula nulla:
Jamque nomæ ceſſere omnes, jam fortia liquit
Membra dolor, primoque redit cum flore juventa:
Et jam Luna ſuum remeans nova circuit orbem.
Quis Deus hos illis populis monſtraverit uſus:
Qui demum & nobis caſus, aut fata tulere
Hos ipſos: unde & ſacræ data copia ſilvæ,
Nunc referam. Miſſæ quæſitum abſcondita Nerei
Æquora, in occaſum, Soliſque cubilia, pinus
Littoribus longe patriis, Calpeque relictis,
Ibant Oceano in magno, pontumque ſecabant,
Ignaræque viæ, & longis erroribus actæ.
Quas circum innumeræ properantes gurgite ab omni
Ignoti nova monſtra maris Nereides udæ
Adnabant, celſas miratæ currere puppes,
Salſa ſuper pictis volitantes æquora velis,
Nox

Nox erat, & puro fulgebat ab æthere Luna,
Lumina diffundens tremuli per marmora ponti,
Magnanimus quum tanta heros ad munera fatis
Delectus, dux errantis per cærula classis,
Luna, ait, o, pelagi cui regna hæc humida parent,
Quæ bis ab aurata curvasti cornua fronte,
Curva bis explesti, nobis errantibus ex quo
Non ulla apparet tellus, da littora tandem
Aspicere, & dudum speratos tangere portus,
Noctis honos, cœlique decus, Latonia Virgo.
Audiit orantem Phœbe, delapsaque ab alto
Æthere, se in faciem mutat, Nereia quali
Cymothoë, Clothoque natant, juxtaque carinam
Astitit, & summo pariter nans æquore fatur:
Ne nostræ dubitate rates: lux crastina terras
Ostendet, fidoque dabit succedere portu.
Sed vos littoribus primis ne insistite: dudum
Ultra fata vocant: medio magna insula ponto
Est Ophyre; huc iter est vobis, hic debita sedes
Imperiique caput. simul hæc effata, carinam
Impulit: illa levi cita dissecat æquora cursu.
Aspirant faciles auræ, & jam clarus ab undis
Surgebat Titan, humiles quum surgere colles
Umbrosi procul, & propior jam terra videri
Incipit; acclamant nautæ, terramque salutant,
Terram exoptatam; tum portu & littore amice
Excepti, Diis vota piis in littore solvunt.
Quassatasque rates, defessaque corpora curant.
Inde, ubi quarta dies pelago, crepitansque vocavit
Vela Notus, remis insurgitur, altaque rursum
Corripiunt maria, & læti freta cærula sulcant.
Linquitur incerto fluitans Anthylia ponto,
Atque Hagia, atque alta Ammerie, exsecrataque tellus
Cannibalum, & ripa Gyane nemorosa virenti.
Protinus innumeræ panduntur turribus altis
Insulæ Oceano in vasto, quas inter opacis
Undantem silvis unam, cursuque sonantem
Fluminis aspiciunt, magno qui spumeus alveo

In

In mare fulgentes auro ſubvectat arenas.
Hujus in ora placet pronas appellere puppes.
Invitant nemora, & dulces e flumine lymphæ.
Jamque ſolo viridante alacres, ripaque potiti
In primis Terram ignotam, Nymphaſque ſalutant
Indigenas, Geniumque loci, teque aurifer amnis,
Quiſquis in ora maris nitida perlaberis unda.
Tum duram Cererem, & patrii carcheſia Bacchi
Aggere in herboſo expediunt: dein quærere, ſi qui
Mortales habitent: pars fulvam fluminis undam
Mirari, mixtamque auro diſquirere arenam.
Forte per umbroſos ſilvarum plurima ramos
Aſſidue volitabat avis, quæ picta nitentes
Cæruleo pennas, roſtro variata rubenti
Ibat nativo ſecura per avia luco.
Has juvenum manus ut ſilvas videre per altas,
Continuo cava terrificis horrentia bombis
Æra, & flammiferum tormenta imitantia fulmen
Corripiunt, Vulcane, tuum, dum Theutonas armas,
Inventum, dum tela Jovis mortalibus affers.
Nec mora, ſignantes certam ſibi quiſque volucrem,
Incluſam, ſalicum cineres, ſulphurque, nitrumque,
Materiam accendunt ſervata in reſte favilla.
Fomite correpto diffuſa repente furit vis
Ignea circumſepta, ſimulque cita obice rupto
Intruſam impellit glandem: volat illa per auras
Stridula: & exanimes paſſim per prata jacebant
Dejectæ volucres: magno micat ignibus aër
Cum tonitru, quo ſilva omnis, ripæque recurvæ,
Et percuſſa imo ſonuerunt æquora fundo.
Pars avium nemus in denſum conterrita, & altos
Se recipit ſcopulos: quorum de vertice ſummo
Horrendum una canit (dictu mirabile) & aures
Terrificis implet dictis, ac talibus infit:
Qui Solis violatis aves, ſacraſque volantes,
Heſperii, nunc vos, quæ magnus cantat Apollo,
Accipite, & noſtros vobis quæ nunciat ore.
Vos, quamquam ignari, longum quæſita, ſecundis
Tan-

Tandem parta Ophyræ tetigiſtis littora ventis.
Sed non ante novas dabitur ſummittere terras,
Et longa populos in libertate quietos,
Moliriquc urbes, rituſque, ac ſacra novare,
Quam vos infandos pelagi, terræque labores
Perpeſſi, diverſa hominum poſt prœlia, multi
Mortua in externa tumuletis corpora terra.
Navibus amiſſis pauci patria arva petetis,
Fruſtra alii ſocios quæretis magna remenſi
Æquora · nec noſtro deerunt Cyclopes in orbe.
Ipſa inter ſeſe veſtras diſcordia puppes
In rabiem, ferrumque trahet: nec ſera manet vos
Illa dies, fœdi ignoto quum corpora morbo
Auxilium ſilva miſeri poſcetis ab iſta,
Donec pœniteat ſcelerum, nec plura loquuta
Horrendum ſtridens denſis ſeſe abdidit umbris.
Ollis oſſa rigor ſubitus percurrit, & omnis
Palluit, ac gelida fugit formidine ſanguis.
Tum vero ſacras volucres. Divoſque precati,
In primis Solem, & ſanctum ſervantia lucum
Numina ſupplicibus venerantur agreſtia votis;
Pacem orant, rurſumque Ophyren, fluviumq; ſalutant.
Interea e ſilvis nigrum genus ora, comaſque,
Ad naves nova turba virûm concurrit inermis,
Pectora nudi omnes, evincti frondibus omnes
Paciferis: tanta qui celſas mole carinas
Mirati, veſteſque virûm, fulgentiaque arma,
Vix ſatis expleri poſſunt: & ab æthere miſſi
Sive homines, ſive heroës ſint, ſive Deorum
Numina, adorantum ritu, precibuſque ſalutant:
Ante alios ipſum Regem; cui munera læta,
E ripis collectum aurum, & Cerealia dona,
Et patrios fructus, & mella liquentia portant.
Veſtibus ipſi etiam noſtris, & munere multo
Donati, exceptique mero nova gaudia miſcent.
Non aliter, quam ſi menſis, dapibuſque Deorum
Mortalis quiſquam adſcitus, felixque futurus,
Hauriat æternum, cœleſtia pocula, nectar.

Er-

Ergo, ubi amicitiæ securos fœdere utrimque
Firmavere animos, habita & commercia gentis,
Ipsi inter se se Reges in littore læti
Complexu jungunt dextras, & fœdera firmant.
Alter gossipio tenui pectusque femurque
Præcinctus, viridi limbum pingente smaragdo,
Ora niger; jaculo armatur cui dextera acuto,
Squamosi spolium sustentat læva draconis.
Alter at intexto lænam circumdatus auro,
Quam subter rutila arma micant, capiti ærea cassis
Insidet, & pictæ volitant in vertice cristæ:
Fulgenti ex auro torques, cui candida colla
Cingunt, atque ensis lateri dependet Iberus.
Et jam commixti populi, hospitioque recepti,
Hi tectis domibusque, altis in navibus illi,
Lætitia, ludisque dies per pocula ducunt.
Forte loco lux festa aderat, Solique parabant
Ultori facere umbroso sacra annua luco.
Hesperiæque, Ophyræque manus convenerat omnis.
Hic convalle cava, ripæ viridantis in herba,
Selectorum ingens numerus, matresque, virique
Confusi, plebs, atque patres, puerique, senesque
Astabant, animis tristes, & corpora fœdi,
Squallentes crustis omnes, taboque fluentes:
Quos circumfusos albenti in veste sacerdos
Pura lustrat aqua, & ramo frondentis Hyaci.
Tum niveum ante aras cædit de more juvencum,
Et juxta positum pastorem sanguine cæsi
Respergit, pateraque rigat: Solique potenti
Ad numeros Pæana canit: nec cetera turba
Non sequitur, mactantque sues, mactantque bidentes.
Visceribusque veru tostis epulantur in herba.
Obstupuit gens Europæ ritusque sacrorum,
Contagemque alio non usquam tempore visam.
At Dux multa animo tacitus secum ipse volutans,
Hic erat ille, inquit, morbus, (Dii avertite casum)
Ignotum interpres Phœbi quem dira canebat.
Tum Regem indigenam, (ut sermo fandique facultas
Jam

Jam communis erat) cui ſint ſolemnia Divûm,
Scitatur: quid tanta aſtet convalle ſub alta
Languentum miſeranda manus: quid paſtor ad aras
Sacra inter, cæſi reſperſus ſanguine tauri.
Quem contra, Heſperiæ o heros fortiſſime pubis,
Rex ait, hi gentis ritus, hæc ſacra quotannis
Ultori de more Deo celebramus: origo
Antiqua eſt, vetereſque patrum fecere parentes.
Quod ſi externorum mores, hominumque labores
Audiviſſe juvat primæva ab origine cauſſam
Sacrorum, & peſtis miſeræ primordia pandam.
Forſitan Atlantis veſtras pervenit ad aures
Nomen, & ex illo generis longo ordine ducti.
Hac & nos, longa ſerie, de ſtirpe profecti
Dicimur, heu quondam felix, & cara Deûm gens,
Dum Cœlum colere, & Superis accepta referre
Majores ſuevere boni, ſed, Numina poſtquam
Contemni cœptum eſt luxu, faſtuque nepotum,
Ex illo quæ ſint miſeros, quantæque ſecutæ
Ærumnæ vix fando umquam comprendere poſſem.
Inſula tum priſci regis de nomine dicta
Ingenti terræ concuſſa Atlantia motu
Corruit, abſorpta Oceano: quem mille carinis
Sulcavit toties, terræ regina, mariſque.
Ex illo & pecudes, & grandia quadrupedantum
Corpora, non ullis umquam reparata diebus
Æternum periere: externaque victima ſacris
Cæditur, externus noſtras cruor imbuit aras.
Tum quoque & hæc infanda lues, quam noſtra videtis
Corpora depaſci, quam nulli aut denique pauci
Vitamus, Divûm offenſis, & Apollinis ira
De cœlo demiſſa omnes graſſatur in urbes.
Unde hæc ſacra novo primum ſolemnia ritu
Inſtituere patres, quorum hæc perhibetur origo.
Syphilus (ut fama eſt) ipſa hæc ad flumina paſtor
Mille boves, niveas mille hæc per pabula regi
Alcithoo paſcebat oves; & forte ſub ipſum
Solſtitium urebat ſitientes Sirius agros:

Urebat nemora: & nullas paſtoribus umbras
Præbebant ſilvæ: nullum dabat aura levamen.
Ille gregem miſeratus, & acri concitus æſtu,
Sublimem in Solem vultus, & lumina tollens,
Nam quid, Sol, te inquit rerum patremque, Deumq;
Dicimus, & ſacras vulgus rude ponimus aras,
Mactatoque bove, & pingui veneramur acerra,
Si noſtri nec cura tibi eſt, nec regia tangunt
Armenta? an potius Superos vos arbitrer uri
Invidia? mihi mille nivis candore juvencæ,
Mille mihi paſcuntur oves: vix eſt tibi Taurus
Unus, vix Aries cœlo (ſi vera feruntur)
Unus, & armenti cuſtos Canis arida tanti.
Demens quin potius Regi divina faceſſo,
Cui tot agri, tot ſunt populi, cui lata miniſtrant
Æquora, & eſt Superis, ac Sole potentia major?
Ille dabit, facileſque auras, friguſque virentum
Dulce feret nemorum armentis, æſtumque levabit.
Sic fatus, mora nulla, ſacras in montibus aras
Inſtituit regi Alcithoo, & divina faceſſit.
Hoc manus agreſtum, hoc paſtorum cetera turba
Exſequitur: dant thura focis incenſa, litantque
Sanguine taurorum, & fumantia viſcera torrent.
Quæ poſtquam rex, in ſolio dum forte ſederet
Subjectos inter populos, turbamque frequentem,
Agnovit, Divûm exhibito gaviſus honore,
Non ullum tellure coli, ſe vindice, Numen
Imperat, eſſe nihil terra ſe majus in ipſa:
Cœlo habitare Deos, nec eorum hoc eſſe, quod infra eſt.
Viderat hæc qui cuncta videt, qui ſingula luſtrat,
Sol pater, atque animo ſecum indignatus, iniquos
Intorſit radios, & lumine fulſit acerbo.
Aſpectu quo Terra parens, corruptaque ponti
Æquora, quo tactus viro ſubcanduit aër.
Protinus illuvies terris ignota profanis
Exoritur, primus, regi qui ſanguine fuſo
Inſtituit divina, ſacraſque in montibus aras,
Syphilus, oſtendit turpes per corpus achores
In-

Infomnes primus noctes, convulſaque membra
Senſit, & a primo traxit cognomina morbus,
Syphilidemque ab eo labem dixere coloni.
Et mala jam vulgo cunctas diffuſa per urbes
Peſtis erat, regi nec ſæva pepercerat ipſi.
Itur ad Ammericen ſilva in Cartheſide Nympham,
Cultricem nemorum Ammericen, quæ maxima luco
Interpres Divûm reſponſa canebat ab alto.
Scitantur, quæ cauſſa mali, quæ cura ſuperſit.
Illa refert; ſpreti vos o, vos numina Solis
Exercent: nulli fas eſt ſe æquare Deorum
Mortalem: date tura Deo, & ſua ducite ſacra,
Et Numen placate; iras non proferet ultra.
Quam tulit, æterna eſt, nec jam revocabilis umquam
Peſtis erit, quicumque ſolo naſcetur in iſto,
Sentiet, ille lacus Stygios, fatumque ſeverum
Juravit, ſed enim, ſi jam medicamina certa
Expetitis, niveam magnæ mactate juvencam
Junoni, magnæ nigrantem occidite vaccam
Telluri: illa dabit felicia ſemina ab alto:
Hæc viridem educet felici e ſemine ſilvam:
Unde ſalus; ſimul obticuit: ſpecus intus, & omne
Excuſſum nemus, & circum ſtetit horror ubique.
Illi obeunt mandata: ſua ipſi altaria Soli
Inſtituunt: niveam, Juno, tibi, magna, juvencam,
Nigrantem, Tellus, mactant tibi, maxima, vaccam.
Mira edam (at Divos juro, & monumenta parentum)
Hæc ſacra, quam nemore hoc toto vos cernitis, arbor,
Ante ſolo numquam fuerat quæ cognita in iſto,
Protinus e terra virides emittere frondes
Incipit, & magna campis pubeſcere ſilva.
Annua confeſtim Soli facienda ſacerdos
Ultori nova ſacra canit, deducitur ipſe
Sorte data, qui pro cunctis cadat unus ad aram,
Syphilus: & jam farre ſacro, vittiſque paratis
Purpureo ſtabat tincturus ſanguine cultros:
Tutatrix vetuit Juno, & jam mitis Apollo,
Qui meliorem animam miſeri pro morte, juvencum

Suppoſuere, feroque ſolum lavere cruore.
Ergo ejus facti æternum ut monumenta manerent,
Hunc morem antiqui primum ſtatuere quotannis
Sacrorum, ille tuum teſtatur, Syphile, crimen,
Victima vana. ſacràs deductus paſtor ad aras.
Illa omnis, quam cernis, inops, miſerandaque turba
Tacta Deo eſt, veterumque luit commiſſa parentum.
Cui votis, precibuſque piis, numeriſque ſacerdos
Conciliat vates Divos, & Apollinis iras.
Luſtrati ingentes ramos, & robora ſanctæ
Arboris advectant tectis: libamine cujus
Vi mira infandæ labis contagia pèllunt.
Talibus, atque aliis tempus per multa trahebant
Diverſis populi commixti e partibus orbis.
Interea, Europæ fuerant quæ ad cara remiſſæ
Littora, jam rurſus puppes freta lata remenſæ
Mira ferunt: late (proh fata occulta Deorum!)
Contagem Europæ cœlo crebreſcere eamdem,
Attonitaſque urbes nullis agitare medelis.
Quinetiam gravior naves it rumor in omnes,
Illo eodem claſſem morbo, juvenumque teneri
Haud numerum exiguum, & totis tabeſcere membris.
Ergo haud immemores, diras ceciniſſe volucres,
Affore, quum ſilva auxilium poſcatur ab illa,
Continuo faciles Nymphas Solemque precati,
Intacti nemoris ramos, & robora ab alto
Convectare parant luco, medicataque ſumunt
Pocula, pro ritu gentis: quo munere tandem
Contagem pepulere feram, quin dona Deorum,
Haud patriæ obliti, & felicem ad littora ſilvam
Noſtra jubent ferri, cœlo ſi forſitan iſto
Aſſimilem pellant labem, nec fata ſecundos
Ipſa negant Zephyros, faciliſque aſpirat Apollo.
Munera vos Divûm primi accepiſtis, Iberi,
Præſens mirati auxilium: nunc cognita Gallis,
Germaniſque, Scythiſque, orbe & gaviſa Latino
Jam nunc Europam vecta eſt Hyacus in omnem.
Salve, magna Deûm manibus ſata ſemine ſacro,
Pul-

Pulchra comis, ſpectata novis virtutibus arbos:
Spes hominum, externi decus, & nova gloria mundi;
Fortunata nimis natam ſi Numina tantum
Orbe ſub hoc, homines inter, gentemque Deorum
Perpetua ſacram voluiſſent creſcere ſilva.
Ipſa tamen, ſi qua noſtro te carmine Muſæ
Ferre per ora virûm poterunt, hac tu quoque parte
Noſceris, cœloque etiam cantabere noſtro;
Si non te Bactra, & tellus extrema ſub Arcto,
Non Meroë, Libyciſque Ammon combuſtus arenis,
At Latium, at viridis Benaci ad flumina ripa
Audiet, & molles Atheſi labente receſſus.
Et ſat erit, ſi te Tiberini ad fluminis undam
Interdum leget, & referet tua nomina Bembus.

JOSEPH,

Ad Alexandrum Farneſium Cardinalem Ampliſſimum.

Liber Primus.

QUæ veterum Heroum, divæ, facta inclita, Muſæ,
Et monumenta ævi longis obſcura tenebris
Illuſtrare novis numeris, & carmine ſacro
Ferre per ætates omnes, perque ora nepotum
Gaudetis, famamque virûm proferre ſub auras,
Nunc, o, nunc populi illius, quem maximus unum
Delegit Deus, & generis longo ordine ducti
Principe ab Abramo, veteres evolvite faſtos:
Et juvenem cantate pium, quem magnus Jacob
Iſacides genuit: dederat cui noſſe futura
Per ſomnos monſtrata Deus, vos dicite, quanta
Ille tulit, Phariis tandem dum victor in oris
Imperium gereret magnum, populumque beatum
Conderet, unde ſalus hominum ſpes unde futura
Vitæ erat, & clauſi referandum limen Olympi.
Nec minus, Italiæ Juvenis decus (omnia quando,
Quæ canimus, tua, Farneſi, ſunt maxima juſſa)
Ipſe ades: &, plenum ſcopulis dum currimus æquor,

Da faciles in vela auras da numine dextro
(Namque Deus mihi ſemper eris) tua grandia vota
Poſſe ſequi, pelagique omnes ſuperare labores.
En primas ſulcantem undas me littora Joppes,
Me juga Samariæ, nemoroſaque paſcua Sichen,
Jordaniſque vocat: curvis en vallibus Hebron
Applaudit, cœloque ſimul tua nomina tollit,
Reſponſatque Tabor voces, & ſidera pulſat.
Noverat infernus Pluton, cui multa futuri eſt
Scire datum, in fatis Abrami e ſanguine ſacram
Progeniem terris promitti, Tartara per quam
Evertenda forent, metuenti talia Paſtor
Rexque idem Sichenus erat ſuſpectus Jacob,
Inviſuſque nimis: tum quod nec ſanctius alter
Juſtitiam legemque Dei ſervaret, & aris
Tura daret; tum quòd biſſena prole beatus
Natorum, populum in ſanctum concreſcere ſolus
Poſſe videbatur, quare hanc intentus in unam
Progeniem, dabat omnem operam, quo perdere poſſet;
Præſertim egregium puerum, cui ſidera fauſta
Naſcenti, & late felix arriſerat æther.
Qui patre longævo Rachele e conjuge cara
Natus, erat patri ante alios dilectus Joſeph.
Hunc forma inſignem Charites ſtudia inter alebant
Ingenua, & mores, & avitæ legis amorem.
Cui mens alta inerat quædam divina futuri,
Atque animus ſemper ſummi admirator Olympi,
Et pia relligio, & puero prudentia major.
Ex his invidiam Dæmon, tacitumque ſerebat
Fratribus in reliquis odium, & mortale venenum.
Nec tantis non ipſa malis Fortuna fovendis
Affuit, augendiſque odiis, nam forte per æſtum
Quum fraterna cohors pecudes ad pabula nota
Lanigeras una ſilvas duxiſſet in altas,
Iliceaque umbra reſiderent, primus Joſeph
In fratres converſus ait; mea ſomnia, fratres,
Audite, illa quidem mira, & niſi me mea fallunt
Auguria, haud vani ſpeciem referentia ſomni.

Namque, sub Auroram quum se se sidera condunt
Casura jam nocte, & solus nunciat ortum
Lucifer, ipse meas spicas offerre videbar
Sacras ante aras pariter vos ponere vestras.
Sed nostri cœlum fasces se tollere in altum,
Et rutilam insignes late diffundere lucem:
Vestri autem obscuri, atque humiles summittere se se
Utpote adorantes nostros. Cui grandior annis,
Atque odio in puerum non parvo accensus Judas:
Vane puer, quid mira vocas tua somnia? numquid
Forte, inquit, Deus illa aliquis tibi mittit ab alto?
Credo equidem, nam vina Deum dicuntur habere.
Augurium quodnam somno tibi fingis ab isto?
An forsan Rex noster eris? tibi pone coronam
E lauro, noceant regi ne vina futuro.
Talia dicenti fratrum quoque cetera turba
Acclamant, regemque novum, dominumque salutant,
Et puero illudunt, tum patri hæc somnia narrant.
At senior, cui non aberat Deus, omnia mente
Evolvit tacita, atque in nato grande futurum
Nescio quid spectans, aliis tamen omnia vultu
Dissimulat, puerumque monet nos ludere somnos.
Ille autem, cui fata Deus majora parabat,
Post paullo in somnis aliud quid pondere majus
Conspexit, nempe in celsa sibi sede locato
Sub pedibus Solem, ac Lunam, stellasque minores
Undique adorantes divinos reddere honores.
Quorum ille interpres (talem nam Numina mentem
Indiderant) rursus fraternas omnia ad aures
Detulit; illi autem non celavere parenti
Somnia, non offensum animum, non pectora amara.
Obstupuit primum genitor, puerumque vocatum
His, velut interpres somni, duro increpat ore:
Tene igitur pater, ac mater, fratresque, ait, & plebs
Omnis adorabit? tu sede locabere in alta,
Nos infra viles, humilesque precabimur? ah te
Si malus hic error tenet & spes impia nutrit,
Pone animum hunc, levibusque istis, & inanibus umbris
 Tol-

Tolle fidem, teque his fallacibus eripe monſtris:
Quæ Dii, ſi mala ſunt, & iniqua, immittere nobis
Non ſuevere boni, ac potius mala Numina, Manes
Inferni exitium in noſtrum ludibria fingunt.
Sic falſa ex adytis referunt oracula, ſic &
Auguria ex avibus, diſſectis omina ab extis.
An tibi non Belus non eſt tibi notus Anubis,
Atque Ops, atque Hecate, non cetera turba Deorum,
Quos miſeræ Gentes aris, templiſque dicatis
Ob reſponſa colunt, lex autem noſtra prophanat?
Vade age, & hæc nobis poſthac ne ſomnia perfer.
Sic ait, & natos alios per dulcia mulcens
Dicta pater, jubet in Sichen, ſaltuſque virentes
Ducere molle pecus, puerum conſiſtere Joſeph
Se penes; expediunt juvenes mandata paterna,
Feliceſque Hebron valles, & amœna vireta
Inviſunt: ſed non virides in vallibus herbæ,
Non umbræ nemorum, placidæve e collibus auræ,
Non volucrum cantus inimica inſomnia poſſunt
Ex animis delere: eadem per ſingula verſant,
Exacuuntque odia, atque iris laxantur habenæ,
Injunguntque minas: diræ ſerpentibus atris
Eumenides inſtant; atque hæc per talia jam Sol
Condiderat geminos ortus, quum luce ſequente
Caſtra movere parant, Dothtaïnque in paſcua læta
Ducere oves, quo plus patriis ab ovilibus abſint,
Producantque magis reditum, quæ inviſa gerebant.
Ergo aliam atque aliam ſolito plus forte morati,
Quum traherent cum nocte diem, miratus abeſſe
Hos tantum genitor, confeſtim accerſit Joſeph:
Ique, ait, o mihi care puer, fratreſque require
In Sichen: patrique refer, quæ cauſſa morandi:
Nam timeo, nequid male fauſtum evenerit illis
Aut pecori. Ille viam, nulla eſt mora, corripit, & jam
Advolat in Sichen: ſed fratribus, & grege nuſquam
Compertis, quid agat, dubius huc ſpectat & illuc,
Omnia colluſtrans oculis: modo nomine fratres
Magna voce vocat: tantum nemora alta vocanti
Re-

Refpondent, vallefque cavæ. Forte ilicis altæ
Frondator ramorum aderat, qui, ut vidit anhelum
Ancipitemque fui puerum, noto obvius illi:
Quid quæris, puer? inquit; oves fi forte paternas,
Si fratres, ne quære iftis in vallibus illos,
Quandoquidem audivi dicentes, faltibus ex his
In Dothain cedamus: ibi fratrefque, pecufque
Invenies: dein monftrat iter. qua tramite recto
Ocyus inveniat lætiffima pabula, namque
Plurima pars exufta aret, nec gramina nutrit.
Ille datum feftinat iter; jamque ultima Sichen
Emenfus, Dothain lætus propiora tenebat,
Quum fpecula longe venientem vidit ab alta
Plena odii fraterna cohors, ac protinus, en Rex
Nofter, ait, quem Sol, quem Luna, & fidera adorant.
Nos famuli viles ad paftoralia nati,
Per deferta die rabido fub Sole vagamur:
Nocte in fpeluncis, patulave fub arbore fomnos
Captamus, tecti rude lana, & pellibus hirtis,
Defpecti, vilique polenta, & flumine pafti.
Ille patris menfa virgata in vefte recumbens
Lactibus hædorum, & lumbo pinguefcit ovili,
Repleturque mero: tum ftertens impia nobis
Somniat, huncne igitur, fratres, atque ifta feremus
Opprobria? anne adeo cæci exfpectabimus, ut jam
Grandior, atque animis fidens, & patris amore
Nos premat, & ditionem omnem, & faufta omina patris
Surripiat, fic vera nimis fua fomnia reddens?
Heu fratrum ignaræ mentes, & pectora cæca.
Cur potius, dum teftis abeft, dumque omnia nobis
Dant animos. non hunc capimus? cur protinus iftis
Confoffum gladiis, puteo non condimus illo,
Qui prope contegitur dumis, & fentibus atris?
Dicemufque fame rabidorum urfive; lupive,
Qui multi deferta habitant hæc, dente peremptum.
Talia jactabant inter fe fe effera fratres
Confilia, at, cunctis aderat qui major & annis,
Et major pietate Ruben: Dii talia nobis

Avertant, ait; ah vestras ne sanguine, fratres,
Fraterno maculate manus, neve ira Deorum
Hoc velit, ut scelus ob tantum nos, & domus, & grex
Una omnes pereamus, abest si testis, at ipse
Est testis Deus; ipse Deus quem nulla latere
Facta queunt, quique hic & nos nunc spectat, & audit.
Si tamen est animus vobis secludere prorsus
Hunc puerum sine cæde ejus, sine sanguine in illum
Trudite vicinum puteum, & dimittite fatis.
Hæc vero suadebat, uti jam cæde remota
Mox ipse ad puteum sera jam nocte rediret,
Extraheretque illum, & misero sua pignora patri
Redderet, ac fratrum tandem componeret iras.
Verba omnes movere, placet sine cæde prehensum
Proiicere in puteum, & miserum dimittere sorti.
Tum Ruben, a vobis fuerint quæcumque peracta,
Horum me insontem videat Deus, ac procul inde
Discessit, silvisque latens se condidit altis,
Visurus rerum eventum, & jam lætus Joseph
Festinans aderat: contra fratrum impia turba
Circumfusa ruit minitans, manibusque revinctis:
Nunc, inquit, tua vana tibi quid somnia prosint,
Aspicies: numquid regi parebimus omnes?
Ille pavens, stupidusque rei novitate precari,
Talia ne insonti facerent, Superosque vocare
Nequidquam: quando impatiens magis & magis urget
Crescens corde furor, facibus furialis Erynnis
Instat atrox, Dæmonque malus, qui obsistere fatis
Posse putans, cunctorum aciem vertebat in unum.
At puer ut nullis precibus, nullisve moveri
Fratrum corda videt lacrimis, sed jam impete multo
Compelli in foveam, quod restat, lumina tollens
In cœlum, tales fundebat ad æthera questus:
Dii Abrahæ, Dii magni Isac, Dii patris Jacob,
Vos ego si sancte colui, si jussa paterna
Semper obii, semperque pie, & sine crimine vixi,
Aspicite: &, si fata mihi nunc ultima dant, ut
Jam moriar, miserum saltem servate parentem.

At vos o, tenere, fratres, quos semper amavi,
Majoresque habui, curate, hæc tristia ad aures
Ne patris adveniant, sed me rapuisse latrones
Dicite, quo saltem spe se soletur inani
Viventis nati, Stygias nec tendat ad umbras
Ante diem: deserta ipse intumulatus arena
Emoriar; lacrimæ dicenti talia fusæ
Ex oculis cecidere, simul voxque ipsa repressa est.
Et jam etiam fratrum sedari pectus, & ira
Cœperat, Isachar quum, ne desistite, fratres,
Dixit, ab incepto, quin vinctum, & fune ligatum
In foveam mittamus: ibi suspensus in imo
Sistatur fundo, donec meliora parent Dii
Consilia, atque cibum interea capiamus in herba,
Quandoquidem jam Sol invitat, & altior hora.
Assensere omnes dictis, puerumque revinctum
Ad puteum flentem ducunt: hic fune ligata
Arboris ad truncum pendentis desuper altæ
Demittunt pavitantem intro, fundoque relinquunt
Suspensum; ast ipsi circum per gramina fusi
Implentur vili Cerere, & cariotide pingui.
At Deus, ætherio terras qui spectat ab axe,
Insontem aspiciens, illo & miseratus amore,
Quo mare, quo terras, quo cœlum condidit altum,
Unum ex aligeris, qui circum mille, ministris,
Exspectant mandata, vocat: fidissime, & inquit,
Vade age, Samariamque tibi notissima dudum
Arva pete, & quem scis fatis ad magna vocari
Isacidæ puerum, qui cæco poscit ab antro
Auxilium, & fraterna odia, & facta impia plorat,
Hunc inopem solare; nec est mandare necesse,
Quæ referas, cui nota mea est, & aperta voluntas.
Sic ait, & nutu placido, quo sidera cursu
Perpetuo ducit Juvenem dimittit; at ille
Ætherias humeris accingit tenuibus alas,
Queis cœlum illæsum penetrat, queis nubila tranat,
Prævertitque fuga Zephyros; jamque æthera scindens,
Aërios tractus, & inania lata secabat.

Qualis, ubi in liquidis ſtagnis, aut ardea longe eſt,
Aut albus conſpectus olor, ſacer accipitrum rex
Poſt varios gyros ſublimis ab æthere lapſus
Immotis ſecat alta ruens oculo ocyus alis.
Impete non alio Volucer cœleſtis adibat
Samariæ terras; primus quem vertice ſummo
Excepit Thabor, inſuetum frondeſcere ſilvas
Miratus, terramque nova veſtirier herba,
Et varios præter ſolitum ſummittere flores.
Excepere illum prognatæ monte Napeæ,
Et divina Deo cecinerunt; omnia rupes
Reſponſant, ipſa antra Deum, ſilvæque ſalutant.
At ſacer Interpres Divorum, ut vertice ab alto
Lumina deflexit terris, ac gramine fuſos,
Veſcenteſque videt fratres, aſt inde camelos
Mercatorum Arabum ſpectat, Jovis omnia facta
Imperio, hinc animum ad miſerum convertit Joſeph,
Deſcenditque celer: puteique in margine ſummo
Ut ſtetit, extemplo nova lux effulſit in antro
Miratum & ſubitus puerum circumſtetit horror.
Quem pius Interpres placida ſub imagine, & ipſo
Ore puer puerum dictis ſolatur amicis:
Pone metum, Diis care, patrum Deus ille tuorum,
Qui cœlum regit, huc alto me ex æthere mittit,
Qui referam mandata tuos ſolantia luctus.
Hinc primum mittêre foras, ſed venditus auro,
Nomine mancipii; tum Nili in regna fereris,
Atque iterum vendêre illic, multoſque per annos
Servus eris, tunc ne vetita, atque injuſta libido
Te alliciat, neu Dii alieni, & falſa caveto,
Numina decipiant; veſtrum ſi ſemper habebis
Corde Deum, & ipſe aderit ſemper tibi, te bona ſemper,
Quidquid ages, quocumque ieris, fortuna ſequetur.
Quin, magis ut fidas animis, tibi magna parantur
Imperia, & tempus veniet, quum vera videbis
Somnia viſa tibi, quum te fratreſque, paterque
Supplice adorabunt fletu: miſereberis illis,
Nec miſeros patiere fames ut perdat iniqua:
Quin

Quin ipſos, natos & eorum, ipſoſque nepotes
In partem imperii, atque in tua regna vocabis:
Ingens ut tandem populus concreſcat, arenæ
Inſtar: quem Deus Ægypti de parte ſuperba
Deducet tandem, & pedibus ſuper æquora ſiccis
Pertranſiſſe dabit, mox hæc in regna reducet,
Lacte novo quæ regna fluent, & melle perenni.
Mox (anni properate) diem felicia ſæcla
Aſpicient, ſæcla illa diem, quam tanta futuram
Vatum oracla canunt, quum demittatur ab alto
Magna Dei Soboles, veſtro de ſanguine creta,
Quæ ſcelus antiquum tollat, quæ limina Cœli
Clauſa diu, magnique fores præpandat olympi.
Nec plura effatus Cœlum ſe tollit in altum.
At juvenis, quamquam ſtupefactus Numine tanto,
Reſtitit, & rerum confuſus imagine multa,
Lætatur tamen, atque animum per ſingula verſat,
Speque futurorum præſentem corde dolorem
Diſcutit, atque oculos in cœlum, & ſidera tollens
Sic fatur: Rex terrarum, Rex ætheris alti
Omnipotens, patrum Deus & tutela meorum,
Reſpice nos, & noſtra tuo ſub Numine ſi ſpes
Eſt omnis, ſuper his primum miſerere parentis.
De me autem quidquid ſtatuet tua recta voluntas,
Seu lætum, ſeu triſte pares, nihil ipſe recuſo.
Unum oro, ſi Parca mihi vidiſſe negabit
His oculis felicem illam, ſemperque beatam,
Optatamque diem, qua tandem ex æthere ſummo
Deſcendet tua Progenies, da cernere ſaltem
In ſpeculo, atque umbra monſtra mihi, ſpeque, fideq;
Noſcere da, puroque ejus de fonte lavari.
Dixit, & ex imo traxit ſuſpiria corde.
Interea e Madian, ſtacten, bdelamque ferentes,
Cinnamaque, & liquidam ſtyracen, & pinguia tura
Tranſibant Arabes, qua ſtabant gramine læto
Veſcentes juvenes ſimul, & diverſa loquentes.
Qui ut primum, videre viros, Deus, inquit Judas,
O fratres, meliora parat, quam noſtra ferebant
Con-

Confilia: his etenim fi mercatoribus ipfum
Vendamus puerum, tum lucro, auroque piati
Fraterna a morte immunes reddemur, & ad nos
Pofthac nec fama adveniet, nec nomen Jofeph;
Sive Arabes ifti Ægyptum, feu barbara regna,
Marmaricam, Libyamve petant; ergo unus ad illos
Mittatur, qui mancipii fub nomine, merce
Propofita pretium ftatuat, refponfa reportet.
Dicta placent, qui pacta ineat, jam mittitur: ipfi
Interea fpeluncam adeunt, funemque ligatum
Arboris ad truncum folvunt, & in æthera furfum
Sufpenfum educunt puerum: qui talis in auras,
Qualis mane rofa, aut riguo narciffus in horto,
Prodiit, & formæ fervato vera decore
Signa dedit, certumque Dei præfentis amorem.
Jamque aderat mercator Arabs, & nuncius una
Vile fatis pacti pretium, proh Juppiter! ille,
Quem tanta in fatis promiffa, & tanta manebant
Imperia, argenti bis deno venditur affe,
Mancipium infelix; jam curvo terga camelo
Excipitur. Nili ignotas jam fertur in oras.
At quadrupes, ceu divino fub pondere, vector
Infolitos dedit hinnitus, & figna recentis
Lætitiæ: jamque & grato facilifque, levifque
Seffori tergum, fellamque accommodat aptam,
Agglomeranfque pedes, retro focia agmina linquit.
At fratres, puer ut ceffit, mala nuncia patri
Quis ferat, & quo infanda tegant facta impia pacto,
Ambigui, tandem ftatuunt præmittere veftem
A puero ereptam, caprino fanguine tinctam
Qui ferat, inventamque inter nemora avia dicat:
Dinque placet mandata dari: qui inftructus abunde
Omnia, longævum non hæc miferanda parentem
Expectantem adit, & monftrato fanguine, & ipfa
Vefte, ait: hanc noftræ nemora inter devia primæ
Invenere canes: cujus fit veftis, & unde
Hic cruor, ignari, patrem primum effe monendum
Duximus, ut te (fiquid agendum eft) confule agatur.
At

At pater, ut notam, maculisque & sanguine vestem
Conspersam vidit: quis te, carissime Joseph,
Quis Divûm, ut tecum morerer, spes una senectæ,
Nate, meæ, quis casus, ait, tam durus ademit?
Heu mala te silvæ fera sustulit; ite per alta
Vos nemora, &, siquid misero de corpore restat,
Omne afferte, mihi saltem ut suprema sepulchri
Dona feram: vel & ipse feris laniandus in altas
Proripiar silvas: dabitur natoque patrique
Mors eadem; hæc dicens, fœdatos pulvere canos
Vellebat, lacerosque sinu exscindebat amictus:
Et famuli tandem collapsum in tecta reportant.
Parte alia Ruben, ut serum se vesper in orbem
Intulit, ad caulas pecudes, pecudumque magistri
Quum redeunt, saltusque vacant pastoribus omnes,
Desertum ad puteum solus redit, atque ibi Joseph
Terque quaterque vocat: non respondente vocanti
Ullo, sollicitus, puerum ne forte necassent,
Rem spectare parat, cæsaque ex ilice conto
Scalam aptat, solersque imum se mittit in antrum,
Omnia collustrans; verum, postquam omnia dudum
Rimatus, puerum quæsitum haud reperit usquam,
Ambiguus tandem reliquos perquirere fratres
Destinat: ac pecoris vestigia nota secutus
Per noctem, demum inventos, de fratre quid actum est,
Inter multa rogat, rem totam ex ordine pandunt.
At Ruben, ut puerum audivit superesse, nec ullis
Affectum damnis, hinc, fratres, inquit, eamus
Ad miserum genitorem, & spe viventis, & auras
Spirantis gnati saltem (quod nunc datur unum)
Solemur, rapuisse Arabes de more, relicta
Veste, levi pueri fugientis vulnere tincta:
Pastores ita ferre, aliquemque adducere testem
Expediet, neque enim deerunt, qui dicere possint
Se vidisse Arabes; his ergo rite paratis
Patrem adeunt, & quæ possunt, solatia jungunt.
Ille autem, quamvis aliqua spe forte levatur,
Non tamen æternas lacrimas, planctusque perennes
Com-

Comprimere, aut trifti meditari gaudia mente
Ulla poteft, fed vitam ægram noctefque, diefque
In tenebris, hominum fugiens confortia, ducit.
Interea puerum lætus deportat Jofeph
Mercator, plenis miratus cedere votis
Omnia; non illis terræ exarfere diebus;
Non ventis agitatæ ullæ tolluntur arenæ
Ex folito: puerum Charites comitantur euntem,
Et Cœli favor, & fauftis Spes dextera pennis.
Jamque pererratis Judææ finibus altæ
Incipiunt turres, & mœnia Ofyridis urbis
Apparere procul, campis ubi fufa juventus
Munera militiæ exercent: hi vincere curfu
Contendunt pedibus, hi fulvo in pulvere fudant
Luctantes, alii duro fub pondere ceftus.
Pars volucres exercet equos, curfuque fatigat,
Aut inferre hofti verfas poft terga fagittas
Difcit equo currente, aut haftam tollere campo.
Ergo Arabes poftquam acceffere. & pulcher Jofeph,
Mirati pugnas placidi, & præludia Martis,
Confiftunt, oculifque intenti, & pectore toto
Vix fatis expleri poffunt; quos forte magifter
Militiæ, Eunuchus Regis, cui fumma poteftas
Et duri data erant Mavortia munera belli,
Ut vidit, confeftim ad fefe accedere juffos
Compellat; geritifne ullas, quas vendere, merces,
Optetis? quædam, dixere, & aromata, & iftum
Geftamus puerum, domino qui fi placet, ultro
Munus habe: aut emptum fi mavis, pro indole tanta
Da quodvis: pretium eft magnum tua gratia nobis.
Ille autem, haud umquam ingratum, mercator, habebis
Fetifarum: accipiam puerum, at tu munere largo,
Speque tua majore, mihi donabere multo.
His dictis recipit puerum, quem vefte decora
Induit, & fagulum donat, quo purpura limbo
Fulva nitet, tum donat equum; lætiffimus ille
Altior it juvenes inter pulcherrimus omnes.
Quem cuftode dato lætus præmittit ad urbem
Feti-

Fetifar, & caræ uxori commendat habendum.
Interea seras invexerat Hesperus horas,
Et juvenum campis cedens manus omnis apertis
Ibat ovans comitata ducem, ac jam pulcher Joseph
Ut dominam invisit, thalami & cognovit herilis
Officia, ipse humilis servorum se agmine miscens
Obvius it domino, media se qualis arena
Monstrat gemma nitens, radiisve micantibus aurum,
Talis & ipse puer multis in millibus ibat.
Quem matres, populusque omnis mirantur, ut ipso
Incessu, gravis ore, pedes non dimovet usquam
A duce, non oculos, sed semper totus in illo est.
Nec minus, intra ædes ut ventum, epulæque paratæ,
Ipse ulli deest officio, seu corpore opus sit,
Seu celeri ingenio; sed enim super omnia mira est
Grataque sedulitas, apta & prudentia cana.
Quo factum est parvo post tempore, Fetifar illum
Non thalamo ut tantum ipse suo præfecerit unum,
Sed domui, & rerum ei summam commiserit omnem.
Scilicet auspiciis & Dii cuncta ire secundis
Fetifaro sint visa, agri producere fruges
Uberius, sobolem armentum, sibi crescere honores.
Omnia quæ, ostento quodam permotus, Joseph
Attribuit puero, vatumque oracula suadent.
Arbor erat Persæa, Deo sacrata Camesi,
Ædibus in mediis, quam vectam e Perside fertur
Orbe pererrato monumentum insigne futurum
Ipsa suis manibus plantasse nepotibus Isis.
Hanc apis externis veniens insedit ab oris,
Insignis fulgore, & versicoloribus alis
Pulcher apis: quem mox examen grande secutum
Pendentem ramo longum traxere racemum.
Protinus ostentum ad vates defertur; at ipsi
Venturum externis aliquem portendere ab oris
Declarant, ingens populus quem deinde sequatur
Ipsum qui fortunæ opibus super æthera tollat
Fetifarum, largosque simul promittat honores.
Ergo his auguriis tantis censetur Joseph

Monſtrari, hinc majore illum dignatur honore
Fetifar, hinc omnes adamant: ſed maxime Jempſar
Pulchra ducis conjux præ cunctis diligit unum,
Neſcia adhuc, quanto jam ſit devota furori,
Quis Deus inſideat miſeram, ſuſpiria nondum
Emittit, nondum lacrimas: ſunt omnia læta,
Dulciaque, & nondum quidquam perſentit amari
Quæ malus, infernas ſedes, Cocytia regno,
Qui regit, humani generis turbator, & hoſtis
Ut vidit Pluton, ſemenque accreſcere felix
Iſacidum, inviſam ſobolem, vocat ocyus unum
Servorum, quibus inſidiæ, fraudeſque, doliquc
Sunt animo, queis mille arteſque viæque nocendi,
Ique, ait, & pulchram circum inſinuatus Jempſar
Falle dolo, & primas eſcas, quas ſenſit amoris,
Tu flabris accende, imis illum oſſibus ignem,
Illam immitte facem, quam nec vis ulla Deorum,
Non hominum exſtinguat: mox ipſum accendere Joſeph
Si poſſis, omni arte ſtude. Quod vincere ſi qua
Non dabitur, tu perge tamen, pete rurſus Jempſar,
Acrius ure, furorem adde, inſpiraque venenum:
Queis monſtris agitata domum permiſceat omnem,
Inque odium, furiaſque omnem convertat amorem.
I celer, & nihil inde doli, ſceleriſque relinque.
Ille hilaris, promtuſque malis ſumtam e Styge lympham
Miſcet Acidalio latici, tum ex anguibus unum
Tiſiphones capit, atque ſinu mala ſemina condit.
Fetifari dein tecta petens, nutricis Jempſar
Induit Iphicles formam, dominamque ſalutans
Audi, ait, o mihi cara, miſer quis caſus Joſeph
Torquet ad extremum vitæ: vidi ipſa gementem
Nuper, & optantem ſupremæ munera vitæ.
O mater, ne quære, inquit, nam, ſive tacebo,
Sive edam; omnino moriar; præſtatque tacendo
Et vitam, & noſtri cauſſam finire doloris.
Cui ego: non ſic, o fili, nam vulnera ſæpe
Auxilium patefacta, & opem invenere ſalubrem.
Dic audacter, amaſne? hæc ſi tibi cauſſa doloris,
Spe-

Spera, & fide, puer, namque ipſum vel tibi amorem
Eripiam magicis, vel tu potiere cupito.
Erubuit: tum dixit, amo. Dii ſunt mihi teſtes,
Hunc quantum eluctans cœpi, quam invitus amorem,
Infidum in dominum qui me facit; at mihi ſit mors
Exoptanda magis, fidum periiſſe juvabit.
Sic ait, & fuſis lacrimis pulchra ora rigabat.
Ut video, puer hic dominam te deperit: & ni
Opportune adſis, nimio moriturus amore eſt.
Cui virgo, o nutrix, quam dura & triſtia narras?
Namque & amo hunc puerum, & vellem ſuccurrere poſſe
Sed me jura Deûm, ſed vincla jugalia primum
Obſiſtunt: tum me tanto male ſana periclo
Obiiciam, & duri haud formidem conjugis arma?
Et nutrix, o nata, ipſorum crimina amantum
Dii ridere ſolent: ſolvendi jura mariti
Cauſſa potes & juſta tibi eſt depellere mortem
A puero, qui nec culpam commiſerit umquam,
Culpa niſi eſt vel amare nimis, vel amore perire.
Audendum eſt in amore, pericla nec ulla timenda
Prudenti, Dii deinde ipſos tutantur amantes,
Queis amor, & pietas eſt prima & maxima cura.
Eſt mihi aqua in dubiis rebus quæ aſſumta videre
Vera facit, dubiique omnis pars utra legenda eſt.
Hanc dabo, ſi hac in re ancipiti ſtat cernere verum.
Ac Stygiam demonſtrat aquam, medicataque fonte
Pocula Acidalio, placet, o cariſſima nutrix,
Virgo, inquit, totumque manu capit ipſa venenum
Intrepida, atque uno craterem abſorbuit hauſtu.
His actis puerum Iphicle ſe vertit ad ipſum,
Et greſſu ad thalamum illius contendit anili:
Qui laudes Superûm Regi & divina legebat.
Ut vero in thalami mentitus limine Dæmon
Conſtitit, & puero cœleſtem aſſiſtere Joſeph
Cuſtodem vidit minitantem, enſemque coruſcum
Vibrantem extemplo ſubita formidine captus
Horruit, & retro greſſuſque, animumque reduxit,

Aufugitque celer: nocturnæque alitis otî
Effigiem capit, & tecto se sistit in alto.

Liber Secundus.

AT misera, ut Stygios latices desumsit Jempsar,
Solaque permansit, totis ardere medullis
Visa sibi est, tota in subitum convertier ignem:
Suspiransque, gemensque, unum deposcit Joseph.
Et modo se imponit stratis, paullumque morata
Assurgit, modo mutat & hunc, modo mutat & illum,
Fastiditque locum infelix, nec se capit usquam.
Non secus ac solet ille, acris præcordia casus
Cui torret, vel quem dipsas calcata momordit.
Tandem ait, heu quidnam est, quod me tam sæviter urit?
Est ne amor, an sumti latices? nempe est amor iste,
Quo moriar, nisi formosus succurrat Joseph.
Tu mihi nunc succurre, puer, succurrere namque
Ipsa etiam tibi constituo, moriemur amando
Insontes ambo. Dii tanti criminis haud me
Auctorem videant, non hæc Ægyptia tellus.
Dum licuit, potuique, tori concordia jura
Servavi, nunc major agit me visque, Deusque,
Imperioque premit; sic sit mihi Numen amicum,
Ut nosco, experiorque Deum, quem femina non est
Contra stare potens. Deus hic custodiet ambos:
Quin &, suetus amare, teget solatia nostra.
Dixerat, impatiensque moræ vocat ocyus Efren,
Unam ex ancillis dominæ, quæ fida solebat
Ferre vigil mandata, vigil responsa referre.
Vade, ait, & puero dic, huc accedat Joseph,
Si vacat, & domini si nulla negotia nostri
Impediunt; abit illa cita, & mandata facessit.
Nec longe post jussus adest formosus Joseph.
Quem solum admissum virgo mutata colore
Juxta astare facit: tum corde, & voce tremente
Care inquit, puer, atque oculis mihi gratior ipsis,
Verane tu dominæ dices, quæcumque rogabit?

Ve-

Vera equidem (an fallam dominos?) ait ille, fatebor.
Tu quodvis pete, & illa: Puer, te perdite amare
Audio: si verum est, debent me nulla latere,
Nec si ego sim, quam perdite amas, nam (vera fatebor)
Ipsa etiam te perdite amo; tu nec mihi amanti,
Nec tibi ego crudelis ero: da jungere dextram;
Qualis eris, quantoque a me donaberis auro!
Sic ait, & summis puero dedit oscula labris.
Ille pudore rubens, & secum mente revolvens,
Quæ Divûm Interpres puero mandaverat olim,
Dii ne alieni illum, aut prava, aut injusta libido
Alliceret, taciteque Deum sibi adesse precatus.
Hæc tandem responsa dedit: quod perdite amare
Audis me, domina. illicitum si forsan amorem
Audis, non ullam fateor me perdite amare:
Nec sic ipse etiam a quoquam peramarier opto,
Præcipue a domina, scis rebus me omnibus unum
Præfecisse ducem, seclusa conjuge tantum.
Anne igitur legisque meæ, dominique mei sim
Proditor? ah Stygias potius detrudar ad umbras,
Esca vel alitibus, media intumulatus arena,
Mittar: & hæc dicens dominam, thalamumque reliquit.
Illa autem, ut sese illusam, & spe funditus omni
Dejectam vidit, tamquam qui fulminis ictu
Percutitur, primum stupefacta, immotaque paullum
Constitit, inde imo ducens suspiria corde,
Astringensque manus, sese resupina cubili
Stravit inops animi, desertaque sanguine pallens.
At malus hæc summo tecti de culmine Dæmon
Aspiciens, ave deposita, convertit anum se
Rursus in Iphiclen, miseramque revisit Jempsar,
Atque ait, o, quinam casus te, nata, malignus
Insequitur? quid cor cecidit? quid pallor in ore est?
Ah ne animis cade, ne te ipsam desere, nata.
En præsto tibi sum nutrix tua, pone timorem.
Respice me, audito nutricis nomine paullum
Erexit sese in cubitum, tum lumina torquens,
O nutrix, quondam nutrix, nunc dira noverca,

Occidisti, inquit, miseram me, nec puer ille
Perdite amat, nec se (quod longe est pejus) amari
Sustinet, aut ullis precibus, donisve movetur.
Projeci memet, genus, & decus omne pudore
Fœdavi amisso, fractæ spes, fœdera rupi
Conjugii: tu caussa mali, tu criminis hujus
Principium; quid restat ad hæc, nisi cetera ferro
Conficere, & meritam hanc animam demittere ad Orcũ?
Cui dictis falsa Iphicle respondet amaris:
Heu, mulier rerum ignara, & male conscia amorum,
Quid mirum, puer insuetus, plenusque pudore,
Ceu virgo intacta, ad primos si expavit amoris
Aggressus, de te dubius, metuensque pericli?
Non ita res tractanda fuit, nec tu tamen omnem
Spem depone, rudem puerum nam rursus adibo,
Arguam, & ignarum, quæ sint facienda, docebo.
Tu tantum triduo exspecta, lux quarta benignum
Sidus habet, miseros sidus quod spectat amantes
Conjungitque; sub hoc Hymenæus sidere primum
Natus, & ipse puer Venere enitente Cupido.
His dictis se se paullum solatur Jempsar,
Erexitque cadentem animum; meliora ferant Dii,
Vade, ait; interea sacras venerabimur aras,
Fundemusque preces, & amica vocabimus astra.
Ergo, ubi luce nova rutilum Sol aureus orbem
Implevit, visura Deos se se ornat Jempsar,
Pulchra auro, spectanda ostro, spectanda pyropo,
Sed forma spectanda magis, proprioque decore.
Quam matrum numerosa cohors comitatur euntem,
Nec non & famulis præses formosus Joseph
Lumina dejectus, dominæque suique misertus
It comes; ipse tamen sanctas procedere ad aras
Patronam putat, ut commissi criminis oret,
Exposcatque Deos veniam, & deponat amorem.
Contra autem illa rogat Divosque, & sidera cuncta,
Ut faveant votis, & sint in amore secundi.
Hæc eadem celebrat demens, & luce sequenti,
Atque alia, donisque etiam majoribus aras
Ae-

Accumulans, pecudum fibras rimatur & exta.
Verum, ubi quarta dies rediit, Solque igneus orbi
Illuxit, lux sancta, inquit, lux optima salve,
Sidera vos, salvete, quibus conjungere amantes
Est amor, & sobolem mundo servare perennem.
Tum puerum acciri carum jubet; ocyus ille
Nil metuens, & jam dominæ securus amorum
Advenit; illa itidem sperans fore prospera cuncta,
Nutricis decepta dolis, ut vidit amatum
In manibus puerum, meus es, meus, inquit, & ipsa
Sum tua: quid prohibet, ne nos jungamur amantes?
Iste torus communis erit: ne gaudia differ,
Neu sortem contemne tuam; tum pallia captat,
Et trahit ad sese puerum; stupet ille pudorem
In domina amissum, tandemque his vocibus infit:
Qui furor, aut quænam mala mens, olim inclita conjux
Fetifari, nunc hæc adigit te talia posse
Moliri? certe Eumenidum nunc te una sororum
Exagitat, nam (quam reris) non est tua nutrix
Iphicle, sed de Stygiis emissa tenebris
Dirarum una, dolis quæ te decepit, & astu
Illa eadem me aggressa malis conatibus ausa est,
Sed vetuit tentare Deus; vidi ipse retrorsum
Cedentem, & formam mentitam, & fumida novi
Sulphura, nidoremque atrum post terga relictum.
Talia dictabat puer; at post ostia Dæmon
Qui stabat, clausos magno conamine postes
Impulit, intravitque ferox, & lumine torvus
Tartaream effudit vocem, qua terruit omnes.
En ego mentita Iphicle, en ego sum una sororum
Eumenidum, una e Stygiis emissa tenebris?
Nunc faxo, experiare; sinuque cita eripit anguem
Pestiferum, qui secreta sub veste latebat,
In puerumque jacit. Custos cœlestis at illum
Reppulit, atque omnes conatus fecit inanes.
At coluber, sibi ut in puerum sublata potestas,
In miseram insidias omnes molitur Jempsar,
Perque solum tacite repens, ventremque retorquens
 Lu-

Lubricus in veſtem inſinuans ſe illabitur: inde
Interiora petens, & viſcera cuncta pererrans,
Tartareum virus jaculatur ad intima cordis.
His monſtris puer interea pavefactus, amictus
Immemor aufugit, ſeque in ſua recta recepit.
Quem virgo ut fugiſſe videt, utque acre venenum
Senſit, in inſanum ſubito converſa furorem,
Clamorem immenſum tollit, quo ipſa atria, & omnis
Intremuit domus, & timuit vicinia tota.
Non ſecus, ac ſi Vulcanus penetralia cuncta
Involvat, cœloque furens incendia jactet.
Currite io, matres, ſcelus atque audite nefandum
Mancipii Hebræi, qui nunc, proh Juppiter, auſus
Fetifari eſt magni ſacrum violare cubile,
Vimque inferre mihi, niſi nutrix tempore in ipſo
Promta tuliſſet opem, & ſceleratum veſte relicta
Ejeciſſet: io fugitivum apprehendite, ſervi,
Ite citi, properate, viarum claudite cuncta
Effugia, & domini ſcelus hoc afferte ſub aures.
Talia vociferans miſera effundebat Jempſar.
Omnia quæ falſa Iphicle confirmat, & auget,
Dignum morte fore, hoc ſceleris qui admittere tantum
Audeat: exacuitque animos, clam deinde recedit
Nulli viſa, & avi ſimilis ſe immiſcuit atris
Nubibus, & Stygias ſedes, atque impia Ditis
Regna petit, lætoque refert crudelia facta.
Interea miſer a ſervis comprehenſus Joſeph
Ducitur, & nemo eſt, qui dicere multa volentem
Auſcultare velit miſerum, non Fetifar ipſe,
Quem jam res audita acri compleverat ira:
Non tamen ut morti damnet, ſed turre ſub ima,
Carceris eſſe locus miſeris ubi ſueverat, illum
Intrudi jubet, & vigili cuſtode teneri,
Tantum olyra vili, limoſo & flumine paſci.
At juveni cœleſtis erat cuſtodia major
Aliger æthereus, ſummo qui miſſus ab axe
Carceris intrarat portas, ubi proxima terras
Nox omnes cæcis tenebris obduxit & umbra:
Ergo

Ergo alias puero notus, solatur amico
Ore illum, firmatque animum, tollitque timorem
Luce nova, excussa noctisque, & carceris umbra.
Omnia quæ postquam custos Ægyptius alta
Prospexit de turre, Deus, Deus, inquit, in illa
Luce viget, nosco splendorem, & verba notavi:
Nec Deus est illic, nisi & hujus criminis insons
Est puer, insontem servabit Juppiter æquus.
Ex illo custos juvenem veneratur Joseph,
Et pascit meliore cibo, quam dura jubebant
Petifari mandata, & duri carceris omne
Tollit onus, ferrumque pedum, visitque frequenter,
Solaturque, & sæpe in cœlum educit apertum.
Jamque quater binos Phœbe compleverat orbes,
Quum duo, quorum alter pincerna Pharaonis, alter
Pistor erat Regis, præ suspicione veneni
In Cerere inventi, conclusi carcere eodem
Cum puero Isacide fuerant, hi tempore parvo
Post, utrique una viderunt somnia nocte,
Somnia, quæ mox mane novo dum mutua versant,
Ignari, quid portendant, monstrentve futurum,
Sollicitis nutant animis, quod pulcher Joseph
Conspiciens, quidnam, juvenes, tam pectore tristes
Vos hoc Sole novo video? Nos somnia facta
Nocte hac sollicitos reddunt, quæ exponere, nemo est,
Qui sciat hic, dixere: quibus sic pulcher Joseph;
Somnia vos narrate, Deus dignoscere forsan
Illa dabit. Dicemus, ait, pincerna, priorque
Ipse edam; nam Vitis erat pulcherrima ternis
Læta propaginibus, gemmas turgescere primum
Palmitibus; mox & flores exire videbam,
Post flores gravidis uvas pendere racemis:
Quos jam maturos manibus premere ipse videbar,
Vinaque diffundens pateris spumantia plenis
Regi larga dabam, solito Rex more bibebat.
Cui puer interpres. Quidnam tua somnia monstrent,
Expediam; vitam illa tuam pulcherrima Vitis
Ostendit: gemmæ, flores, uvæque secutæ,
Sunt

Sunt fructus, quos tu peperisti temporis hujus
Curriculo: dabitur merces, & honoribus ipse
Restituere tuis, & pristina pocula Regi
Consueto de more dabis: terna illa propago
Tres luces, quibus hæc veniant tibi prospera, monstrat.
Tu vero, quum te carum, gratumque Pharaon
Accipiet, nostri (si qua hujus gratia facti est)
Sis memor, immeritumque isto dic carcere claudi.
Tum pistor simulac vidit dicta omnia recte
Congruere, ipse etiam, dixit, mea somnia pandam.
Nam capiti imposita ipse meo tria plena canistra
Spectabam, duo farinæ inferiora, supremum
Omni opere plenum, omni illo pistoria quod scit
Ars facere, & nostrum ingenium, sed cuncta volucres
Exesse, & secum latas deferre per auras.
Cui bonus interpres: Divûm est novisse futura,
Falli hominum est; dicam, quidnam tamen augurer ipse
His super; illa, quibus vidisti plena canistra,
Sunt opera, & vitæ fructus: duo prima, ubi simplex
Farina est, vitæ monstrant duo tempora prima,
In quibus & simplex vita, & sincera peracta est:
Summum opere infido plenum est, & fraude, dolisque
Omnibus, ingenium quæ, aut ars pistoris iniqui
Excudisse valet, quæ sunt jam cognita Regi.
At merces horum meritorum, & præmia, fœdæ
Sunt volucres, corvi immundi, milvique rapaces.
Vulturiique, caput qui effossaque lumina pascent
In cruce suspenso: tribus hæc ventura diebus
Terna canistra notant: tamen hæc me fallere possunt,
Si tu animo possis mutari, nam & Deus ipse
Sæpe solet mutare mala, & convertere fata.
Talia tractabant juvenes. & tertia jam lux
Orbi invecta aderat, quum custos carcere aperto
Pincernam insontem, noxa pœnaque solutum
Declarat, miserum Regis decreta severi
Pistorem damnare cruci; de carcere uterque
Ducitur haud æqua sorte, & longe impare fato.
Hic ad tigna, ille ad Regem stipatus ovantum.

Et

Et lætus clamore virûm, & clangore tubarum
Vertitur; interea ter Solis cursus in alta
Solstitia, atque novum mundo portaverat annum:
Forteque Rex dulcem prona jam nocte quietem
Ducebat, Deus ex alto quum somnia in illum
Immisit, miranda adeo, ut cedente sopore
Attonitus Rex magnum aliquid portendere visa
Crederet; ergo omnes jubet e regione vocari
Chaldæa, Ægyptoque, quibus cognoscere cursus,
Metirique vias cœli, & momenta minuta
Astrorum, casusque hominum, & prænosse futura est
Cura audax, necnon magicis qui incumbere sacris
Consuevere, & qui ex adytis oracula Divûm
Consulere, & cæsarum oviumque, boumque per exta
Rimari secreta solent, qui noscere flammæ,
Qui fluitantis aquæ motus, qui jungere arenæ
Fatalem numerum, & cognoscere fulminis iras,
Quique vias servare avium, & dignoscere cantus,
Denique, divini rerum quicumque vocantur.
Quorum ingens numerus magni plena atria Regis
Intrarant, alii longis capita alta tiaris
Induti, ast alii spectandi cornibus hirtis,
Auratis alii strophiis: longissima mento
Cunctis pendet barba, ipso stat pallor in ore.
Quos simulac ad se Rex alta a sede vocavit,
Somnia visa docet primum, dein munera larga
Promittit, largosque illis proponit honores,
Somni qui interpres fuerit; noctemque diemque
Responso tempus statuit; sed noxque diesque
Venerat, & nemo apparet, qui somnia Regi
Enodare queat, nulli sua sidera, nulli
Ars magica, aut quæsita aris oracula prosunt:
Non artes aliæ, non barbæ, aliæque tiaræ.
Ergo hinc irasci, & tristis mœrere Pharaon,
Nec quemquam audire, ac solo in conclave latere.
Hic Regis pincerna, memor, quæ in carcere Joseph
Fecit, & ipsorum quam verus somnia vates
Exposuit, subito Regem petit, atque ita fatur:

Pec-

Peccavi, Rex magne, tibi, quæ in carcere vidi,
Non referens; nam ſcis, ut mecum piſtor iniquus
Carcere damnatus fuerit ſub turre magiſtri
Militiæ, eunuchi; forte illo carcere eodem
Fetifari puer Hebræus, puto crimine falſo
Miſſus erat; duo nos (ita ſuaſi) ſomnia quædam
Nocte habita a nobis, juveni narramus; at ille
Divino quodam afflatu viſa omnia nobis
Exponens, mihi, te, dixit, lux tertia ab iſto
Carcere deducet, multis & honoribus auctum
Reſtituet primo officio: te, piſtor inique,
Lux eadem in cruce conſtituet, te immunda volucrum
Agmina depaſcent, corvi, milvique rapaces,
Vulturiique, niſi ipſe animum convertere poſſis
In melius, ſic namque Deus mutatur & ipſe.
Omnia quæ eveniſſe vides; tua ſomnia certe
Hic puer exponet, magnum nam Numen in illo eſt.
Auditis Rex lætus ait, vade ocyus ergo,
Duc puerum, & noſtro juſſu de carcere ſolve.
Ille celer mandata facit, puerumque parumper
Ornat, detondetque comas, veſtemque miniſtrat;
Tum Regi adducit timidum. Rex omnia luſtrat
In puero, ſibi cuncta placent, ſic denique fatur:
Te, puer, hi dicunt exponere ſomnia, numquid
Vera ferunt? aſt ille: Deus, Rex optime, ſolus
Somnia noſſe poteſt, & ſi cui maximus ille
Hoc dederit; potero ipſe meo pro Rege precari,
Atque orare Deum: forſan dabit, omnia quando,
Quæ Regum ſunt, ipſe ſolet curare Deûm Rex,
Atque hominum; dein paullum animoque, & mente moratus,
Nunc inquit, Rex magne, mihi tua ſomnia pande.
Fluminis ad ripas Nili ſtare ipſe videbar,
Rex ait & ſeptem ecce boves e flumine pulchræ
Exire, & late errantes per littora paſci
Florentes herbas, loton medamque virentem,
Et ſuavem mynianta, quibus pingueſcere, quantum
Plena ſolet, ſacras quæ ducitur hoſtia ad aras.
Vix

Vix oculos verti, ecce aliæ per littora ſeptem
Deformes, ægræque, quibus vix pellis adhæret
Offibus, apparere boves, quæ carice ſumma
Vix paſtæ, & dura paliuro, & ſentibus hirtis
Corpora macra, ſuis nervis vix ducta, trahebant.
Obſtupui, nam dira fames, atque ardor edendi
Improbus exegit tantum has, ut pinguia ſeptem
Corpora prima boum congreſsæ tota vorarent.
Mox iterum dulcis me habuit ſopor alter, & ecce
Rurſus ſeptem uno ſpicæ conſurgere culmo,
Pulchræque, gravidæque, & onuſtæ pondere multo.
Mox ſeptem prodire aliæ tenueſque, & inanes
Exili e ſtipula, ſcabraque urigine toſtæ,
Quæ ſuccum, & decus omne aliarum abſumere viſæ
Sunt mihi, miratus poſtquam ſopor ille receſſit,
Somnia propoſui multis, ſed dicere nemo
Scit ſenſum, & portenta horum: te ſi manet iſta
Gloria, ſi te unum e tantis hæc ſomnia poſcunt,
Toto animo lætare puer; te fama ſequetur
Perpetua, & tantis a me ditabere donis,
Ut te non videat majorem Ægyptia tellus.
Cui juvenis: Rex magne, Deus te diligit ipſe eſt,
Somnia qui immiſit, nec, quæ illa intelligat, eſſe ars
Ulla poteſt quæ auctore Deo non utitur: unde
Nec vates potuere tui, quibus omnibus eſt ars
Abſque Deo. Primum ſeptem felicibus annis
Largius undantem ſolito, majoreque Nilum
Flumine rumpentem ripas, ſecumque trahentem
Felicem limum, fœcundæque æquora arenæ
Fortunata nimis tellus Ægyptia cernet.
His annis tantum meſſis, tantum uberis illa
Colliget, ut non ſufficiant ſolita horrea meſſi
Ubertatem iſtam pingues nimiumque nitentes
Monſtravere boves ſeptem, quæ e flumine Nili
Exivere, herbas pingues per littora paſtæ.
Hanc etiam & ſpicæ ſeptem, quas pondere onuſtas
Lætaſque plenaſque uno conſurgere culmo
Vidiſti, pariter monſtrant: nam ſomnia viſa
Non

Non duo re, sed idem ostendunt, nunc porrige mentem
Optime Rex: nam septem annos, qui deinde sequentur
Infelix steriles, durosque Ægyptus habebit.
Ipse intra ripas demisso flumine Nilus
Curret iners, supraque caput limumque feracem
Non tollet: sicca arebunt arva omnia, sicca
Solstitia, & nulli descendent montibus amnes
Consueti pluviarum amnes sub sidere Cancri:
Æthiopum populis nec hiems æstiva redibit.
Agricola infelix nullo versabit aratro
Arva, nec arenti mandabit semina terræ,
Sed miseros edet annona cogente juvencos.
Hæc septem docuere boves per littora siccæ,
Deformes, macræque; quibus vix ossibus hærens
Pellis erat; hæc septem ille rubigine tostæ,
Squallentesque situ spicæ, & sine pondere turpes
Ostendunt: duplici exemplo te commonet ipse;
Qui novit ventura, Deus, quo tu quoque solers
Commoveare magis, damnoque occurrere possis.
Quod facere ut valeas, si me fortasse requiris,
Sic habeas, majora para primum horrea, & omne,
Quod superat segetum his septem felicibus annis,
Coge illic, servaque vigil; dein multa talenta
Aurique, argentique in fruges undique emendas
Impende, annorum quantum penuria septem
Exposcet ventura fami, campisque serendis.
Talia narrabat juvenis, quæ singula mente
Rex volvit tacita; tandem & sic voce profatur:
Hoc certe Deus in puero, nec talia dici
Absque Deo potuere, nec illi Ægyptia tellus,
Aut Chaldæa videt similem; tum amplectitur illum
Lætitia illacrimans; post me tota ista secundum
Te aspiciet regio, servatoremque vocabit.
Sic ait, & chlamydem gemmis, ostroque nitentem
Ferre dat, atque auri torquem circumdare collo.
Mos erat, ut gemma cælata, insignis & auro
Annulus, antiquo regum de more vocatus
Regius, a nullo, nisi Rege Pharaone, posset
Gesta.

Gestari, aut siquis foret ipso ab Rege secundus:
Hunc sibi Rex digito detractum imponit Joseph,
Quo populus post regem illum sciat esse secundum.
Præterea, qua se solemnibus ipse diebus
Invectum mula populis urbique solebat
Ceu quemdam monstrare Deum, sic mandat & ipsum
Urbe vehi, mulaque eadem procedere Joseph,
Præclamante tuba, Regi inclinate secundo
Quisque caput, sanctoque novos conspergite flores
Servatori hominum, solus qui somnia Regis
Exposuit, qui plena Deo præcordia gestat.
Talibus ornatus donis, & honoribus auctus
Isacides juvenis, cuncto acclamante senatu,
Præficitur toti Ægypto. Qui sedulus omni
Ingenio, curaque in primis horrea ubique
Magna parat, mox frugum ingentibus undique acervis
Collectis, partim terra Memphitide natis,
Partim emptis aliunde implet, stipatque, nec ullum
Dat rebus spatium: regionem lustrat, equorum
Imminuit numerum, atque hominum: Dii cuncta secundant.

Urbs erat Helipolis, Solis de nomine dicta,
Cujus Rex, idem & templi Phœbique sacerdos
Supremus natam formæ, & virtutis habebat
Insignis, quam sæpe Deus consultus Apollo
Dixerat haud ulli indigenæ thalamo esse locandam:
Conjugium externum fato majore parari,
Quo genus, & clari tollantur in astra nepotes.
Ergo istæc juvenem monstrare oracula Joseph
Censet & antistes templi, & Rex ipse Pharaon.
Quo circa, quum jam septem felicibus annis
Ægypto in tota ubertas, atque omnia ubique
Læta forent, placuit Regi dignis hymenæis
Et thalamo Isacidem juvenem sociare jugali;
Lætitiamque augere, diesque inducere festos.
Ergo hæc per ludos, & per convivia læta
Dum fiunt septem fœcundi messibus anni
Jam finem, ubertasque omnis jam copia habebat

Jamque pererratis Geminis per sidera Cancri
Sol altos agitabat equos, Ægyptia quum gens
Miratur Nili nulla incrementa videri,
Sed purum & nulla permixtum flumen arena
Ipsum inter ripas tristi procedere cursu
Jam tellus fœcunda prius, nunc aret, hiatque
Usta siti, nec spes Cereris promittitur ulla.
Semina si qua etiam lætis sparguntur in arvis,
Aut nullos edunt fœtus, aut protinus omne
Enatum fœdæ vitio rubiginis aret,
Aut abit in lolium infelix, fluidumve papaver.
Vivitur ex annis lapsis, retroque coacto
Fœnore, quod primo sterili vix sufficit anno:
Verum, ubi dira fames homines se vertere ad herbas,
Et pecus immeritum, atque immunda animalia adegit,
Regem urbes, & rura adeunt, subsidia poscunt.
Rex ad Præfectum cunctos dimittit Joseph,
Servatorem hominum; populis hinc horrea aperta,
Et justum indictum pretium: gaza undique, & omnes
Congestæ portantur opes; æraria Regis
Complentur: nec adhuc quartus se verterat annus.
Quid facerent miseræ gentes? sola arva supersunt,
Quæ vendant, si emptorem habeant, nam solus Joseph
Esse potest pro Rege emptor; ergo ille rogatur,
Arva emat, & miseris det opem, nec pacta recuset.
RedditPuum cujusque agri quintam dare Regi
Promittunt, sic pacta ineunt, sic fœdera firmant.
Interea, externas quoniam penuria terras
Hæc eadem affligit, populos it fama per omnes,
Ægyptum sat frumenti, quod vendat, habere.
Ergo & Sichenus natos affatur Jacob:
Cur non Ægyptum, nati, cur regna beata
Non petitis, cur non nobis alimenta paratis?
Num perimat nos ista fames? mandata capessunt
Natorum deni; fratrum natu ultimus astat.
Ut vero Ægyptum petiere, & Osyrida terram
Frumentis Præfectum adeunt, & supplice cultu
Ære dato frumenta rogant; cognovit Joseph
Ger-

Germanos, statuente Deo, non cognitus illis.
Præteritique memor, quamvis injuria multum
Facta potest, tamen & patris, fratrisque misertus
Beniamin, his etiam parcit, tum fatur ad illos:
Unde & quinam hominum ad nostras acceditis oras?
Illi autem: e terra Cananæam, de sanguine Jacob
Venimus huc cogente fame, quæ plurima perdit
Samariam; domus est nobis plenissima, primus
Est pater, undeni nati, parvique nepotes,
Pastorumque manus, vernarum est plurima turma.
Venimus ergo ad te, nobis alimenta rogantes,
Ne pereat gens tanta: tibi justa æra dabuntur.
Nec nos immemores erimus; pater optimus urbem
Ipse regit Sichen, pastor, cui millia multa
Sunt pecudum: quovis pretio da vivere tantum.
His verbis quamquam frater commotus, & ægre
Abstinuit lacrimis, ficto tamen omnia vultu
Dissimulans, quid verba mihi datis, inquit? an ipse
Eludar? nisi me os fallit vultusque loquentum,
Exploratores puto; cur mandata paterna
Non geritis? cur nec frater huc venit & alter?
Ast illi: minime, tales ne rere, precamur.
Per patrem, patrisque Deum juramus, adire
Nos jussit, nos dira fames: natu ultimus unus
Cum patre Beniamin adolescens restitit, & spes,
Solamenque senis: nos, qui sufferre laborem
Possumus, atque moras longarum auferre viarum;
Venimus orantes vitam, mandata putantes
Nulla opus esse istic ferri: miserere precantum,
Et miserere patris, pueri miserere relicti,
Parvorumque (potest pietas si in te ulla) nepotum.
Hic lacrimas vix continuit, convertit & ora,
Toto animo, & vultu multum commotus Joseph.
Inde ait: est mihi firma, viri, sententia menti,
Frater ut huc alius veniat: vestrûm hic erit unus
Obses, vos alii ad patrem frumenta feretis
Interea: haud aliter (per Regem & Numina juro)
Ulla potest vobis abeundi hinc esse potestas,

Neu faciem ſpectare meam, aut audire loquentem.
Conſulite, & ternis dentur reſponſa diebus.
Sic ait, & cuſtode dato, victuque remittit.
Illi, inter ſeſe poſtquam diverſa locuti
Viderunt Præfecti animum, præſtare putarunt
Ferri multa domum frumenta, loco obſidis unum
Dimitti, properare alios, iterumque reverti
Emptum alias fruges, alium & conducere fratrem.
Ergo nominibus ſcriptis ſors ducitur, obſes
Extrahitur Simeon, & jam lux tertia mundo
Clara aderat responſa petit Præfectus, at ipſi
Enarrant decreta: igitur frumenta parari
Imperat accepto pretio: clam deinde miniſtros
Admonet, ut ſummis ſaccis æra omnia ponant,
Quod fuerit cujuſque datum, cuſtodibus obſes
Traditur: at fratres oneratis tergora aſellis
Ægyptum, & multo fratrem mœrore relinquunt,
Samariamque petunt: quo poſtquam denique ventum eſt.
Atque unum pater e natis ſibi vidit abeſſe,
Clamat, ubi Simeon meus eſt? cur cernere natum
Non datur? eſt ne æger? minime, pater, inquit Judas,
Sed valet, Ægypti eſt obſes tellure relictus,
Dum rurſus redeamus, & hinc ducamus & iſtum
Beniamin, nam qui frumentum vendidit, ut nos
Vidit vir magnus, & ab ipſo Rege ſecundus,
Quæſivit multa a nobis, numquid pater eſſet,
An frater nobis alius: quæ quum omnia recte
Diximus, vos has certe veniſtis ad oras
Exploratores, inquit, mandata paterna
Cur non huc geritis? cur non alium quoque fratrem
Huc duxiſtis? ad hæc reſpondimus omnia; tandem
Summa fuit frumenta dari, nos deinde reverti,
Adduci puerum, interea obſes detur & unus
E nobis maneat: per Regem & Numina Cœli
Juro, inquit, nec vos aliter frumenta feretis
Poſthac, nec me audire umquam aut ſpectare licebit
At pater, hæc poſtquā audivit, proh ſumme Deum Rex,
Eſtne adeo infelix alius pater? occidit unus
Na-

Natorum, obſes & eſt alius, ſubducitur alter
Cum reliquis, ſimul ut cuncti moriantur, & ipſe
Exſpectem, ferat hæc noſtras crudelis ad aures
Nuncius; o prius hanc miſeram, Dii, demite vitam.
Talia fundebat lacrimans; circum undique nati
Solantur, tam adverſa bonos non Numina habere.
Mox, ubi depoſitis ſolverunt vincula ſaccis,
In ſummis æs omne datum, pretiumque repoſtum
Inveniunt: ſtupuere omnes, ſed triſtis Jacob
Hoc deerat, nati, hoc, inquit, quod funditus omnem
Spem raperet, nam ſi vobis Ægyptia ad arva
Sit reditus, quis vos primum vir maximus ille
Exploratores dixit, nunc nomina furum
Imponet, cauſſam inquirens, qua perdere poſſit.
Nempe ego Beniamin puerum, ſpem patris, & unum
Solamen, non huic tradam, fidamque periclo.
Vos alii, ſi fata urgent, Divumque voluntas,
Ite, rei fidei promiſſæ; ego, quidquid apud me eſt,
Aurique, argentique dabo, quo vos redimatis
Et fratrem, &, ſi ſors aderit, frumenta feratis.
Quem contra illacrimans juvenis ſic fatur Judas:
Care pater, nos primum audi, dein conſule nobis,
Atque tibi; nam quo pacto continget adire
Illum hominem, qui juravit, per regia ſceptra,
Per Superos, niſi Beniamin duxerimus ipſum,
Ille quidem nec nos, nec, qui eſt in carcere, fratrem
Dimittet, faciemve ejus ſpectare licebit?
Verum, ut de nobis ſint dura, & triſtia quæque,
Vos miſeri quonam pacto vivetis, & unde
Tanta domus? capiti, quæſo, pater optime, tandem
Fide meo, puer iſte omnes ſervabit, & ipſum
Te patrem, mihi præterea duo pignora cara
Sunt, nati, tu illos (concedo) interfice, ſi quid
Adverſi puero eveniat: depone timorem,
Atque omnem defende domum, quod pondera ſaccis
Sint æris poſita in noſtris, juſſiſſe miniſtris
Id dominum certum eſt, incertum, fraude, dolove,
An pietate magis; nos certe audivimus illum

Insignem virtute omni, nos vidimus illum
Nobiscum flevisse famem, atque incommoda nostra,
Dum teque, & parvum fratrem, parvosque nepotes
Commemoramus, age, o genitor, ne tempora differ,
Neu plures innecte moras: & talia dicens
Adjecit lacrimas; victus pater: Ibitis ergo,
Tandem ait, & puerum, & regionis dona feretis,
Stactenque, & lacrimas terebinthi, & roscida mella
Et gummi, & liquidam styracen, & amygdala amara.
Insuper & duplex pretium portabitis, & quod
Inventum fuit in saccis, & quod data poscent
Frumenta; interea faciemus sacra parentum
Nostrorum nostrique Deo, quo cuncta secundus
Dirigat, & servos cœlo prospectet ab alto.
Postera Phœbeos currus Aurora vehebat,
Quum pater, & nati sacris de more peractis
Cuncta viæ opportuna parant, & munera, & ipsum
Beniamin: quem jam genitor complexus euntem,
Et lacrimans, I, care puer, felicibus, inquit,
Auspiciis: si te rediturum fata reservant,
Vitam oro. lacrimæ vetuerunt dicere plura.
Tum simul & reliquos natos complectitur omnes,
Commendatque Deo, ast illi bona verba precati
Durum iter, & longum capiunt, camposque relinquunt
Samariæ, Solymenque sacram: jam consita Idumes
Prætereunt palmeta, Gerar, & Tartara vasta
Syrbotis, tandemque vident Ægyptia regna,
Optatamque petunt Memphim; quos lætus Joseph
Suscipit: atque una fratrem de carcere solvit.
Ut vero admissis coram data copia fandi,
Sic Ruben: hinc postquam discessimus, optime Princeps,
Venimus ad genitorem, illi tua maxima jussa
Narramus, fratrem duci te velle minorem
Beniamin hunc istum: tum saccis ordine apertis,
Res mira, in summis pretium, atque æs omne, quod ante
Exhibitum fuerat, se offert: quis miserit, & cur,
Ignotum est, Deus est testis, verum, ut pater istæc
Audivit, viditque, imo suspiria corde

Tra-

Traxit, & heu, nati, dixit, male Numen amicum
Nos aliquod nunc insequitur, fortuna recessit
Illa bona, e bis sex natis amisimus unum:
In vinclis alius longinquis exsulat oris:
Nunc spes, & miseræ solamen dulce senectæ,
Beniamin abduci petitur: vos rursus abitis,
Nescio quo, & vereor, furum ne nomine eatis,
Omnes ut tandem fato pereatis ab uno.
Nos contra miserum solari: fide parentum,
Nostro & fide Deo, genitor: justissimus ille,
Ille vir est, regio quem tota Ægyptia dicit
Servatorem hominum, sanctumque, piumque fatetur,
Et colit: hinc nihil adversum, durumque timendum est.
His victus cessit tandem: Vos ibitis ergo,
Et ducetis, ait, puerum, atque hæc parva feretis
Munera, quæ regio fert hæc, stactem, & terebinthi
Resinam, & liquidam styracen, & amygdala amara,
Mellaque: dein duplex pretium portabitis, & quod
Impositum fuerat saccis, & quod data poscent
Frumenta: & demum justo natumque, patremque
Commendate illi, pueri miserescat & hujus,
Atque senis natos nimium miserescat amantis.
Talia dictabat juvenis, quum lumina Princeps
Vix lacrimis cohibens tali est sic ore locutus:
Este bonis animis, juvenes, ego munera grata
Accipio regionis, & hunc, qui adductus ab omni
Suspicione puer, vos omni a fraude piabit.
Ite, & fessa via, fœda & sudore lavate
Membra, viri; mox luce bona discumbite mecum.
Hæc Princeps; famulorum alii in conclave lavacrum,
Vasa alii, mensasque parant; hæc inter Joseph
Multa super regno, & populis disponit alendis;
Dein redit ad fratres, magnamque educit in aulam,
Regales ubi monstrat opes, vasa aurea signis
Cælata, argentumque abacis, stratosque tapetas,
Necnon parietibus circum pendentia longis
Aulæa, intextis auro, & bombyce figuris,
Quas dicas spirare; illic divina secutus

Jussa Abraham, puerum in silvas ducebat Isaac
Mactandum: puer ilignis onerabat asellum
Fascibus, ipse pyram genitor, vittasque parabat.
Ille idem dextram vicina in parte levabat,
Crudelemque ensem: demissus lumina Isaac
Et flexis g nibus feriturо colla parenti
Præbebat: cœli demissus ab axe vetabat
Nuncius, & dextram sublatam, ensemque tenebat.
Parte alia fratrem fugiens tendebat Jacob
In patris antiquas sedes, cognataque regna,
Euphratem, Tygrimque inter: patruelibus inde
Virginibus hauribat aquas: tum pastor ad undas
Euphratis dum pascit oves per littora Laban,
Rachelem vocat, & dulces decantat amores.
Talia dum læti spectant Israële nati,
Spemque aliquam sibi promittunt, tum magnus Joseph,
Jam genio libemus, ait: date flumina palmis,
Vos famuli: tum sede altus discumbit eburna.

Morte præventus, hoc item, quod sero inceperat, absolvere non potuit.

ALCON,

Sive de cura Canum Venaticorum.

ASsiduis nuper fessus venatibus Alcon,
Fallere: æstivi ut fastidia longa diei.
Corvini qua se nemora excelsissima cœlo
Extollunt, viridi dum captat frigus in umbra,
Dicitur ad juvenem senior sic fatus Acastum:
Me segnes artus, defectaque viribus ætas,
Et superare juga, & latis discurrere campis,
Et torquere leves hastas, & ferre pharetram,
Nate, vetant, densaque indagine cingere silvas.
Sed te pulvereum cursu transmittere campum,
Ferre æstum, frigusque leves agitare Molossos,
Et pinguem silvis ad tecta avertere prædam

Nunc

Nunc decet, ac validam pro me exercere juventam.
En arcum, pharetramque tibi, jaculumque relinquo:
Ne tamen usque adeo plenæ confide pharetræ,
Ut postrema canum interea tibi cura putetur:
Quorum ope veloces poteris prævertere cervos,
Aut aprum ingentem, aut fulvum superare leonem.
Ergo age, & hæc tecum semper mandata reserva.
Principio ut generosa canum tibi copia numquam
Desit, quæ certam valeat promittere prædam,
Elige degeneri nequaquam semine natos,
Sed quos assidue silvis exercuit altis
Et labor indomitus, sævarum & præda ferarum.
Nec vero parvi formamque, genusque putaris:
Nam neque sunt animi, neque mores omnibus iidem:
Et variæ diversa canum dant semina gentes.
Nam rabidas si forte feras te cura tenebit
Venari, & variis caput objectare periclis,
Spartana de stirpe tibi, de stirpe Molossa
Quære canes, Libycos illis, acresque Britannos.
Pannoniosque truces, & amantes prœlia Celtas
Adde, nec Hircanos, nec Seras sperne feroces.
Si vero parvos lepores, capreasque fugaces
Malueris, timidosque sequi per devia cervos,
Delige Pæonios agiles, volucresque Sicambros.
Quod tibi si latebras, abstrusaque lustra ferarum
Rimari certa catulorum indagine cordi est,
Hunc usum implebit Perses, & Saxogelonus.
At genere ex omni præsertim delige quæ nec
Corpore sit gracili, nec densis aspera villis,
Sed sublime caput, vivacia lumina, & amplam
Ostentet frontem, atque ingentes oris hiatus;
Cui rectæ surgant aures, cui pinguia terga
Dividat in caudam descendens spina reflexam:
Sint armi lati, sint æque pectora lata:
Lata alvus, quæ sic costis adjungitur imis,
Ut tamen in spatium sensim se colligat arctum:
Ut cava diductis succedant ilia costis,
Excipiant siccis quas fortia crura lacertis,

Ima pedum parva signent vestigia planta.
Huic similem conjunge marem, quum vere tepenti
Tangit amor genus omne avium, genus omne ferarum,
Bis quinos tamen ante dies accensus uterque
In venerem, venere abstineant: sic plena libido
Acrius exstimulat, viresque ad semina præbet.
Hinc major soboles, atque inde valentior exit.
Quæ simulac se se numeroso protulit ortu,
Selige de multis quos jam præstare videbis
Pondere: vel stipulæ flammis include sonoris
Ingentem turbam: prolis nam mota periclo
Egregiam sobolem, melioraque pignora mater
Ocyus eripiet flammis, & inertia linquet.
Illi igitur plenis ubi nondum viribus ætas
Accessit, parvum cursu conscendere collem,
Et molli assuescant se se dimittere clivo.
Hinc tenerum leporem, vel crura infirma trahentem
Sectari capream, & facilem percurrere campum
Incipiat, verbisque viri parere vocantis.
Nulla mora est, ipsis crescant cum viribus anni,
Jam potes hos tuto densis committere silvis:
Perque altos montes, per lustra agitare ferarum:
Nec minus aut apro, aut fulvo objectare leoni,
Si modo vel capreas, vel dedignabere cervos.
Immodicis tum parce cibis, tum cursibus illos
Exerce assiduis: ac mox ad tecta reverti,
Vincla pati discant: ita demum libera colla,
Quum res ipsa, ususque vocat, majore feruntur
Impete, nec cursum remoratur pigra sagina.
Hactenus in silvis catulos eduximus altis:
Nunc quæ morbosis sit cura adhibenda, docebo.
Insomnes quum forte canes occulta fatigat,
Vimque adimit febris, putrem tunc ore cruorem
Ferro emitte levi; dein Bacchica dona rosarum
Misce oleo, & rapidis simul omnia concoque flammis,
Terque die inserto demitte in guttura cornu.
Si vero nimio venandi langueat æstu,
Butyro lapathi succos, Siculique Lyæi
Pocu-

Pocula, contusumque piper simul omnia miscens
Prosubige: ut certi simulac commixta liquoris
Prætulerint speciem cupido canis hauriat ore.
Immodicam sed forte sitim dum sublevat atro
Fonte canis, lymphæ mala si successit hirudo,
Cimiceo suffire canem nidore licebit:
Aut oleo ptisanam, & spumanti melle subactam
Incoquere, offensoque cani præbere vorandam.
Aut quum tetra lues (clavos dixere) palatum
Afficiet misere, silvestria sesama, necnon
Bacchi acidos latices, & chartam sume perustam,
Atque Ammoniaci frustum: dein singula in unum
Confundens, tetræ caussam superilline pestis.
Tum vero, ardentes oculos inimica perurit
Quum tabes, crebræque fluunt a lumine guttæ,
Jam frondes sacræ myrti, silvestris & uvæ,
Arentesque rosas diluto concoque Baccho,
Hisque affecta levi citus ablue lumina dextra,
Inde oleum, atque ovi niveos immitte liquores.
Quod si nativo stimulatur coxa dolore,
Lemiulum lapidem (Meditem nomine dicunt)
Urina semel atque iterum demerge recenti;
Cui Bacchi dulces, acidosque adjunge liquores,
Quaque latet pestis sumta circumline penna.
Ast ubi rupta novo manabit sanguine vena,
Tum murem geminum, ac telam pendentis Arachnes
Ure foco, cineremque undanti impone cruori:
Proderit & ferro candenti tangere vulnus.
Obstructo vero lotii quum forte meatu
Vexari aspicies catulum, Cerealia dona
Obiice, lacte prius simæ perfusa capellæ.
At contra venis si quando sanguis apertis,
Pro facili urina, terram madefecerit atram,
Conveniet lente ferventi lactis aheno
Mollire, & tenues coriandri immittere succos,
Infractumque piper, laticemque undantis olivi,
Insertoque cani paullatim infundere cornu.
Quid? taceam nimio quum decidit ungula cursu?

Frangere namque juvat pallentis grana cumini
Dentibus, admotaque pedem lenire saliva:
Incipientque novi subcrescere protinus ungues.
Fit quoque ut immundo catulus juguletur ab œstro,
At tu silvestrem crepitantibus urere rutam
Ignibus, & fumo pariter mulcere salubri
Disce: dehinc acri perfundere vulnus aceto.
Quin aures etiam muscarum turba molesta
Impetit usque adeo, mutilatum appareat alte
Ut caput: ipse autem venienti occurre periclo,
Et prius has nucibus, viridique putamine tinge.
Quid quum dura canes inter se prœlia miscent,
Alter ut alterius percussus dente laboret?
Tunc etenim cervi flammæ subjecta voraci
Ossa teres, oleo subigens frondentis olivæ
Unguinis in morem, ac vulnus lethale perungens:
Quamquam etiam possis ramenta inducere ferri.
Namque venenifero serpentis saucius ictu
Quo valeat, scit sponte sua reperire salubre
Gramen, & ipse sibi nullo auxiliante mederi.
Senserit at rabidos ubi morsus, protinus ipse
Idæam rutæ foliis, acrique Lyæo
Junge picem, læsæque adhibe hæc medicamina parti.
At mala quum scabies miseros depascitur artus
Latrantum, & fæde miserabile corpus adurit,
Cerussam, abdomenque bovis, resinamque tenacem,
Butyrumque recens viridantibus incoque sensim
Lentisci foliis, infectaque membra perunge.
Sed tunc præcipue solerti mente cavendum est,
Quum rabie accensus nunc hos, nunc impetit illos;
Ipsi infensus hero, datque insanabile vulnus.
Ergo illum primo valida compesce catena:
Inde rosæ agrestis radicem pondere saxi
Contusam vivi fontis consperge liquore,
Ut potus speciem lino colata nigranti
Præferat; hac sumta, revocari ad pristina tradunt
Sensa canem, ac posita rabie mitescere rursum.
Sunt qui silvestres ficus, adipemque vetustum
Con-

Contundant: ederas alii ferventibus undis
Emollire jubent, donec pars una ſuperſit
E tribus, atque ipſis foliis, tepidoque liquore
Paſcere quadrupedem, Aurora ſurgente furentem.
Nil tandem uſque adeo prodeſt, ac prima ſub ipſum
Principium morbi reſcindere ſemina ferro.
Nam qua parte imo conjungi lingua palato
Cernitur, & fauces, nativo concolor auro
Occupat, in rabiemque feros agit uſque Moloſſos
Vulnificus vermis, ſuffunditque ora veneno.
Quem ſi quis potuit ferro reſecare, potentem
Is tanti abſtulerit cauſſam, ſtimulumque furoris.
Quæ ſuperant, olim: nunc prædam ad tecta jacentem
Ferre monet præſens fugientis temporis hora:
Quandoquidem calamos poſuit Coridallus acutos,
Et jam ſubluſtres invectat Luna tenebras.

In obitum M. Antonii Turriani Veronenſis, ad Joannem Baptiſtam Turrianum fratrem.

Etſi egomet tanti caſu percuſſus amici
  Solamen noſtris diſcuperem lacrimis,
Ne mea perpetuo manarent lumina fletu,
  Pergeret aut tantos urere corda dolor,
Attamen, ut mi animi valuit concedere amaror,
  Iſtæc mœſta tibi carmina perſolui:
Quo fortaſſe meis conſolarere Camœnis,
  Si miſeros quidquam Muſa levare poteſt:
Ac ne tu in lacrimas paullatim totus abires,
  Liquitur ut pluvio tacta pruina Noto.
Quandoquidem cari fato te fratris acerbo eſt
  Rumor in extrema vivere triſtitia,
Nec jam poſſe quietis habere, aut commoda ſomni,
  Sed cedente die, ſed redeunte queri:
Mœrentemque, vagumque, & turpem fletibus ora
  Amiſſum totis quærere littoribus.
Fertur ut Eridani ripas erraſſe per omnes
  Anxia fraterno funere Lampetie.

Se-

Septem quam perhibent somni sine munere noctes,
  Jejunam septem continuasse dies.
Et, quoties longo defessa errore viarum
  Umbrosi in ripa concidit Eridani:
Reddite vos Phaëtonta mihi, clamabat ad undas,
  O quæcumque sub hoc flumine Nympha latet.
Te tamen, ullius si cuiquam morte dolendum est,
  Justa quidem tanti caussa doloris habet.
Quandoquidem immatura morte tibi omnia frater
  Commoda, teque ipsum perdidit, atque tuos:
Perdidit hei misero carus tibi frater ademptus,
  Quo tibi non ullus carior alter erat.
Ille amor, ille tuæ solamen dulce juventæ,
  Ille tuæ fuerat spes, columenque domus:
Quicum versari semper, quicum esse solebas,
  Atque animi arcana dicere consilia:
Unum mirari, atque unum præponere cunctis:
  Ambrosiæ e cujus effluere ore lepos.
O nimium miseri nos, & genus ærumnosum,
  Deterius quorum est conditione nihil.
In nos sævitum est bello, quo durius umquam
  Vidit nulla ætas, nec feret ulla dies.
Servitium tulimus crudele, & barbara jussa,
  Parsque domos caras liquimus, & patriam.
Relliquias, miserosque absumsit tabida cives
  Pestis, & huc illuc sævit Erinnys adhuc.
Nec sat erat: miseri crudelia funera Cottæ
  Flevimus, o indigna, Cotta, peremte nece.
O Cotta infelix, quæ te fata impia nobis
  Tam subito ante tuos abripuere dies?
Jam neque finierant gemitus, & lumina siccis
  Non bene cessarant tristia flere genis,
Quum tu, Marce, cadis, quum nos tot tristibus actos
  Deseris, heu falsos credulitate tui.
Non hoc vivida nos tua jam sperare juventa,
  Hoc tua non virtus, non benefacta dabant,
Exanimem ut nos te juvenem, nec jam ulla loquentem
  Externa miseri contegeremus humo:
Sed

Sed fore, quem fama virtus æquaret olympo,
Unus qui multos inftrueres populos.
Qualis ab aërio decurrens monte jugi fons
Communes multis fufficit unus aquas.
Nam quid ego aut laudes memore,aut tua maxima laudũ
Præmia? quam humano profueris generi;
Aut quam fæpe animas pofitas jam fedibus Orci
Ad fua Apollinea membra vocaris ope?
Vos teftes, Ticine, & qui inter pafcua læta,
Medoace, antiquos abluis Euganeos:
Illo quos fama eft naturæ arcana docente,
Sæpe inter Nymphas obftupuiffe fuas.
At nunc amiffo turbatis fleffe fub undis,
Inque mare affuetas non habuiffe vias.
Non tamen aut foli, nec vos magis omnibus, amnes,
Indoluiftis acerbo illius interitu.
Illum etiam Grajæ, & Nymphæ flevere Latinæ,
Illum etiam Tufcis Calliopea modis.
Quin etiam filvæ, & montes gemuiffe feruntur,
Et vos extremi fleftis Hyperborei,
Sed mage Benacufque fenex, & Sarca, fepulti
Qui prope vicinum prætereunt tumulum.
Sed magis ipfe Athefis, olim qui corpus humandum
Condendum caram perferet in patriam,
Ne extra cognatos cineres, atque offa parentum
Illum perpetuo terra aliena tegat.
Tunc vos o patrio prognatæ Najades amne
Spargite odoratis plena fepulchra rofis.
Tempus erit, quum pofteritas mirata nepotum,
Quantum ifti, dicent, ah tribuere Dei!
Atque aliquis monumenta legens, & fcripta jacentis
Devota ad mutos ferta feret cineres
Interea, o vos Benaco centum patre Nymphæ,
Sarcaque ab Alpinis edite verticibus,
Et vos o Naci rupes, & faxa Briani,
Et nemora umbrofis denfa cacuminibus,
Ferte aliqua, o nunc ferte meo folatia Batto,
Et tantam ex animo demite triftitiam.

Quem

Quem neque ſancta poteſt Sophie complexa levare,
  Muſa nec aſſuetis ſedula carminibus.
Batte, tamen vates, longum ut quæſiſſet ademtam,
  Et longum fleſſet Thracius Eurydicen,
Nullo ſolatus, blando quam carmine, curas,
  Nullo, quam Sophia, dicitur eſſe magis.
Illi, ſeu Rhodopes ſilvis erraret in altis,
  Sive in deſerti Strymonis aggeribus,
Semper Muſa comes, ſemper pendebat eburna
  Ex humero numeris docta ſonare lyra.
Ille orbem immenſum ſemper ſpectabat, & orbis
  Ornatum, puris ſidera luminibus,
Et maria, & montes vaſtos, atque irrequieta
  Flumina, tum quidquid denique terra parit.
Quorum animadvertens certa ſub lege tenorem,
  Paullatim caram ſenſerat Eurydicen
Deleri, & triſtem mutari in gaudia mentem;
  Tantum animos rerum forma levare poteſt.
Aſpice lucentem Lunæ Titanidis orbem,
  Et cum Sole ſuo quæ ſuper aſtra micant.
Omnia ſunt æterna, & vitæ juncta perenni;
  Quæ loca felices Diique, animæque colunt.
Inferior Lethi regio eſt, ſedeſque malorum,
  In qua eſt, quod felix intueare, nihil.
Quippe ſolũ hoc ventique, imbreſque, & cuncta fatigant,
  Quæcumque aëria de regione cadunt,
Adde æſtuſque, hiemeſque, & morborum genus omne,
  Tum natura aliqua eſt indiga ſemper ope.
Nos porro deſideriis mala plurima noſtris
  Junximus, o præceps in ſua damna genus.
Hinc odia, & timor, & lites, & bella cruenta,
  Et via non uni plurima aperta neci.
Attamen in tantis ærumnis eſt animi ſpes
  Unica, quem melior vita beare poteſt.
Quippe, ubi præfulgens ulla virtute reliquit
  Corporeum, ſedes advolat ætherias,
Semideûmque domos, & Divûm morte carentum,
  Hic, ubi non æſtas, nec fera ſævit hiems:
Nec

Nec dolor, aut desideria infelicia nostri,
  Nec sors partem aliquam, nec rude vulgus habet:
At sancti heroes habitant, gens inclita bello,
  Ingenuique, novem qui coluere Deas:
Quique pii, justique, Deum præcepta secuti,
  Et sancta insignes qui fuerunt Sophia.
Quos inter tuus ipse recens a funere frater
  Miratur cœlum, Cœlicolûmque domos,
Æternamque diem, & felicem ex ordine gentem:
  Inter quos gaudet se quoque dinumerans.
Quem circum illustres animæ, proavique, paterque
  Intentos oculos ore nepotis habent,
Et pulchram effigiem agnoscunt: miratur & ipse
  Egregiam stirpem, magnanimumque genus:
Agnoscitque suos, & facta, & nomina discit:
  Tum quantum sit adhuc terra habitanda tibi.
O fortunatum nimium, tristem ante senectam
  Carpere iter cœli cui potuisse datum est.
Quas syrtes, quos & scopulos post terga relinquis,
  Marce! tibi a quanto est salva carina mari!
Fortunate iterum; tu non incommoda vitæ
  Passus adhuc, non quæ plurima habet senium:
Sed dulces inter Musas, & Apollinis artes
  Fortunata nimis vita peracta tibi est.
I, decus Ausoniæ juvenis, numeroque Deorum
  Te immisce: culta est jam tibi terra satis.
Illa tuum, dum sidera erunt, dum flumina current,
  Nomen in astra memor, & benefacta feret.

Ad Joannem Baptistam Turrianum Veronensem.

Batte, animos quando tristes, curasque levare
Musa potest, ego nunc sortem, casusque supremos
Ipse meos tristi solabor carmine tecum.
Et tecum dulces natos, quos funus acerbum
Abstulit, æterna & pariter caligine texit,
Conquerar: ut saltem tenebris, & nocte perenni,
Quantum opis est nostræ, miserorum nomina demam,

Quæ

Quæ potui, dum vita illos, auræque fovebant,
Exhibui genitorque, gubernatorque duorum
Infelix, primas alter vix fingere voces,
Alter adhuc teneris jam tum decerpere ab annis
Prima rudimenta, atque omen præbere parenti.
Quos ego (fed Zephyri fpes portavere paternas)
Cenfueram, fi fata darent, quum pofceret ætas
Fortior, ad dulces tecum traducere Mufas
Affiduos, citharamque humeris fufpendere eburnam.
Inde, ubi jam cœlum, ac Solem, fulgentiaque aftra,
Terramque, & liquidos ignes, æquorque profundum
Mirari inciperent, latifque animalia campis,
Te monftrante viam, te rerum arcana docente,
Mens fuerat dulces Sophiæ deducere ad hortos,
Hortos, quos ver perpetuum, quos aura Favonii
Semper alit, femper cœlefti nectare pafcit.
Hic tremulo, & longa confecte ætate parenti
Purpureos legerent flores: feniique levamen,
Threïcia canerent cithara, quæ plurima quondam
Audiffent te populea meditante fub umbra,
Divino mirantem Athefim dum carmine mulces,
Et rerum canis, & teneri primordia mundi.
Fortunate fenex, fi natorum ore referri
Fata finant, ut nata chao antiquiffima rerum
Materies vifi correpta cupidine pulchri
Arferit, atque Deûm thalamo complexa, jugarit
Corpora prima: quibus difcordia nata hymenæis,
Et divifa locis, fuprema petiverit ignis
Purior, & nitidis vicinus federit aftris:
Quem juxta per inane amplum fe fuderit aër:
Ima autem tellus vafto circum obruta ponto
Conftiterit: quam dudum hinc inde agitantibus undis
Subfterni late campi, deformiaque arva
Paullatim apparere fupra, & concrefcere montes
Cœperunt, procul & nudas oftendere cautes,
Mox nemora, & virides undis mirantibus ornos.
Montanis tum fpeluncis, & rupibus altis
Exfiluere udæ formofo corpore Nymphæ,

In viridi flavos ſiccantes littore crines.
O fortunatum nimium, ſi Numina tantum
Hæc mihi ſervaſſent, ſi non caſura dediſſent.
Verum aliter Lacheſi viſum eſt, quo tempore primum
Natorum cœpit producere fila duorum.
Quippe auram miſeris, & dulcem noſcere vitam,
Spemque ſui dederat præbere: alia omnia ventis
Tradita, nocte atra & tenebris involverat Orci.
Non licuit firmos annis, virideſque juventa
Inſpicere, & caræ ad metam deducere vitæ.
Nec potui votis, nec ope adjuviſſe paterna
Clamantes, fruſtraque patris ſuprema petentes
Auxilia; & nota nequidquam voce vocantes.
Heu mortem inviſam: quis te mihi, Paulle, Deorum
Arripit, & miſerum complexibus abſtrahit iſtis?
Tu prior immiti correptus morte, parentem
Deſeris, & dulces auras, & lumina linquis.
Quod te ſi tali dederant ſub lege futurum
Fata mihi, non jam fuerat mœroris abunde?
Non gemitus? quid me e tam multis patribus unum,
Cœlicolæ, lacrimiſque novis, & morte recenti
Opprimitis, caroque etiam ſpoliatis Julo?
Heu, miſerande puer, quanto plena omnia luctu
Liquiſti abſcedens! quem non veſana Deorum
Incuſavit inops, quum te complexa jacentem
Aſpiceret laniata comas & pectora mater?
Ah miſera, ah male fauſta parens, quid Numina fletu
Sollicitas? jacet ille, velut ſucciſus aratro
Flos tener, & fruſtra non audit tanta gementem.
Ah miſera, ah quid ſublatum complexa moraris?
Ille tuus non jam eſt. Vos illam in funere, matres,
Collapſam accipite, exanimemque reponite tectis.
At vos, inſontes animæ, cariſſima nuper
Pignora (quod miſero ſupereſt optare parenti)
Semper avete mei, ut licuit, ſemperque valete.
Seu dulce Elyſium functos, umbræque tenebunt
Sanctorum nemorum, puro ſeu ſidera cœlo,
Ipſe ego vos ſemper lacrimis, vos carmine triſti

Prosequar, & vestris persolvam justa sepulchris:
Donec me vobis tenuem conjunxerit umbram
Summa dies, natis æquat quæ sola parentes.
Interea curas numeris, Musaque levemus,
Batte, animos: quando rerum mortalis origo est,
Quando etiam vitæ norunt vasta æquora finem.
Scilicet & quondam veniet labentibus annis
Illa dies, quum jam curvo sub vomere taurus
Desudet, terramque gravis proscindat arator,
Nunc ubi cæruleæ rostris spumantibus undæ
Sulcantur, verruntque citæ freta longa carinæ.
Nec vos, o liquidi fontes, æterna manebunt
Sæcula, se tanto quamvis pater efferat amne
Eridanus, tumidusque fluat tot cornibus Hister.
Quin etiam aërii montes, mirabile dictu,
Taygetus, Syphilusque, jugo & Cymbotus opaco
Innumeras post æstates, ac sæcula longa,
Senserunt seniumque suum, supremaque fata;
Ex quo materies thalamos, primosque hymenæos,
Atque elementa novus sensit discordia mundus.

Ad Danielem Rhainerium Veronæ Præfectum,

Senatorem amplissimum.

Rhaineri venerande, uno quo sospite, nondum
Justitia, & virtus terris antiqua recessit,
Multa quidem monumenta tuis sub fascibus Urbis,
Multa cadunt antiqua piorum & templa Deorum,
Et Bromii vites, & amicæ Pacis olivæ.
Verum hæc ex Urbis re dilabuntur, & ipsi
Ultro etiam sua tecta volunt procumbere Divi.
Ah, saltem antiquo medicorum parcere ritu
Fasque, & suetus amor pietatis, & inclita virtus
Magna tui valeant: valeant hoc more vetusto,
Quo nostri vixere atavi, vixere parentes,
Te duce venturi longum superare nepotes.
Sanctior hic templis, hic Divûm est sanctior aris;
Quem

Quem neque tempus edax potuit, nec sæcula tot jam,
Non belli rabies, non ipsum infringere ferrum,
Tantum est justitiam violari, & fœdera rumpi.
Scilicet & sacra est medicina, vetusque Deorum
Inventum, & sacri medici, quibus auctor Apollo:
Qui revocare animas jam caligantibus Orci
Faucibus impositas ad caræ munera vitæ,
Ætheriosque haustus, & dulcia lumina possunt:
Qui genus innocuum, vitæque ad publica nati
Commoda divinas tantum didicere per artes
Exercere ævum, atque humanæ præesse saluti.
Hos æquum est te præcipue, longeque tueri,
Rhaineri, ante alios, idem cui cessit Apollo
Ipse suas artes, & munera nobilis otii:
Quemque domos Divûm docuit, perque omnia duxit
Sidera. quem Grajo insignem Latioque cothurno
Secretas dedit Aonidum percurrere silvas,
Et calamos, citharamque humeris suspendit eburnam.
Idem te dulces Sophiæ deduxit ad hortos,
Hortos, quos ver perpetuum, quos aura Favonii
Semper alit, semper cælesti nectare pascit.
Salve, magne parens, qui tot virtutibus auctus
Urbem justitia & Divis in pace secundis
Egregiam moderare, Athesis qua flumine pulchro
Labitur, & placido secat arva virentia cursu.
Tu quoque, magna virûm genitrix, urbs inclita, salve
Cura Deûm, Verona: tui cessere labores,
Ærumnæque graves, atque horrida Martis imago,
Sanguinis & vesana sitis, & tristis Erinnys.
Barbara jam cessit rabies, & in Alpibus atrox
Sævitiam miles, gelidumque exercet ad Albim.
Jam duros nimium servitus, & fera jussa
Desuemus perferre, ullos non jam urbe Tyrannos
Conspicimus, sed te, Rhaineri maxime, sed te,
Magne pater, uno tandem quo sospite, nobis
Jam bona Libertas rediit, Pacemque per agros
Læta Ceres, Bacchique chorus comitantur ovantes.
Gaudete o quicumque boni speratis agrestes,

Quorum amor eſt ſobolis, ſtudiumque nepotibus arva
Incolere, & parvas ulmis attollere vites.
Tempus io, nunc tempus adeſt, quo ſæcula Parcæ
Aurea nent, tandem quæ nunc te Præſide læta
Incipiunt: ſed erunt nobis tunc maxima, quum te
Inſignem ſceptro Venetûm, ſanctaque tiara
Regna ſalutabunt terris diffuſa, tuumque,
Qua Sol exoriens viſit, qua deſerit orbem
Occiduus, late clarum feret Hadria nomen.

Ad Joannem Mattheum Gibertum, Epiſcopum Veronenſem.

Ille tuus, Giberte, ſacras qui in montibus aras
Melſineis tibi conſtituit, qui teque, tuumque
Per nemus omne canit, perque omnia littora nomen,
Hæc enata ſuis mittit tibi poma ſub hortis
Aurea, quæ quondam Medorum e finibus Atlas
Tranſtulit, & magno ſervabat tuta Dracone:
Mox victor ſacra expolians pomaria Perſeus,
Dum levibus noſtrum talaribus aëra tranat,
Donavit Charitæ Benaci ad flumina Nymphæ.
Inſuper hos, Giberte, ubi dat munera piſces
Qui quondam Etruſci nautæ, noſtraque fuere
Effigie, nunc Benaci ſub gurgite nantes
Cærula converrunt ſinuatis æquora caudis.
Quod ſi forte juvat tanti miracula facti,
Atque hominum quondam verſas audire figuras,
Ipſe edam, Saloi quæ quondam ad littora Battus,
Battus amor Dryadum cecinit, mihi rettulit Ægon.
Forte ſenex Cretæ patriis Saturnus ab oris
Ab Jove depulſus, regnum, ſedeſque quietas
Quærebat Latio in magno, fataliaque arva:
Jamque diem medio Sol inclinabat ab axe,
Quum feſſus, longaque via ſiccatus, & æſtu,
Ad vada Benaci viridi proſpectat in herba
Veſcentes nautas, & puri grandia Bacchi
Pocula miſcentes: placido quos ore ſalutans,

Ec-

Ecquis, ait, veſtrûm, pueri, ſuccurrit egenti,
Defeſſoque ſeni? quis pocula parva miniſtrat,
Exſtinguitque ſitim? poſcenti illudere nautæ,
Et ridere ſenem, quis enim præſentibus undis
Poſſit habere ſitim? en flumine largius illo
Ebiberis, gelidaque æſtum ſolabere lympha.
Illuſus Deus immiſſis in flumina palmis
Haurit aquas, pronuſque bibit: tum verſus ad illos,
Quo tamen e pretio, pueri, ducetis ad illas
Remigio cautes, quæ fluctibus undique circum
Clauduntur, mediiſque jacet parva inſula in undis;
Oſtenditque locum: pretium gens impia iniquum
Poſtulat, at pactus ſenior tamen omnia firmat,
Adjuratque Deos teſtes, ſcanditque phaſelum.
Illi autem, dum nave cita liquida æquora ſulcant,
Ignari, quiſnam ſedeat Deus, Eja age nobis
Fare, ſenex, quonam latebras pro crimine quæris?
Anne fugam ſubrepto auro, dominoque relicto
In loca tuta paras? ſed te tua fata ſequuntur,
Demens, quem nullæ poterunt ſervare latebræ.
Nomine Carpus erat, qui tam temeraria verba
Dixerat, ingeminant comites, aurumque repoſcunt,
Proferri ſubreptum aurum: ni proferat, omne
Vi rapiant, pulſumque rate in media æquora turbent
Quos placidus dictis ſenior demulcet amicis.
Etruſci nautæ, quæ nunc mens impia ſuadet
Nec ſervare fidem vos, nec meminiſſe Deorum?
Dicenti jam vis, jam dextra infertur. At ille,
Qui tandem agnoſci poſſet Deus, Impia, dixit,
Gens inimica Deûm, dabitur, quod poſcitis, aurum,
Hoc imo ſub fonte aurum paſcetis avari.
Dixerat. Aſt illis veniam poſcentibus, & vox
Deficit, & jam ſe cernunt muteſcere, & ora
In rictum late patulum producta dehiſcunt:
In pinnas abiere manus, veſtiſque rigeſcit
In ſquammas, caudamque pedes ſinuantur in imam.
Qui fuerat ſubita obductus formidine, manſit
Pallidus ore color, quamquam livoris iniqui

Indicium ſuffuſa nigris ſint corpora guttis.
Carpus aquas, primus Numen qui læſit, in amplas
Se primus dedit, & fundo ſub condidit imo.
Inde alii celeri ſe ſe in media æquora ſaltu
Præcipitant, vacuamque ratem, & ſine remige linquunt.
Jamque Deus ſuper unus erat: ſubit ipſe magiſtri
Munus, & adductis pelagi petit ultima ripis.
Expoſitus ripa placidas converſus ad undas,
Ecquid io, Nymphæ Benacides, iſta ſuperſit
Navis, & hunc amnem ſacrum male fauſta carina,
Et veſtras ſulcabit aquas? en certe ita & hujus
Criminis hoc ſcopulo ſemper monumenta manebunt.
Dixit, & in partem rupis converſa pependit
Cum remis ratis ipſa, ſuis ubi cernere conchas
Nunc etiam licet, externo quas littore nautæ
Collectas miſeri media impoſuere carina.
Ex illo nunc Benaci per littora nantes,
Atque auri venas fundo paſcuntur in imo,
Nunc etiam a primo retinentes nomina Carpo.

Ad Margaritam Valeſiam Navarræ Reginam.
Cæſaris Fregoſii nomine.

Dum me Cenomanos inter tenet Itala tellus
Zefredique arces, mens autem neſcia claudi
Libera trans gelidas Alpes Rhodanumque vagatur,
Trans Ararim, cœlumque beatum, & Gallica ſemper
Regna videt, Regemque ſuum, tecumque moratur
Aſſidue, verſatque tuas ſub pectore laudes;
Ecce mihi cœlata auro gemmaque nitenti
Armipotens, galeaque ferox & Gorgone Pallas
Oblata eſt, ſeu ſors tulerit, ſeu fata dedere.
Continuo viſa ante oculos effulgere imago
Magna tui, inque ipſa micuerunt Pallade vultus,
Virtuteſque tuæ, moreſque, & facta, decuſque.
Quippe illam e cunctis ſic tu mortalibus una
Aſſimilas, ſic una refers, in Pallade ut & tu
Noſcare, & Pallas in te, ſive illa Minerva,

Seu

Seu dici Bellona velit, consensus utrimque
Est idem, ora, animi, genius, cognataque virtus.
Jure igitur tibi debetur, tibi convenit uni
Gemma, aurum, effigiesque Deæ; sive est Polycleti,
Sive Myronis opus placeat tibi munus: imago
Est tua; sit gratus cum munere, muneris auctor.
Quod si digressus paullum, & provectus amore
Pierio, dum me dulces per grandia Musæ
Facta tua, & dum per monumenta heroica ducunt,
Ipse tuas memorem laudes, quibus æthera ad altum
Scandis, & illa simul referam, per quæ una Minervam
Usque adeo assimilas, juvet auscultare canentem,
Si vacat, & solitæ sunt te oblectare Camœnæ.
Illa parente Deo Jove magno, fratre superbit
Gradivo, tum forte acres in bella phalanges
Si quando exacuit, late timor occupat urbes,
Turbati tremuere hostes, ac terga dedere.
Ipsa hastam quatit, atque horrenti Gorgone sævit.
Ante Deam diræ effigies, Terrorque, Minæque
Sanguineæ, & dans terga Pavor, Visque impia, & Iræ,
Vinclaque, Vindictæque astant, & Mortis imago.
At vero positis armis, atque ægide dira,
Mollius humanas si demittatur ad artes,
Mansuetosque usus, tum dulcia carmina cantat,
Et facilem exercet Musam, aut heroica gesta
Describit, numerisve orbes metitur & astra.
Sin autem imperiis, & majestatis honore
Gaudeat, æternæ ramis insignis olivæ
Aut justas sancit leges, aut jura ministrat,
Aut arces struit, aut medias regina per urbes
Incedit, matresque super longe eminet omnes:
Condensi agglomerant se altis clamoribus Afri,
Spectatumque ruunt, arasque, & publica ponunt
Templa Deæ: plausu resonat Tritonia ripa.
Tu pariter magno Gallorum Rege Deoque,
Ac Jove nata simul, Germano Marte superbis.
Nam Martem quisnam esse neget, seu fortia nudus
Brachia, prævalidosque artus, atque Herculis armos

Ostendit, taurumque uno prostraverit ictu:
Sive acrem, pictisque armis spectandus & auro,
Pressit equum, struxitve acies, & victor in hostes,
Ceu torrens, signa atque viros sternitque fugatque:
Fulmineove Jovis tonitrus imitatus, & arma,
Tormento, muros & magnas diruit urbes?
Te quoque tantorum comitem, partemque secundam
Bellorum, si quando acies, atque arma movenda
Perculsæ tremuere urbes, horrorque, pavorque
It campis, Mars germanam comitatur ovantem:
Attoniti spectant populi, gaudentque tueri
Nunc primum, nunc & medium, nunc agmen obire
Postremum, nunc pellere equum, nunc tendere in hostē,
Turbantem cuneos, & abactis agmina signis.
Assistunt comites circum Solertia, & Astus,
Et magna audentes Animi, & Tolerantia dura,
Curaque, Sedulitasque vigil, Spesque alta, Laborque,
Et Divûm Favor, & ventis Fortuna secundis:
Pone sequens magno graditur Victoria plausu.
Nec minus horrenti a bello, partisque triumphis
Si juvat ingenii, pacisque incumbere in artes,
Nunc lauto redimita comas, imitata sorores
Castalias, plectis numeros, & carmina dictas,
Carmina nec rerum fato subjecta, nec ævo:
Nunc magnos dimensa orbes in templa Deorum
Attollis animos, patrioque assuescis Olympo:
Nunc tua describis vel regum gesta tuorum,
Aut eadem depingis acu, stant curribus altis
Et pater, & proavus, cunctique ex ordine Reges,
Captivosque hostes, & vinctos colla Tyrannos
Ante rotas longis ducunt in templa triumphis:
Ipsa opus, & textum stupet immortale Minerva.
Quam vero, o quam te dicam, quum legibus æquis
Justitiaque feros populos frenasque, regisque,
Et divina doces jura, & civilia ferre:
Aut arces tollis, aut propugnacula condis:
Aut matres inter medias, populosque frequentes
Incedis Regina. Favor comitatur euntem,
Ma-

Majestasque. Pudorque, tamen qui Pallada possit
Armatam, & Martis gradientem in bella decere.
It dextra Pax læta manu, & prætendit olivam.
Applaudunt Sequani, floresque & lilia passim
Effundunt, gaudentque tuas attollere laudes,
Reginamque, Deamque, salutiferamque salutant,
Et pace insignem, & bello ferroque potentem.
Fortunata nimis, magnus quam Cæsar, & omnis
Suspicit admirans orbis, cui lumine tellus
Felici arridet, totus cui militat æther.
Diis quamquam visum aspectu tibi debita regna
Paullisper privare tuo, seu crimine cives
Id meruere aliquo, seu te tua fata reservant
Ad majora, viamque tuis virtutibus amplam
Expediunt, panduntque. Etenim jam tempora læta
Illa instant, quum post lacrimas, post publica vota
Te tandem tua regna novis decorata Trophæis
Accipiant, & justa tibi solennia solvant.
Jam ludi, festique dies, jam sacra parantur:
Jam placidus ripa gaudet Meniascus amœna:
In templis pueri impubes, mixtæque puellæ
Sacra canet, ortusque tuos ad sidera tollent:
Ut nascentem ulnis primæ excepere Camœnæ,
Melleque, & aonio tetigerunt ora liquore:
Ut Charites fovere Deæ, & decus omne dedere:
Ut parva in numerum pedibus cunabula Dive
Pellentes, manibus nentes fatalia pensa
Grandia concordes cecinerunt fata Sorores.
Stabunt ingentes sublatis molibus arcus
Cœlati gestisque tuis, factisque tuorum.
Supra omnes humeris exstans altaque corona
Frater erit, senosque ferox ex hoste triumphos
Ducet ovans, mox fortuna congressus iniqua,
Cum dura bellare Dea, & decernere dure
Cogetur; longe illa Euris in bella vocatis
Obiicere adversos, & toto nubila cœlo,
Et casus, & monstra modis minitantia miris
Cernetur: Rex contra animis, & fortibus ausis,

Et

Et virtute nova tandem ſuperare cadentem,
Tendentemque manus: tum ferro & compede vinctam
Protrahere, & campo captivam ducere aperto:
Nubila diffugere, & turpi deformia monſtra
Victa fuga, vario bello conſumta, fameque,
In cæcas latebras obſcuraque Tartara condi.
O, mihi ſi tantum juvenili in corpore vitæ,
Et tantum det Parca mihi, hæc ventura ſuperſtes
Ut videam, comiterque tuos, Regina, triumphos:
Mox etiam ſpectare queam, & majora parari.
En erit, en umquam illa dies, quum Gallica ſigna
Attolli, & Sequanos compleri milite campos
Cōſpiciā, fremere arma Rhemos, fremere arma Cadurcos,
Aulercoſque, Heduoſque, & pictis Lingonas haſtis?
In mediis Regem ſecum cataphracta trahentem
Agmina, ſublimem ſanctas procedere ad aras,
Per caput & ſacram Regum de more coronam
Jurantem, & Solymas repetentem debita ſceptris
Regna ſuis: te parte alia fortes Ituriſcos,
Andelos, Bituraſque feros in bella moventem;
Conſiliis, tantoque operi comitemque, ducemque
Aſcitam: nec non tanto ſub Rege coactam
In ferrum ruere Italiam, & ſocia arma trahentem
Signa ſequi, mox o liceat Cœloque ſecundo,
Et præſente Deo, tot ſe ſe addentibus una
Proſpicere immenſum conſterni puppibus æquor,
Carmelique procul rupes, & littora Joppes
Læta Dei claſſem, & victricia vela vocare,
Et trepidum Euphratem, & magni tremere oſtia Nili.
Tunc ego non alium Martem mihi, Pallada poſcam
Non aliam mihi: Rex Mavors, tu maxima Pallas
Sola eris, o ego tunc gemino ſub Numine tutus
Per medios hoſtes videor, denſoſque maniplos
Victor agi, videorque mea ſub cuſpide fractos
Munera magna tibi captivos ducere reges:
Nec non & ſpolia ampla tuis addenda triumphis
Jungere, barbaricas veſtes, regumque tiaras,
Armaque, Mydonioſque arcus, Lyciaſque pharetras
Cer-

Cernere & exanimem fuſo cum milite portas
Caucaſeas, atque Hircanos inquirere ſaltus
Maumethem, & ſe ſe extremis occludere Bactris.
Hæc, precor, hæc propere eveniant felicibus aſtris,
Si qua fata dabunt, votis ſi Juppiter adſit.
Interea, ſive hæc te cura, & gloria tangit,
Seu pacem Europæ miſeræ moliris, & arma
In Superûm ſævos hoſtes avertere tentas,
Magnanimo aſſiſtente tuis conatibus Anna,
Anna ſpectato meritis, cui ſumma poteſtas
Tradita, quo rerum moles oneroſa recumbit,
Quidquid agis, ſi quando animum convertis ad ipſam
Italiam (neque enim teneat non hæc quoque cura)
Tunc dicas, Cœlo ante alios mihi fidus in illo eſt,
Qui niſi pro Rege invigilans noctesque dieſque
Illic res Italas, & regia munera tractet,
Gallica ſuſpiret regna, & tabeſcat abeſſe.
Præterea, Dea bellipotens, quæ munera Cæſar
Fregoſus, parva illa quidem, ſed congrua mitto,
Haud ingrata tibi Latiis accedat ab oris,
Una eadem, facieſque tui, facieſque Minervæ.
Quinetiam, quoties Divam ſpectare juvabit,
Te toties ſpectare puta. Sed me quoque tanti
Si facies, ſi me tali dignabere honore,
Quum memor ipſa mei fueris, tum nomine noſtro
Longævamque diem, & felicia cuncta precata,
Diva, tuum ſalvere jube ſuper omnia Martem.

Ad M. Antonium Flaminium, & Galeatium Florimontium.

Dum vos fatidicos vates, arcanaque ſenſa
Volvitis, atque animum cœleſti nectare alentes,
Alloquiis, magnoque Dei conſueſcitis ori
Felices duce Giberto, Campenſe magiſtro:
Quid dicam miſerum me agere, & quam ducere vitam
Irrequietum animi, & quærentem indagine vana
Naturam ſemper fugientem; quæ ſe ubi paullum
Oſten-

Oſtendit mihi, mox facies in mille repente,
Ceu Proteus, converſa ſequentem eludit, & angit
Mœrentem ſeniique horas, caſſumque laborem?
  Nuper enim tenues ſpecies, ſimulacraque rerum
Quæ fluere ex ipſis dicuntur, perque meare
Omnia, dum ſector meditans, tacituſque requiro
Avia ſilvarum, & ſecreta ſilentia ſolus,
Cognovi tamen his ſpectris illudier ipſis:
Ut ſenſus feriant noſtros, ſemperque laceſſant,
Perque fores, cauſaſque animæ ludantque, meentque,
Ac remeent, ipſamque nec inter ſomnia linquant.
  Ergo hoc eluſum ſtudio, feſſumque labore
Tandem ne miſerata ſuos abduxit in hortos
Muſa memor, tetricumque animum ſomno, atque quiete
Curavit, numeriſque & blando carmine fovit.
Tum mihi: Quo tandem, o ſemper mortalia quærens,
Hanc colere uſque voles terram? numquamne relinques
Has tenebras, numquamne in lucem lumina tolles?
An neſcis, quæcumque hic ſunt, quæ hac nocte teguntur,
Omnia res prorſus veras non eſſe, ſed umbras,
Aut ſpecula, unde ad nos aliena elucet imago?
Terra quidem, & maria alta, atque his circumfluus aër,
Et quæ conſiſtunt ex iis, hæc omnia tenues
Sunt umbræ, humanos quæ tamquam ſomnia quædam
Pertingunt animos, fallaci & imagine ludunt,
Numquam eadem, fluxu ſemper variata perenni
Sol autem, Lunæque globus, fulgentiaque aſtra
Cetera, ſint quamvis meliori prædita vita,
Et donata ævo immortali, hæc ipſa tamen ſunt
Æterni ſpecula, in quæ animus, qui eſt inde profectus,
Inſpiciens, patriæ quodam quaſi tactus amore,
Ardeſcit; ſed enim, quoniam hic non perſtat, & ultra
Neſcio quid ſequitur ſecum, tacituſque requirit,
Noſſe licet circum hæc ipſum conſiſtere verum,
Non finem: verum eſſe aliud quid, cujus imago
Splendet in iis, quod per ſe ipſum eſt, & principium eſſe
Omnibus æternum, ante omnem numerumque, diemque.
In quo alium Solem, atque aliam ſplendeſcere Lunam
Aſpi-

Aſpicias, alioſque orbes, alia aſtra manere,
Terramque, fluvioſque alios, atque aëra, & ignem,
Et nemora, atque aliis errare animalia ſilvis:
Denique cuncta alia cernâs vegetantia vita.
Ergo, umbras quum jam ſatis, & ſpecula illa, ſuperq;
Spectaris, longa jamdudum in nocte pererrans,
Fas tandem lucem, atque ipſum perquirere verum.
Quod quoniam longe ſejunctum eſt corpore ab omni,
Nec nexus habet, aut affinem ſenſibus ullis
Naturam, ſcito eſſe animum tibi diſſociandum
Corpore, purgandumque omni contage recepta,
Terrena labe, & mortalis luminis hauſtu:
Quærendæque aliæ ſilvæ, calleſque tenendi
Sunt alii, meliorque, Deum quæ ſemita monſtrat.
Hæc Muſa, o ſi te comitem dent rura beata
Bardolena mihi, o quis nos propter amœnum
Benacum viridi ſilvis in littore ſiſtat:
Atque olea, lauroque tegat, detque abdita vatum
Senſa, & utramque Dei præcepta evolvere legem.
Rura, oro, Giberte, tuo Benacea vati
Da, virideſve oleas, & multa protege lauro.
Ille tuas laudes primum canet, & tua facta
Inclita Mæoniis numeris ad ſidera tollet.
Ut puerum mirata ſacro cum Tibride Roma
Ante annos meritis titulis & honoribus auxit.
Ut res Romana, & ſacrorum tradita juſſu
Pontificum tibi ſumma in te uno ſæpe reſedit:
Ut ſeptem fremuere novis applauſibus arces,
Macte animis, macte ingenio, tu traiicis æquor
Barbaricum, & ferro reges in bella ruentes
Alloquiis frenas, & cœptos ore tumultus,
Armaque, & hoſtiles animos, & prœlia ſedas:
Fœdera, amicitiaſque feris, pacemque reportas
Italiæ, populiſque Dei; nec te tamen ingens
Terra capit, toto juvenem tot plauſibus Orbe
Exceptum, tua te pietas, tua maxima virtus
In cœlum vehit, & terræ dat ſpernere honores:
Dat contemnere opes, unique incumbere olympo,

Ac ſolis Divorum epulis, & nectare paſci.
Hæc ubi perpetuo cantavit carmine, & omnes
Reſpondent late rupes: tunc concitus œſtro
Fatidico, plenuſque Deo, Davidica vates
Ipſe etiam pater interpres oracula ſolvit,
Dignus, qui ante omnes citharam pertractet eburnam,
Quam quondam Solymæ ſtupuere, arceſque Sionis.

Ad Franciſcum Turrianum Veronenſem.

Turri, ſi aut mihi villa & lar ſit lætior, aut tu
Ferre domum tenuem poſſis, parvoſque penates
Urbe procul ruri ſeſe abſcondentis amici,
Quantum ego te his mecum Caphis in montibus optem
Montibus his, ubi, ſi querulæ nemora alta Cicadæ
Non rumpant, equidem vix norim æſtatis adeſſe
Tempora, tam leni miteſcit Julius aura!
Sed quid, ſi eſt anguſta domus, dum pulvere & omni
Munda ſitu: dum ſit nullo turbata tumultu,
Neſcia curarum, nullius conſcia culpæ:
Alta ubi per totum ſit pax, & amica Camœnis
Otia, & integri per magna ſilentia ſomni?
Quid refert, alius minio laquearia rubra
Si inſpicere, ipſe velim fuligine nigra videre?
Si non dejectum cœlo Jovis igne Typhoëa,
Terrigenaſque alios, ſpirantia ſigna, videbis
Admirans opus æterni memorabile Juli;
At bona Libertas aderit, quæ rura beata
Præcipue inſequitur, ſimplexque incedit & exlex.
Hic tibi, ſi paullo digitus ſit inunctior, aut ſi
Potanti inſonuit cyathus, vel ſi pede utroque
Non ſteteris, nemo obiiciet, nemoque ſedentem
Arguet. hoc illi ſi fors ſuper incubuit crus.
Stare, ſedere, eſſe ex libito, & potare licebit.
Forſitan & mihi quid vitæ, quid ſit ſtudiorum,
Noſſe optas, quo vel damnes, vel ſingula laudes.
Mane venit, juvat Auroram Solemque videre
Naſcentem, qui non alio conſurgit Eoo

Pul-

Pulchrior unde nova lætantur singula luce,
Et silvæ, scopulique, & pictis nubibus aër.
Parte alia Benacum alto de colle saluto,
Centum cui virides invergunt flumina Nymphæ:
Ipse sinu magno Genitor magno excipit amne.
Tum juvat aut spectare boves mugitibus alta
Complentes nemora, aut pulsas in pascua capras.
Præ caper it, cui barba jubat, cui cornua pendent
Intorta, & grandes olido de corpore setæ.
Pone gregem reliquum compellit arundine virgo
Upilio, multo armantur cui blatea fuso.
Interea natos discentes rustica amare
Numina, vicina nemoris gelidam voco in umbram,
Qui libros, qui secum horæ solatia portent.
Hic legitur, viridique toro, saxove sedetur
Glandifera sub fago, aut castanea hirsuta.
At variæ circum silvis, & frondibus altis
Assuetæ ludunt volucres, atque æthera mulcent.
Tum densum nemus, atque umbræ per gramina læta
Jejunas nos invitant spatiarier horas.
At fessi hæc inter pueri sitiuntque, dolentque
Plus æquo retineri, & jam Musasque, librosque,
Et Pana, & gelidi pinus odere Lycæi.
Ergo præcurrêre, & aquas, & vina pararunt
Lucenti in vitro, & flores sparsere nitentes.
Advenio; primas atro lita mora cruore,
Aut grossi mensas ineunt, cors cetera, & hortus
Sufficit. Interea crebro sonat area pulsu,
Increpitat seges, & duri sub Sole coloni
Alternis terram feriunt, & adorea flagris.
Fit clamor, resonat tellus rupesque propinque,
Et paleæ sursum strepitu jactantur inanes:
Læta Ceres alto ridens despectat olympo.
Umbra diem reliquum, somnus, librique, viæque
Producunt, dum siccam æstu Canis excoquit urbem.
Verum, ubi cæruleis ferus se se extulit undis
Vesper, & in cœlum surgentia sidera vexit,
Vicina e specula, magni admirator olympi,
Alta

Alta rupe ſedens natis aſtra omnia monſtro:
Accendoque animos patriæ cœleſtis amore.
Illi admirari, & cognoſcere ſidera diſcunt
Cepheaque, Arctonque, & ſervantem plauſtra Booten.
Hæc ergo præferre urbi, & contemnere magna
Si poſſis, quid te teneat, ne tu ocyus ad nos
Accurras? etiam has ſedes, hæc limina magnus
Naugerus ſubiit, nec dedignatus adire eſt
Battus amor Muſarum, ipſum quo tempore primus
Pana, atque antiquos cecinit Telluris amores.
Hic me etiam deſueta Deæ, medicumque, ſenemque
Carmina juſſerunt canere, & ridere beato
Illudentem urbem, & male ſani murmura vulgi.
Verum, hæc Gibertus ne viderit ipſe, caveto;
Ni forſan Bubulone animum, curaſque relaxans
Propter aquam viridi lætus conſederit herba,
Qua placidus leni deſcendit Tartarus amne.
Scilicet hic numeros non aſpernatur, & audit
Nos etiam, & noſtram, quamvis ſit ruſtica, Muſam.
Verum, ubi ſe ſibi reſtituit, mentemque recepit
Illam alto intentam cœlo, ſeu ſacra ſacerdos
Munera obit, totum ſeu contemplatur Olympum,
Tum ſupra & muſas, & ruris Numina ſupra eſt,
Vitam agitans Divûm, Dii ſe cœleſtibus æquans.

In Mortem Aliprandi Madrutii.

Impoſitum quum te pheretro, miſerande Madruti,
Cerneret illacrimans Cæſar, circumque videret
Et ſpolia, & victis erepta ex hoſtibus arma,
Et modo victrices juxta mœrere phalanges,
Quantum, inquit, tua Mors noſtris inimica triumphis
Lætitiæ, decoriſque ádimit! ſpes quanta futuri
Tecum, Aliprande, cadit: ſed non tua vivida virtus,
Ut te hunc aſpicerem, tua non promiſerat ætas:
Sed fore, qui Solymis mecum, atque Oriente ſubacto,
Barbaricis regum ſpoliis & mille trophæis
Olim magna tui decorares templa Tridenti.

In-

Invidit Mors tanta tibi. Vos nobile corpus
Ferte Ducis veſtri, juvenes, & reddite matri
Exanimi: ſed hæc miſeræ ſolaria ferte,
Tantum ipſam peperiſſe virum; qui Cæſaris uſque
Et comes, & bene geſtarum pars maxima rerum,
Cæſaris ex animo nullo delebitur ævo.

Ad Alexandrum Farneſium Cardinalem amplisſimum.

Priſcæ virtutis, Romani & ſanguinis hæres,
Farneſi, quoniam nec Dii munuſcula læta
Deſpiciunt, hominum ſpicas, ac ſerta roſarum,
Libaque, & exigui devotum turis honorem:
Tu quoque (ſi mores imitari, ac facta Deorum
Præcipue Heroum eſt) non dedignabere parva
Fraſtori quæ dona tui natuſque, paterque,
Perpetui affectus monumenta, ac pignora mittunt,
Hos tibi patre Lyco, Scylla genitrice gemellos
Dat natus ſua dona canes. Scyllæ inclita origo
A Nilo eſt: Lycus a magno deſcendit Araxe.
Qui quondam Euganeas tranſmiſſi munus ad oras
Præſtabant cunctis, ſive aprum figere morſu
Eſſet opus, rapidum curſu ſeu vincere cervum.
Horum igitur ſobolem natus tibi ab ubere matris
Nutriit ablatam, & noſtris exercuit arvis
Venatu aſſiduo, & vires durante labore,
Noſtrorum famam nemorum, geminumque ferarum
Terrorem, nunc ille tibi quam mittit habendam,
Romanis eadem in campis ſi forte ſequetur
Gloria, & ignota fors in regione juvabit.
At genitor, nati cum munere, carmina mittit
Hæc tibi: quæ quamquam triſti fugiente ſenecta
Lætitias, cantuſque, tamen voluere Camœnæ
In te unum, dominæque mei, nimiumque potentes,
Ut canerem, Muſaque canes comitarer amica.
Ergo tot rerum curis, ac pondere tanto,
Quo premeris, dum rem Romanam, ac publica curas,

Si quando defeſſum animum, mentemque remittes
Liber, & ad dulces poteris te vertere Muſas,
Hæc quoque noſtra leges: ea ſi dignabere tanti,
Inter Romanas ut eant ſpectanda Camœnas.
Quod ſi etiam recreare animum, corpuſque juvabit
Venatu, & latos ſaltus, ac denſa ferarum
Luſtra fatigare, & capreas agitare fugaces,
Tum canibus miſcere tuis, tecumque vocare
Ne pigeat nato miſſos, hirſutior ille
Cuncta niger, tantum pedibus, & gutture canus,
Non invitus herum Tibcronis voce ſequetur.
Aſt Athiſo (namque hoc alter de flumine noſtro
Nomen habet) nec curſu impar, nec dente minaci
Segnior, anguineo ſuffuſus terga colore,
Frontem albo pictus diſcrimine, pictus & albo
Cervicem caudamque imam, pectuſque, pedeſque,
Addictus lateri numquam diſcedet herili:
Tantus amor domini: niſi forte cupidine prædæ
Conſpectæ impatiens etiam retinacula rumpat.
Hic tu, vel pulchro Calai, vel Tyndaridi alto
Polluci ſimilis, ſilvas latratibus omnes
Complebis, rupeſque hominum clamoribus altas,
Vectus equo Hæmonio, & fulgenti clarus in oſtro
Attonitæ viſu diſcent nemora inter amare
Ruſticæ Hamadryades, diſcetis amare, Dianæ
Inſuetæ Comites: volucri ſed concitus ille
Fertur equo, veſtroſque alio deportat amores,
Inſequiturque feras, ah, ne illum accenſa cupido
Venandi, excitos ſilvis impellat in urſos:
Ne in ſævos impellat apros: tibi cura, Dione
Æneadum genitrix, ſit cuſtodire nepotem,
Et juvenem ilicea defeſſum ſiſtere in umbra.
Sat ſilvis animoque datum eſt: illum ſua Roma
Poſcit, & exſpectat lati res publica Mundi.
I, ſpes magna Urbis, rebuſque vocantibus adſis.
Interea, quando mihi Divus habebere ſemper,
Ipſe tibi Caphiis ſacras in montibus aras
Inſtituam; qua ſe ſummo de vertice collis
Tol-

Tollit, & æquatum Benaci profpicit æquor,
Et virides olea ripas, Patriamque Catulli.
Hic sibi folemnemque diem, & renovanda quotannis
Sacra, tuo ftatuam femper de nomine dicta.
Tunc rofa, tunc violæ, tunc purpurei hyacinthi,
Verbenæque fenem deceant, tunc texere flores,
Et virides cano capiti impofuiffe coronam;
Lætitiaque diem, & multo producere Baccho,
Fallentem fenium, & curas de corde fugantem.
Forfitan & Mufarum aliqua, & tibi fautor Apollo
Plectra mihi, citharamque dabit: Deus ipfe canentem
Perque tuos annos, perque acta illuftria ducet.
Infanti ut prima impellens cunabula Pallas
Accinuit cantu Grajo, cantuque Latino,
Scilicet & fari lingua affuefecit utraque.
Ut puerum Aonio perfufum labra liquore,
Per dulces Mufarum hortos, & amœna vireta
Perduxit, nunc Uranie, nunc Calliopea,
Nunc Clio monftrante viam. nullaque Sororum
Non donante rofas, & ferta virentia lauro.
Tum mores, animumque dedit, fenfumque fenilem,
Atque Urbem regere, ac facro fplendere galero.
Nec jam Roma capit, fed lata in regna vocatum
Ad pacem Europæ, non te maria alta fatigant,
Non juga, non toties fuperatis nubibus Alpes.
Te Pœninæ arces, celerem te Norica faxa
Spectarunt rapido montana per ardua curfu,
Quantum Sol cœli, tantum telluris obire
Matre Dea comitante, & iter monftrante Nepoti.
Nec fatis hæc: majora urgent Germania nuper
Grata Deo, nunc ingeniis elata fuperbis
Detrectare jugum Imperii, & fe opponere Patrum
Sanctorum placitis, & facris legibus audet:
Nec jam Pontificum, nec jam ullos Cæfaris audit
Infelix monitus, fed lævo numine Divûm
Arma parat: focium Cæfar te pofcit in hoftes,
Pro fceptro Imperii, pro relligione Deorum.
Tunc primum attonitæ gentes videre Latinæ

Te, fratremque tuum patria virtute, animisque
Invictis pariter, res duri, & munera belli
Tractantes: gemini quales duxisse feruntur
Tyndaridæ pulchri Grajas in bella cohortes.
Tunc primum Romana acies, antiquaque virtus
Visa fuit: Ducibus tantis Mavortia pubes
Magnanimi Æneadæ, memores virtutis avitæ
Bella cient: Italo pleni jam milite campi
Densantur: jam procedunt longo ordine signa
Sublata in ventos, lateque inimica minantur.
Nec mora, jam summis Romanus miles, & arma
Alpibus apparent: concussæ motibus illæ
Fuderunt gemitus: longe vagus audiit Oenus,
Obriguitque gelu: riguerunt flumina Rheni,
Et pavidus fluxit demissis cornibus Ister.
Romanum ad nomen planxerunt pectora matres,
Caraque in Hercynias traxerunt pignora silvas.
Sed quo me rapitis, Musæ? quid facta revolvo
Farnesi? Majora animo jam concipe, teque
Impavidum, invictumque, aliis accinge triumphis.

Ad eundem Alexandrum Farnesium Cardinalem, cui Libros de Contagione dedicavit.

Hæc ego florentes Sophiæ digressus in hortos,
Italiæ decus o Juvenis, Farnesia proles,
Condebam, lectasque tibi de more sacrabam
Primitias, dum tu magni inter Cæsaris arma,
Gallorumque acies, recti pacisque sequester
Res miseræ Europæ fractas componis, & omne
Robur, & arma Dei Maumethem vertis in hostem,
Percurrisque omnem, veluti Sol aureus, Orbem.
Fortunate nimis, quem cunctæ applausibus urbes
Excipiunt, pacisque vocant Patremque, Deumque,
Inque caput, sacrosque sinus, humerosque, manusque
Et nigras violas, & candida lilia jactant.
Cui magna Italia, & terrarum maxima Roma
Assurgit, festosque dies, & sacra nepoti,

So-

Solemnesque agitat pompas, densi undique circum
Stant populi, & studio ingenti, & clamore secundo
Farnesum genus omne, alto de sanguine ductum
Æneadum longa serie, super æthera tollunt
Patres, atque Duces, & partos mille triumphos:
Assensu resonat Tibris, & Tyrrhena resultant
Littora: septeni responsant gaudia colles.
O nimium dilecta Deo, prælataque longe
Progenies, sive imperiis & Marte regendæ
Sint res Romanæ, seu Relligionis habenis.
Atque equidem e fracto Imperio, Romaque cadente
Servatam hanc stirpem fato, statuentibus & Diis
Crediderim, quo Romanum per sæcula nomen
Staret, & ara Dei, quæ primum maxima magnis
Auspiciis fundata fuit, sit maxima semper.
Quo me, Paulle, rapis, quò tuque nepósque vocatis
Laudibus heroum insuetum? tu maximus ille es,
Uni cui regni triplicis capite alta tiara
Consurgit, cui summa uni terna illa potestas
Terrarum, Cœlique data est, vastique profundi,
Illorumque aperire fores, & claudere posse,
Qui Petri, Christique ratem turbante procella
Ventorum varia, & remorum parte revulsa,
Tempestatem omnem, atque adversos discutis Euros.
Nec sanctam sine honore finis, sine remige certo
Fluctibus in tantis agitari turbine cymbam,
Macte animo Romano, & macte ingentibus ausis.
At tibi quas, Juvenis fortunatissime, dignas
Attribuam laudes, generis spes altera tanti,
Inclite Alexander, puerum quem plurima virtus,
Canaque consurgens teneris prudentia in armis,
Et spondens majora astris felicibus æther
Ad summos meritum ante annos evexit honores,
Et sacri gestare dedit decora alta galeri?
En quantum de te sacri sibi Pastor ovilis
Spondet avus tuus ille, animo quæ gaudia versat.
Forsitan & proprio non tam gavisus honore,
Quam spe sublatus, tanti & virtute nepotis,

Nescio quid majus præsaga mente volutat:
Scilicet & gnarus fatorum, & præscius ævi
Venturi, illa videt felicia tempora, quum tu
Sede sua, solioque Dei, Diis proximus ipsis
Consideas, quum Pontifici tibi maximus Orbis
Gratetur, supplexque tuis ferat oscula plantis.
O mihi postremæ tantum dent Numina vitæ,
Ipse etiam ut tum te tremulus, confectus & annis
Aspiciam, sanctosque pedes prostratus adorem.
O & si possim canere, & tua dicere facta,
Et ventura novo tecum sæcla aurea Mundo.
Nam video sub te victum, longeque fugatum
Maumethem se Caucaseis includere portis:
At Pacem viridi redimitam tempora oliva
Ire per Europam magnam, atque invisere terras:
Quam pia Relligio, & junctis Concordia dextris,
Et Probitas, & Amor recti comitentur euntem.
Salve, magne Tibri. Salve & tu, maxima rerum
Roma parens, salvete arces, collesque Latini;
Aurea qui primi longo meministis ab ævo
Sæcula, quum nulli variarent jugera sulci,
Sponte sua sed terra ferax daret omnia, & ipsæ
Præberent dulci victum de robore glandes;
Et nunc venturis eadem speretis ab annis.

Ad Julium III. Pont. Max.

Maxime Divini Pastor gregis, inclite Juli,
In terris cui summa uni est concessa potestas,
Sceptra, vicesque Dei gerere, & regna infera Ditis,
Cœlorumque fores aperire, & claudere posse:
Si tu, dum magnæ Italiæ, dum prospicis omni
Europæ, & vasta Mundi sub mole laboras,
Paullisper potes a tantis secedere curis,
Et potes agrestes pastorum audire Camœnas,
Nunc aures adhibe placidas mihi: namque ego, quæ Pan,
Pan magnus cecinit nostros ventura sub annos,
Nunc referam, tua, Magne Pater, pars maxima quorũ est,
Cu-

Cujus ab auſpiciis Parcæ nova ſæcula volvunt.
Nec te pœniteat paſtorem audire canentem,
Quando etiam Admeti tauros formoſus Apollo
Pavit ad Amphryſi ripas, tenuique cicuta
Non puduit cantare Deum ſub tegmine acerno:
Et Veneri dilectus oves ductavit Adonis.
Scilicet & tu etiam poſt grandia nomina Paſtor
Diceris, atque hoc inprimis cognomine gaudes,
Et pecudes curare ſoles, pecudumque magiſtros.
Forte ego, dum medio terras Sol excoquit æſtu,
Ipſe Sueſſani* paſtor puer incola campi
Ducebam paſtas viridi de valle capellas
In nemorum ſecreta, umbras, & frigora quærens,
Qua placidus curſu deſcendit in æquora Lyris.
Eſt lucus, priſci quem ſacravere Latini
Silvano: in cujus medio denſa ilice cinctum
Eſt pratum, agreſtes ubi Dii perſæpe videri
Audirique ſolent: hic capripedes Satyriſcos
Paſtorumque manum junctis per mutua palmis
In gyrum canere, & lætas agitare choreas
Invenio admirans; medius Pan magnus ovantem
Ad calamos, cantuſque regit ducitque coronam.
Dumque Deus canit ipſe, ſilet tum cetera pubes.
Dum ſilet ille, alii thiaſos, cantuſque, ſequentes
Inſtaurant, repetuntque Dei poſtrema canentis.
Ingeminat poſtrema nemus, reſpondet & Echo.
Tum me reſpiciens; mihi ſanguine proximus Anthus,
Anthus, Aquinatis paſtor gregis, huc, puer, inquit,
Huc ades, o Neore, & te his adjunge choreis:
Aut, ſpectare magis ſi te juvat, aggere ab illo
Proſpice, dum ſaturæ ſua ducant otia capræ.
Cui ego: quin potius juvet hoc de ceſpite veſtros
Spectantem luſus, molli requieſcere in herba.
Et tum forte Deus buccas ſandyce rubentes
Inflans, & picea frontem præcinctus acuta,
Ad calamos circumſiliens, hæc carmina cantu
Fatidico inſanus latas fundebat ad auras:
Dicite io, Satyriſci, & io geminate, coloni;

Aurea felici nafcuntur fæcula Mundo.
Excipiunt juvenes, iterat nemus, affonat Echo:
Aurea felici nafcuntur fæcula Mundo.
Tum fequitur Deus; ante tamen Rex magnus olympi
Bellumque, horribilemque famem, diramque flagellis
Armatam Alecto e tenebris, & faucibus Orci
Immittet terris, genus ut mortale coërcens
Caftiget, fraudefque hominum, faftufque fuperbos,
Et luxus, & fpes miferas, & gaudia vana:
Dum tandem fe fe, atque Deos cognofcere difcant.
Mox tantum exfpectatum illud, quod carmine facro
Tot Vates cecinere pii, felicibus aftris
Adveniet tempus, quo Mons ille arduus, ille
Mons ingens, fublime caput fuper omnia tollat
Culmina, fidereum qui vertice tangat olympum:
Quo neque vis ventorum adeat non fulminis ignes.
Dicite io, Satyrifci, & io geminate, coloni;
Aurea felici nafcentur fæcula Mundo.
Hoc in monte Dei pecudes pafcentur & agni,
Graminis æterni pingues, & velleris aurei.
Exfilient & aquæ vivæ, quibus ubera capræ
Grandia diftendant, diftendant ubera vaccæ.
Non malus hic ferpens, non noxia creverit herba,
Non fentes, fterilifve filix, non frigida taxus,
Sed bis lecta leges, fed bis gravis uva racemis:
Corticibufque cavæ fudabunt balfama pinus.
Hinc magnis præftantem animis, & fortibus aufis
Fortunata nimis Paftorem hæc fæcula habebunt,
Qui virtute regat populos, & legibus æqui,
Divinas qui pafcat oves, & pafcua late
Extendat, pecudefque ipfas, & ovilia fervet.
Hic primum diram Alecto, & Cocytia monftra
Caucafea ærata religabit rupe catena.
Inde famem miferam e Latio, populifque Deorum
Pellet in hoftiles gentes, & barbara regna.
Tum læta Ubertas, fegetumque onerata maniplis
Alma Ceres Italas fpicis venerabitur aras:
Quam circum pueri falient, & ruftica pubes,
Riden-

Ridentesque jocos, incomtaque carmina dicent.
At noti Musis Damones & Alphesibæi
Vota Patri magno, laudesque, & sacra canentes
Æternis illum numeris ad sidera tollent,
Heroëmque, Deumque, salutiferumque vocabunt,
  Dicite io, Satyrisci, & io geminate, coloni;
  Aurea felici nascuntur sæcula Mundo.
Ille animum mox ad pacem, & discordia regum
Pectora convertet, sanctisque hortatibus iras.
Atque odia, & cæcos regnorum, & laudis amores,
Horrendamque sitim cædis, fusique cruoris
Sedabit, pelletque feri mala semina belli.
Tum Pax alma ferens ramos felicis olivæ,
Atque Amor, & junctis pariter Concordia dextris,
Et Genius comitum, & generis Hymenæus amator
Invisent late populos, Latiique per arva
Lætitiam, risusque ferent: tum justa cupido
Bellorum, piaque arma, Dei vertentur in hostes.
Jam video augustis late plena æquora velis
Fervere, jam trepidare vagi septem ostia Nili,
Euphratemque, Tygrimque suo se condere in amne,
Jam nec Bactra ipsum capiunt, nec India tota
Maumethem fugientem, ipsum non Caucasus ingens,
Non qui tot silvas, juga tot comprendit Imavus.
  Dicite io, Satyrisci, & io geminate, coloni;
  Aurea felici nascuntur sæcula Mundo.
Quænam, quæ properant tantæ per cærula puppes
Devotæ ad Tiberim, magnæque ad mœnia Romæ,
Ceu densæ ad nidos latum per inane columbæ?
Agnosco gentem innocuam, numerumque beatum,
Felices animas, fatis ab origine prima
Dilectas, quæ cœlo olim, Divisque fruantur.
En jam sanctam Urbem, jam septem in collibus aras
Impositas, summique pedes Pastoris adorant.
Hos inter, video, & nostri longa æquora sulcant
Arcades, Italiamque petunt, fataliaque arva
Arcades; o soli quondam cantare periti
Pastores, quos justitia e tellure recedens

Po-

Postremos liquit, nunc rursus læta revisit.
O sancti, properate; vocat Deus æthere ab alto:
Vos alius jam grex, aliudque exspectat ovile.
Quin venit illa dies, quum nos quoque Mœnala nostra,
Arcadiamque omnem, qua immani a gente repulsi
Fugimus in Latium, longo post tempore tandem
Visamus, dulcemque auram: o placidissime Peneu,
O Ladon, vos o gelidi pineta Lycæi,
Quando ego per vestros meditabor carmina lucos?
Mœnalios quando recinet mea tibia versus?
Mænalus auritas, dantesque oracula quercus
Semper habet, semper doctas ille audit avenas.
Concipe Mænalios, mea tibia, concipe versus.
Talia cantabat memorans Pan magnus; at Anthus
Hæc referes, puer, inquit, & hoc tibi munus habeto
Nunc parvum: ventura dies majora reservat.
Tum mihi fiscellam dono dedit optimus Anthus,
Dicere & occasus astrorum, dicere & ortus,
Et quid quæque ferat tellus, quæ commoda Baccho,
Quæ Cereri, quidnam ventos, quid nunciet imbres,
Quæ tempestatum, cœli quæ signa sereni;
Denique quæ cunctis natura sit indita rebus.
Virtutem in primis, & honestum, quemque docere,
Ac vitii ipse expers, aliena notare paratus.
Et jam tempus erat pastum deducere capras.

Incidens.

Battus amor Dryadum defunctum pastor Jolam
Flebat; cum fontes, Alpinaque Numina circum,
Sarcaque, pumiceoque sedens Benacus ab antro
Mœrentem lacrimis consolabantur obortis:
Ille autem nulla accipiens solamina, tantum
Deserta sub rupe, in littoribus Benaci,
Talia nequidquam surdas jactabat ad undas:
Immites Divi, & crudeles vos quoque Parcæ,
Crudeles nimium Parcæ; vos ibitis amnes,
Aëriæ stabunt rupes: nusquam amplius ipse
His

His terris, numquam hoc cœlo agnoſcetur Jolas,
Ut cecidit? ſemel in pratis ut purpureus flos,
Quem tetigit vel hiems, vel iniquo Sirius aſtro.
Currite jam, fluviorum undæ, & producite vitam,
Et, rupes, durate; tamen non alter Jolas
Hos pecus in montes, non hæc ad flumina ducet.

Incidens, ad Joannem Baptiſtam Turrianum Veronenſem.

Illa colum exercens ſaxo conſedit aprico,
Læta tepore novo, & liquefacta Sole pruina;
At juxta nemore in magno grex paſcitur omnis.

Hiems, ad Eundem.

Frigidus at ſilvis Aquilo ſi increverit, aut ſi
Hiberni pluviis deſcendent nubibus imbres,
Nos habeat domus, & multo lar luceat igne.
Upilio ingentem aut fagum, vel ſciſſile robur
Sufficiat, tum vos, claro quando igne ſoletis,
Juniperi, ſuaves circum diffundere odores,
Et vos, Palladiæ, flammis imponat, olivæ.
Ante focum tibi parvus erit, qui ludat, Julus,
Blanditias ferat, & nondum conſtantia verba.
Ipſe legam magni tecum monumenta Maronis.
O fortunatos nimium, ſi fata, quod ævi
Nos manet, hanc una dederint producere vitam.

Ver ad eundem.

Jam veniet Ver purpuerum, juveniſque revertens
Annus aget Zephyros, & cœlo deſuper alto
Deducet pleno genitalia ſemina cornu:
Unde hominum genus, & pecudum, vitæque natantum,
Et pictæ volucres, & amantes roſcida plantæ
In Venerem cæco æterni rapiuntur amore.
Gaudete, o quicumque bonum ſperatis, agreſtes,

Quo-

Quorum amor eſt ſobolis, ſtudiumque nepotibus arva
Incolere, & parvas ulmis attollere vites;
Annus io, novus annus adeſt: mutatur & ætas,
Et meliora novo naſcuntur ſæcula Mundo.
Bella pater procul, & diras Saturnus Erinnes
Arcebit caro e Lat o, ac ſub Tartara mittet.
Tum lethum, & cæcus furor, & veſana cupido
Perpetuis extra terras religata catenis
Perſolvent pœnas ſcelerum: at Pax alta per omnem
Italiam magno populos ſub Cæſare viſet.
Ille autem inſignis ſpoliis, & mille trophæis
Inſtituet feſtos alta ad Capitolia ludos.
Stabit onuſta ingens, Tarpeii ad limina templi
Quercus honore ſacra, & prænuncia temporis aurei.
Tum veſcæ glandes, tum terra ſponte ferente
Omnia comparibus disjunget colla juvencis
Agricola, & rudibus mirabitur hordea ſulcis
Sponte adolere ſua, & nullo frumenta colono
Undantem lætis ſegetem flaveſcere campis.
Noctibus in ſilvas, & mollia prata ſerenis
Ætherio dulcem commixtum nectare rorem
Sudabit cœlum; tenera qui lectus ab herba
Mortales ſaturet menſa dapibuſque Deorum.
Salve, magne Tybri, & vos, natæ Tybride Nymphæ,
Tuque, ſenex pater Eridane, & qui flumine Tuſco,
Benace, in noſtro placidus perlaberis agro.
Tuque, Atheſis, cunctique amnes ſalvete Latini,
Diique omnes magnæ Heſperiæ, qui ſæcula ſoli
Aurea Saturni primo meminiſtis ab ævo:
Quum ſepes vel limes adhuc communibus agris
Non foret, aut ulli variarent jugera ſulci;
Sponte ſua ſed terra ferax daret omnia, & ipſæ
Præberent dulci victum de robore glandes.

Incidens ad eundem.

Quarum pars brumæ impatiens, & condita terræ,
Exſpectat ver egelidum, flatuſque Favonii:

Pars

Pars paſſura hiemem, læta ab radice vireſcit,
Emittitque comam, ſiculumque atque altera beta,
Atque ari virides, & odoriferæ calaminthæ,
Atque olus, atque rumex, & ſalſi gramina crithmi.
Quas inter ſuaves, molleſque aſpirat odores
Nunc decus hortorum, menta; at, ſi vera loquuntur
Nympharum quondam pulcherrima Grajugenarum.
Tum juvat & frondes apii, & ſiſymbria læta,
Intubaque, & toto florentes frigore ſonchos
Incolere, atque hortis Aquilonem arcere nocentem.

Aliud.

Nox venit, & paſtæ redeunt ad tecta capellæ.
Præ caper it, cui barba jubat, cui cornua pendent
Intorta, & grandes olido de corpore ſetæ.
Pone gregem reliquum compellit arundine virgo
Upilio, multo armantur cui baltea fuſo,
At mater longæva, igni dum braſſica fervet,
Mulctra effert, gravidoque recens lac ubere mulget.
Ruſticus interea pinguis collector olivæ,
Interea & validus prima de nocte bubulcus
Advenere domum: congeſta tûm focus orno
Ingenti, aut fago, vel fragmine roboris, ardet.
Tolluntur lætæ flammæ, lateque relucent.

Aliud Incidens ad eundem.

At nemora, & liquidis manantia fontibus arva,
Et placidus myrteta inter, lauroſque virentes
Vicinus nitido Benacus labitur amne.
At focus, & circum pueri, vernæque canentes,
Dum cæna undanti coquitur ſilveſtris aheno,
Grandiaque exurunt crepitantes robora flammæ,
Suſpenſæ e ſummis pendent laquearibus uvæ,
Malaque, caſtaneæque, & paſſo fiſtula ventre.
Hiberna de nocte, boum ſtabula alta petuntur.
Una omnes matreſque, virique, omniſque juventus
In-

Insomnem exercent noctem: pars pensa fatigat:
Pars texit teneros Amerino vimine qualos|:
Atque anus hic aliqua interea, dum vellera carpit,
Et teretem tremulo propellit pollice fusum,
Languentes oculos fabella fallit inani.

Aliud.

Mane domi validos pluvia ut conclusit agrestes,
Cæditur iliceo distenta sagimine porca.
Læta domus, tum sollicita in farcimine mater,
Pingue suis niveum, & dissecti frusta cerebri,
Et niveum lac purpureo cum sanguine miscet.
Tum semen marathri, atque arentis gramina thymbræ
Adiicit, & coli insperso sale concava complet.

In Natalem Diem Jani Fregosii, Cæsaris F.

Sacrorum si plena Deo sunt pectora vatum,
 Si norunt triplices fata futura Deæ:
Fortunate infans, verus tibi gloria vates,
 Grandia concordes concinuere Deæ.
Ecce tuo felix nasci novus annus ab ortu
 Incipit, atque omen nomine habere tuo.
Cresce cito, magnique Patris mirarier acta
 Incipe, & invicti Cæsaris arma sequi.
Tempus erit, tibi quum partis jam mille trophæis,
 Et fessi rebus compositis Latii,
Barbaricis captis opibus, ducibusque subactis
 Multa tibi circum tempora laurus eat.
Tum læta ante tuum stabit victoria templum,
 Claudet & ærata limina ahena sera.

De Partu Victoriæ Farnesiæ, Guidi Ubaldi Feretrii, Urbini Ducis, Conjugis.

Lucinæ Junonis opem Victoria supplex
 Quum peteret, placido sic ait ore Dea:
Sis

Sis licet Æneadum, & Veneris de sanguine avito
 Nata, puella, tamen digna favore meo es.
Quam Charites tanto junctæ comitantur honore,
 Grandia quam Parcæ fata manere canunt.
Quippe ubi Junonis flos, & Saturnia quercus
 Jungantur, faustis currere Isauron aquis,
Promittique tibi sobolem, qua pristina virtus
 Italiæ, & priscus restituatur honos.
Nascere, magne puer, patremque imitatus, avosque,
 Magna aude, non vos Umbria magna capit.
Et jam infans sanctasque manus, Divamque secutus
 Optati in lumen ætheris exierat.
Ergo & quod potuit, risu agnovitque parentem,
 Præsentisque dedit nuncia signa Deæ.

Tumulus Francisci Marii Molsæ Mutinensis.

Quod Molsæ fuerat mortale, hac conditur urna,
 Extruxere suis quam Aonides manibus.
Cœtibus at Superûm fruitur nitidissimus almis,
 Itque comes magno spiritus Hippolyto,
Quem Medica de gente satum pulcherrima Virtus
 Extulit, & cœli templa tenere dedit.
Quemque unum ante omnes coluit dum fata sinebant,
 Atque oculis Vates prætulit ipse suis.

Ad Joannem Lipomanum, ex Veronensi Prætura decedentem.

Hadriacum, Lipomane, Athesis dum curret in æquor,
Dum meritis reddetur honos, & gratia, semper
Prætori tibi debebit Verona, patrique
Linquenti monumenta annos mansura per omnes.
Illa tibi semper divinos solvet honores,
Et condet tua perpetuis annalibus acta.
I spes o Venetûm, & quem jam moderamina parva
Non capiunt, i, te majoribus insere sceptris:

Et lacrimas, & vota, quibus comitamur euntem
Accipe, discessusque tui dona ultima porta.

In mortem Joannis Baptistæ Montani, Medici Veronensis.

Dum medica, Montane, doces ope vincere fata,
Et Lachesi invita vivere posse diu,
Lethæo indignans pressit te Parca sopore,
Et secuit vitæ grandia fila tuæ.
Sic animas & tu, Asclepi, dum subtrahis Orco,
Te quoque sævorum perdidit ira Deûm.

Ad Joannem Matthæum Gibertum Episcopum Veronensem.

Melsineæ rupes, subjectaque littora Tusci
Quæ suprema sonans alluis unda lacus.
Annuite: agrestem dum, votum pauperis, aram
E vivo Thyrsis cespite tollit humo.
Nunc herba struit, atque hederis & floribus ornat.
Et, Giberte, tibi rustica sacra facit.
Ast olim auratam niveus tibi taurus ad aram
Cornibus auratis victima magna cadet.

Ad eundem.

Najades hoc, Giberte, tibi Benacides antrum,
Et qui muscoso fons cadit e lapide,
Sacravere; tibi sit cura & fontis, & antri:
Et quandoque Deus ad tua sacra veni.
Et sacer est, & habet spirantes suaviter auras
Hortus: & est nullo gratior umbra loco:
Et nusquam est longæva mage, & felicior arbos,
Pulcher Adoni, tua; pulcher Apollo, tua.
Hic canere, & tenuem posse exercere Camœnam
Ille dedit: sanctus qui mihi semper erit.

His

Hic herbas, ſuccoſque tuos, artemque relinquo,
Phœbe: ſoles Muſas tu quoque amare magis.

Ad eumdem.

Ipſa tibi, Giberte Deus, lego lychnida Leuce
Melſineis Leuce cognita littoribus.
Et pulchram cyanum, & canentia lilia necto:
Illa colore magis, hæc & odore placent.
Roma caput ſacro decoret tibi magna galero:
Non tamen & Leuce non ſua ſerta dabit.

Ad eumdem.

Et laurum, & citrum hanc teneram de matre revulſam
Giberto ſacram Thyrſis utramque ſerit.
Hanc, Venus, aſt illam Juveni ſervabis, Apollo,
Ne noceant æſtus, ne noceatve gelu.
Tu quoque Benaci vicino, Naïs, ab amne
Clam gelidas teneris frondibus affer aquas:
Dumque feres, dic: Sancte, humili tibi nunc Dea rivo,
Quum venies, toto ſerviet amne tibi.

De Marſango Fluviolo, prope Villam Joannis Baptiſtæ Rhamnuſii, in Agro Patavino.

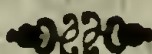
Qui te populea cingit, Marſange, corona,
Dulce ut in umbroſis cornibus aura ſonet:
Ac ne umquam inficiat lutulenti ſordida plauſtri
Te rota, ſub firmo dat tibi ponte viam,
Vicinæ cultor villæ, Rhamnuſius, horti,
Agrique, & dominus ripæ utriuſque rogat;
Lenis vere flue; atque nivali providus undæ
Arida in æſtivi ſidera parce Canis.
Sic tibi grata Nape geminabit ſerta quotannis,
Et tua par magnis amnibus ibit aqua.

De eodem.

(gens
Qui modo fons, Marſagne, humilis, modo cornibus in-
Per ſalicum rapido laberis amne nemus.
Vere novo, Marſagne, mihi flue lenior undis;
Uberior, ſitiens quum coquit arva Canis.
Frigentes æſtate tibi Rhamnuſius umbras
Sparget, & ad gelidas ipſe ſedebit aquas.
Vere roſam, violaſque feret: pictaſque corollas
Pulchra tibi hinc Naïs, hinc Galatea dabit.

FRANCISCI FRANCHINI

COSENTINI.



Ad Leuciam.

NUmquid adhuc rabida præſtas immanis in ira?
Et juvat Hyrcanæ pergere more feræ?
Horribilis niveo feritas in pectore turpis,
Turpis formoſo torvus in ore furor.
Nec ſemper tygris, nec ſemper ſævit hyena;
Sæpe lupæ mites, ſæpe leæna pia eſt:
Et quid erit turbaſſe comas, rupiſſe capillum?
Meque oras tunicæ diſſoluiſſe tuæ?
Nonne potis tibi ſum tunicas, & tradere pallam,
Quales ferre omnis culta puella ſolet?
Ad tua qua veni ſecreta cubilia nocte,
Quaque velim claudos nocte habuiſſe pedes,
Ædibus ex ipſis mecum nova jurgia traxi,
Quin & mentis egens, & malè ſanus eram:
Tuque minis fatui gravibus commota mariti,
Oppoſita trudis corpora noſtra manu.

Cum-

Cūque ego, quæ nova res? quid nā facis improba clamo?
Quæ clamore novo non maledicta jacis?
Sed non ulla meam poterit divertere mentem
Rixa, nec ex imis vellere visceribus:
Quin te semper amem grato devinctus amoris
Vulnere, quin placido tactus ab igne sequar.
Jurgia concordes gigni juvat inter amantes,
Pectora ut amborum fortius urat amor.
Jurgia sunt blandi non parva alimenta caloris,
Utque diu, faciunt jurgia, duret amor.
Hæc stimulos tardis, hæc frena furentibus addunt:
Hæc querulo frangunt aspera corda sono.
Jurgia quin viduos vidi conjungere amantes,
Pacem perpetuis & peperisse toris.
Finge ab amore minas, litesque, irasque, metusque
Esse procul; terris non erit ullus amor.
Me miserum, si facta velim, si dicta referre,
Quæ fuerim regnis passus amara tuis!
Sæpius & crines, & vultus ungue recisos
Sæpius, heu nulli probra ferenda tuli.
Libera lingua tibi semper fuit, & manus, & dens,
Multa ego; tu solum hoc, ferrea, ferre nequis.
Quid facis o decus, & Romanæ gloria formæ,
Nonne viri spectas gaudia summa tui?
Nunc tacitis quidquid votis optaverat olim,
Victor habet, dum nos bella fovere videt.
Nostro, age, sic hosti nunc assentire precanti,
Perpetuum nobis Leucia dissidium:
Forsitan & de me narrat tibi multa, vocatque
Infidum, atque odii semina mille jacit.
Quæque hominis quondam contemnere dicta solebas,
Nunc facili vereor ne satis aure bibas.
Atque odium crudele reor te pectore duro
Exercere diu, pulsus ut excrucier.
Jam non posse diem sine te me vivere, nosti,
Me nosti imperio succubuisse tuo.
Uror amore, tui (fateor mea Leucia) amore
Maceror, & toto pectore discrucior.

Non aliter quam tu noſtram cum ſæpe ſubibas
 Sola domum ignaro, nocte ſilente, viro,
Sub mediumque diem mutata veſte petebas
 Cum me ſollicito ſemirecincta pede:
Mutuus eſt, & erit nobis dum vita manebit,
 Inſitus amborum mentibus unus amor;
Nec contra pugnare licet, nec tollere vis eſt,
 Quo premimur, cui ſunt ſubdita colla jugo.
En mitis, rediensque tuum complectere amantem,
 Quaque ſoles hilari ſuſcipe fronte, Dea.
Quas ego delicias video cum pace perenni,
 Quæ video æterna fœdera juncta fide!

Ad Leuciam.

Quo magis inſidias placidi vitamus Amoris,
 Hoc magis inſidiis nos petit acer Amor:
Ille tuis latitet cum, Leucia, blandus ocellis,
 In me mille jacit ſpicula, mille faces.
Ah vicit, lætorque dolis deluſus opertis
 Magna tua eſt facti gloria, nulla Dei.

Ad Leuciam.

Floribus intextam variis tibi mitto corollam,
 Quos avida legi picta per arva manu:
Sunt nigræ violæ, ſunt lilia candida, ſunt &
 Purpureæ gelido non ſine rore roſæ:
Sperne tamen cuncta hæc, mea Leucia, ſcinde coronam;
 Lilia tu terris, tu roſa, tu viola es.

De Amore, ad Janum Vitalem.

Me jaculis pete, me flammis, me, Jane, ſagittis,
 Et me præcipitem mitte, vel in pelagus.
Ante ſuo, quam ſævus Amor me vulneret arcu;
 Illo, Jane, nihil ſævius eſſe poteſt.

De Leuciâ.

Pulchra manus Hebe, Juno ulnas, Cynthia ocellos,
Ora Venus, pectus vertice nata Jovis:
Ut faciem videre meæ, formamque puellæ,
Qua non in terris altera pulchra magis,
Hebe optat digitos, pectus sibi Pallas, ocellos
Cynthia, Juno ulnas, illius ora Venus.

In statuam Veneris,

Unde decus tantum saxo? quis nam indidit ipsam
Saxo animam? e cœlo quis tulit huc Venerem
Praxitelis fecere manus, illustris olympus
Ater erit, terras si colet alma Venus.

Aliud.

Egregiam pulchræ Veneris formam adspice; dices
Laudo equidem sani judicium Paridis.

Aliud.

Marmoream adspiciens Venerem Venus: & tamen ausæ
Sunt certamen (ait) mecum iniisse duæ?

Aliud.

Te, Venus, ut Juno, & Pallas videre; querentes
De Paride, exclamant, immerito querimur.

De seipso.

Me sine Romulides Nymphæ duxere choreas;
Nam nescire choros ducere fassus eram.
Sed qui non duxi choreas, suspiria duxi,
Et quem non duxit tibia, duxit amor.

Ad Leuciam.

Quod dederim tibi canâ hyeme violasque, rosasque;
Res nova res mira est, Leucia, visa tibi.

Desine mirari; Latio violæque, rosæque
Sævæ etiam brumæ tempore proveniunt:
Res nova res mira est hac tempestate, virescunt
Quod tot in ore tuo lilia mista rosis.

Ad Gyrenem.

Ornatas auro geris aures, blanda Gyrene,
Pulchrior ante alias ut videare procis.
Improba, blanditiis præstas, auro allicis aurum.
Et componis opes artibus auriferis.
At nostrum allicias ne voce, & inauribus aurum,
Auribus obducam cerea claustra meis.

Ad Leuciam.

Leucia, scis quoties fuerint mihi prœlia tecum:
Pax quoties: & quam nos agitarit amor:
Sæpe fui victor, sum victus; sæpe dedisti
Et mihi sæpe manus, & tibi sæpe dedi.
Verum posthabitis cum me delegeris unum
Omnibus, æternum tu mihi Numen eris.

De Leucia.

Jane, coronatæ venêre ad templa Calendis
Et mea, & Æmilii cara puella tuis:
Tabuit extemplo quam fronte corona gerebat
Nævia, turpis erat cui coma, turpe caput:
Quâ vero cinxit sua tempora, pulchrior auro
Leucia, visa fuit flore nitere novo.
Leucia, tu viridi jucunda corona coronæ es:
Hinc vigor usque tuis perstat, honosque rosis.

De Lysæ gemmâ, dono data Aloysio Gonzagæ.

Hæc ego crediderim formosæ lumina Lysæ?
An vulgo artificis munere facta putem?

Tam ſimiles oculis oculi ſunt illius iſtis,
Quam nitidis cœli ſidera ſideribus.
Sic fulgere mihi ſic arridere videntur;
Talis ineſt illis gratia, tantus honos.
Ah fallor, ſic uno ardent, ſic torva tuentur,
Tantus in his rigor eſt, tale ſupercilium,
Hi dominæ ſunt veri oculi, nil verius ipſis:
Ipſi adeo nec flent, me neque flere vident.
Quam bene de lapide hæc miſit mihi lumina; cum ſint
Lumina & ipſa mihi dura magis lapide!

De eadem re.

Non aliter Perſeus, poſtquam abſcidit ora Meduſæ,
Major & in lato clarior orbe fuit:
Quam tu nunc, Gonzaga, geris qui lumina Lyſæ,
Quæ pulchrâ eſt ipsâ Gorgone pulchra magis:
Quin plus laudis habes: ſomno namque ille ſepultæ
Abſtulit auxilio Palladis enſe caput.
Hæc virtute tua, & præſtanti pectore capta:
Meque meoſque oculos tu tibi, dixit, habe.

De Leuciâ.

Nox erat & mihi cum dominâ prope Tibridis undas,
Rixa erat & terris lumina Luna dabat.
Quid facis exclamat Tibris pater? adſpice Lunam,
Pulchra magis Lunâ Leucia, ſtulte, tua eſt.

Ad Hieronymum Theodulum.

Quò maleſane fugis, tendiſque, Theodule? Româ
Tempore quo ſævus Sirius ardet abis?
Verte fugam, caræ linquis ſi mœnia Romæ,
Non tua ſollicitus pectora linquet amor:
Non, ſi etiam Gades, tua regna per humida adibis
Æquora, poſſeſſum deſerit ille latus:
Quin ſerò quamvis redeuntem, fortius uret
Improbus: & dicet, ſic tibi turba levis?

I pete nunc Latium, & latebras, Amor acer amœno
In Latio, in latebris, & latet in latere,

Ad Leuciam.

Quâ nocte fulgent lucida ſidera,
Et Luna vultu ſplendida candido
Terram, & plagas cœli ſerenat,
Leucia, Luna, meumque ſidus,
Vobis voluptas non minima eſt, leves
Audire cantus, ſub Jove frigido
Quos ore facundo uſque amantes
Non ſine dant fidibus canoris.
En profer altâ de ſpeculâ caput,
Aureſque pronas arrige; ſenties
Quæ pruriant, quæ ſint faceto
Sparſa joco, & tenero lepôre.
Armatus ad te cum citharâ & lyrâ
Et barbito, & cum carminibus novis,
Me confero: Ciſſa invidebit:
Anna premet tacitum dolorem,
Quas comparari ſe tibi non pudet:
Eja Lycota, Lide, Dinotete,
Dum Leuciam cantó, huc adeſte,
Voſque ſonora movete plectra.

Ad eandem.

Mobilitas animi ſumma eſt tibi, Leucia, verum
Nobilitas formæ, Leucia, ſumma tibi eſt:
Dicam igitur, ſed pace tuâ; te, Leucia, non eſt
Altera nobilior, altera mobilior.

De Leuciâ, ad Julium Landum.

Quid faciem, formamque meæ, laudeſque puellæ,
Ut lepido celebrem carmine, Lande, mones?
Forſitan invenies bene qui mortalia laudet,
Sed bene qui cantet Numina, nullus erit.

De Leucia ægrotante.

Febre laborabat mea Leucia, febris anhelam
Cogebat gelidi poſcere fontis aquas.
Has ego, ne miſeræ officerent, dare poſſe negavi,
Grataque ferventi pocula nulla dabam:
Sed lacrimis ſuffuſa genas cùm ſæpius amnes
Poſceret impatiens laſſa puella ſitis:
Hei flens ipſe: petis dixi quid fluminis undas?
Has bibe quas largo lumine do lacrimas.

De obitu Leuciæ.

Quem tumulum ſpectas humilem ne ſperne viator,
Exigui non eſt Numinis hic tumulus.
Huc ades, & manibus violas, & lilia plenis
Da tumulo, tumulis munera danda ſacris.
Hîc una integitur Charitum, ſi credere durum eſt;
Adſpice, namque duæ ſunt reliquæ in lacrimis.

De eodem.

Morte tua doleo tantum, mea Leucia, quantum
Non dolet ipſa parens, non dolet ipſa ſoror.
Namque parens natam deflet, germana ſororem:
Nata, ſororque mihi, tu mihi mater eras.

Aliud.

Quas tibi ſæpe fero inferias, quæ dona quotannis
Leucia, pallentes ſunt violæ, & lacrimæ.
Delitiis violas ſpargo pro mollibus, & cùm
Reddere non poſſim gaudia, do lacrimas.

In Statuam Veneris dormientis. Ad Rodulphum Pium Carpenſ.

Aura veni, Venus alma dedit per membra quietem;
Dum Venerem ſomnus detinet, aura veni.
Ne ſine, quod Venerem præter quæ labitur unda,
Forte tuo currat murmure blanda magis.

Quin

Quin propera, flatus Veneris quæ ſpirat ab ore,
  Plus tibi ſuavis erit; quam tuus aura Deæ.

Aliud.

In te hominum quod tantus amor, Rodulphe, Deumq; eſt,
  Non jam cauſſa latet; ſcimus: habes Venerem.

In effigiem Cypræ puellæ.

Ut Cypriam vidit pictam, nomenque tabellæ
  Inſcriptum, dixit Diva repente Venus:
Picturæ quid pictor opus fuit addere nomen?
  Non mea me notum ſola facit facies?

Aliud.

Quid tibi Mars mecum eſt? non ſum Venus, adſpice non (ſum:
  Nomen ego, & formam tantum habeo Veneris.

De Himerâ.

Intentata mihi via cum non ulla fuiſſet,
  Qua poſſem dominæ vincere duriciem;
Nec precibus nec miſta minis me dona juvarent:
  Effudi lacrimas illius ante pedes.
Fregerunt lacrimæ duræ fera pectora Himeræ,
  Et ceſſit lacrimis victa puella meis.
In ſolis igitur lacrimis ſpem ponite amantes:
  In lacrimis ingens viſque ſaluſque latet.

De connubio Victoriæ Farneſiæ.

Quam Roma ante alias gaudet peperiſſe puellas,
  Virgo datur regi, magne Metaure, tuo.
Romanumque tenet nomen Victoria, vincit
  Quæ forma Venerem, Pallada conſilio.
Ille igitur felix conjunx, Victoria ſemper
  Cui favet, & ſemper quem Dea magna fovet.

Ad Himeram.

Ut ſurgens Aurora favet mortalibus ægris,
Sic mihi fulſit amor primus, Himera, tuus:
Utque die torret medio Sol igneus orbem,
Sic mea nunc ſævus pectora torret amor:
Ut demum extinguit rapidos nox atra calores,
Sic fera mors ignes auferet una meos.

De diſceſſu Liviæ ab urbe.

Quæritis unde cadant alieno tempore nimbi,
Unde tot effuſis Roma redundet aquis?
Livia diſceſſit, colleſque ſuperba Quirini
Liquit, amatorum cura nec ulla ſubit:
Hinc lacrimæ & luctus miſerorum, & fletus amantum
Demergunt toties Urbis utrumque forum.
Quin ego perpetuam timeo per ſæcula noctem;
Secum etenim currus Livia Solis habet.

De Polluce.

Immenſas tolerare moras, Valleja virgo,
Cum non poſſet amans, fugit ab urbe, tuus:
Verum ubi per nemora, & valles, & littora, & amnes
Errantem numquam deſeruiſſet amor:
Auræ, ait, ô volucres ferte hæc ſuſpiria Romam,
Et miſerum in dura dicite valle mori.

De Himerâ.

Pectora nuda meæ poſtquam conſpexit Himeræ
Cum Junone Jovis vertice nata Dea:
Ne videamur, ait, Paridis ſententia nota eſt,
Vinci rurſus, erit turpius opprobrium.

Ad

Ad Himeram.

Quacumque incedis paſſim pulcherrima, Himera,
In te oculos hominum vertis, & ora Deûm.
Ille hominum vero, & lætiſſimus ille Deorum eſt,
Tu ſemel in quo oculos figis Himera tuos.

De Liviâ Columnâ, oculis captâ.

Geſtabat ſine luce faces, fractaſque ſagittas,
Mœſtus Amor: cur hoc? obvia mater ait:
Cui puer: alma parens, mihi cum de more libebat,
Urere mortales, urere Cœlicolas;
Unius ex oculis accendere utraſque ſolebam
Lampadas, & certâ tendere tela manu:
Nunc quoniam capta eſt oculis mea Livia, vis eſt
Ignibus, & calamis omnis adempta meis.

De eadem.

Ardentes animæ, quæ caſtra Erycina tenetis,
Lugete, & madidos imbre rigate ſinus.
Quis teneat lacrimas? oculis nunc Livia capta eſt,
Queis homines, & queis ceperat illa Deos.

Ad eandem.

Ut nox nube cavâ texit tua lumina, ducens
Ex imo gemitum pectore, dixit Amor:
Sola meæ vires, mea gloria Livia pulchris
Pulchra oculis orba eſt, orbus & orbis erit.

De eadem.

Flebat Amor, ſtabatque Venus, lacrimaſque ciebant;
Cum, quæ ſit luctus cauſa Minerva rogat:
Tu quoque fle mecum ſoror, & vos flete Camœnæ,
Et cultæ Charites, aurea Cypris ait:

Quæ

Quæ noſtrum decus in terris, quæ noſtra manebat
Gloria, nunc capta eſt Livia luminibus.

Adhuc.

Ante alias formâ pulcherrima Livia Nymphas,
Ipſa eſt in terris inſidioſa Venus:
Quod ſit capta oculis caveat ſibi quiſque Cupido
Cæcus erat tantum, nunc quoque cæca Venus.

Ad Didacum.

Mos duci canibus cæcos per ſtrata viarum eſt,
Cumque oculis nuper Livia capta foret:
Eſt data languenti Melitæa catella puellæ,
Omine quæ triſti tacta repente refert:
Quam bene conveniunt noſtræ tua munera vitæ,
Jam cane cæcæ opus eſt, Didace, grata canis.

Ad eamdem.

Ter tibi dum venas ferit, ægra Columna, Machaon,
Sanguinis & rivi fluminis inſtar eunt:
Quid facis exclamat vultu pallente Cupido?
Siſte manum; non eſt Iphigenia, Dea eſt.

De luce ejuſdem oculis reſtituta.

Læta erat ut ſenſit tua lumina mater Eoi
Memnonis obſcurâ, Livia, nocte premi:
Non tulit invidiâ flagrantem Phœbus, ocellis
Non medicâ lucem reddidit arte tuis:
Atque ait: una diem mihi Livia nunciet, una
Qua ſit iter, noſtris Livia monſtret equis.

Ad Amorem.

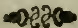
Improbe Amor, tu lucis egens orbaſſe putabas
Ipſam etiam matrem? falleris, ecce videt.

Ad Liviam Columnam.

Quidquid tibi, tuiſque ocellis vidimus
Mali accidiſſe, ne Deorum aut ætheris
Irâ fuiſſe ſuſpicari te velim,
Columna, noſtri ſæculi clarum decus.
Te curva Pronome, edentula, & procax male
Ventana vetula faſcinavit, ut genas
Tuas, tuæque frontis adſpexit jubar,
Ipſaque formâ te anteire Naiades.
Quin ſaga, ut oculos habuit in ſuis tuos
Cœli quidem ſideribus aureis pares,
Repente reddidit hebetes venefica.
Quod nube nunc abeunte, lumen lumina
Suum reſumant, effici ſcito meâ
Prorſus opera, nam peſſimæ ni faſcinum
Horrenda ni mox deſtruet cantamina,
Interminatus cum ſecuribus feris,
Faſceſque, fuſteſque, horridamque ſum necem
Hinc me daturum protinus te ſoſpite
Pollicitus equidem aranda ad ejus viſcera,
Suffarcinata ſum pedale faſcinum.
Sceleſta turpi cum cachinno tuſſiens,
Erexit ad verba tremulum ſtatim caput,
Et ſpem futuræ lucis annuens dedit.

De Himera.

Spectatum innumeri adcurrunt decus oris Himeræ,
Seu ſacra templa ſubit, ſeu redit illa domum;
Hæc ovat, & curru fertur laudata ſuperbo,
Nec me, nec magnos æſtimat aſſe Deos:
Hei mihi, me perdit populi concurſus; Himera,
Vive domi; & tu gens ſiſte proterva pedem.



Ad

Ad Felicem Urſinam.

Quod formâ, quod ſis opibus, quod ſanguine felix,
  Jure datum Felix hoc tibi nomen habes:
Jure etiam ante alios vir feliciſſimus ille eſt,
  Cui fas felici conjuge poſſe frui.

De Himerâ.

Sive ſedet, ſive incedit, ſeu fatur Himera;
  Quidquid agit, Veneres ſecum habet, & Charites.
Sed cum dat tremulos lætanti pectore riſus;
  Ridet & alma Charis, ridet & alma Venus.

In laudem Jo: Bapt. Salviati.

Corporis egregii formam, vultuſque nitentis,
  Ut videre decus, Diique Deæque tuum:
Exarſere omnes; calet hic, illa æſtuat; adſunt
  Blanditiæ, dantur munera, fervet amor:
Felix Jane, potes tua ſi bona noſcere magnum eſt
  Jus tibi; te poſcunt Numina, terra colit.

De eodem.

Atticus ille puer dulcis fuit ore venuſto,
  Cujus in os liquidum mel vaga fudit apis;
Jane puer, puero longe tu dulcior illo es:
  Sedula ab ore tuo mel ſibi ſumit apis.

Ad eumdem.

Ut vidit te, Jane, Venus, mirata leporem,
  Et magis in roſeo quod nitet ore decus:
Quis puer hic, inquit, noſtrum qui præſtat Adonin?
  Abſit Adonis; ades tu mihi, Adonis eris.

Eidem

Aliud.

Ardebat te, Jane, Venus, ſed amore Lupillæ
 Audiit ut captum te Dea, triſtis ait:
Tu victrix, tuus eſt Janus: tibi cedo Lupilla,
 Romuleâ præſtant ſemper in urbe lupæ.

Ad Liviam Columnam.

Spina pedem Veneri pupugit, tibi Livia dextram:
 Effuſuſque cruor tinxit uterque ſolum.
Ex albâ rubram ille roſam: tuus iſte, Columna,
 Purpurea e niveis lilia tacta facit.
Jure igitur tam tu Veneris me judice præſtas,
 Quam præſtant pulchris lilia pulchra roſis.

De Himerâ.

Sole comas, ut ſæpe ſolet, ſiccabat Himera,
 Sol fulgore comæ tactus, & oris, ait:
Conde comas, averte oculos, pulcherrima Himera,
 Spicula ſunt oculi, retia torta comæ.

In nævum Himeræ.

Non procul a mento niveum pulcherrima Himera
 Nævum habet, & pulchro nævus in ore decet,
Nec macula eſt, piceâ inſignis nigredine nævus,
 Sed lumen, tamquam ſidus in arce Jovis:
Lucifer eſt igitur merito mihi nævus Himeræ:
 Tuque Aurora mihi, tu mihi Himera Dea es.

In eundem.

Neſcio quis de plebe hominum damnarat, Himera,
 Quem pulchrum nævum vidit in ore tuum.
Irridens, ſalis eſſe nihil, nihil eſſe leporis
 In facie nævo quæ caret, inquit amor.

De eodem.

Iſte tuus quàm ſit tibi nævus, Himera, decori,
  Accipe: ſponte ſua nævus in ore tuo eſt:
Ut ſimilem vero nævum ferat, omnis adurit
  Igne ſibi, & ferro culta puella genas:
Cumque labore gravi curant decus addere formæ.
  Quæ ſpecie vera non nitet, arte nitet.

Ad Himeram.

Quod vitio eſt aliis, tibi, candida Himera, decori,
  In nævo Charis eſt, & Venus alma tuo.

Eidem.

Qui nævum mendam eſſe tuo contendit in ore,
  Fallitur, & nævi neſcit, Himera, decus.
Ipſe tuo, cum vult magnis dare vulnera Divis,
  Quo latet, e nævo ſpicula torquet Amor.

De eadem.

Obvius in terris cùm ſeſe ferret Himeræ
  Blandus Amor, matrem credidit eſſe ſuam:
Cùm tamen e nævo quo matris forma carebat,
  Non matrem, matri ſed vidit eſſe parem:
Ore meæ, mœrens exclamat, Himera, parentis,
  Neſcio quid facies hæc tua majus habet.

Aliud.

Tarpeji ſacra templa Jovis mea Himera petebat,
  Illius e cœlo Cynthius ora videt.
Inceſſum & formam miratus, & ora puellæ,
  Æſtuat, atque novo carpitur igne Deus.
Palladaque & Venerem & Junonem convenit, utque his
  Mortali oſtendit, quod decus ore nitet,
Cedite, ait, facie, nævoque inſignis Himeræ,
  Cedite, tres ſuperat pulchrior una Deas.

De Euphemiâ Jozola.

Dum movet insignis dulces Euphemia cantus,
Integrat & molli carmina culta sono;
Sistit equos Phœbus, medioque e vertice olympi,
Miratus liquidæ flumina vocis, ait:
Cedat olor, cedat philomela, huic cedite Musæ;
Vincit aves, vincit docta puella Deas.

Gauro.

Tres nati sunt, Gaure tibi; mas, femina, neutrum,
Gratulor; est soboles congrua Grammatico.

Tullo.

Numquam visa tibi nubit tibi, Tulle, puella,
Cui sub nube cavâ nupta datur, miser est.

Ad Paullum III. P. M.

Paulle moves justa hibernis dum mensibus arma,
Nascuntur molles læta per arva rosæ.
Quam cito victor eris, clarum dat Juppiter omen:
Cum tibi ver blandum floreat ante diem.

Ad eumdem.

Do tibi, Paulle, rosas alieno tempore natas;
Quo rigido spirat frigida bruma gelu.
Quam tua regna, pater, sint florida. noscere fas est,
Quando hyeme in mediâ dat tibi Roma rosas.

Lidya Eridano.

Eridane, ingenti rapidarum flumine aquarum,
Qui petis Hadriaci littora rauca maris;
Redde mihi Fabium incolumem, fluvioque secundo
Duc puerum: fidei creditus ille tuæ.

Cri-

Crimen majus erit Fabium cecidisse sub undis,
Quam Phaëtonta tuis occubuisse vadis.
Hic placidus, rex magne; puer fuit ille protervus;
Nec tam pulcher erat, quam Fabius Phaëton.

De Margareta Austria.

Dicam equidem tibi, qui nescis, cur manc tenebræ,
Cur medio regnent lumina clara die.
Aurato invehitur curru, roseisque quadrigis
Austria, quæ magni Martis in urbe Dea est.
Invidet huic Aurora, latetque, pudetque videri;
Pulcher Apollo oculos pascit amore novo.

Liviæ Columnæ.

Quid gemis extinctam, generosa Columna, catellam?
Desine: damna tibi non dabit ulla canis.
Quid tibi cum canibus? sat dira, & dura fuere
Fata tibi: rabidi sat nocuere canes.
Sume animum: te certa manet Venus aurea posthac,
Damnosæ postquam procubuere canes,

Paullo III. Pont. Max.

E Libiâ advenit Romanas victor ad arces
Cæsar, & in niveis aureus ivit equis.
Ille triumphavit, sed tu plus, Paulle, triumphas;
Victor namque tuis oscula dat pedibus.

In obitum Ascanii.

Non obiit puer Ascanius, sed ab alite raptus
Ille Jovis; miscet pocula grata Jovi.
Par Superis, non dignus erat tellure morari:
Sedibus ætheriis, & Jove dignus erat.

De Margareta Auſtria.

Auſtria habet Veneris formam, mentemque Minervæ:
Non habet hæc, Juno, regna minora tuis.
Cede igitur; cedat Venus, & tu cede Minerva:
Auſtria ſola, tribus quæ tria dantur, habet.

De Himera.

Sponte ſua aurato nuper donavit Himera
Me calamo, & juſſit ſcire, quid ille velit.
Aureus, & pulcher calamus quid poſcat, Himera,
Scimus; & utemur, quam petit ille, manu.
Non ego deſcribam hoc laudes regumque ducumque;
Deſcribam laudes, aurea Himera, tuas.

Ad Mariam Mendociam.

Jure nites niveo, Mendocia, flore juventæ,
Perpetuoque vires tempore; namque Dea es.

De Hernando Corteſio.

Corniger Eoos devicit Bacchus ut Indos,
Juſſa dedit victis, ut ſibi thura darent.
Hernandus contra poni ſibi noluit aras,
Altera ubi eſt armis India victa ſuis.
Eſt igitur Baccho major Corteſius, hic ſe
Noluit eſſe Deum: vi fuit ille Deus.

De Carpento Margaretæ Auſtriæ.

Invehitur Juno pavonibus; alma columbis
Cypria; verum aquilis Auſtria præpetibus.
Utque aquilæ cedit pavo, ceduntque columbæ,
Auſtria, ſic cedunt Juno, Venuſque tibi.

De eodem.

Axem aquilæ moderantur, equi capita alta ferentes
Temonem currus, Auſtria magna, tui,
Ergo cum libeat latis decurrere campis,
Cum libeat curſum tollere ad aſtra, tuum eſt.

De

De eodem.

Auſtria, qui teneros depinxit pictor Amores,
Et qui carpento florida ſerta tuo;
Stultus erat: nam tecum una vectantur Amores,
Erumpuntque roſæ quâ, Dea, carpis iter.

De partu ejuſdem.

Qua nurus Auguſti natum gravis edidit hora,
In medio cœli vertice Phœbus erat:
Et ſubito adcurrit puerum ſtudioſa videndi
Naſcentem, placido cum Jove diva Venus.
Ille igitur felix, uno cui tempore, ab ortu
Certatim adfulgent Numina magna Deûm.

De eodem.

Cæſaris ut gravidâ natum nurus edidit alvo,
Emoritur, partus victa dolore ſui.
Improba Mors! verum magnis ſine funere matrum
Non datur in lucem ſurgere Cæſaribus.

De Octavio Farneſio.

Romanus Romanum habitum Farneſius heros
Sumpſerat, & Trojam luſerat acer equis.
Cum nitidum attollens undis caput amnis Iberus,
Romanos olim qui bene norat, ait:
Octavi, veterum veſtemque, & nomen avorum
Non modo, verum animos, & benefacta refers.

De Lucretia.

Edita præclaro Lucretia ſanguine, quondam
Vi temerata, ſuâ concidit uſa manu.
Altera nunc humilis, turpique exorta parente,
Ut mœchum fugeret tetra venena bibit.

Caſta eſt utra magis? rapto cadit illa pudore:
Servato hæc ſtatuit malle pudore mori.

De geminis Farneſiis.

Ut geminos genuit natos gravis Auſtria, Tibris
Adſurgens placido ſic ait ore pater:
Roma olim auſpiciis geminorum condita, terris
Jura dedit; victis vi tamen illa dedit.
Nunc vero auſpiciis horum majoribus aucta,
Sponte ſuâ leges Orbis ab Urbe petet.

In obitum Victoriæ Columnæ.

Te licet innumeræ ornarint, Victoria, laudes,
Attamen ante alias clarior una fuit.
Talia condebas nam carmina, qualia condunt
Ad ſacra Permeſſi flumina Pierides.
Quin Dea, Muſarum mater, mirata leporem,
Hanc etiam, dixit, me peperiſſe velim.

In obitum Horatii Farneſii.

Occubuit dignis horrendus Horatius armis,
Belli fulmen erat; fulmine raptus obit.

In Victoriæ Columnæ partum.

Omnibus optatum votis Victoria natum
Tegmine ſub magni roboris ediderat:
Cùm ſe ſe Hadriacis tollens Neptunus ab undis,
Sic canit ad ripas, flave Piſaure, tuas:
Felix ille puer, cujus Victoria mater,
Et tegit a cunis querna corona caput!

Ad Liviam Columnam.

Spina tuam fuſo violarat ſanguine dextram,
Livia, cùm matrem te ratus, inquit Amor:

Quæ

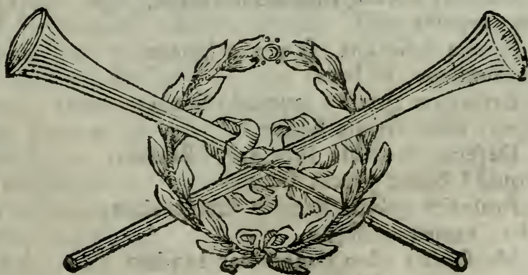
Quæ cunctorum agitas spinosis pectora curis,
  Læsit spina pedes, & tibi jure manus.

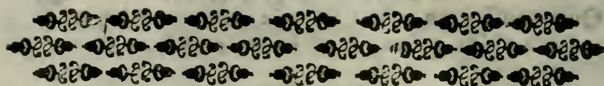
De Achille.

Impiger argenti pondus quod debet Achilles,
  Sponte suâ nobis solvit, & ante diem.
Quid mihi cum magno, expertique timoris Achille,
  Cum Larissæo quid mihi, Homere, tuo?
Partus adest alter fortem qui præstet Achillem:
  Ille fuit pedibus nam celer, hic manibus.

De Pompejo ruri occiso.

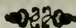
Conjuge cum carâ Pompejus fugerat urbem,
  Ducebatque suis otia lætus agris.
Sacrilegi irrumpunt aditus, ambosque trucidant;
  Dum somnos placido carpit uterque thoro.
Dii Superi! quæ tuta bonis domus; acribus urbes
  Si curis, ferro prædia nos perimunt?





TARQUINII FRANGIPANIS

VENETI.



Adventans senectus.

JAm nix alba comas tegit,
    Et rugas facies contrahit aspera:
Jam verba ore pigro hæsitant,
    Cristalli auxilio luminaque indigent.
Jam aures tardiùs hauriunt
    Emissæ sonitum vocis, & in dies
Sensus quilibet interit,
    Annorum jam humeri pondere maxime
Curvantur: pedibus ferunt
    Infirmis baculo subsidium manus,
Vires corporis aridi
    Sensim deficiunt, & vigor igneus
Sic absumitur, ut brevi
    Extinguar spatio: languida sicuti:
Lampas, cùm viridis liquor
    Defecit, tremula luce caret statim.
Sed quid? Nunc pereat licet
    Paulatim gelidis flamma sub artubus
Vitalis, tamen undique
    Me sanctis adeo concremat ignibus
Divorum pater optimus,
    Ut jam non homo sim, fervor at æstuans,
Ignis, flammaque torrida,
    Alterque Ætna. Precor, te precor omnium

Re-

Rerum ingens opifex, dies
Seu terras nitido lumine, ſeu nigro
Nox velamine conteget,
Quod vitæ ſupereſt da igne tuo ardeam,
In quo purificer nitens
Auro lucidior, ſæpius in lævi
Quod flamma bonus artifex
Excudens facili nobile opus manu
Atris ſordibus exuit:
Ut, cùm mors rapidas intulerit manus;
Flammis è mediis velut
Phœnix exoriens protinus explicem
Alas, & patrium cito
Vectus remigio pervolem ad æthera.

LAURENTII FRIZOLII

In Lauret. ædem.

O Grata regi Cœlicolum domus,
In Nazaræis condita finibus
Quondam! volucres te miniſtri
Illyricas ſine labe ad oras
Vexere; terras rurſus & æquora
Supra ferentes, te placidum Adriæ
Ad littus, in Laureti opacâ
Innocuam poſuere ſilvâ.
Votivo ut auro, veſtibus ut ſacris,
Gemmiſque fulges! quæ te humilem ambitu
Late tuetur ducta circum
Marmoreo, ferit aſtra moles.
Sanctam potentum te Auſonidum piæ
Viſunt cohortes: te Rhodani accola,
Tagique potor, te Liburni

Te

Te Armenii celebrant frequentes.
Audit precantes hinc propius Dei
Mater, periclisque eripit: hinc levat
Morbis laborantes, acerbi
Limine me quoque lethi ab atro
Raptum paternæ restituit preci.
Huc solve vinclis ingrediens pedes;
Huc tende palmas: huc inertes
Tende oculos: domus hæc patentis
Reginam olympi continuit sinu
Augusta parvo: hac nuntius explicans
Cœlestis alas fulsit: orbi
Attulit hæc misero salutem
Proles supremi numinis (ô stupor!)
Concepta in alvo virginis integræ.
Tunc munerum ubertas ab alto
Axe pluens humilem, brevemque
Ditavit aulam: Flaminis imbuit
Hanc aura sancti: filius hoc Dei
Plantis pavimentumque pressit,
Hos manibus tetigitque muros.
Quâ diva mater parte frequentius
Sedit? quo amarum flevit in angulo
Nati innocentis questa mortem?
Limite quo thalami è sepulchro
Natus resurgens constitit? o ubi
Sopore lethi lumina condidit
Annosa virgo? intaminatæ
Corpus ubi jacuit parentis?
Christi peractis quâ socii sacris
Duxere funus? sanctior an locus
Est hic, an ille? an omnia æque
Sancta putem, venererque sancta?
Impressa saxis quâ quibus oscula
Figam? quid o quid mentem agitat novam,
Quod corda numen pungit œstro
Æthereo? procul hinc profanæ
Abeste curæ: nil ego, nil amem

Mor-

Mortale posthac; immemor omnium,
Meique vos complexu in uno,
Nate, colam, genitrixque virgo.

In Nubes.

Neptuni genus humidæ
Nubes, quæ volucri curritis agmine,
Quæ cæci rapiunt Noti,
E vestro gremio, cum sonitu horrida
Mittit fulmina Juppiter;
Si quando in superos gens fera verticem
Tollit, si veteres manu
Lucos sacrilega polluit: hinc tonat
Arx cœli; hinc micat ignibus
Crebris: vos placidæ frugiferos agris
Imbres mittitis, & sata
Læta humore alitis. Vos sitientibus
Succos vitibus additis,
Mox libanda novis munera poculis.
Vos largas pluviæ nisi
Effundatis opes, gramina non humus,
Non flores dabit, arida:
Arescent viduæ frondibus arbores.
Vestri languida corpora
En desiderio, vix animas suo
Languentes retinent sinu.
Vos o pinifero vertice seu tenet
Atlas, seu Scythiæ latus,
Seu vasto Oceani luditis æquore,
Nunc ceu vellera candidæ,
Hunc sparsæ maculis corpora fumidis,
Fœtus imbriferos date;
Rores in gremium spargite torridæ
Matris, munera, roscidæ
Nubes, vestra Pio fundite maximo.
Quamquam gentibus imperat,
Non hæc vestra Pius munera negliget.

O tan-

O tandem requiem date
  Fessis irriguo rore animantibus.

In Aquam.

Quicumque divum magna læsit numina,
  Aut patriæ ignes intulit;
Quicumque dirus impiam tinxit manum
  Fratris cruore, aut hospitis:
Aquam venenis expiandus ebibat
  Nocentiorem Colchius,
Quæ non ferendis pestis heu doloribus
  Inflata torquet ilia,
Heu, quæ inquietis, qua pererrat spiritus,
  Immurmurat præcordiis,
Ut horrido bacchantium Æoli in specu
  Turbata ventorum cohors.
O Dii, supremis in malis si vestrum opem
  Est ferre, si vixi integer
Unquam, innocensque, pestilentem cur meis
  Hanc potionem a faucibus
Non in malas aufertis oras, terraque
  Non in Scytharum pocula?
Scyphos propinent hos in Alpium jugis
  Inhospitales incolæ,
Ferrique fessor hæc Iberus apparet
  Inempta mensis gaudia,
Facturus hac Erinnibus tristis caput,
  Et spargat aras lugubres.
Hic nonus ægrum pura lecto flumina
  Dies bibentem me tenet.
Jam spes, manusque, & ipsa languet in cavis
  Amata ocellis pupula:
Torpetque lingua, nec valet diras preces
  Ore imprecari libero.
Thebane vates, parce, parce; nunc scio,
  Est unda rerum pessima.
Huic humidæ natura mater intulit
  Cognata morti frigora

Hac

Hac alma tellus, hac putrefcit aëris
  Morbos ferentis ambitus.
Hæc monftra gignit, feque in atram congelat
  Infefta Baccho grandinem.
Vires refringit, atque amoris igneas
  Extinguit ardentis faces.
Curas levantis hæc foporis eripit
  Feffis quietem mentibus.
Dicam? an filebo? peffima humanum genus,
  Ferafque, avefque perdidit,
Fluctu minaci cum fuper cacumina
  Afcendit alta montium.
Et quifpiam medentium te prædicet
  Noftro falubrem corpori?
Seu Phœbus ille, feu fit Æfculapius,
  Impune non umquam ferat,
Sed te falubrem tuffi anhela percitus
  Ad ufque funus forbeat,
Poft infepultum, ne te amicam deferat,
  Tibrim cadaver innatet.

Ad Quercum.

O quondam mihi cognita
  Quercus, parva manu confita ruftici
Damœtæ viridi in folo:
  Lafcivum quoties a teneris pecus
Virgultis ego depuli?
  Te nunc per vacuum grandia brachia
Pandentem afpicio, tibi
  Ignotus; liquidum cernere quam juvat
Cœlum hoc! tegmine quam juvat
  Meffem poft decimam glandifero æftibus
Me defendere ab igneis;
  Et captare nigris frigora fub comis!
Quid fuaves Ptolemeii
  Fratres, quercus, agunt, dic age? quid meus
Rerum dulcis eques gerit?
  Huic, fi quando tui vifet amabilem

Um-

Umbram, dic (rogo te) o mea
  Quercus; fronde ſub hac, ſolibus, arida &
Exuſtus iacuit ſiti
  Laurens ille tuus, qui puerilibus
Annis, auſpicio tuo
  Hauſit Caſtaliis pocula fontibus,
Qui tecum modo obambulans
  Sub celſo Herculeæ vertice populi,
Qui in læto modo gramine
  Stratus, qua Eridanus præteriens fluit,
Et qua proxima ſemita
  Herboſo ad celebrem tramite villulam
Tendit, ſe comitem tuo
  Addebat lateri ſemper, & Atticis
Chartis illita carmina
  Cantabat: Latiæ ſæpe lyræ aureas
Tecum una tetigit fides:
  Quis (dixit) referet dulcia tempora?
O quis purpureum genis
  Ætatis teneræ reſtituet decus?
Ævi cur celerem illius
  Curſum præcipitis ſiſtere non datur?
Sat felix propriis recens
  Ætas illa opibus, tantum amat in ſinu
Dulcis ludere Gratiæ:
  Pubenteſque ſequi Pieridum choros.
Illam non agitat lucri
  Deteſtata fames, non malus ambitus.
Mox, ceu Caucaſeæ alites,
  Mordaces animos ſollicitudines
Rimantur variæ, neque
  Noſtris vivere nos arbitriis ſinunt.
Hæc illi referes, mea
  O quercus; tua ſic alta cacumina
Spiſſis ditet honoribus,
  Qui te dexter alit numine Juppiter,
Nec ſit Chaonio in jugo
  Quercus, nec viridi pulchrior Algido.

In obitum Michaelis Sophiani.

In morem rapidi fluminis irruens
Gentes præcipiti Mors rapit impetu;
Sic eſt; nec Sophiano
Diras abſtinuit manus.
Eheu terra parens ingeminat Chios:
Omniſque in lacrimas Græcia liquitur,
Et quicumque benigni
Grajorum ingeniis favent,
Qui Graiis Sophiæ Cecropiæ haud luto
Turbatos latices fontibus hauriunt;
Puros quique liquores
Actæi eloquii bibunt;
Qui Pindi peragrant umbriferum nemus:
Omnes interitu ſolliciti tuo
Te deflent Sophiane,
Te fruſtra exanimem vocant.
Vivis poſt obitum tu tamen, & tibi
Gaudes: nomen enim Mnemosyne tuum
Immutabilis ævi in
Templo conſecrat aureo.

In Thomam Aldobrandinum.

Jam me, quod fateor, pocula vitreis
Juvit Caſtaliæ tingere fontibus,
Atque haurire liquores,
Vatum ſe quibus imbuunt
Mentes, atque furore intus amabili
Lymphantur, cupide carmina nunc lyra;
Hunc (quæ cuique voluptas)
Leni dicere tibia.
Formæ rerum animo mille volant, velut
Lauru examen apum frondifera: ſonat
Blandis aura ſuſurris,
Et mel Pierium fluit;

Aures

Aures ſuaviloqui quo ſapientium
    Vates dulce linunt. Hi celebres Deûm
    Et laudes meditari
    Audent, atque potentium
Altos regum apices tangere. Quem virum
    Doctis muſa beat carminibus, fugit
    Ille oblivia Lethes,
    Fama vectus ad æthera.
Vates ipſe etiam vivit, & omnium
    Linguis pervolitat, qua vaga ſidera
    Fulgent, qua exoritur Sol,
    Præceps qua Oceano cadit.
Huc vitæ innumeros dulcis amor rapit:
    P ucos Melpomene ſed recipit ſinu,
    Pauci, quos Dea felix
    Tantis auget honoribus.
Arriſit puero Muſa Jovis genus,
    Thoma, mox alio lumina contulit;
    Et rivos mihi clauſit
    Parnaſſi, & gelidum nemus.
Non me falſa juvat fingere: ſat ſcio
    Ex illo numeros tempore durius
    Defluxiſſe canenti,
    Et vocem liquidam minus.
Expertus doleo; ſæpe etenim mihi
    Te, Etruſcumque genus dicere mens fuit,
    Qualis ſit tua virtus,
    Quam ſis eloquio potens.
Tu puros latices fontibus Atticis
    Hauris; tu ingenuas doctus in intimo
    Artes pectore condis,
    Teque ornat patrium decus.
Muſarum hæc quoties tollere flamine
    Cæpi! ſed vetuit Melpomene, levi &
    Senſim diva volatu
    Mollem miſit inertiam.
Invita quis amet linquere humum Dea?
    Ales fulva Jovis nubila tranſvolat;

Cor-

Cornix vix movet alas,
Et radit pedibus ſolum.

In necem Franciſci Ghiſii Ducis.

Quo nos ferrea ſæcula
Servaſtis miſeros? quæ dabitur quies
Feſſis? quo ſatiabitur
Tandem ſupplicio mens ſuperum gravi?
Inclementia ſiderum
Ecquando meritis mittere deſinet
Terris diluviem, vago
Urbes præcipites quæ rapit impetu;
Ædes diruit & ſacras,
Divumque effigies, & cineres pios
Vaſto gurgite diſſipat?
Heu crudele nefas, heu ſcelus impium!
Cladi Mars comes additur,
Diris qui populos ſeditionibus
Miſcet, & miſerabilem
Involvit vario funere Galliam:
Et nunc exitialibus
Incenſus furiis, perdere Regiam
Mœſtam cogitat, & genus
Regale e patriis pellere ſedibus.
Extincto duce Ghiſio:
Unus pro patria qui oppoſuit feris
Pectus fortiter hoſtibus:
Unus conſilio, quique manu agmina
Forti barbara diruit:
Qui rem reſtituit, ſanguine regium
Hoſtili redimens decus:
O ſi ingentem animam victor in horrida
Fudiſſes acie, neque
Oppreſſus ſubitis oppeteres dolis,
Majorem tumulo ducem
Non texiſſet ager Laomedontius,
Aut pingue Æmathiæ ſolum.
Sed non fata ſinunt quærere gloriam

Mortales ſuperis parem.
  Tu felix ſatis es, qui recipis tuæ
Mortis præmia in arduo
  Cum conſanguineis regibus æthere:
Quos dulci a patria procul
  In campos Solymûm, Chriſti amor impulit,
Agmen trans mare ducere,
  Bellanteſque mori; ſcilicet hoc fuit
Genti præcipuum tuæ,
  Pro Chriſto impavidum, proque focis caput
Objectare periculis,
  Et per pulchra necem quærere vulnera.
Quid reſtat tibi Gallia?
  Quis te relligio ſancta tuebitur,
Cuſtos ſi tuus occidit?
  Nunc in templa faces lætitia ebrius
Hoſtis barbarus inferet:
  Nunc matres jugulans cum pueris, pio
Aras ſanguine polluet
  Extincto ſceleris vindice Ghiſio.
Dii tandem miſereſcite;
  Pœnarum ſatis eſt, quod dedimus; ſatis
Fudit Gallia ſanguinis.
  Quod ſi culpa latens illam agit, aut furor
Exercet miſeram impius,
  Ah ſaltem immerito parcite Carolo.



PU-

PUBLII FULVII

De Victoriâ Naupacticâ.

HUmani generis rector servator, & auctor
  Christe potens, canimus dum tua dona, fave.
Austriacâ dux gente satus, quo fratre Philippus
  Rex gaudet, Grajo victor ab orbe redit.
Mœoniâ res digna tubâ, geniove Maronis
  Compositos tenui perferet arte modos.
Inter Achæorum terras, & Echinadas, amnis
  Eveni Nereus excipit altus aquas.
Huc classes coïere pares non viribus æquis:
  Frangit, & attollit pectora causa ducum.
Altera tercentum rostris, turmisque tumebat
  Innumeris, fidens robore Marte, Noto.
Altera freta piis armis, votisque secundis,
  Cœlestique potens alta secabat ope.
Jam propè constiterant acies, atque obvia signis
  Signa minabantur, perfida Luna Cruci.
Parte Ligur dextrâ ductor, lævaque regebat
  Adriacus lectis agmina densa viris.
Regius ast heros accendens voce cohortes,
  Et classem lustrans, Carolus alter erat:
Postquàm aciem redit ad mediam, dominamq; carinam
  Concinere extemplo classica sæva jubet.
Tartareos imitata sonos dant tympana signum,
  Et rauco clangens increpat ære tuba.
Hic spes arrectæ feriunt clamoribus astra,
  Displosisque globis æthra fragore tonat.

Spumant convulsæ remis stridentibus undæ;
  Concurrunt celeres per vada salsa rates.
In ferrum sine more ruunt, & cominus instant:
  Martius & cuneos miscet utrosque furor.
Ære micant fluctus, fumo subtexitur aër:
  Ingentem referunt littora pulsa sonum.
Jam laxos arcus, pharetras jam sentit inanes
  Barbarus; & jaculis, glandibus, ense perit.
Hostiles cecidere duces, cecidere phalanges;
  Captaque victrici Turcica rostra manu.
Nereidas stupuisse ferunt tot stragis acervos,
  Et tantâ Jonios cæde rubere sinus.
Miratusque pater Nereus, fluitantia vasto
  Gurgite cum vidit corpora, & arma virum;
Invisum pondus siccis projecit arenis,
  Lætatusque sua est regna vacare metu.
Quin ausis etiam ducis, & felicibus orsis
  Arridens, tales edidit ore sonos:
I nunc Turca nocens; oras populare; quietas
  Irrita gentes; frange Tyranne fidem.
Instaura classes armisque, virisque superbas;
  Præda Aquilæ rursus, præda Leonis eris.
Instructis latos campos legionibus imple;
  Magnanimi vires experiere ducis.
Excierat nuper quem Bætica terra, tumultum
  Compressit quanta prosperitate puer?
Acer & ingenio, ferus & certamine Maurus
  Contulit adverso signa nefanda Deo.
Tu quoque terrarum, & pelagi prædator, & hostis
  Impius infenso Numine bella geres.
Hæc ait, atque oculis puppes comitatur ovantes;
  Imperat & Nymphis concelebrare diem.
Lætitiæ nunc ergo novæ dant æquora motus,
  Quæ prius infestas sustinuere rates.
Spectator pugnæ majori lumine lustrat
  Cynthius Hesperias, exhilaratque polum.
Culmina collucent lætis, & compita flammis:
  Alta coronatis turribus æra sonant.

Fulmina congeminant arces, tremit arduus æther;
  Lætifico plausu tecta, viæque fremunt.
Casta sacerdotum imprimis manus, omnis & ordo
  Mollibus actutum prosiluere thoris.
Sacra citi delubra adeunt, gratesque per aras
  Votaque persolvunt, & pia dona ferunt.
Cunctorum est vox una; Deus, qui temperat orbem,
  Non surda justas accipit aure preces.
Hunc tandem afflictis juvenem succurrere rebus,
  Ultorem & statuit nominis esse sui.
Prœlia consilium testantur prima Tonantis,
  Prœlia palmatæ digna decore togæ.
Quanta gerendarum sunt hæc primordia rerum?
  Maxima vis pueri est, quanta futura viri?
Carolus ipse pater modo si reddatur ab alto,
  Gratetur nati gloriæ, an invideat?
Perge igitur, cœptum, dux inclite, perfice munus,
  Quodque fidem superet posteritatis, opus.
Te Deus ad majora vocat, ne sperne vocantem:
  Ille tuo subdet colla superba jugo.
Te Pœni, Tracesque timent, & Isaurica tellus;
  Pontica gens horret te, Gnidos, Hermus, Halys,
Te sanctis Judæa locis, te fertilis agris
  Syria, & Armeniæ regna vetusta manent.
Te vocat Epirus, cupiunt Pharsalia Tempe;
  Te Macedum fines, te Danaumque volunt.
Te vagus Eridanus, Tuscus te Tibris honorat,
  Te Tagus observat, Bætis, Iberus, Ana.
Te Messana libens fruitur, te læta tuetur
  Trinacria, & Rhenus te colit, Ister amat.
Austriaci generis lux, Regis cura potentis,
  Es patriæ vindex, Urbis, & Orbis amor.
Æternis mandent vates tua nomina chartis;
  Prætereat laudes pagina nulla tuas.
Regales niveo spirent in marmore vultus;
  Effingatque novo te novus ære Myron.
Jamque dies aderit Superûm sperata favore,
  Cum reducem videat post pia bella Pius.

Roma triumphales arcus, ludosque novabit;
Eriget & mediis pegmata celsa foris.
Atque ades extremis optatus, dicet, ab aris:
Non minor Augustus quam pater ante, venis
Ingredere o felix, Pie, Maxime, Victor; honoris
Nomina sunt meritis inferiora tuis.
Tunc ope barbarico, spoliisque insignis Eois,
Et procerum medius conspiciendus eris.
Cernentur vinctique duces, gentesque subactæ,
Oppidaque, & variis rapta trophæa plagis.
Insolita admirans Tiberis spectacula; credet
Sæcula cum ducibus prisca redire suis.
Vectus laurigero ad Divum tunc limina curru,
Suspendes pictis hostica signa tholis.
Inde Pius pater accipiet te fronte serenâ;
Et dabit amplectens oscula blanda senex:
Luminaque, ac geminas tendens ad sidera palmas,
Cœlitibus gratas fundet ab ore preces,
Hic magnis majora tuis accedere factis;
Teque frui gestis tempora longa, petet.
Audiet has Christus voces, & vota precantis:
Audiet; & vates sic ego verus ero.

De eadem.

Cum lento nuper Leo forte sopore jaceret,
Extrema huic cauda est dente resecta Canis.
Evigilans fera terribiles exardet in iras,
Et lacerat sævo protinus ore Canem.
I nunc audaci Canis improbe, dente Leonem
Irrita, ut fias nobilis esca feræ.

In Claram Corneliam.

Cum generi, pariterque trium Cornelia clara
Natorum audisset funera pro patria:
Quid lamenter? ait constanti pectore mater:
Et cœlo, & patriæ me genuisse juvat.

In-

Invideam potius natis, qui ſanguine vitam
  Æternam in ſuperis promeruere choris.
O Venetas inter clariſſima femina matres,
  Invictos animi robore vincis avos.
Ergo polo tua te virtus jam clarior aſtris
  Deſtinat, ut natis digna fruare parens.

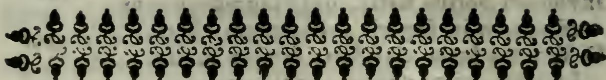
In Auguſtinum Barbadicum.

Et meritis gravior dum Barbadicus, & annis
  Turcica navali prœlia Marte gerit:
Dumque pharetratas acies, puppeſque nefandas
  Urget, & Jonias cæde colorat aquas;
Threiciâ lævum transfixus arundine lumen,
  Et properante necem vulnere, lætus ait.
Æquo animo terris jam cedimus, otia quando
  Auſoniæ noſtro parta cruore domus.
Quamque brevi natura parat finire ſenectam,
  Exigat hanc patriæ relligionis amor.
Dixit; & ætheream penetravit ſpiritus aulam,
  Summaque virtutis præmia victor habet.
Huic ergo geminam peperit cum funere vitam,
  Eminus hoſtili miſſa ſagitta manu.
Namque animus cœlo fruitur, ſemperque triumphat;
  Nominis in terris fama perennis erit.

De Fœdere in Turcos.

Finge novos, Pie Quinte, orbes: nam fœdere junctis
  Unum jam ducibus vix ſatis eſſe puto.
Tu quoque, Turca, novas artes extunde, vel arma.
  Quid pharetra? aut arcus? quidve machæra juvat?





ANDREÆ FULVII

Ad LEONEM X. Pont. Max.

Interlocutores Pyramus, & Corydon Pastores disputantes de ortu Servatoris; mox certiores facti per Angelum eadem hora, qua natus est.

Pyr. NEscio quid Cœlum, intempesta nocte minatur?
Ecce coruscantes video sub luce serena
Intonuisse polos, nec non & ovilia circum
Pervigiles latrasse canes. Eja ocyus, eja
Surgite, pastores, quid dormitatis inertes?
Sed quid te Corydon tecum garrire jacentem
Præsensi? & tacitæ stertentem somnia noctis?
Cor. En ubi sunt? Quis oves latronum incursus abegit?
Vidi ego tela faces, Arabum nocturnaque furta,
Præterea sensisse sonos & carmina visum est
Æthere sublimi (grato dum pressa sopore
Membra solo recubant) resonare recentibus hymnis;
Illuxisse diem tam clara luce putabam.
Nunc certe [nisi fallor] adest, quod sæpius ante
Barbatos memorare senes audivimus, ævum.
Nox ut clara dies nitida cum luce micabit;
Aureus orbis erit; saturnia sæcla redibunt,
Mellaque de quercu stillabunt, balsama pinu,
Nectar & ambrosiam tellus feret omnis ubique
Lacte, meroque novi fontes, & flumina current.
Pyr Jam tandem memini, si rite audita recordor,
Hoc etiam Hebræos quondam prædicere vates
Pecto-

Pectore fatidico, divinoque ore locutos,
Quippe Deum & regem venturum ex æthere summo
Stirpe prophetarum genitum, summumq; prophetam,
Quo duce, quo domino totus renovabitur orbis,
Quin pater ille Jacob, generis clarissimus auctor,
Judææque parens sobolis fæcundior, inquit,
Desinet haud sceptrum, nec dux de semine Judæ,
Donec jam veniat, qui demittendus olympo est
Gentibus, & populo nimis expectatus Hebræo.
Cor. Nonne fuit custos ovium dux inclitus ille,
Quem colimus, Moses, latorem legis Hebrææ?
Ex ardente rubo cœli qui numina vidit,
Ex quo illi quondam (pecore admirante) locutus
Clara luce Deus, tonitru qui concutit orbem,
Cui dedit & binas supremo in monte tabellas
Marmoreas, soceri pecudes dum pasceret olim;
Qui pastorali virga Pharaonis inanis
Postravit vires, & regis numina vicit.
Quem post devictum submersit in æquore rubro
Nos insectantem, magna comitante caterva
In deserta Arabum deductis, roreque pastis
Æthereo, tandem nobis sitientibus, ingens
Uberibus fecundus aquis fons marmore fluxit,
Et baculi tactu, per quem prius æquor apertum est,
Nos, unde huc Mosis successor duxit, & ultra
Jordanem vitreum trajecit, & omnia nobis
Hæc tam culta dedit liquidis cum fontibus arva,
Ejectis priscis, qui possedere, colonis.
Pyr. Hoc itidem rex ille David cytharædus, & ingens
Vates psallebat, cui vox demissa per auras:
Sin ex te geniti (dicens) tua postera proles,
Quæ præcepta dedi, servabunt rite sequentes,
Sede super, solioque tuo de germine cretos
Constituam, firmans, quæ dixerat omnia, nutu,
Quo mare concutitur, cœlumque, & terra tremiscunt
Pastor & ille ovium puer ad regalia raptus
Sceptra, Philistæum qui fundæ cæde Goliam'
Et puer armatum stravit (res mira,) gigantem.

Cujus enim torvum caput e cervice revulſum
Rettulit, exultans Hebræa in caſtra, fugatis
Hoſtibus, & patriam ſolus ſervavit inermis.
Quid ſapiens Salomon non vaticinatus? & omnes
Poſt ipſum vates, poſt quos Baptiſta ſupremus
Sylvarum cultor, ſanctiſſimus indice vates
Aurea venturi prædixit ſæcula regis?
Quin & fatidicæ pariter cecinere Sybillæ
Aſſertorem orbis naſci de virgine Hebræa,
Regem magnanimum, cœleſti ſemine cretum.
Urbe hac in noſtra, divina ut ſcripta fatentur;
Paupere ſub tecto, modico lare, paupere matre
Vagitus primos fæno præſepis agentem.
Cor. Dic mihi, cur ovium potius cuſtodibus adſunt
Numina? cur iſtis apparent ſæpius oris?
Pyr. His quoniam terris quondam, & præpinguibus arvis
Confediſſe ajunt auctorem ſanguinis Abram,
Ac noſtri generis, patria Babylone relicta.
Cui numen Cœli (ut perhibent) apparuit olim;
Et ſub glandiferæ frondentibus Ilicis umbris:
Omnes ille tuo, dicens, in ſemine gentes
Optatam accipient poſt ſæcula longa ſalutem.
Tempora poſt aliquot jubet illi in vertice montis
Sacra ſibi offerri cari de ſanguine nati:
Pro quo tunc aries, mutata ſorte, litatus
De grege non alio quam ovium, nam victima grata
Hæc ſuperis, qui nos, & oves, & ſepta tuentur.
Sed quid adhuc dubitas paſtorum incredula turba;
Nonne omnes uno ore Deum cecinere prophetæ
Venturum in terram, & de virgine paupere naſci?
Afferre in medium poſſem nunc plurima vatum
Dicta, ſed hoc tantum referam de pluribus unum.
Regia concipiet cœleſti ſemine virgo,
Et pariet Cœli regem, mirabile dictu.
Qui rex Emmanuel, magnuſque vocabitur; & qui
Butyron, & mellis comedet rorem, ut ſciat apte
Et reprobare malum, bona quæ ſunt eligere. Ecquis
Illius egregium genus enarrabit? & ecce
Lux

Lux iterum radians nos circumfulget, ut ante.
Audis? mellifluis concentibus æthera totum
Jam reſonare audis, ubi Gloria dulcibus hymnis,
Gloria ſumma Deo canitur, diſcrimine vocum
Magnum aliquid terris reſonans portendit olympus;
Accidit ut quondam (quem dicunt vivere) vati,
Qui candente fuit ſublatus in æthera curru.
Ang. Surgite paſtores, vigilem deducite noctem
Hanc, & veſtra novos moduletur fiſtula cantus.
Nuncius e cœlo veniens, nova gaudia vobis
Nuncio, nunc natum regem de virgine matre
Infantem, poſitum modico præſepis in antro.
Ite videte Deum Cœli, terræque potentem;
Et quæ vidiſtis, paſtoribus inde referte
Omnia vos aliis, per rura, per antra, per agros,
Perque Paleſtinos ſaltus, Hiericuſiaque arva,
Et per Idumeæ palmeta virentia terræ,
Per juga Carmeli, Jordanem, & flumen Adonis.
Pyr. Ergo agite, & Betleem jam jam properemus in urbē,
Acceleremus iter, pecori cuſtode relicto;
Myſtica cernamus pueri myſteria nati.
Quiſque genuflexo jam ſe proſternat adorans
Supplex, pronus humi fundens pia vota, preceſque
Cor. & Alme puer, rerumque decus, divinaque proles,
Pyr. Rex, & venturi ſpecioſi paſtor ovilis
Dexter ades nobis, ovibuſque & fœtibus adſis;
Creſcat ut in magnum numerum pecus omne, piique
Paſtores gregis incolumes ſerventur, & agri
Gramine perpetuo, ſaltuſque & rura vireſcant.
Ipſa, quibus verſamus oves, ſint flumina pura,
Et vitreis niteant, currantque ſalubribus undis.
Mox te provectum, cum jam maturior ætas
Viderit; iſta tuas cantabit fiſtula laudes.

Ad Libellum.

Vade ſalutatum telluris, & ætheris ingens
Numen, depoſito, parve libelle, metu.

Et domino rerum me commendare memento;
Qui Codros, Flaccos, Virgiliosque facit.

Sanctissimo Patri Leoni X. Pont. Max.
Panegyricus.

Salve, dive Pater, cœlestis janitor aulæ,
Maxime Pontificum: rerum cui summa potestas
Clavibus æthereis, & numine dives olympi;
Mente relaxata placidas da laudibus aures
Quæso tuis: adsisque mihi tua gesta canenti,
Nulla licet tantis sit laudibus æqua Poësis.
Suscipe me placido, quo pectore suscipis omnes.
Sunt tibi cum summo communia regna tonante;
Namque tibi cœlum, tellus, & Tartara parent,
Unde triplex capiti diadematis ordo coruscat;
Unica lux terris, velut inter sidera Phœbus.
Dux, via, præsidium, portusque ad limina vitæ:
Sydus Amyclæum sulcantibus æquora nautis;
Romuleæ princeps, & Præsul maximus Urbis.
Patria quem genuit Tyrrhenæ gloria gentis;
Ingenio pollens, & acumine Dædala rerum,
Unde genus clarum, generosaque sanguine Tusco
Regia progenies tua, clementissime Præsul.
Clarus avis, atavis, clarisque parentibus ortus;
Stemmate præclaro Medices e gente vetusta.
Quid referam castos vitæ sine crimine mores?
Ingeniumque capax divinæ mentis, & altæ?
Relligione Numam superas, gravitate Catonem.
Justus Aristides, & clementissimus alter
Cæsar; munificus veluti Cornelius alter
Sulla: pares animos superis bonitate, fideque
Ac probitate geris; nulli pietate secundus.
Quid gravis eloquii, & Musarum munera narrem?
Virtutesque alias, quæ te ad sublima rerum
Culmina vexerunt, & claves ætheris alti?
Tu siquidem Angelicus divino numine Pastor
Promissus toties, nuper demissus olympo.

Per quem ſublatis, renovantur ſæcula, probris;
Per quem triticeas glandes mutantur in eſcas.
Per te, ſumme Parens, Eccleſia ſancta reſurgit,
Juſtitiæ, paciſque decus, fæcundaque rerum
Copia, & æterno concordia regna tenore.
Cum Deus omnipotens ubi nam ſibi ponere poſſet,
Proſpiceret ſedem in terris poſt aſtra ſecundam,
Huc illuc vertens oculos, defixus in unam,
Hanc tandem elegit fœcundam faſcibus urbem.
Sed regna auſpiciis, ſacriſque addicta Deorum,
Hiſque repurgandis ſanctorum ſanguine fuſo,
Pontifices ſummos Romana in ſede locavit;
Qui jam bis centum viginti quinque fuerunt,
Pontifice a ſummo, primoque antiſtite Petro,
Sedis Apoſtolicæ primus qui munere functus;
Inter quos merito aſcitus, Sanctiſſime Præſul,
Nuper Apoſtolica Petri jam ſede vacante,
Quæritur interea quis tantæ pondera molis
Suſtineat reſidens inter collegia patrum;
Cum diſcuſſa tibi patrum ſuffragia cedunt,
Citra omnes, quas blanda fovet largitio fraudes
Electus, cœlique bonis divinitus aſtris:
Inde coronatus, magna ſpectante caterva;
Plauſibus altiſonis Roma geminante Leonem.
Quod delegiſti nomen, tibi convenit apte;
Nam leo magnanimus, ſollers, aſtutus, & acer,
Supplicibus clemens, praviſque acerrimus hoſtis.
Mox Lateranenſem de more profectus ad ædem
More triumphantis pompa comitatus opima
Heroum, & magno, qui convenit, ordine rerum,
Hinc atque inde hominum cuneis aſtantibus amplis.
Argentum paſſim per compita fundis, & aurum,
Ut cicer ædiles, & denſa tragemata quondam,
Grata theatrali ſpargebant munera turbæ.
Qualem te gentes exoptavere futurum
Pacis amatorem; talem te compote voto
Rex ſuperum terris demiſit ab æthere ſummo.
Parta quies orbis; nunc aurea conditur ætas.

Mars filet, & pofitis belli Tritonia fignis
Exercet calamos, fopitaque tempore longo
Excitat ingenia ad certamina docta fororum.
Grata repromittens Augufti tempora, & illas
Mœcenatis opes, & præmia vatibus ampla,
Principe jam rerum frenos moderante Leone.
Unde triumphales titulis infignibus arcus
Tot tibi præclari Mufarum munere furgunt;
Atque poëtarum refonantia carmina paffim.
Subdita regna tibi cum regibus omnia mundi,
Dive Leo, ut forti bruta inferiora leoni
Jamque Oratores aderunt tibi dona ferentes
Undique, ut Augufto quondam Garamantes, & Indi;
Grata tuis pedibus figentes ofcula facris.
Servitiique jugum placida cervice gerentes.
Ipfe quibus gratis graviora tributa remittis,
Ære levans inopes, & paupertate gravatos:
Omne fugaturus bellum a cervicibus Urbis,
Barbaricafque acies, æterna pace per orbem
Jam parta, claufoque intra fua limina Jano.

Ejusdem Endecasyllabon.

Latrator Cynicus, tumens Palæmon,
Nafutiffimus omnis hinc abefto.
Adfit, Dive, tua aura; fluctuantem
Vaftum per mare dirigens carinam;
Urbis relliquias vetuftiores
Novis dum volo fufcitare chartis:
Et delere fitum, & graves ruinas.
Sed quis tam bona, fi qua funt, probabit?
Quantum detrahet invidus filendo?
Eft nam difficile omnibus placere.

Ad Leonem X. Pont. Max. de Antiquitatibus Urbis Libellus.

Qui modo Romuleos colitis pia numina colles,
Urbis opes veteres, & res mihi pandite prifcas.

En

Et quis in antiquo Latio regnaverit ante?
Et reges urbem qui fundavere vetustam?
Sed quia difficile est adeo confusa ruinis
Scire loca, & signis vestigia nosse locorum,
His permixta magis placuit sacra templa notare,
Quam quæ sæpe suos dominos confinia mutant.
Primus Dictæis venit Saturnus ab oris,
Et vetus incoluit Latium tutissimus exul
Falcifer, hospitio susceptus ab hospite Jano;
Multa rudes populos docuit: Deus unde putatus,
Sæcula constituit felicibus aurea regnis,
A quo jam pridem Saturnia nomine tellus;
Et mons Tarpejus dictus Saturnius ante.
Mox e Parrhasiis venit Tegeaticus oris
Evander, matris monitis, & Apollinis actus:
Atque Palatinum montem rex occupat; hospes
Herculis invicti, cui maxima conditur ara
Ob bene res gestas Post quem Citherejus heros
Venit, quem contra Rutulos in fœdera junxit,
Quorum jam victor Latia tellure potitur,
Unde genus vetus Albanorum, & regia proles.
Romulus unde satus, Romanæ conditor urbis;
Quam post augurium curvo designat aratro;
Atque bonis avibus quadrangula mœnia condit,
Cui Carmentalis, Mugoniaque addita porta est,
Et Pandana urbi fossis, atque aggere cinctæ.
Romulus hanc posuit primæ lanuginis annis,
Cœlicolum auspiciis, illorumque omine fausto
In regione poli, quo justæ sidera libræ
Flava verecundæ contingunt virginis ora,
Mense Cytheriaco, bisdena atque altera surgens,
Cornua dum lustrat Tauri Titania lampas
Luce sacra positam, sacrisque Palilibus urbem.
Romulus ipse suo dixit de nomine Romam,
Armisonoque patri, quo vinceret auspice, sacram.
Roma decus rerum, superis gratissima sedes,
Magna Deum genitrix, veluti Berecynthia quondam
Fertur multiplici partu fœcunda suorum

San-

Sanguinis Iliaci vetus, & generosa propago:
Regia Dîs genita ad summarum culmina rerum,
Primaque terrarum: caput orbis, alumnaque morum:
Jus bene vivendi, normamque datura beata,
Omnibus ac rebus pollens; rerumque magistra:
Humanas supra vires ad sidera culmen
Justitia extollens, pietate insignis, & armis;
Militia, patriaque toga, densisque trophæis,
Eloquioque potens, & Palladis artibus ingens:
Relligione Deum, & divino numine pollens:
Consiliis animus liberrimus, atque voluntas:
Imperiumque foris justum, pietasque subactis:
Intemerata fides: & gloria parta triumphis.
Ipsa quibus totum superavit moribus orbem.
Nam si quæratur, Roma una est prima, caputque
Terrarum, cœlique vices sortita potentes:
Imperium sine fine datum, sine fine futurum.
Jus tantum sceptri mutatum sæpius Urbis,
Quæ fuit, est, & erit semper celeberrima rerum,
Nunc ubi divina fundata Ecclesia nutu,
Majestatis adhuc retinet vestigia priscæ;
Summi ubi Pontifices, Romanaque curia florent,
Divini cultus præcepta datura per orbem.
Cui clarum, semperque nitens per sæcula nomen:
Summa ubi regnorum, rerumque æterna potestas;
Omnibus in terris Romana potentia fulgens,
Delitiis, opibus, gemmis prædives, & auro,
Dives agris, nemorumque jugis, & saltibus amplis:
Cum Cerere, & Baccho certans uberrima nutrix:
Terra boum, pecorisque ferax, & graminis alti
Ubertate virens, & aquarum uligine pinguis:
Et rerum, quas fundit humus diversa sub astris.
Sed pia virtutum genitrix, & alumna virorum,
Quos claros gignit, peregrinisve allicit oris.
Quæ populis mores, leges, & jura ministrans,
Qua patet undanti pelago circumflua Tethys,
Protulit imperium terris, & nomen olympo.
Romulus Iliades, superum Mavortia proles,
Edu-

Eductus nutrice lupa, & pastoribus infans:
Cognitus inde, prior Romanam condidit urbem;
His ubi nutritus Tyberinis saltibus ante:
Rex inde augurio factus, trabeaque decorus,
Corpus militibus stipat, sellaque curuli
Usus; & ipse suis (non aspernatus euntes)
Jura dedit populis; primus quam condidit urbem
Incoluit; profugisque sacrum patefecit asylum.
Cum sibi rex prudens connubia deesse videret,
Finitimas ergo legatos mittit ad urbes.
Cumque negarentur; ludos de nomine Consi
Sacra Dei simulat certamina compote voto,
Virginibus raptis, fera bella exorta. Sabinis.
Stravit & Acronem regem rex Romulus, unde
Prima Jovi spolia insignitus opima Feretro
Rettulit; hinc Tatio renovantur prœlia rege,
Virgine Tarpeja turmas ducente Sabinas,
In Capitolinam spe pacti pignoris arcem
Pugnatur; venit in medium, bellumque diremit
Turba Sabinarum perculso fœdere, pacem
Conciliant; centumque patres de plebe creantur,
Hique Senatores dicti, mixtique Quirites.
Regnatur paribus sceptris cum forte recenset
Romulus ipse aciem, orta tempestate, repente
Raptus, apud Capream, nec visus deinde. paludem,
Conspectu e medio tenues migravit in auras.
Indigitem hunc dixere Deum, Cœloque relatum
Inter Cœlicolas, Proculo testante, Quirinum.
Quæsivere diu patres de rege creando,
Martia corda virum qui tum revocaret ab armis
Divinum ad cultum, regis post fata Quirini.
Jam tandem curibus parvis accitus in urbem,
Lectus & augurio, ceu Romulus ante, creatur
Rex Numa Pompilius, longo qui marte feroces
Relligione domans animos, ad sacra redegit,
Namque is Pythagoræ callebat dicta magistri.
Inde sacerdotum collegia, templaque condit,
Intentusque sacris, divæ penetralia Vestæ,

Veſtaleſque creat ſacras, primuſque dialem,
Atque Quirinalem, Salioſque elegit, & horum
Præſul erat primus, delapſa ancilia cœlo
Curat, & his tantum præbet geſtanda per urbem.
Pontificem creat ex patribus, qui maximus eſſet,
Ac ſummus tota, cognomine Martius, urbe.
Juſque parentandi primus decrevit avernis
Manibus; & fieri ſacra Februa menſe ſecundo.
Is Janum geminum Argileto erexit in imo,
Qui pacis, bellique foret juſtiſſimus index;
Occluſus pacem, bellumque notaret apertus.
Idcirco nullus regi Martem intulit hoſtis.
Utque fides rebus, quas rex impune gerebat,
Major haberetur, ſine vindice cuncta gerenti,
Conjugis Egeriæ congreſſus nocte petebat.
Hic ubi lucus erat, ſpeluncaque frigida luco,
Fons e ſpelunca vitreis ſpectabilis undis,
Spargens rore ſacro, multaque aſpergine lucum,
Rex Numa quem fontem ſacraverat ante Camœnis.
Hic annum ad lunæ curſum, ſoliſque redegit
Signa, dies idem faſtos creat, atque nefaſtos;
Numinibus ſtatuens & farre, & thure litandum.
Jam tandem, ſenioque gravis, morboque ſolutus
Rex in Janiculo, quo Janus conditus, ante eſt
Tullus ad arma togas, deſuetaque corda perurget,
Poſtquam tergemini magno certamine fratres
Albanos ſuperant, ac jam Mavorte ſoluto,
Albanum ſibi Dictatorem in fœdera jungit.
Quem mox perjurum, raptum in diverſa quadrigis
Diſſecat: Albam omnem Romam deducit, eoque
Augentur cives: mons Celius additur urbi.
Hic ubi magnificis habitavit in ædibus, ante
Tullus enim coluit modicas Hoſtilius ædes,
Parte Palatini montis, quæ Velia dicta eſt.
Legit & in patres primos de civibus Albæ.
Patribus aucta ædes, hoſtilia curia primum
Dicta: decem turmas equitum delegit ab Alba;
Inde novas ſcripſit legiones, atque vetuſtas
Ex-

Explevit, pugnans exorto Marte, Sabinos
Vicit; in Albano saxis pluit; unde dierum
Sacra novem vulgo suscepta, ex voce monentis
Auguris, evolvens rex ipse volumina quædam
More Numæ, cupiens solemnia sacra referre
Elicio curanda Jovi sese abdidit; ictus
Fulmine cum tota ipse domo flagrante crematur,
Cum sacra aggressus nesciret rite referre.
Fortior Iliade, sumptisque ferocior armis
Hic fuit, & bello fortunatissimus omni
Martius a populo, patribusque ad sceptra vocatur,
Pompiliique nepos ex nata regis, & illi
Par pietate fuit, similisque ad bella Quirino.
Auspiciis Anci deducta colonia regis
Ostia, Tyrrheni, prope Tybrim, ad littora ponti.
Primus ad augendos census tractare salinas
Cœpit: ab hoc media constructus carcer in urbe est,
Summa in parte fori, ad terrorem, & vincula plebis.
Hic primus nexus rex induxisse putatur.
Jus per legatos repetendi primus ab ipsis
Transtulit Æquicolis, raptas ad res repetendas;
Atque ideo ad Circum metam statuere Quirites;
Ad quam finitimis lex congruit hostibus utrum
Bellum, vel pacem legerent, dum mittitur hasta.
Hic silvas ratibus fabricandis publicat: idem
Æquor adusque novum regnum rex protulit Ancus.
Fertur ab hoc ædes Jovis amplificata Feretri.
Hic & Aventinum collem, montemque Palati.
Ac mox Janiculum rex Martius addidit urbi.
Ne quandoque foret velut arx mons hostibus ille,
Hic primus Tyberim, transmisso ponte, revinxit,
Nomine sublitio, trabe qui compactus, & absque
Clavis, aut ulla ferri compage ligatus
Insolitum præbebat iter pro tempore, donec
Jam Coclite a tergo Tuscos remorante, solutus.
Hic summa, sacraque via consedit in urbe
Rex; nec se talem, qualem promiserat esse,
Monstrare evaluit, præventus funere acerbo.

Natorum, curam parvorum, & ſceptra relinquens
Tarquinio Priſco, Romam qui nuper in urbem
Venerat, & regis ſibi conciliarat amorem.
Tarquinius urbem, de qua cognomen adeptus,
Factio Tarquinium Priſcum immatura coëgit
Adventare prius, migrantem ex urbe Corintho,
Rurſum Tarquiniis, fortuna hortante, relictis,
Atque Tanaquilidis ſuatu migravit in urbem
Romuleam; felix venienti contigit omen:
Cui Jovis æthereus prædo de vertice tegmen
Subſtulit in cœlum, rurſuſque reponit eidem.
His ſibi portendi regnum intellexit in urbe
Grajus adulator, qui mox infantibus Anci
Rege jubente datur regis poſt funera tutor.
Ipſe quibus regnum ſceptro intercepit iniquo.
Primus Hetruſcorum regum eſt inſignibus uſus:
Primus equis albis evectus in urbe triumphans.
Hic primus Circum, cui nomen maximus, egit;
In quo Circenſes Romano nomine ludi,
Et magni, ac celebres ſollemni more, frequenti
Conſeſſu, impenſis exercebantur opimis:
Et loca diſtinxit rex ſpectatoribus, unde
Ludrica conſpicerent. Bello ſurgente Sabinos,
Inſtructis equitum turmis, certamine vicit.
Mœnibus hic urbem circumdedit, atque cloacas
In Tyberim magnas duxit tellure ſub alta,
Ac reſtagnantes valles ſiccavit: & ædem
Condidit ipſe Jovi Tarpejo in monte ſupremo.
Iſque nova, ſummaque via conſedit in urbe,
Juxta Romuleæ Mugonia limina portæ
Parte Palatini, capita ultra bubula, montis,
Nam locus is fuerat quondam clariſſimus urbis.
Interea a natis Anci mittuntur adultis
Paſtores gemini, qui conto, & verbere regem
Cæde necant dura; ſopito rege Tanaquil
Edicto parere jubet Tulli, mandataque ſervet
Anxia plebs rerum ſemper ſtudioſa novarum.
Servius e ſerva perhibetur Corniculana

Illuſtri genere exortus, nutritus & inter
Tarquinii natos; ſpecies cui lucida flammæ
Amplexata caput, Tanaquil portendere regnum
Prædicit puero, nec mentitura fatetur.
Hic prior invito populo, juſſuque Senatus
Regnavit, firmo munitus robore rerum.
Filius hic olim ſervi cognomine Tulli,
Volſcorum regis, patria ſed in urbe perempti;
Ejus ubi in bello prægnans capta uxor, in urbem
Inter captivas ducta, & ſervire coacta.
Cecilia hanc Tanaquil vetuit ſervire, ſed ipſa
Liberiore modo uſa eſt, alternantia fata,
Et rerum miſerata vices, ſortemque malignam.
Ex cinere hæc Tullum genitali credita regem
Concepiſſe, caput quod protinus ignibus arſit.
Hic primus cenſum inſtituit, montemque Quirini;
Viminiique jugum Rex providus addidit urbi,
Ne locus ille olim facilem daret hoſtibus anſam
Expugnandi urbem, velut arx munita, propinquam.
Auxit & Exquilias, & eas habitavit, & urbem
Aggeribus, foſſis, & magnis mœnibus ambit,
Incoluitque locum, & pomeria protulit urbi.
Nam magni proceres, ubi mœnia magna, vel ædes
Condebant aliquas, illic habitare ſolebant.
Mox regnum repetens, uxore hortante, paternum
Tarquinius, Tullum grandævum aggreſſus inermem
Enſe gener ſocerum regem obtruncavit acuto.
Tullia nata ſuper patris deforme cadaver
Carpentum immiſit, reſperſa cruore paterno,
(Unde locus Vicus Sceleratus nomine dictus)
Læta forum petiit properans, ea prima ſuperbum
Victorem, regemque ſalutatura maritum.
Regem Tarquinium ob mores, & facta Superbum
Accepiſſe ajunt diro cognomina fato.
Funere quod ſocerum privaverit, & peregrinas
Rex ſibi concilians mentes, his fretus inhæret.
Moxque dolo Gabios per Sextum cœpit, & idem
Maxima quod fieret curavit in urbe cloaca,

Romano ſuſcepta foro ſub monte Palati,
Omnia concipiens expurgamenta vetuſtæ
Urbis, in hanc reliquæ rapido torrente fluebant,
Atque foros idem in Circo curavit agendos.
Is cum Chalcidicas ſortes, & fata timeret
Poſt ſe nam veritus quis ſceptra capeſſeret urbis,
Aruntem, atque Titum natos ad Delphica mittit
Limina ſacra, quibus Brutus comes additur una,
Brutus ab ingenio longe diverſior illo,
Quod per bis denos tacitus ſimulaverat annos.
Hunc ex germana rex ipſe ſorore nepotem,
Ludibrii cauſſa, atque viæ ſolamine miſit.
Et tandem ſolus nodoſa oracula Phœbi
Emiſſa ex adytis penetralibus impiger hauſit;
Namque is ſambuco infuſum donaverat aurum.
Ille (inquit Phœbus) regnabit, diſcite recte
Romulidæ juvenes, qui Pythia poſcitis antra,
Callida qui matri rediens prius oſcula figet.
Lapſus humi Brutus terræ dedit oſcula matri;
Et primus conſul poſt regna creatus in urbe eſt,
Tarquinius Danaes dum caſtris obſidet urbem;
Sexte, pudicitiam dum polluis, auſpice Bruto
Tarquiniorum omnis proles, domus exul ab urbe eſt.
Brutus nam populum contra hos armavit, & enſem
De matronali porrexit cæde cruentum,
Brutus Romanæ dux libertatis, & auctor.
Poſt urbe ejectos reges, ſtirpemque ſuperbam,
Regnavere pari duo majeſtate potentes,
Qui conſultandis & ſummis rebus agendis
Conſulerent; Bruto cum conſule Collatinus
Conſul; namque ambo jure, atque inſignia regum
Primi habuere pares, citra diademata, reges,
Atque ex ſantonico duodenos vimine faſces.
Lictores totidem, totidem velut ante ſecures,
Ad compeſcendos, regni novitate, tumultus.
Sed cautum, faſces ne conſul haberet uterque.
Hiſque magiſtratus permittitur annuus æquo
Jure; ſed in magnis rebus quandoque creatus
Di-

Dictator, regis qui functus jure, peracto
Marte; magistratu se largius abdicat ultro,
Et Dictaturam decreto tempore ponit.
Quam cum deposuit, ridetur Sylla; sed ipse
Quo deridetur deponere noluit unquam,
Donec se fecit de Dictatore tyrannum.
Sic tandem unanimes, & libertate potentes
Regnavere diu patres; sed sæpius ipsa
Libertas trahit in vitium concordia regna.
Idcirco placuit leges spectare Solonis.
Sic porro denos designavere Tribunos.
Legatos mittunt ad divæ Palladis urbem,
Qui referant docti legum decreta Solonis.
Legati redeunt denis cum legibus, hisque
Adjunxere duas; atque hic stetit ordo tabellis,
Et duodenæ actæ tabularum nomine leges;
Mox & in æs fixæ, quibus effusissimus omnis
Crevit in immensum numerus, decretaque legum.
Rursus in antiquas placuit remigrare secures;
Et sub consulibus regnatum est tempore longo,
Divite sub regno, donec civilia bella
Sunt exorta iterum, atque iterum discordibus armis.
Donec se faciens ex Dictatore tyrannum
Occupat imperium Cæsar, rerumque potitur.
Hinc sub Cæsaribus regnatum est, non sine magna
Urbis, & Imperii jactura, & strage cruenta.
Postquam Bizanti, post tempora longa, ruinis
Dux Constantinus Costantinopolin egit,
Divisum imperium geminam concessit in urbem.
Omnia barbaricis direpta furoribus. Unde
Res ad Pontifices summos Romana redacta est.
Qui regnaverunt, stabuntque diutius illis,
Quos modo narravi, variis rectoribus urbis,
Nam Deus hanc statuit divino numine sedem;
Et sibi perpetuo mansuram tradidit ævo,
Ætheris, & terræ mysteria sacra gerenda,
Unde est Imperium sortita perennius urbis,
Ex quo Romulei fuit inclinatio regni;

Justitiæ, ac pacis studio, quod creverat ante,
Dum sancti, & veteres rem protexere Quirites;
In luxum donec res est conversa fluentem;
Donec marmoribus privata, & publica tecta,
Strata pavimentis priscum excedentia morem,
Marmoribus sectis, pictoque emblemate passim
Externo lapidum splendore exculta fuerunt.
Stabat flavus onyx, vitrea fulgore coruscans;
Et specularis arabs, maculisque insignis ophites,
Sinadicus, thasiusque lapis, viridisque lacænus,
Purpureusque silex, & quem saxosa Caristos
Fert & inexhaustæ mittunt de rupibus altis
Cyclades, & quidquid lapidum elucescit in orbe.
Picta pavimenta & tectoria quæque superba;
Artificumque manus, & splendida quæque per artem:
Intra, extraque urbem, cujus surgentia quondam
Mœnia, vel turres, vel propugnacula longum est
Dicere: cum numerum fugiant, carmenque refellant.
Cum sint, qui scribant viginti millia passum
Urbis circuitum sese extendisse vetustæ.
Sicut Roma fuit populis, & mœnibus ingens;
Sic plures habuit præclaro limine portas.
Unde viæ exibant diversas orbis in oras.
Omnis porta vias (ut Publius inquit) habebat;
Quas modo cum portis sum descripturus; ubi nunc
Mœnia non eadem, quæ prisca, nec ambitus idem,
Nec veteres extant in eodem limine portæ;
A quibus auspicium scribendæ cœpimus urbis.
Hic ubi diva parens populi cognomine surgit,
Flumentana subest refluenti a flumine porta,
Ut via Flamminio superest a Consule dicta,
Strataque, qui Ligures devicit Marte secundo,
Consule cum Marco Lepido, consorte triumphi.
Alter ut Æmiliam, sic alter tramite longo
Stravit Flamminiam lepidi collega per agros
Herruscos, Umbrosque viam, quam rura secantem
Æmiliæ regionis Ariminum ad usque peregit,
Pincia nunc, olim quæ Collatina vocata est,

Ad

Ad Collatinos mittebar porta penates,
Stabat Tarquinius qua Collatinus in urbe,
Immeritæque neci Lucretia debita conjux
Vim passa a sexto, consanguinitate propinquo;
Unde sibi mortem conscivit, & ulta tirannos
Dissimulatoris versuto pectore Bruti.
Proxima Collina est, quæ porta a colle propinquo
Dicta Quirinali; prope quam Sidonia castra
Hannibal expugnans urbem quandoque locavit.
Hic ubi surgebant Ericinæ limina matris,
Circenses ubi fiebant pro tempore ludi,
Flamminius quoties innabat flumine Circus:
Hinc & Agonensis nonnunquam porta vocata est;
Unde via egreditur, quæ dicta Salaria, priscum
De sale nomen habens, qua prisci ex urbe Sabini
In montana salem portabant oppida quondam.
Nomentana subit, quod Nomentana propinqua
Porta viatores in mœnia ducat ab urbe,
Hæc & Vimina, & Figlensis nomine dicta,
Quod prope Figlinæ fuerint in colle tabernæ
Hanc extra portam stadii discrimine templum est
Ad levam surgens vetus, & memorabile Bacchi;
Picta ubi adhuc extant veteri testudine plura
Gesta Dei Bromii: stant circumquaque columnæ
Jam sustentantes delubri immane cacumen.
Hic ubi Sacrophagus rubro de marmore surgit,
Quo Constantini Constantia filia magni
Virgo sacra jacet. Cui mox hanc condidit ædem
Quartus Alexander, mutato numine primo.
Illic nam prudens virgo collegia casta,
Virginibusque sacris Vestales condidit ædes,
Virginis Agnetis titulo, & solemnibus aris.
Cujus adhuc ædes extat tellure profunda,
Est ubi marmoreus gradibus descensus ad imas,
Quæ stant ære, fores, & lato limine postes.
Cautibus interior peregrinis discolor ædes.
Statque decor lapidum, distinctaque marmora circum,
Oebalius lapis, & Marpesius undique candor;

Stra-

Strataque purpureis ſpecioſa emblemata venis,
Rupibus ex altis humore nitentia lento.
Lapſus ubi e cœlo fuit annulus ille ſacratus,
Quo rex Agnetem ſibi deſponſavit olympi.
Porta fuit quondam celebrata ſub aggere Tulli,
Quæ nunc clauſa ſilet priſcæ ſub mœnibus urbis.
Hic ubi ſurgebat quondam cuſtodia caſtri,
Cujus adhuc extat quadratæ forma figuræ.
Taurinam, Exquiliam, Tiburtinamque vocamus
A tauri capite, Exquiliis, & Tibure portam.
Eſt ubi aquæductus fornix, diviſus ab ipſis
Mœnibus ad lævam, quare non porta, ſed arcus
Dicitur a multis, epigramma ut monſtrat ibidem.
Protinus ad dextram via Præneſtina notatur,
Unde Labicana aſſurgit diſcrimine parvo,
Ut Strabo teſtatur, ſcribitque volumine quinto.
Hinc capit auſpicium via Tiburtina, ſiniſtro
Tramite, quem juxta Laurentius inclyta tecta
Monſtat, Oliverj patris de gente Carapha
Munere, qui templum tecto decoravit, & auro.
Statque pavimentum nitidis inſigne lapillis:
Quos Memphis quos Sparta creat felicibus oris,
Et quas immanes oneraria cymba columnas
Orbe peregrino ſpumoſa per æquora vexit.
Eſt ubi Laurentis, Stephanique inſigne ſepulchrum
Marmoreum ferri munitum crate, ſub antro;
Et qua combuſtus, craticula condita, Laurens.
Porta Labicana, & quæ Nevia nomine dicta eſt,
Nunc autem major, ſi non eſt arcus, ut illic
Antiqua oſtendunt menſura ſcripta pedali.
Ad dextram, levamque vetus ſtat ductus aquarum,
Cælica dorſa petit dexter, ſublatus ad auras;
Levus humi repens, binas diſcurrit in undas;
Mœnibus hic labens Taurinæ præterit arcum,
Maximiani adiens confuſo fornice thermas.
Occupat hunc alium ſublimis Martia, labens
Antiquam juxta Bibianæ virginis ædem;
Donec conſurgens deflectitur abſide curva
Ad

Ad Caii Marii decurrit lapſa trophæa,
Quæ mutilata patent ſpatio diſtantia parvo.
Sub Lateranenſi delubro in margine montis
Porta ſubeſt, olim concurſu nota frequenti:
Cœlius hanc collis gemino de nomine complet.
Hæc eadem a multis Aſinaria porta vocatur.
At via Campana eſt, per quam Campania quondam
Priſca petebatur; nunc ingredientibus urbem
Janua Campanis divulgatum irrogat omen.
Stat prope Metrodii jam pridem janua clauſa,
Qua nunc ingreditur Marianus rivulus urbem.
Curvus ubi obliquat ſe mœnibus angulus, inter
Quæ modo commemorans Aſinaria limina portæ
Scripſi, & quæ ſcribam ſurgentia clauſtra latine
Hic ubi Joannes bina veneratur in æde,
Cui divina olim patefacta arcana fuerunt.
Porta Latina, viæ veteri præfixa Latinæ,
Nomen idem retinet; nam porta recentior illa eſt.
Hac muliebre via Fortunæ immobile ſignum
Stabat, quod ſolæ poterant contingere nuptæ.
Dividit & campos hæc ſemita priſca Latinos,
In longos porrecta ſinus, & pervia curvos
Ducta per anfractus, cui nobilis Appia tandem
Obvia miſcetur Capuæ præpinguibus arvis.
Porta Capena ſubeſt, priſcos quæ vergit in agros
Sola Capenates, & eodem nomine gentes.
Prima urbis regio cognomine dicta Capena eſt.
Extat aquæ ductus nunc intra limina portæ,
Quam prope Marcellus Virtutis condidit ædem.
Hinc celebrata vetus via concipit Appia nomen:
Appius hanc ſtravit cognomine Claudius, uſque
(Ut Strabo fert) Capuam: Trajanus deinde vetuſtum
Inſtauravit iter; produxit & uſque ſuperbum
Brunduſium, effodiens juga ſumma, & viſcera terræ,
Collibus æquiparans depreſſas fornice valles.
Clara triumphorum pompa, & regina viarum
Hæc erat: & procerum monumentis clara vetuſtis.
Chriſtus ubi occurrit fugienti e carcere Petro;

Re-

Retractumque fuga, Romam remeare coëgit.
Bina ubi signa pedum, vestigia sacra reliquit,
Marmore pressa cavo, quæ nunc affixa videntur
Martyris in templo, qui corpore saucius omni
Imbre sagittarum fertur confossus acuto.
Ejus ubi corpus, compluraque sacra quiescunt
Corpora sanctorum longis tumulata cavernis,
Pontificis primi cura, ac pietate Calisti.
Proxima Tergemina est de nomine Tergeminorum;
Unde via inceptat, cui præbuit Ostia nomen.
Juxta quam Pauli Tarsensis regia surgit,
Absidibus celsis, & summis ardua tectis,
Exornata notis lapidum, quos Cyclades olim,
Quos sacer Eurotas misit, quos advena Nilus,
Et quos ambiguis leviter disterminat undis
Macra fluens, quas Luna dedit de monte columnas
Classibus advectas. Cineres ubi mixtaque Pauli
Relliquiis Petri, Timotheique ossa quiescunt,
Infantum & cineres, quos rex occidit Hebræus.
Hac regione viæ tenuis delabitur Almon,
Qua Tiberinus aquas senior deflectit euntes,
Et sinuat flexus penitus sub rupe sinistra.
Qua Divum matris simulacrum immane per undas
Navigio advectum Tyberino substitit amni,
Viribus haud ullis humanis inde movendum.
Claudia quinta manu, parvo conamine duxit,
Virgineas victas Vestalis sponte secutum,
Spargendum Almonis simulacrum rore quotannis.
Incertum ne via? an ne viæ de nomine porta est
Dicta? Tybris ripæ quæ condita margine surgit,
Dicta vel a portu, quem Claudius æquore Tusco
Jecit, arenosis, & restagnantibus undis,
Atque incomperta submersit mole triremem;
Qua super injecit portus vestigia prima;
Erexitque Pharon, qua lumina luce perenni
Nocte coruscarent, nautis signantia portus.
Janua Janiculo, quæ prominet ardua colli,
Nomine ab Aureli sortita Aurelia nomen.

Respi-

Respicit a tergo Tyberina per arva refusam
Urbem, a fronte via est Aurelia nomine dicta,
Inter aquæductus veteres sinuata propinquos.
Hanc dux Trajanus de se quandoque vocavit.
Quam prope Pancratii pueri stat martyris ædes,
Quam Sardus præsul fabricavit Symmachus; in qua
Marmore purpureo speculari luce tabellæ,
Oppositas reddunt verâ sub imagine formas.
Janua Janiculi ad radices condita surgit
Septimiana ducis de nomine dicta Severi;
Qui celebres thermas hac in regione locavit,
Erexitque foro titulis illustribus arcum,
Et septizoni præcelso culmine molem.
Sextus Alexander sublimi fornice portam
Hanc instauravit, spatiosis mœnibus augens.
Latior unde via, & longo rectissima tractu,
Littoribus Tyberis protenditur, auspice Julo
Pontifice, immensas moles qui cœpit in urbe.
Nunc ubi magnificas erexit Chesius ædes
Augustinus, opes ostentans divitis Hermi,
Lydorum & vires, illi genus unde vetustum:
Hinc Jacobe tibi surgit venerabilis ædes
Tybridis in ripa; qua sanctus Spiritus inde
Ædibus excolitur: quibus olim admota patebat
Porta vetus, nuper quæ diruta; mœnibus iisdem
Altera facta nova est, pro tempore, rupe sub alta;
Altera prisca fuit Tyberinæ condita ripæ,
Porta olim celebris, quæ Vaticana vocata est,
Sive triumphalis, quidam ut sentire videntur:
Nunc ubi curva sinu Tyberina reflectitur unda,
Pontis ubi apparent confracti signa vetusti,
Juxta Cœnobium, & præcelsis mœnibus ædes,
Quas unus comitum de patribus edidit ante;
Quas Sixtus quartus nuper renovavit, & auxit.
Hic ubi concepti vulgo exponuntur alumni,
Saxia cui nomen, Saxonum a gente vetusta,
Illic quæ fuerat, ne susciperetur in urbem.
In Vaticanæ convallis vertice quondam

Fon-

Fontibus a densis cognomine porta patebat,
Quæ nunc pertusa est; hinc Turrea nomine porta est
In Vaticano, tepidos quæ vergit ad Austros.
Cedit Posterulæ viridaria janua portæ.
Una est cunctarum longe pulcherrima, juxta
Tybrin, Alexandro jam pridem condita sexto.
Hæ Vaticanum circumdant undique campum;
Quem Leo jam quartus conclusit mœnibus omnem,
Atque Leoninam jubet appellarier urbem;
Quam dedit & Corsis habitandam extorribus ante
Regia sacra Petri secessu condita longo,
Barbarico toties ne diriperetur ab hoste.
Has & Alexander portas renovaverat omnes:
Atque viam stadio currendam stravit aperto,
A Vaticano molem usque ad principis Heli,
Qua Transpontinæ Genitricis limina surgunt.
Sunt portæ, quarum nunc nomina sola supersunt,
Ut Carmentalis, Gabjusa, Ruduscula quondam,
Atque Lavernalis, Catularia, Querquetulana.
Intra urbemque viæ celebres: Nova, Sacra, Suburra,
Lata, Labicana: & quæ semita dicitur Alta.
Extra urbem reliquæ, Cornelia, Cassia, Galli-
Cana: triumphalis Tyberina: & Quintia duræ:
Claudia: & Æmilii, Valeri, Ciminique jugosæ,
Et Laurentinæ Setina propinqua vetustæ;
Et via contiguum, cui præbuit Ardea nomen;
Juxta quam Pauli caput a cervice revulsum,
Tres numero effudit roseo de sanguine fontes,
Nunc appellatos ad aquas a plebe Salinas.
Hic ubi Anastasii stat martyris ara beati,
Quam præsul struxit Campanus Honorius ædem.
Nec procul hinc scalæ surgunt ad limina Cœli,
Per quas sublati scandunt ad sidera manes.
Varro togatorum doctissimus omnia priscæ
Romuleæ loca rite urbis scrutatus, & illa
Cuncta fide scribens oculata, rite notavit;
Et montes, ubi Roma fuit, quorum ordine primus
Nomine Saturni Saturnius ante vocatus;

Mox

Mox a Tarpeja, Veſtali virgine, dictus
Tarpejus vertex, a Cajo principe quondam
Ponte, Palatino Colli conjunctus (ut ajunt)
Monſque triumphalis, ſpoliiſque inſignis opimis,
Atque inter reliquos ſemper primarius urbis
Numinibus, templis, & majeſtate Deorum.
Verticibus binis, Parnaſi more, bicornis,
In Capitolinum collem conſurgit, & arcem,
Quam quondam a Gallis ſervavit pervigil anſer:
Quos inde ingenti Dictator ſtrage Camillus
A tergo aggrediens ſuperavit ab arce repulſos,
Cœlicolis quondam ſacra, ſummoque Tonanti:
In qua cunctorum divum ſimulacra fuerunt.
Stabat ubi Superum rex Juppiter optimus, atque
Maximus, & cuſtos fidiſſimus arcis, & urbis,
Et ſpoliis locuples ex hoſte Feretrius acto,
Et Capitolini venerabilis ara Tonantis,
Quam prior Auguſtus præſtrictus fulmine vovit,
Area qua Manli cuſtodis in arce ſuperbi.
Hic ubi nunc ædes ſtat virginis, araque cœli,
Numine divino, doniſque illuſtris olympi,
Et lapidum decorata notis, quas inclyta tellus
Explicat Ægyptus, Lacedæmon Cyclades, Ilva:
Ex qua longa graves ſubvexit cymba columnas.
Arce ſub antiqua, clivo qui vergit ad Euros,
Palladis aſtabat, Junonis & ara Monetæ,
Qua domus Oebalii Tatii fuit ardua rupe.
Cum Capitolinis ex ſedibus omnia divum
Numina diffugerent olim, duo numina tantum
Terminus æde ſacra imperterritus, atque Juventa
Immoti, nudo manſere ſub ætheris axe,
Romanum imperium ſine meta, & ſine notantes.
Urbe prius tota Capitolia bina fuerunt:
Colle Quirinali, & Tarpejo in monte quod extat
A capite humano dictum, regnante ſuperbo,
In fundamentis effoſſum apparuit ædis
Tum Capitolinæ, idcirco conſultus aruſpex,
Portendi imperium terrarum dixit, & orbis

Sedibus his, quoniam pars corporis altior illa eſt.
Hoc in colle nihil nunc eſt memorabile, præter
Nomen, & antiquæ quondam ramalia quercus;
In qua victorum suſpendebantur opima
Priſca ducum ſpolia, & ſacrata trophæa Feretro,
Et Capitolinum prærupto vertice ſaxum.
Stat nunc præcipiti parvum ſub rupe ſacellum
Ad Libyn aſpiciens, cui dant æraria nomen:
Hic ubi Saturni, ac Opis delubra fuerunt:
Divitis & populi Romani æraria quondam,
In quibus ex omni fulgebant orbe tumentes
Theſauri, ſene falcifero cuſtode ſub uno.
Qua Capitolinum collem pater inter, & arcem
Pendula planities, & topho ſtrata platea eſt;
Conditor urbis ibi templum inviolabile primus
Romulus inſtituit, ſacrum cui nomen Asylo,
Et locus intactus ſe proripientibus illuc
Omnibus, ex toto quocumque ex orbe profectis;
Lucus ubi ſacer, & latè frondentibus umbris.
Alta ubi nunc extant, & clara palatia, lautis,
Magnificiſque viris Conſervatoribus urbis
Culta, magiſtratus tantum ſortita togatos.
Quorum veſtibulo, & qua porticus ardua ſurgit,
Stat caput ære tumens, quod ahenea forma Coloſſi
Subſtulit, atque pilam, ejusdem manus ænea torquens
Eminet ante fores, primoque in limine portæ
Ærea forma lupæ, flexa cervice gemellis
Sedula Martigenis infantibus ubera præbens.
Limina prima patent cuſtode ſub Hercule tuta;
Æneus ad dextram qui marmore prominet alto:
Cujus clava canes olfactu territat omnes.
Stantque ſub impluvio magni fragmenta coloſſi
Marmorei, caput atque pedes, gradibuſque ſiniſtris
Sphynges adhuc recubant nigro de marmore binæ.
Surgit ubi aſcenſus ſuprema ad limina ducens,
Qua patet ingreſſu primo ſpectabilis aula,
In qua picta nitent priſcorum geſta Quiritum;
Bina ubi cernuntur ſimulacra ex ære vetuſto
Pu-

Pubertate pares juvenes, alterque togatus,
Atque peroranti similis, sublatus ad auras.
Altera forma sedens sese curvantis ephebi
Ærea, nuda, oculis intenta, & pectore prono,
Visa pedis labem, & contagia quærere, sicut
Pastor acu spinam contracto crure revellit.
Nec procul inde forum stat judiciale togatæ
Urbis: ubi prætor, domus & prætoria surgit.
Hic ubi clamosos in Stentoras Æacus ardens
Clamat; ubi rabulæ pretio Minoa subornant,
Dum Rhadamantheas formidat transfuga leges;
Mars ubi judicii reus excandescit, & horret
Conscius ipse sui decreta asperrima Pagi,
Heu quoties incensa gravi Capitolia flamma,
Pauca quidem retinent veterum vestigia rerum!
Præter adhuc stantes a tergo in monte columnas,
Martyre cum Baccho colitur qua Sergius æde.
Inde Palatinus Pallantis nomine collis
Dictus, sive ovium quondam a balatibus extat;
Sive Reatini mons dictus ab arce Palati.
Hunc Aboriginibus sic appellantibus olim.
Arcades hunc primi montem coluere, subinde
Romulus auspiciis bene succedentibus, urbis
Fundamenta loca' prima incunabula Romæ;
Quæ tam parva habuit primordia Romula tellus,
Tam diffusa orbi porrexit sceptra subacto.
Scilicet & rerum facta est pulcherrima Roma;
Romuleoque recens horrebat Regia culmo,
Æditius sacris multos servata per annos
Ne rueret; ficus ne unquam exaresceret illa
Romula, tanta fuit trabeæ reverentia primæ;
Romuleæque Lupæ fuit hoc in monte Lupercal.
Unde Lupercales nutricis nomine dicti,
Sacra Sacerdotes referentes prisca Lycei.
Mons natura humilis, sed mœnibus æditus altis,
Atque cavernosus mons intra viscera, totus
Pensilis, immodicis quibus eminet arduus antris,
Stat fundamentis totus solidatus opertis,

Undique & in medio moles operosa minatur
Semisepultarum nunc, & sine nomine rerum.
Hoc Stator antiquas in vertice Juppiter aras
Incoluit, Zephyri qua spirant parte tepentes.
Cum bellum ingrueret Tatio duce, jamque fugatas
Milite Romuleas acies agitante Sabino,
Romulus hic trepidans; Stator audi Juppiter, inquit,
Palantes quocumque meos mihi limite listes;
Sacra Palatino statuam tibi limina colle.
Substitit hic acies, & rex hic templa dicavit.
Mox ubi Tarquinius Priscus sua regia tecta
Condidit, & Cicero Latiæ lux unica linguæ,
Nunc ubi sunt ædes, & magni vinea Phædri,
Hoc reges in monte domos, hoc vertice sacri
Protinus Augusti proprios posuere penates,
Relligione loci, vel majestate Quirini,
Urbis ob imperium, & Latii primordia regni.
Quin ab aruspicibus priscis quandoque relatum,
Romula dum sedes habitari desinet omnis,
Desinet imperium submissis fascibus urbis.
Nunc nec tecta quidem superant in monte, nec ædes,
Sacrave relligio, aut ulli velut ante coloni,
Hic ubi templa Deum, tot sacra palatia quondam
Clara Palatino delubra in monte fuerunt,
A claris, summisque Quiritibus edita quondam.
Advectam Matrem Phrygia tellure Deorum,
Alta Palatino cœpit Victoria templo,
Auspiciis magni quondam fundata Catonis.
Mox ubi sacra Deæ Berecynthia limina Brutus
Erexit, lapidum diverso strata nitore,
Pulchra pavimentis, & celsis fulta columnis,
Ampla ubi verticibus surgebat porticus altis.
Quin etiam Brutus sacram cum dedicat ædem,
Tum magnos celebrat, Megalesia nomine, ludos.
Stabat ab augusto sublimis Apollinis ædes
Structa Palatini. vicinaque porticus ingens,
Clara voluminibus variis ubi, magnaque vati
Bibliotheca Deo, Musisque dicata patebat,

Ex-

Expoſita ingeniis virtute nitentibus ipſa.
Mons hic exiguus ſpatio, ſed mœnibus ingens,
Mille patet circum per valles undique paſſus.
Conſtat Aventinus vario de nomine dictus;
Mons, vel ab adventu gentis quandoque Latinæ;
Vel quod Aventinus rex Albæ in monte ſepultus;
Aut avium a paſtu, aut cymba adventantibus illuc;
Picus ubi, & Faunus reſponſa referre ſolebant
Fontibus e gelidis, ſilviſque; ubi cæde cruenta,
Oſſibus, & tabo ſquallens ſub rupibus altis
Stabat ſemiferi ſpelunca aſperrima Caci;
Quem clavæ nodis domuit Tirynthius heros.
Servius hic Tullus templum ſublime Dianæ,
Emporiumque jubet ſimul hoc in monte locari,
Romæ, & finitimis populis commune Latinis.
Ut Diana Epheſi fuit urbibus una propinquis,
Et populis Aſiæ cultu celeberrima ſacro.
Bos enormis agro fuit enutrita Sabino.
Hæc in Aventinum Triviæ maſtanda Dianæ
Ducitur a quodam (vetus eſt ut fama) Latino;
Cujus eam cives maſtaſſent urbis, eisdem
Fata repromitti terrarum ſceptra futura;
Hoſpite decepto ſpecie pietatis iniquæ
Ne prius admonitus rem ſacram illotus obiret,
Quam ſe loturus Tyberis deſcendat in undas,
Quod facit: interea ſolemnibus immolat aris.
Romanus vaccam, & voti fit compos haruſpex,
Reſque fidem ſequitur ſocero regnante Superbi.
Laurea ſylva Jovi quondam hoc in monte virebat,
Libertatis ubi templum fuit, auſpice Graccho;
Atriaque, & Lunæ ſpectabilis ora bicornis,
Atque Bonæ delubra Deæ, quæ Claudia quinta
Veſtalis poſuit, collapſaque protinus ævo
Dives honoratis reparavit Livia tectis.
Hic ubi Junonis captivo ex ære Camillus
Delubrum poſuit, Veiis Mavorte ſubactis;
Notus apex, templis poſitis per culmina montis.
Surgit ubi ingenuæ matronæ in monte Sabinæ

Templum marmoribus, denſiſque inſigne columnis,
Quod Petrus Illyricus quidam ditiſſimus egit.
Stat lare ſub patrio, nec notus Alexius ulli,
Pauper, inops, algens, modica, vilique proſeucha,
Sub gradibus latitans, ubi plurima paſſus iniqua eſt.
Stat quoque diva parens extremo in margine ſurgens
Montis Aventini, templo minitante ruinam.
Surgit ad Auroram Priſcæ ſacra virginis ædes,
Hic ubi aquæductus veſtigia magna videntur
Thermarum, Decius quas Cæſar condidit amplas.
Statque pater Sabas locuples, pauperrimus ante.
Stat quoque Balbinæ Romanæ virginis ædes
Supra Piſcinam quæ quondam publica dicta eſt.
Imminet hic Tyberi collis porrectus ad uſque
Tergeminam portam, vicinaque mœnia Romæ.
At latere ex alio, Circo, qui maximus extat,
Hæret, & ad portam protenditur uſque Capenam
Cœlius, a Tuſco duce dictus Cele Vibenno,
A quo præſidium contra ducis arma Latini
Romulus accepit, cujus pars maxima Romæ
Subſtitit, incoluit quod protinus Alba cacumen,
Tuſcaque gens pariter, quam ſecum Porſena duxit
Rex, dum Janiculo contra urbem caſtra locavit,
Regnum Tarquiniis ut redderet Urbis ademptum:
Hinc vicus Tuſcus de nomine manſit Etruſco.
Vallibus, atque viis mons hic concluditur omnis
Undique diffuſis, partim quoque mœnibus urbis,
Hic ubi parvus apex, & colle remotus ab omni,
Nomine Cæliolus, porta in quo monte Latina eſt.
Hic ubi Joannes olei ferventis aheno
Principis edicto, ac toto ſpectante ſenatu,
Obrutus incolumis, ſoſpeſque evaſit ab illo.
Sed redeo ad Cœlj, cujus pars maxima, montem
Sanctorum templis paſſim manifeſta liqueſcit.
Poſt Lateranenſis præcelſa palatia ſedis,
Qua via porrigitur de nomine dicta Labici,
Surgit ad Odryſios axes in valle ſacellum,
Hic ubi cum Petro ſtat Marcellinus in æde,

Au-

Auſpiciis Helenæ magni Conſtantis alumnæ
Martyribus poſita; nec longius inde pateſcit,
In laribus patriis, & avitis ædibus ara
Cœlica Clementis; primus, qui e gente togata
Sponte ſua victus ſacrum baptiſma recepit.
Collis in extrema ſurgens in rupe propinqua
Una Coronatos ſuſcepit quattuor ædes,
Martyribus poſuit quam primus Honorius illic.
Hinc jam digrediens ad Septizonia ducor;
Et Scauri Clivum ſummi e regione Palatj;
Hic ubi Gregorii magni ſublimia ſurgunt
Limina, conſpicuis & in ædibus ara paternis
Surgere verticibus mons Cœlius incipit altis
In dextros apices Lateranum culmen ad uſque,
Inſtar Achæmenii ſeſe faſtigiat arcus.
Nec vos prætereo, fratres, germana propago,
Martyres egregii, cum Paulo dive Joannes;
Pulchra quibus poſita eſt titulis communibus ædes.
Quondam ubi conſiliis Hoſtilia Curia regis,
Sacraque magnanimi ſurgebat Regia Tulli.
Nec procul hinc olim Græcoſtaſis illa patebat,
In qua legatis externa e gente dabatur
Temporibus certis ſolito de more Senatus;
Namque ibi magna exſtant veterum veſtigia rerum.
Stant ubi ad dextram Thermarum in colle cavernæ,
Cujus nam fuerint non extat nomen in albo.
Hic ubi aquæductus Caii damnoſa vetuſtas
Ad Boream deflectit iter Pallantis in arcem,
Tecta Noſocomii captivorum hoſpita ſurgit,
Quos e barbarica redimebat compede Thomas,
Dum melior cultus mortalia corda fovebat.
Stat prope Virgo parens veteri ſpectabilis æde.
Ante fores cujus de marmore cymbula ſurget,
Cujus tecta ædis jam collabentia longe
Splendidiora novo reparas, potioreque cultu,
Dive pater Leo, delubrorum maxime rector.
Martyris hinc Stephani ſtat ſphærica forma ſacello,
Cornipedi Fauno quod dicitur ante dicatum,

Quod poſt Simplicius Stephano ſacravit, & indo
Nicoleos quintus pictis laquearibus ædem
Totam exornavit renovans, ut marmore tectum eſt.
Hac regione viæ, ductus qua ſurgit aquarum,
Protinus ad dextram ſurgentia tecta videntur,
Plura ubi languentum ægrotantia corpora longo
Ordine diſpoſitis recubant a fronte grabatis,
Grandibu impenſis ubi procurantur & omni
Si qua ex Pæoniis petitur curatio ſuccis,
Nil pietate magis, Romano & nomine dignum,
Quæ pia tecta prior fundavit diva Columna,
Poſt alii magni proceres auxere Quirites,
Et ſpatio tecta, atque locum proventibus amplis.
Hoc in monte domus Cornelia nobilis olim,
Et Lateranorum patuere palatia gentis,
Et Conſtantini generoſi principis aula.
Hic ubi conſtituit ſacrato fonte lavacrum
Argento radians, & eodem ex ære figuras,
Fundenteſque undam ſimulacra argentea cervos.
Stant & adhuc ibi Baptiſteria ſacra, rubræque
Ex porphyriaca præciſæ rupe columnæ
Erectæ circum; ſtant circumquaque ſacella
Antiquata ſitu. Stat Principis aulula parva,
Sola patens maribus. muliebribus invia votis.
Stat Laterana ædes, & regia ſacra ſub auras,
Regia prima Deo quæ conſecratur in urbe,
Relligionis apex, Eccleſia prima ſub aſtris,
Quam Conſtantinus fundavit magnus, & illam
Muneribus multis argenti ornavit, & auri,
Et quam Sylveſter ſacravit epiſcopus Urbis
Supremo vatum, qui protulit indice Chriſtum;
Cujus enim nutu, templo præfectus, & ingens
Præſul, & antiſtes, magni vice functus Olympi,
Summe pater rerum, & commiſſi Paſtor ovilis.
Nil ibi nunc extat præter veſtigia templi
Conſpicui quondam generoſi marmoris arte.
Statque columnarum ſeges interciſa cremati
Marmoris, & templi facies excuſſa vetuſti.

Extat

Extat adhuc Apsis sublimi emblemate fulgens;
Extat ubi in medio nova Servatoris imago,
Visa prior populo divinitus illa togato.
Stat sublimis apex majorem desuper aram,
Marmore compactus, nodisque arctatus ahenis,
Quo Petri, Paulique caput sacraria condunt
Alta, sub Herceis adytis, ferrique rigore,
Nec procul alter inest ubi plurima condita sacra
Christiparæ matris, natique; sed omnia longum est
Dicere sanctorum quæ concluduntur ibidem.
Nec circumcisi præcisa caruncula Christi,
Nec te mensa quidem tacito sermone silebo,
Qua cum discipulis cœnaverat ante magister,
Quam Judæ insidiis venundatus esset Hebræis:
Hic ubi conspicitur divini fœderis arca,
Virgaque, qua quondam utebatur maximus Aron,
Statque pavimenti, & lapidum structura, decorque
Purpureus, viridisque silex, magnæque columnæ
Ignibus exustæ quondam, quos barbarus hostis
Impius admovit, templumque incendit opimum.
Stant & Sarcophagi jam circumquaque vetusti.
Statque Columnensis Martini ex ære sepulchrum,
Qui pictura ædem decoravit, & inclyta templo
Strata pavimentis asarota instravit opimis.
Nec vos transierim navali ex ære columnæ,
Quas quondam Augustus post bella exhausta triumphans
Ac Pelusiacis Pellæa ex urbe trophæis
Conflavit, rediens Capitolia vexit in alta,
Quo prius erectæ fuerant in monte columnæ.
Æde sub hac extat de tot, nunc una tabella
Ærea, adhuc ubi plebiscita antiqua videntur.
Nec procul extra ædem, Boreæ spirantis ad axes
Inter aquæductus, Lateranaque mœnia surgit
Ærea de statuis priscis, & equestribus una,
Cæsaris Aureli Antonini erecta sub auras
Munere Pontificis Sixti cognomine quarti,
Æthere sub nudo, quæ marmore prominet alto;
Pacantis forma signante silentia dextra,

Symmetria vultus, & majeſtate decori.
Haud procul inde frequens aſcenſus dexter aditur
Marmoreis gradibus, ſolidi qui ex ordine ſurgunt,
Attriti genibus cuneatæ plebis, & uſu,
Per quos Pilati conſcendit in atria Chriſtus.
Stant ex ære pares æquo diſcrimine portæ,
Tres numero ad dextram, lævamque, ubi porticus ingens
Surgit ad æſtivas ſinuoſis flexibus umbras.
Juxta ſummorum deſerta palatia patrum,
Quæ tu, Dive Leo, collapſa, incultaque multo
Nunc, & operta ſitu, reparas, habitandaque præbes.
Hic ubi Pontifices hac tempeſtate recentes
Pernoctare ſolent, primum Laterana petentes
Tecta, quod auſpiciis felicibus, auſpice cœlo,
Munus obire paras triviis reboantibus urbis,
Quondam ut Cæſareis plaudebat Roma triumphis,
Nec tu parva ædes niveo decorata nitore,
Prætereunda meis numeris Laterana manebis,
Sancta ubi ſanctorum penetralibus abdita ſacris;
Gratia ubi pleno cœleſtis clauſa locello eſt,
Ædicula inſignis, tota illuſtrata tabellis
Undique marmoreis, & picto fornice toto,
Atque pavimento variis radiante lapillis,
Nicolei cura, Urſinorum e gente peractum
A fundamentis opus, & ſpectabilis aula;
Quod ſummota procul non intrat femina limen.
Sacra illic quoniam ſtat ſervatoris imago
Prima Urbis, gemmis, argento inſignis, & auro.
Quæ circumfertur populo ſtipante quotannis
More triumphanti Tarpejas uſque ſub arces,
Perque vices ea ſubcollantibus, inde movetur,
Annua jam repetens genitricis limina divæ,
Cujus in Exquiliis extat venerabilis ædes,
Magno ubi ſuſcipitur Romanæ plebis honore,
Quæ ſubit, & manibus nutantia fercula geſtat,
Artificum quoque præcedentibus, agmine denſo,
Pegmatibus pictis, & feſto lumine tædis,
Sacrorum, pompæque ſubit longiſſimus ordo,
Donec

Donec ad excubias vigilanda locetur imago,
Pernoctanda sacris ubi lectisternia fiunt.
Hinc primas repetit sedes jam luce propinqua
Unde amota prius Laterana insignis imago.
Hinc mons Esquilius cunctis spatiosior unus
In plures apices velut hydra attollitur altos.
Dictus ab excubiis, vel ab exculcoribus olim
Regibus antiquis, Tullo, generoque superbo.
Gallorum a Bustis paulatim assurgit in auras,
Curva carinarum species ubi, magnaque moles
Thermarum diffusa Titi, per culmina montis,
Sacra ubi nunc ædes, nodosaque vincula Petri,
Et celebrata suis Sextilibus ara Calendis,
Et mutata dies de tempore veris in æstum:
Luce hac Augustus rediit nam victor in urbem.
Nec procul hinc extat Martini præsulis ædes,
Jam prope collabens senio confecta vetusto.
Cernitur hinc divæ Praxedis nobile fanum,
Marmore diverso fulgens, ubi parva columna est
Ædiculæ latebris, qua dicitur esse revinctus,
Atque flagellatus Pilato præside Christus.
Namque Columnensi tulit hanc de gente Joannes
Cardineus præsul, Judææ missus in oras:
Unde locus sexum muliebrem eliminat omnem.
Stabat in Exquiliis, ut Varro Terentius inquit,
Quondam Lucinæ Junonis lucus, opaca
Ex fago surgens, prægnans ubi languida partu
Implorabat opem mulier clamoribus altis,
Nunc ubi diva parens virgo cognomine major
In lucem partu emisso, parientibus affert
Auxilium lassis, exoptatamque salutem,
Atque puerperiis dat Virgo Puerpera vitam.
Namque ibi Christiparæ genitrici Regia surgit,
Indicio nivium templum signante futurum,
Arva Cleonæo graviter dum sidere fervent:
Dum ferit ardentes latrator Sirius æstus;
Dum sitiunt herbæ tellusque caloribus hiscit,
Divitis auspiciis ædes fabricata Joannis

Nomi-

Nomine Patritii; præsul quam dedicat Urbi.
Liberius, primus qui fundamenta locavit,
Tertius aut Sixtus, quidam ut ſentire videntur
Strata pavimentis ædes, & fulta columnis
Diverſo lapidum tota exornata nitore,
Quales purpurea mittit de rupe Syene:
Quales Oebalia mittit de caute virentes
Laurifer Eurotas, & quæ Berecynthius Attys
Saucius infecit rutilantia ſaxa cruore.
Quidquid & in thermis lapidum fuit ante decoris.
Stat pictus fornix. vitro decoratus, & auro;
Chriſtus ubi exornat ſacro diademate matrem,
Nicolei quarti pulchrum, & memorabile munus.
Sextus Alexander nuper laquearibus aureis
Tecta exornavit longo radiantia tractu.
Stant diverſa locis complura recondita ſacra,
Statque ſub altari corpus maiore Mathiæ.
Stat dexter, ſtat lævus apex de marmore totus.
Virginis hoc magnæ fulget genitricis imago,
Nobilis Aſſyrius quam deſignavit Apelles
Scriba Dei Lucas, Grajo ſermone peritus.
Plura latent alio ſanctorum fornice ſacra,
Dicere quæ longum eſt, dum ſingula dicere tento,
Virginis ætheréæ veſtes ubi, zona, capilli,
Et lac, & infantis ſacra incunabula Chriſti.
Stat prope Hjeronymi venerabilis ara beati,
Qua latet & corpus, juxta penetrale ſacellum
Præſepis, ſanctoſque lares, ubi virgine natus
Primos in fœno vagitus edidit infans;
Namque ibi natalis tellus advecta recumbit
Femineos greſſus non admiſſura profanos.
Stat quæ Pontifici inſtauravit imago Leoni,
Quam ſibi præcidi dextram præceperat ante.
Stat porphyriaco tumulus e marmore celſus,
In quo Patritius ſtat templi conditus auctor.
Hinc mox digreſſis ad lævam cernitur ædes,
Supplicibus votis, & cœli numine dives.
Hic ubi promiſſa ſtat barba Antonius horrens.
Ex

Ex anachoritis ſenior celeberrimus unus.
Extat ubi a tergo variis diſtincta figuris
Ex lapidum cruſtis Andreæ annoſior ædes,
Edita Simplicio Tiburte, ut carmina monſtrant.
Haud procul hinc Viti ſtat Martyris, atque Modeſti
Inſtaurata ædes a Sixto præſule quarto;
Hic ubi pars urbis cognomine dicta Macellum
Stat Libyæ quondam Sanctorum a ſtrage cruenta.
Stat prope, qui gladio jugulavit utrumque parentem
Inſcius, annoſa, modicaque excultus in æde.
Stant ubi nunc Marii Arpinatis bina trophæa
Disjecta a Sylla, inſtaurata a Cæſare rurſus,
Nunc mutilata tamen, capitumque carentia forma:
Hic ubi aquæductus confracto fornice ſurgit,
Lapſa fatigatis ubi Martia deſinit undis.
Nec procul a tergo Bibianæ cernitur ædes,
Corpus ubi, & ſanctæ requieſcunt virginis oſſa,
Olim Simplicius quam Papa erexerat ædem.
Quam prope, & a tergo moles ad ſidera ſurgit,
Atque ruinoſæ culmen teſtudinis amplum.
Porticus hæc ingens, & regia ſacra putatur,
Quas Auguſtus avus, Caii, Lucique nepotum
Condidit in laudem, monumentum, & pignus amoris,
Ut Tranquillus ait: poſt Pantheon altera tecta.
Quamvis eſſe putent thermas ea mœnia quidam,
Illorum vulgo corrupto nomine dictas.
Hinc ſenis Euſebii trahor ad ſpectabile templum,
A tergo cujus longo diſcrimine, Cauros
Verſus Hyperboreos, inter vineta videntur
Signa vetuſtatis vitio temerata caducæ,
Quæ plerique domos, ejuſdem & principis altas
Eſſe putant thermas, cujus fuit inclytus arcus
Ille triumphalis ſpoliis & onuſtus opimis
Altius effoſſus dudum a radicibus imis;
Campus ubi Exquilius patet, inter limina portæ
Appoſitæ Aggeribus, quæ nunc eſt clauſa, vetuſtis.
At qui nunc campus Vivari nomine dictus,
Brutorum quod ibi fuerunt vivaria quondam.

Sta-

Stabat in Exquiliis ſublimis Regia Tulli,
Regis mox ubi deteſtabilis aula Superbi,
Cujus in hoc agro veſtigia multa ſuperſunt
Antiquorum operum. Tellus ubi pinguis aduſtis
Facta cadaveribus, defunctorumque ſepulchris.
Mox ubi Mæcenas excultos condidit hortos.
Sic tandem Exquilias mutata ſorte ſalubres
Reddidit, & cœlo longe meliore colendas.
Cum prius inficeret jam totam fætidus urbem
Exhalatus odor buſtorum, & nauſea vehemens;
Tabifici cineres, uſtrinarumque favillæ.
Hic ubi Virgilii vatis domus illa Maronis
Extitit, ingenio, doctiſque ornata Camœnis.
Quis tibi rite poteſt jam dignas dicere laudes
Muſarum ſplendor Latiarum, & gloria vatum?
Imminet Exquiliis prope thermas Maximiani
Mons cœlo aſſurgens, cunctorum altiſſimus urbis,
Mæcenatis ubi fuit illa altiſſima turris,
Ex qua Roma omnis proſpectabatur, & omnis
Undique quantus erat ſpectabilis ambitus urbis;
Qui mons nunc vulgo ſuper Aggere dicitur, unde
Impius ipſe Nero Trojana incendia lætus
Scenica decantans ſpectavit in urbe Quirini;
Nam dirus princeps offenſus flexibus urbis,
Exoſuſque ſitus, veterumque anguſta viarum,
Urbem omnem incendi juſſit ſpirantibus Auſtris,
Omnem reiiciens in Chriſti dogmata culpam,
Perſuadens populo Romam incendiſſe latenter.
Mons hic Exquilius reliquis cum montibus urbis
Præter Aventinum finitur vallibus imis;
Nam quota pars, urbis pomœria tangit ad Euros.
Inde Quirinalis ſequitur mons nomine dictus,
Vel quod ibi templum fuerit quandoque Quirini,
Vel quod eum montem priſci coluere Quirites,
Cum Duce qui Tatio Romana ad bella profecti.
Rex ubi Pompilius conſedit, Regia donec
Laomedonteæ fieret prope limina Veſtæ,
Sub gelido quondam nemoroſi monte Palati.

Ipſe Quirinalis gelidos porrectus ad axes
Plurimus ad lævam Mavortis prominet agro:
Hic ubi nunc Roma eſt campo diffuſa patenti,
Hinc per radices, & per pomœria priſcæ
Urbis habet metas, & lævis mœnibus urbis,
Vimineoque jugo, thermiſque in colle propinquis.
Inde Quirinalem vallem, Vitalis & ædem
Præterit, atque Agathæ templum ſublime beatæ
Virginis Ætneæ: ſeceſſu gratus amœno,
Ante tibi locus a curis, ſanctiſſime præſul.
Inde per antiquæ veſtigia priſca Suburræ
Ad fora deducor quondam pulcherrima Nervæ.
Turris ubi aſſurgit Comitum ſublimis ad auras,
Quas modo diſtantes modico diſcrimine turres,
Pontifices ſummi Comitum de gente Latina
Fundavére ambas, decus, & monumenta ſuorum.
Altera, quæ major Comitum cognomine dicta eſt:
Altera Militiæ, quæ ſurgit ad æthera, turris,
Dicta a militibus qui illic quandoque fuerunt
In ſtatione, fori Trajani in parte ſuprema:
Hic ubi nunc Comitum intercluſa ſub ædibus extat
Forma theatralis caveæ, parvique theatri,
Fornicibus denſis ab humo ſurgentibus ima,
Ipſa quibus Comitum curvata palatia ſurgunt,
Haud procul hinc magni ſurgebant balnea Pauli,
Jam quoque corruptum vulgo ſervantia nomen.
Mox Conſtantini thermarum in parte ſiniſtra,
Hic ubi Pontificis Silveſtri Eccleſia ſurgit,
Exiguus ſpatio collis conſurgit ad auras,
Cujus in extrema ſublimis margine turris
Prominet ad Zephyros, ſemeſa, & diſcolor altis
Rupibus aſſurgens, & mœnibus addita magnis,
Quæ Conſtantini thermarum extrema fuere,
Pars nunc altus apex magnæ ſuper alta columnæ
Tecta, celebrato generoſæ ſtirpis, & alto
Aſſaraci genere exortæ, Martique dicatæ.
Hortus ubi ad lævam Samiis Gargeticus herbis,
Arva Fori ſignat cognomine priſca Suarj:

Hic ubi Roma ſues mercarier ante ſolebat,
Extat ibi templum porcorum a nomine dictum.
Montis in hoc clivo ſtat Saturninus opaco
In luco latitans. nec longe in vertice montis
Tres Conſtantini ſtatuæ de marmore ſurgunt.
Stant ubi marmorei, geminique in monte Caballi,
Quos gemini aurigæ nudi moderantur, & illud
Par opus artificum geminorum, & gloria cœli,
Uſque ab Armenia quæ munera miſſa Neroni.
Haud procul ingentes immani mole recumbunt,
Marmorei, geminique ſenex Achelous, & Iſter,
In quorum manibus pleno ſtat Copia cornu.
Nec longe mons Clatræ, & Apollinis eminet altus,
Tecta Dicarcheæ ſtant in quo picta Caraphæ
Gentis, Oliveri patris faſtigia ſacri,
Qui montem excoluit totum, & pomaria fecit.
Poſt apicem Clatræ, collis conſurgit ad auras,
Quo Capitolini Jovis antiquiſſima quondam
Arx erat, ad pilam, quæ Tiburtina vocatur,
Vatis ubi naſuta domus, laſcivaque Marci.
Concava vallis ubi clamoſi more theatri,
In quo laſcivo Floralia ruſtica motu
Scorta celebrabant populo ſpectante togato,
Scorta verecundum trepidantia nuda Catonem.
Herculis in dextro ſurgebat vertice fanum,
In lævo quondam templum ſublime Quirini;
Marmorei unde gradus cœli viſuntur ad aram,
Prætoris juſſu, cujusdam Inſubris Othonis.
Stabat & a Fabio, monte hoc depicta Salutis
Ædes, & Pharii Memphitica templa Serapis.
Hoc via per dorſum directo vertice montis
Protendebatur, quæ Semita dicitur alta.
Hic ubi Dalmaticæ ſtat virginis ara Soſannæ,
Vicus ubi, & ſtatuæ quondam liventis imago,
Plumbea Mamurii, qui ſcuta ſimillima fecit
Cœleſti clypeo qui lapſus ab æthere ſummo eſt.
Hinc verſus Boream, & Collinæ limina portæ,
Ima ſubeſt vallis, tractuque anguſta profundo,
Ma-

Mœnibus ex omni parte interclusa vetustis;
Crispus ubi irriguos habuit Sallustius hortos,
Uberibus lymphis, & fontibus undique densis,
Artificum ingenio, e terra manantibus ultro.
Nec procul inde Forum secessu erexit amœno,
In quo magnarum rerum monimenta locavit;
Namque rapax dudum præter spoliaverat Afros.
Stat prope Collinam portam locus editus, alto
Aggere, qui campus Sceleratus dicitur, in quo
Antrum erat obscurum camerato fornice quondam;
Desuper exiguum tenebrosa luce foramen,
Per quod Vestalis stupro deprehensa nefando
Viva subibat humum populo spectante frequenti,
Qui vestalem alta terra condebat in antro.
Ac ne forte fame periisse inclusa tenebris
Illa videretur, speluncæ in parte, fenestra
Extabat, qua lactis aquæ, mellisque liquores
Stabant, & parvæ, caligantesque lucernæ.
Donec paulatim spelunca occlusa sileret,
Mæstaque plebs omnis, lacrimansque recederet inde:
Hæc erat atra dies, & luctus publicus urbis.
Inde subit collis lento de vimine dictus,
Aut quod Viminii steterit Jovis ante sacellum.
Hoc in monte tuum fuit, Agrippina, lavacrum,
Perniciem humani generis connixa Neronem.
Quod mox collabens reparavit denique princeps
Helius instaurans, cui summo in vertice pinus
Grandis erat, circum ramorum brachia fundens;
Uberibus fecundus aquis, ubi fonte perenni
Rivus erat, tubulis circumfundentibus undas;
Qui locus a vulgo nunc Panisperna vocatur,
Martyr ubi veteri colitur Laurentius æde.
Stat quoque Patritio veneranda Pudentia clivo,
Quod Pius extruxit primus, rogitante sorore
Praxede, in collis templum radicibus imis.
Hic ubi Olympiadis, thermæque fuere Novati.
Hoc in monte domos celebres habuere Quirites,
Marcus ut ille aquilæ furvum cognomen adeptus,

Qui de fraude, doloque malo legem intulit ante.
Marcus item Catulus Marii collega triumpho
Cimbrorum, Marcumque orator Crassus ibidem
Tecta habuit quondam: tum læva in valle Quirini
Incoluit sanctas Pomponius Atticus ædes;
Hic ubi Vitalis stat martiris ara beati.
Julius ante diem Proculus qua valle Quirinum
Obvius offendit scandentem limen Olympi,
Quem videt humana majorem incedere forma,
Romanosque suos jus custodire monentem,
Nomine mutato appellari deinde Quirinum,
Inter Cœlicolas numero crescente relatum.
Hac in valle Probæ puteus fuit altus, & ingens
More fluentis aquæ vitreis sanissimus undis.
Parvo ubi dividitur discrimine collis uterque
Usque ad Viminiam directo limite portam.
Parte alia Exquiliis mons hic absolvitur omnis,
Quamvis scriptores dictum de vimine collem,
Atque Quirinalem confuso nomine ponant
Ambos Exquilias inter, collesque vetustos.
Roma sibi montes, quibus edita surgeret ante,
Elegit tantum velut arcis culmina septem;
Nam reliqui montes excludebantur ab urbe;
Collis ut hortorum dictus cognomine Pinci;
Inde senatoris, qui illic habitaverat olim,
Cujus in extremo, celsoque cacumine surgit,
Dimidiata ædes, gravibus collapsa ruinis;
Magna prius moles, quam sphæricus ambiit orbis
Bardocucullati prope quam nova dogmata Galli
Stant anachoritæ jejunia crebra domantes,
Regibus a Gallis domus illic edita nuper,
Antiquam juxta Felicis martyris ædem.
Colleque in hoc cineres, & principis ossa Neronis
Condita, qui mortem sibimet conscivit acerbam.
Gentis ubi ipsius monumentum in colle vetustum,
Et circumtextum Thasio de marmore totum,
E Martis campo quod cernebatur aperte.
Colle sub hoc ædes celeberrima Virginis almæ
Ad

Ad Flumentanæ consurgit limina portæ,
Quam Sixtus quartus quondam instauravit, & auxit
Mœnibus & forma, Populi cognomine dictam.
Plurimus hic collis Mavortis prominet agro,
Unde patres niveis induti vestibus ibant
In Martis campum, Romanaque Septa Quirites,
Empta magistratus dum per suffragia quondam
Corruptis peterent blando custodibus auro.
Hic ubi mons parvus surgit tellure regesta
E fundamentis vicinæ Cochlidis imis,
Atque obeliscorum qui sunt tellure sub alta
Nunc ibi submersi, mons Acceptorius ipse,
Sive Citatorum corrupto nomine dictus
Tres numero similes terreno ex aggere montes
Nunc ubi Roma est, existunt, hic unus & alter,
Parvus item collis cognomine Cincius, inter
Labentem Tyberim, Judæorumque plateam.
Protinus Ursinæ gentis clarissimus ille
Mons Jordanus, ubi claros posuere penates
Ursini proceres, belloque, ac pace potentes.
Inclita progenies diffusa prole per omnem
Ausoniam, magnisque viris heroibus Urbis.
Unde genus ducis maternum, maxim. Præsul.
A quo jam veteres leges, & pristina jura,
Muneraque & longe majora, & plura recepit
Reddita Roma sibi Romani præsulis aura.
Stat modicus spatio, sed fama, ac nomine magnus
Vaticanus apex, Phœbo sacratus, ubi olim
Auguria Etrusci vates captare solebant
Ilice sub gemina, condentes fata, vicesque,
Ac mundi sortes; ubi nunc sublime cacumen
Sedis Apostolicæ, quæ præminet omnibus una.
Per quam terrarum, & cœlestia quæque geruntur
Munera, fatidicas ubi Vaticanus Apollo
Reddebat sortes alta celeberrimus æde.
Hic ubi piscator de piscatore supremus
Præsul honestatus cœlesti numine Petrus,
(In quo summa extans Romana Ecclesia surgit)

Vaticana jugo meruit ſibi templa locari.
Hæc eſt illa frequens, & patribus inclyta ſummis
Regia terrarum, totum celebrata per orbem,
Clavibus æthereis, & cœli numine, ſedes,
Relligionis habens, & tuta piacula vitæ.
Quam ſibi Pontifices ſedem elegere ſupremi.
Ipſe quibus fauſtis ſucceſſibus, optime Præſul,
Dive Leo, nuper Roma plaudente locatus
Sede ſedens ſacra ſuccedis, vectus in ædem
Clavigeri magnique ſenis, ſublimeque templum,
In quo ſanctorum tot condita ſacra, tot urnæ,
Totque ex ære fores, tot denſa ſacella, tot aræ,
Totque Jugurthinis, Libyciſque exciſa metallis
Saxa, rubenſque ſilex punctis interlitus albis,
Et Lacedæmonii de rupe virente Lycurgi,
Atque tot inſignes peregrina ex caute columnæ
Ingentes, parvæque, & marmoris arte decoræ.
Arbor uti myrrhæ ſurgentes ſtipite curvo,
E quibus una omnes lymphatos liberat, in qua
Innixum perhibent Chriſtum Salomonis ad ædem,
Dum nova differeret Judæis dogmata duris.
Stat lapidum exquiſitus honos ex omnibus oris,
Quem Tibur, quem Luna creat, Ligureſque propinqui,
Quem ferri, ac lapidum ſpectabilis Ilva metallis,
Et quem Cycladibus mittit Neptunus ab altis;
Quorum nunc lapidum veſtigia rara ſuperſunt.
Veſtibulum ante ipſum, primoque in limine templi,
Atria lata patent, ingens ubi pinea ſurgit
Forma, Perilleo circumſpectabilis ære,
Idæos Phrygiæ ſacros imitata tumores.
Porticus hinc ſurgit, ſpatioſaque limina templi,
In quibus ære fores nunc, & ferrugine nigra,
Argento quondam radiabant poſtibus altis.
Ad dextram templi, qua Porta eſt ſancta, locellus
Marmore conſurgit, vinclis arctatus ahenis,
Vera Dei facies ubi ſervatoris imago
Sudore ex atro, ſqualente nigerrima vultu,
Sacra catenatis penetralibus eminet altis;

Qua-

Qualem candidulo mulier ſanctiſſima velo
Excepit magno Berenice exterrita ſigno.
Stat caput Andreæ delubri in parte ſiniſtra,
Gregorii magni qua molliter oſſa quieſcunt,
Quod Conſtantini devectum ex urbe Secundus
Papa Pius capiens in fornice condidit alto.
Statque una Judæ, & corpus Simonis in urna,
Inter ſublimes, ubi prominet ara, columnas.
Stant diverſa locis, & clavibus inclita ſacris
Ærea Pontificis ſimulacra ſedentia Petri.
Stat Sixto quarto monumenti maxima moles
Ære ex Calliaco fulgens, cœloque Myronis;
Circumſpecta ſacris, doctiſque ornata Camœnis.
Stat quoque qui Sixto ſucceſſit in ordine patri,
Janua quem genuit, ſimili conflata metallo:
Altera forma ſedens, læva cui ferrea cuſpis;
Nam regnante illo vecta eſt ea cuſpis in urbem,
Qua latus effoſſum crudeli vulnere Chriſti.
Stat penetrale Sacrum templi majore ſub ara,
Quam Conſtantinus ſacratæ conditor ædis,
Argento, & cupro, gemmiſque ornavit, & auro,
Muneraque ejuſdem largitus plura metalli.
Hic ubi Clavigeri Petri, commixtaque Pauli
Oſſa ſimul recubant, communi tecta locello.
Petre, decus mundi, cœleſtis claviger aulæ,
Dexter ades vati ſurgentia templa canenti
Hæc tua, quæ Julus de Robore Papa Secundus
Incepit, Sixtique nepos ex ordine Quarti,
Italus exortu, patria Ligur, urbe Saona,
Quam tu perficies, Præſul ſanctiſſime, molem:
Sic erat, alme Pater, ſuperis decreta voluntas.
Stat moles duplicis ſpatium complexa theatri,
Brachia diffundens huc illuc undique longa,
Quæ diſtincta patent Megarenſi condita norma,
Cecropio moderante fabro nova tecta Bramante.
Nec te tranſierim Juli cognomine Lena,
Ingenio pollens Latio, & virtute togata,
Antiquos ſuperans Muſarum munere fabros.

Desine mirari spectator Pantheon ingens,
Quisquis es, & veterum delubra antiqua Deorum;
Atque huc verte oculos, & suspice fornicis altas
Absidas, atque lacus convexo in fornice pictos,
Et caligantem curvæ testudinis orbem.
Aspice Tartareo nova fundamenta profundo
Jacta, fatigatis operum tot millibus: ergo.
Hoc opus immensum, cui mons non sufficit unus,
Unica nec rupes, nec cæmentarius unus,
Praxiteles unus, Cous non unus Apelles,
Ac Thrason unus satis est, vel Dædalus unus,
Una Syracosii vel dimensoris amussis.
Forma vetus templi penitus discussa recessit,
Et nova concepta est species, ex arte recenti,
Priscorum superans moles, Ephesique Dianam,
De qua se toties Ephesus jactare solebat.
Mœnia quid referam, quid tecta, quid atria narrem?
Quæ Vaticano fundata in monte videntur.
Symmachus hæc primus vicina palatia Petro
Condidit, hinc alii longo post tempore Patres,
Ædificaverunt, coluereque protinus ædes:
Hic ubi Conclavis radiat sublime sacellum,
Legis ubi antiquæ atque novæ pictura renidet,
Quam Sixtus Quartus cœpit, perfecit Julus;
Qui Vaticanas ædes ornavit, & auxit.
Hæc loca tuta parum, primus munita reliquit
Nicoleos Quintus, qui mœnibus ambiit altis,
Struxit, & ornavit pictis laquearibus aulas:
Binaque, ubi fieret res sacra, sacella peregit:
Multa quoque incipiens, eadem imperfecta reliquit,
Prosequiturque Pius, Paulusque, & Sixtus, & Innocentius octavus, qui dextro in vertice montis
In Vaticano secessu condidit altas,
Conspicuasque ædes gelidos Aquilonis ad axes,
Pulchri Conspectus merito cognomine dictas,
Solibus æstivis Cœnacula grata sub umbra,
Strata pavimento, & pictis decorata figuris.
Quæ loca porticibus longis, ceu pontibus altis,
Ædi-

Ædibus antiquis opifex conjunxit Julus;
Collis utrumque jugum ſuperata valle coæquans:
Penſilibuſque viis ſtat pervius additus uſus.
Sextus Alexander poſtremo in vertice turrem
Addidit antiquis, quæ præminet ædibus, altam:
Cui teſtudineum perfecit Julius orbem:
Indeque ſuggeſtum, quod cœperat ante ſupremum
Nicoleos quintus ſtructura marmoris auxit:
Hic ubi Pontifices elatæ numine dextræ,
Aſtantis populi commiſſa piacula ſolvunt.
Idem ſecreto deducens tramite cautus,
Penſile fecit iter per mœnia ſumma coactum,
A Vaticano ad molem Ælj principis uſque.
Julius his longe majora exordia rebus
Cœperat æternis, invidit livida Clotho,
Stamina ſacra ſenis præduro pollice rumpens.
Nec te, tranſgrediar, fons Vaticane, nec illa,
Quæ nunc ſpectantur ſimulacra nitentia circum,
Fons ubi Juleus ſalebroſo e murice ſurgit;
Dulcibus æquorei ludunt delphines in undis.
Stat Cleopatra ſuper, cubito ſubnixa gravato,
Serpentis ſpira, quo concidit ipſa, revincto.
Statque coronatus, glauca projectus in alga,
Incumbenſque lupæ tergo Tyberinus, at illa
Admovet ut nutrix infantibus ubera parvis,
Marte ſatis, quos ipſe Deus Tyberinus ab undis
Servavit, parcens dominos violare futuros.
Haud procul arcitenens, formaque decorus Apollo,
Atque pharetratus, cornu qui ſpicula torquet.
Stat prope Laocoon, innexus membra colubris,
Qui nec opem ſibi, nec natis clamantibus ullam
Ferre poteſt miſeris, moribundus, ſquallidus ore.
Stat quoque cum puero Citherea Cupidine parvo,
Quæ nuda aligero blandis arridet ocellis,
Heſperidum ſervans pomaria ſacra ſororum.
Sub Vaticano jam Quintia prata fuerunt,
Paupertate potens, quæ Cincinnatus arabat.
Hinc mons Janiculi conſurgit vertice longo,

Regia celſa ſenis fuit in quo culmine Jani,
Qui moriens etiam fuit hoc in monte ſepultus.
Rex ubi Pompilius, longo poſt conditus ævo.
Hic ubi cum libris reſerata eſt arca vetuſtis
Secula poſt aliquot ſub vulnere vomeris unci,
Arcaque cum libris combuſta jubente Senatu,
Sacra quod his eſſent inſcripta leviſſima quædam.
Mons hic præcipiti clivo ſe attollit in auras,
Tybridis a ripis in lævam porꝛectus, ubi nunc
Crinibus horreſcens modica ſtat Honofrius æde,
Arboribus denſis, lucoque umbratus opaco.
Pars illa editior circumdata mœnibus altis
Protinus hoſtilis belli formidine clauſa eſt,
Ne foret interdum Tyrrhenis hoſtibus inſtar
Arcis, & altus apex, & inexpugnabile culmen.
Nunc ubi conſurgens Aurelia porta videtur
In dorſo montis, qui dicitur Aureus, in quo
Supplicio Petrus Crucis eſt affectus, in altum
Elatis pedibus, verſa cervice deorſum.
Rex Alfonſus ubi, de ſtemmate gentis Iberæ,
Montis adæquato inſtauravit vertice templum,
E regione Aræ longo diſcrimine Cœli.
Transtyberina ſubeſt regio cui plurima colli,
Urbſque Ravennatum quandoque vocata, quod illic
Caſtrorum legio conſedit ab urbe Ravenna.
Tranſtyberina Parens ubi Virgo ingentia tecta
Strata pavimentis habet, & ſuffulta columnis,
Munere Pontificis primi fundata Caliſti.
Qua prius extiterat meritoria parva taberna;
In qua fons olei tellure erupit ab alta,
Perque diem ſolidum Tyberim defluxit ad uſque.
Stat quoque Chryſogoni Romani martyris ædes:
Sacraque Cæciliæ Romanæ virginis ara,
Atque ubi caſta Deo fundebat vota, proſeucha.
Inter confuſas veterum veſtigia Thermas
Quadraginta una coguntur martyres æde
Statque cucullatus ſacra Franciſcus in æde,
Pauper, inops, modico contentus, & omnia pauper,
Quæ

Quæ vult, ſolus habet, tanta eſt in paupere virtus.
Qua Judæus ager, recutitaque buſta videntur,
Æthere ſub nudo, pede concuicata frequenti.

De antiquitatibus Urbis Liber ſecundus.

Urbis apud veteres regionum multa fuere
Nomina cum rebus, præter quas ſcribo, vetuſtis;
Carmine quæ nequeunt proferri, & dicere longum
Eſſet, in his vicos, ſtationes, caſtra, cohortes,
Atria, veſtibulum, delubra, ſacella, plateas:
Quæ fuerint ædes, collegia, Vicomagiſtri,
Armi, & Luſtra urbis, piſtrina, macella, tabernæ,
Stagna, lavacra, lacus. piſcinæ, balnea, fontes,
Inſulæ, & Euripi, nymphea, & compita, ludi,
Et Curatores, habuit quos Roma, locorum:
Strata pavimenta, & pictis aſarota lapillis,
Et quæ confuſis latitant adoperta ruinis,
Plurima ſigna, aurum, lapides, & vaſcula, gemmæ,
Multaque præterea ſimulacra ingentia, parva,
Dimidiata Deûm, atque hominum, complura ferarum,
Aurea, marmorea, exornata, inculta per urbem:
Intus, & exterius paſſim diffuſa videntur.
Et quæ porticibus, delubris, fontibus, hortis,
Ædibus, impluviis, ſtratiſque admota viarum
Labra, lavacra patent mutilata, vel integra paſſim.
Temporibus priſcis, niſi lintribus Albula parvis
Pervius amnis erat Latiis cultoribus olim;
Qui Latium a Tuſcis labens diſterminat agris,
Ex Apennino, quo vertice naſcitur Arnus,
Naſcitur & Tyberis, qui longo flumine lapſus
Quadraginta in ſe diverſos ſuſcipit amnes.
Naris aqua, Fabariſque tumens, Anienis & unda;
Quem dictum conſtat Tyberini ex nomine regis,
Illic ſubmerſi, latroneve nomine Tybri,
Amnis apud ripas quondam exercente rapinas.
Rex Tybris, & dominus fluviorum Aquilonis ab axe,
Ingreditur, dirimenſque urbem decedit ad Auſtros.

Nec prius artatus ſub pontibus extitit amnis
Collis Aventinus, quam mœnibus additur urbis.
Primus Sublicius pons eſt, compactus ab Anco,
Sublicibus longis nulla compage revinctis
Clavorum, aut ferri, poſitis pro tempore lignis.
Ut poſſet ſubita novitate urgente revelli.
Mox interruptus pons eſt a Coclite primum,
Tuſcorum a tergo dum ſuſtinet agmina ſolus,
Armatuſque natans Romana in caſtra refugit.
Quem lapide Æmilius prætor ſolidavit, & illum
Æmilium de ſe mutato nomine dixit.
Princeps marmoreum Antoninus condidit, unde
Poſterius vulgo retinet de marmore nomen;
Cujus ſola quidem nunc fundamenta videntur:
Hic ubi cymba frequens navalibus applicat urbis,
Qua ſub Aventino Caci prius extitit antrum.
Inde Palatinus, montis de nomine ſurgit,
Sive Senatorum pons longior omnibus unus.
In ſe nam bifidas Tyberinas excipit undas,
Ponſque frequens olim dum Roma celebrior eſſet,
In Tuſcos, Latioſque iter alternantibus agros.
Hic ubi ſe geminas ſcindit Tyberinus in undas
Inſula ſaxorum ſolidiſſima molibus extat
Parva, Lycaonia antiqui Jovis inſula dicta;
Hinc pons Fabritius, pons Ceſtius eminet illinc.
Inſula curvatæ formam ſortita carinæ
Fluctibus ambitur Tyberinis, hic ubi quondam
Templa Jovis fuerant, vicinaque templa nepotis
Phœbigenæ, Stygio manes revocantis ab Orco;
Cui rate devectus ſerpens Epidaurius hæſit,
Numinis ut Genius, quo peſtis ab urbe fugata eſt.
Nunc ibi Virgo Parens, & Bartholomæus ibidem
Tybridis in ripa, templis venerantur in altis.
At qui nunc Sixti dictus cognomine Quarti,
A quo inſtauratus pons eſt, Aurelius ante,
Seu Janiclenſis, qui monti proximus eſſet
Janiculo, faciles aditus adeuntibus urbem
Qui daret, abruptus bellis civilibus olim,
Unde

Unde nova assurgit via Julia, nomine dicta
Pontificis Juli, qui recto tramite jussit
Jamdudum sterni per littora Tybridis usque
Ad veterem pontem; cujus vestigia sola
Nunc tàntum superant medio surgentia Tybri.
Per quem Tyrrhenos accedebatur in agros,
Et Vaticanum campum, Circumque Neronis,
Olim dum partis florebat Roma triumphis.
Integer, & clarus pons Ælius omnibus unus
Nobilior, celebri concursu, & tramite denso,
Alternante vices, Euripi more fluentis.
Ælius hunc Cæsar moli, quæ proxima surgit
Instaurans, pontem conjunxit, ut omnibus esset
Transitus hac; molisque altæ monimenta viderent;
Ejus ubi cinis, Antoninorumque recumbit.
Quæ tormentorum nullis obnoxia moles
Ictibus, hostiles propellit ab urbe furores.
Hic ubi præfulgens apparuit Angelus olim,
Ense cruentato, manifesto numine visus,
Unde recens nomen locus hic accepit ab illo,
In qua comprensus periit Crescentius arce,
Theutonicis quondam cum sese traderet armis;
Unde arx Crescenti appellata prioribus annis.
Quam prior elegit nonus Bonifatius, arcem
Muniit, & turres, & propugnacula fecit.
Mox primo adventu Gallorum nuper in urbem
Mœnibus, & fossis, atque aggere muniit alto
Sextus Alexander, fossis majoribus illam
Duxit, & aggeribus circummunivit Julus,
Et Vaticanum campum cum colle propinquo
Mœnibus amplecti cum decrevisset, eorum
Quæ prius incepit plura imperfecta reliquit
Ipso opere in medio, superas digressus ad auras.
Milvius a Scauro pons primum conditus extat,
Sæpius eversus, sæpe instauratus ibidem,
Flaminiæ impositus Tyrrhenos ducit in agros;
Ponsque frequens, reliquis quamvis pons distet ab urbe:
In quo præclari Ciceronis Consulis arte

Legati Allobrogum, nocte intempesta fuere
Deprehensi insontes, interceptæque tabellæ,
Conjuratorum fraudes, ac tela repulsa.
Quo Constantini Maxentius arte tyrannus
Concidit, & finis datus est civilibus armis.
Roma bonis avibus cum condita montibus esset,
Pingui Roma solo, sed fontibus indiga tantum;
Tum primum externas altis siphonibus undas
Decrevere Patres sitientem ducere in urbem,
Propter aquæductus, quæ post uberrima facta est;
Undarum scatebris sitibunda rigantibus arva,
Atque suburbanos hortos: hinc densa per urbem
Balnea, naumachiæ, pistrina, stagna, lacunæ,
Thermarumque decus, nimphea, lavacraque passim.
Marcia limpidior cunctisque salubrior undis,
In Pelignorum postremis montibus orta,
Inter dona Deum concessa, cucurrit in urbem.
Rex Ancus primus tentavit, denique prætor,
A quo nomen habet, deduxit Marcius illam.
Præterit hæc Marsos, qua Fucinus explicat undas;
Mox in speluncam demersa, per intima terræ
Viscera delabens, prope Tibur deinde resurgit:
Unde ea concipitur, deducta per absidas altas,
Majorem juxta portam decurrit in urbem,
Exquilios adiens obliquo tramite colles.
Intermissa diu vitiato fornice, tandem
Rursus ab Agrippa reparatur, tempore longo
Post Antoninus Pius instauravit, & amplas
Auxit aquas, fontisque novi nova flumina jungens,
Arcus ut ostendit Taurinæ in fornice portæ,
Fontibus elicitur geminis aqua Claudia, quorum
Alter Cæruleus stat nomine, Curtius alter.
Mixtus aquæductum sed uterque excurrit in unum,
Quem Cajus princeps multa vi cœperat ante,
Claudius absolvit, sed Claudia dicitur unda:
Moxque repurgata, qua curreret apside, rursus
Vespasianus aquam labi curavit in urbem,
Ut spectare licet majoris in abside portæ;

Quam prope labentem mons Cœlius excipit undam,
Ipsa Palatinam donec se flectit in arcem,
Ac prope Joannis, Paulique elapsa sacellum.
Inter S ptodium, Constantinique trophæa
Ejus aquæductus vestigia magna videntur.
Militibus quondam Latiis quærentibus undam,
Conceptam quo fonte sitim restinguere possent,
Ostendit tenues tunc quædam virgula venas
Emanantis aquæ. scatebris humoris aquosi;
Quam lapide octavo via Prænestina notabat,
Unde decens nacta est aqua Virgo a virgine nomen.
Non illum esse reor Trivii cognomine fontem,
Qui Collatinæ currit sub limine portæ,
Ipse licet Naso Juturnæ scribat ad ædem
Virgineum fontem labi Mavortis in agrum.
Fons nisi nunc ille est, Janum qui surgit ad imum,
Cujus aquæductus media scaturire Suburra
Cernitur; at Virgo potius suppressa putetur
Unda, velut reliquæ quæ ducebantur in urbem,
Juturnæ fontem multi, nunc esse fatentur
Hunc, quo Ledæi sese lavere gemelli,
Quod prope jam fuerit communis fratribus ædes.
Montibus ex altis Anio novus, atque vetustus
Fornicibus summis Romam deductus uterque est.
Hunc censor Curius, Frontinus Julius illum
Intulit a divo Nerva Curator aquarum
Factus, aquas omnes labentes, scripsit, in urbem.
Julia, Juleo quondam de nomine dicta
Agrippæ cura, per subterranea primum
Antra, fluens, arcus per summos currere jussa est,
Coctilibus tandem formis pervenit in urbem.
Longinus Tepulam, & Censor Servilius undam
In Capitolinum pariter duxere cacumen.
De Lucullano ceu Claudius Appius agro,
Appia cui nomen, Censor deduxerat undam,
Cujus aquæductus currebat ad usque Salinas.
Post has innumeræ delabebantur in Urbem,
Augusta ut torpens, stomacho non utilis unda;

Et quæ Sabbatiis de ſtagnis venerat olim,
Cujus aquæductus via nunc Aurelia monſtrat:
Extabantque locis ſive ex auctoribus undæ,
Montis aqua ut Cimini, Trajana, Aurelia duræ,
Annia, & Herculea, Antonina, & Cærula molles,
Septimiana tepens, & Alexandrina nivalis.
Romulei proceres opibus, luxuque fluentes
Ut tepidis bruma, gelidis ſe æſtate lavarent
Fontibus, ingenti condebant fornice thermas,
Omne quibus lapidum decus, ornamentaque mundi,
Gemmarumque faces adhibebant, arte nitentes.
Cruſtatus paries, diverſo ut marmore tecta
Exornata forent, cameratæque abſides eſſent:
Picta pavimenta, & claris Aſarota lapillis,
Mulcerent ut luxu animos, curiſque levarent.
Stabat Erithræi lapidis tranſlucida forma,
Stabat fuſcus onyx, maculiſque inſignis ophites;
Stabat & Idæus Phrygii cruor Attydis, & quem
De Palamedea lapidem fert cymba Caryſto:
Et quem tum Cyclades, vel mons mittebat Hymettus;
Stabat purpureus punctis Mareoticus albis.
Atque Terapnæa viridis de rupe Lacænus.
Ac prius Agrippæ fas eſt de nomine thermas
Dicere, quas egit ſpatioſo Martis in agro,
Poſt Jovis ultoris, cognomine Pantheon, ædem,
Quarum magna licet veſtigia cernere paſſim
Ad medium converſa diem diffuſa per hortos,
Amplaque nobilium, Romanaque tecta Quiritum,
Portia ubi domus, & lenarum, & ruſtica ſurgit,
Cæſariæque ædes, Urſina relictaque tecta.
Qua patet Euſtachii ſacra & venerabilis ædes,
Thermarum apparent veſtigia magna Neronis.
Quas & Alexander Cæſar reparavit ibidem,
Sive novas, dictaſque ſuo de nomine fecit:
Quarum confuſas non eſt diſcernere moles.
Hic ubi nunc ædes Medicæ, pater optime, ſurgunt,
In medioque urbis tua priſca palatia centro;
Qua regione olim gens conſedere vetuſta,

Lin-

Lingones, & Bardi miſcentes nomen utrinque,
Unde platea vetus retinet cognomen ab illis.
Stat diffuſa Titi cognomine Veſpaſiani
Thermarum moles, cujus fragmenta videntur
Inter ſacra ſenis delubra, & vincula Petri,
Martinique ædem, Clementis, & Amphitheatrum.
Nunc ubi cernuntur ſublimibus ampla carinis
Antra, & ciſternæ jam ſub tellure capaces,
Laocoontis ubi, & natorum ſigna duorum,
Effoſſa, amplexis morientia membra colubris,
Artificum quondam Rhodiorum gloria triplex.
Haud procul Auroram verſus, Cauroſque frementes
Thermarum ſuperant veſtigia magna Philippi,
Qua collis vertex vallem declinat in unam,
Qua colitur veteri Matthæus Apoſtolus æde.
Quas alii cœpere prius denſa abſide thermas
Induperatores, monſtrum crudele Diocles,
Abſolvit princeps, a quo ſunt nomen adeptæ.
Molis opus magnæ ſpatio complexus, & ingens
Antrum, ubi ciſternæ ſtant ſub tellure capaces.
Hic ubi Viminius collis confunditur altis
Exquiliis, lævaque jugi ſub parte Quirini,
Sacra ubi conſurgit nunc virginis ara Soſannæ.
Hoc etiam dorſo porrecti montis ad Auſtros,
Hic ubi Pomponi Læti domus extat, & ædes
Viſuntur Platinæ, ſibi Conſtantinus ad auras
Erexit thermas, ubi ſunt in monte Caballi
Marmorei, & parvum Cybeles de marmore ſignum.
E regione ſenex colitur qua Sixtus in æde,
Qua via dicta nova eſt, piſcinaque publica quondam,
Nerei, Achilleique ſuper venerabile templum,
Montis Aventini Caracalla in parte locavit
Ingentes thermas, altum ſuperantia montem.
Ad quas depreſſo currebat fornice quondam
Parvus aquæductus. qui cernitur ante Capenam.
Plurima adhuc extant thermarum nomina tantum,
Ut quas Trajanus, quas Cæſar Commodus olim,
Et quas Septimius, quas ipſe Aurelius egit.

Trans Tyberim thermas æstivo frigore gratas;
Extant & parvæ nunc, & sine nomine thermæ,
Sive lavacrorum, cisternarumque lacunæ,
Intra, extraque urbem, multo squallore sepultæ.
Jamque triumphales arcus, & sacra trophæa
Urbe videbantur tota, dum Roma triumphis
Clara ducum fuerat, spoliisque insignis opimis.
Quorum tres arcus extant candore nivali
In sacra, celebrique via, discrimine parvo
Distantes; olim per quos Tarpeja petebat
Tecta triumphator, summo concepta Tonanti
Vota soluturus, solito de more Quiritum.
Stat Constantini jam proximus Amphitheatro
Arcus civili, superato in Marte tyranno,
Illic ut scriptis epigramma pedalibus extat,
Ac pompæ series, ubi fercula prisca coruscant
Absidis in summa jam fronte, alata videtur
Bina trophæa manu gemina Victoria gestans,
Qua cecidit dirus justis Maxentius armis.
Statque Titi parvus cognomine Vespasiani,
Sed spoliis quondam spectabilis arcus opimis,
Judæis victis Mavorte rebellibus acri;
Gentis ut apparent ibi candelabra, tabellæ,
Aurea cum spoliis & mensa, & fœderis arca
Sacra, Hierosolymis captis, adlata triumpho.
Parte alia fasces sunt, & quadriga regentis;
Fornice supremo Victoria clara videtur,
Quæ penitus titulos, & vires fregit Hebræas.
Extat apud Tulli tenebrosum carceris antrum
Montis Tarpei radicibus editus imis.
Ingens Septimii speciosior omnibus arcus
Surgit ubi terrestre ducis, navaleque bellum
Instructæque acies, tormentaque bellica, currus,
Fulmineusque aries, navesque ad bella paratæ.
Fronte in utraque arcus geminis alata trophæis,
Ornatura ducem Victoria bina Severum.
Est in Velabro prope Janum, & templa Georgi,
Principis ejusdem titulis numerosior arcus,

Rex

Rex ubi ſacrorum præpingui corpore taurum,
Ob bene res geſtas, ſolennibus immolat aris;
Nam Mercatorum fuit ille Boarius arcus.
Hic ubi nunc Libyæ pars urbis dicta Macellum eſt,
Ara ubi nunc Viti ſtat martyris, atque Modeſti,
Stat Tiburtinis compactus rupibus arcus
Integer, atque rudis, Galeni principis, olim
Qui ſe dicebat flecti virtute, nec auro.
Haud procul Odryſiii gelidos Aquilonis ad ortus
Inclytus arcus erat, clypeatis undique ſignis,
E regione ſitus portæ ſuper aggere Tulli,
Exquilio in campo; cujus Marpeſia ſaxa
Exornant Damaſi inſtaurata palatia templi
Juxta Lucinam, gelida qua martyr in æde
Excolitur Laurens, antiquo Martis in agro,
Extat adhuc arcus ſenio confectus, & igni,
Quem dicunt Claudj (ſi vera eſt fama) Neronis:
Signa ubi Naumachiæ, & thermarum magna videntur.
Nunc ubi Sylveſtri celeberrima viſitur ædes,
Qua caput inſpicitur ſummi venerabile vatis,
Qui digito Chriſtum veniſſe oſtendit, & ore.
Alter apud Sarræ (ſuperant nam ſigna) plateam
Everſus Sixti juſſu, antiquiſſimus arcus.
Alter & ante viam ſtabat, quæ lata vocatur,
Tiburii (ut ſcriptum eſt in marmore) pervius arcus,
Dirutus Octavo Genuenſi Antiſtite, nuper
Proxima dum renovat Genitricis limina magnæ.
Nec procul ad Zephyros in eodem tramite ſurgit
Arcus corrupto cognomine Campilianus.
Et ſub Aventino quondam juxta Herculis aram
Marmoreos arcus hauſit calcaria fornax,
In laudem Coclitis ſtructos & nomen Horati.
Extabant alii Fabianus ut arcus; & illi,
Quos de coctilibus fecit barbata vetuſtas.
Parva theatrorum ſpectacula prima fuere,
Et compacta levi, pro tempore, machina ligno;
Ductile pro ſcænis, aut verſile pondus habebat,
Frontibus alternis picturas intus inanes

Fron-

Oſtendens populis, & ſpectatoribus urbis;
Pompejus magnus ſpectacula prima theatri,
Mœnibus erexit ſolidis Mavortis in agro,
Qui locus a vulgo fertur cognomine Satri;
Quod totum externa decoravit marmoris arte,
Et loca diſtinxit gradibus circumſona curvis,
Undique diffuſis adoperta, obtectaque velis,
Ob pluvios imbres, & hiulco pulvere ſoles;
Tum mimos adhibet ſcænis, grandeſque cothurnos,
Atque humiles ſoccos, quos hiſtrio Tuſcus aperte
Exprimeret, lætoſque daret plebecula plauſus.
Extat adhuc caveæ moles diffuſa vetuſtæ,
Quam prope nunc ſurgit campus cognomine Floræ;
Juxta quem Damaſus Laurentis condidit ædem,
Quæ jam collabens, & ſqualllida tota, gravique
Deformata ſitu, inſtaurata eſt denique, & omnis
Prima novæ ceſſit facies mutata locorum,
Auſpiciis renovata tuis, pater ample Raphaël,
Dives, Apoſtolici cuſtos ſanctiſſime fiſci.
Quid referam ſacro connexa palatia templo,
Contiguaſque ædes meliora in tecta redactas?
A fundamentis educta ad ſidera cœli,
Conditaque in centro, clariſque in partibus urbis
Omnia: nil paſſus formæ ſupereſſe prioris.
De Tiburtina ſtat rupe quadrangula moles.
Stat perpendiculo pennati condita fabri:
Staque Syracoſio diametro, & pervia circum:
Ædibus in primis ſtat porticus alta columnis,
Atria circumdans veluti ſpectacula bina.
Portarum vario fulgent de marmore poſtes:
Nulli par forma, ac ſpatio ſpectabilis aula.
Stat diſtincta novis nova contignatio cellis:
Stat facie inſignis, quæ ſervat limina cuſtos,
Pace fruens placida poſitis Tritonia telis,
Hic ubi nunc ædes & celſa palatia ſurgunt,
Atque Sabellorum domus antiquiſſima, claris
Magnanimiſque viris, & fortibus inclita dextris.
Stabat ibi antiquo Pietas plebeja ſacello,

Qua

Qua nata in matrem functa est, ut Plinius inquit.
Mox ubi Marcelli spectacula fausta Theatri
Condita, quæ locuples Augustus avunculus egit
Nomine Marcelli; nam nomine multa suorum
Condidit, ut molem hanc, Tranquillo teste, theatri.
Quo spectatores spectabant scænica, sicut
In Pompejana cavea descripsimus ante.
Præterea Barbi surgebat in urbe Theatrum;
Sed nec parva quidem nunc ejus signa supersunt.
Extat adhuc ingens, media quod cœperat urbe
Vespasianus opus memorabilis Amphitheatri;
Nunc interruptæ penitus spectacula molis,
Quam Titus exequitur, quam frater perficit omnem,
Post obitum patris, cui succeffere; sed illud
Cœptum parte domus auratæ stabat, & amplæ,
Qua prius extiterant immitis stagna Neronis,
Assurgebat ubi incomperta mole Colossus;
A quo mox caveæ locus ipse vocabula cœpit,
Unde Colosseum vulgo dixere minores,
Cui spatiosa subest ingentibus area saxis,
Qua super immanis moles solidata recumbit,
Mœnibus exterius ductis ad sidera circum,
Ex Tiburtina compactum caute per orbem,
Paulatim interius se dimittentibus usque
Ad mediam caveæ, qua certabatur, arenam.
Subter humum passim latitabant antra cloacæ,
Et densi fontes, & humo salientibus undis,
Ordine dispositis sitibundæ ad pocula plebis.
Stabant fornicibus simulacra sub omnibus, albo
Undique cælatis gypso, formisque ferarum.
Distinctique gradus circum ad spectacula plebis.
Unde Senatores, Equites, orchestraque tota
Spectarent ludos, caveæ flaventis arenæ,
Sive pares gladios, vel equo certare leonem;
Sive Caledonios Hyrcanis tigribus ursos.
Extat adhuc Statili Tauri vetus Amphitheatrum,
Templa ubi juncta habuit Paphia cum matre Cupido:
Nunc ubi divæ Helenæ surgunt penetralia sacra.

Conſpicuis adytis, ubi ſancta recondita terra eſt,
Vecta Hieroſolymis, locus unde vocabula ſumpſit.
Eſt ubi pars Crucis, & titulus, compluraque ſacra
Urbis ubi ejuſdem, & clavorum cernitur unus,
Supplicio affectus quibus atro vulnere Chriſtus.
Fluctibus Hadriacis reprimendis obrutus unus.
Alter equi fræno, galeæque imponitur alter,
Conſtantine, tuæ, tibi quo victoria parta eſt.
Aureus in tectis fulgor, magniſque columnis
Suſtentata ædes, & pictis ſtrata lapillis,
Quam Mendoſenſis Petrus renovavit Iberus,
Cardineo quondam ſacro decoratus honore.
Ampla Foris inerant, ſpatioſaque jugera priſcis,
Conditaque illa locis non deterioribus urbis,
Nobilium ſtatuis circum exornata virorum.
Cauſarum primumque Forum, & venale fuerunt.
Mox procerum luxu leges ſuperante ſeveras,
Quiſque ſuo Fora cognomento erexit in urbe.
Quorum nunc etiam veſtigia magna ſuperſunt.
Romanumque Forum primum deſcribere fas eſt,
Inter Tarpejum, ſpatioſa in valle locatum,
Atque Palatinum montem, ſub rupibus altis,
Qua rupes Pallara patet, templumque Georgi:
Eſt ubi planities, qua Conſolatio divæ
Virginis apparet, divinaque gratia templis.
Omnis ea interior tellus ſub carcere Tulli,
Stat Latium complexa forum, Romanaque roſtra,
Centum ubi namque viri cauſas prudenter agebant.
Stabant Roſtra foro patribus celebrata ſeveris,
De conſultandis ubi ſummis concio rebus.
Nam locus hic olim cunctis celebratior Urbis,
Quem circumſteterant ſeptem, mox quinque tabernæ.
Fixa columna foro ſtetit hoc ſpectabilis, unde
Quæque via auſpicium ſumebat itura per orbem.
Nunc ubi tres extant una compage columnæ,
Atque ſub oppoſiti nemoroſo monte Palati,
Curtius ante lacus fuit, & telluris hiatus
Ad manes imos; eques in quem Curtius, unus

Civibus e cunctis, a Postulione petitus,
Se dejecit, equo existens, armatus, & ultro.
Terra coit, fata implentur, pestisque fugata est,
Propter quam Stygio sese devoverat Orco,
Solus pro patria, dubiaque salute Quiritum.
Illa Palatini vergens Aquilonis ad ortus,
Parsque forum spectans Romanum, Velia dicta est;
In qua pastores ante usum forficis, olim
Vellebant ovium lanas, hinc Vellera dicta.
Hic ubi rex Tullus modicas Hostilius ædes
Incoluit primas, ubi sacra penatibus inde
Ara locata fuit, mox consulis aula benigni
Publicolæ, & Catuli, Catilinæque impia tecta.
Haud procul hinc regis præcelsa fuisse putatur
Regia Pompilii, & Vestæ spectabilis ara
Sacra, Palatini ad radices condita montis;
Instar ubi Albani surgebat lucus, & ædes,
Quam Numa rex fertur conformavisse rotundam,
Ac terræ similem, quam sphæricus orbis obibat.
Hic ubi Sylvester præsul tellure sub alta
Ore capistratum fertur religasse draconem;
Parva ubi nunc ædes inferni nomine dicta est.
Quam juxta, ac circum nonnulla sepulchra reperta
Nuper, nec dubiis rem confirmantia signis,
Effossæque sacris positæ Vestalibus urnæ
In quo Palladium, Romanaque sacra, sacello,
Effigiesque Deæ, Trojano condita ritu,
Ignibus assiduis fulgens, ubi Troicus ignis
Luce coruscabat vigili penetralibus altis.
Casta ubi virginitas, intacta, & munda sacerdos,
Pulchra, decens, gracilis, sacrum cui nomen Amata,
Labe carens omni, niveis & candida vittis,
Moribus, & vita satis exornata probatis,
Undique Vestalis Dea quam capiebat in ædem.
Cautum lege fuit, numerum ne excederet ordo,
Nec plures senis admitterentur, & essent
Ingenuæ, incolumes, Italæ quibus esse liqueret
Vivus uterque parens, non sex minor orta, nec annos

Major habenda decem Veſtalis alumna puella.
Cui poſt octo tamen jam nubere luſtra licebat,
Sed cunctis inerat nubentibus exitus ater,
Peſſimus at ſtupro deprehenſas quaſque necabat.
Stabat Ledæis templum commune gemellis,
Communi & titulo, quibus erexere Quirites.
Hi quia ſudorem abluerant in fonte propinquo,
Nec noti juvenes, Jovis eſt ea credita proles.
His quoque contiguam poſſedit Mulciber ædem,
Ante fores cujus celeber ſcyphus ilic pependit,
Martis ubi expoſiti pueri divina propago,
Matre gemellipara Veſtali natus uterque,
Territa vagitu Tyberis quibus unda pepercit,
Abſtinuitque ſuos dominos violare futuros.
Namque Palatini montis ſub rupibus altis,
Qua colitur martyr Theodorus in æde rotunda,
Illic alveolo expoſitis lupa fœta gemellis
Ubera præbebat, ceu nutrix, mellaque Picus
Marte ſatis pueris, volitans ex arbore fici.
(Romula ficus erat ripis affixa fluenti)
Donec vagitum admiratus Fauſtulus inde
Suſtulit, uxorique Accæ mandavit alendos;
Regius is paſtor Tyberino in littore verſans.
Verum huc uſque Tybris tunc divertebat, aquoſis
Vorticibus ſinuans flexus, & viſcera montis
Intima radebat, donec repreſſus, iniquos
Mutavit curſus, & recto calle cucurrit.
Tarquinio reprimente ſinus cognomine Priſco.
Mox intra ripas Agrippa coërcuit illum,
Ripa in utraque gravi ſaxorum mole locata,
Quæ Tyberim attingunt. binis a mœnibus urbis
Unde urbem ingreditur, labenſque recedit in Auſtros.
Hic ubi marmoreo moles quadrangula Jano,
In Velabrenſi ſurgit regione propinqua,
Hac in parte forum Bovis a cognomine dictum eſt,
Quod bovis hic olim ſimulacrum ex ære patebat:
Vel quod ibi fuerit celebrata boaria merces,
Arcus ut oſtendit prope limina ſacra Georgi.

Hæc

Hæc loca ſæpe prius reſtagnans vallibus imis
Albula turbabat, refluis non pervius undis.
Unde locus veteris Velabri nomen adeptus,
Quadrantis pretio quod velatura daretur,
Inſudata ſeni ſulcanti ſtagna Charonti,
Qui rate ſuſpectos ripa ulteriore locabat
Montis Aventini, Victoris ubi Herculis ædes
Mox fuit, indigenam quod ibi proſtraverit olim,
Semiferumque Cacum latebroſo victor in antro.
Nec procul hinc fuerat, quæ Maxima dicitur ara
Numinis ejuſdem, quondam celeberrima votis.
Unde canes, muſcæque aberant formidine clavæ,
Quæ poſita ad poſtes limen ſervabat opacum.
Hanc Sixtus quartus quondam a radicibus imis
Funditus evertit, qua nudo corpore ſignum
Effoſſum fuit, & Tarpejo in monte locatum
Conſervatorum dextra intra limina tectis,
Æreus Alcides, & clava notus ahena.
Stabat ab Æmilio quondam venerabilis ara
Structa Pudicitiæ, Tyberi vicina fluenti.
Hoc & ſacra foro olim ſubterranea Conſi
Ara, ubi res tacitæ, fidæque ſilentia linguæ,
Decernebantur ſcrutanti incognita plebi:
Namque is conſilii Deus, ad conſulta vocatus,
Ad quem deſcenſu deſcendebatur opaco.
Cuncta licet gradibus divorum limina multis,
Aut ſaltem ternis conſcenderit ipſa vetuſtas,
Plutonis, Conſique Dei ſola abdita terræ
Limina, quandoquidem debent arcana latere,
Conſilii ne fama prior; quam facta liqueſcant.
Surgit Anaſtaſiæ qua nunc templum, ante patebat
Sacrum Argiletum, Argiletanæque tabernæ.
Inde forum extabat, cui nomen oluſcula præbent,
Præterlabentis vicino in littore Tybris,
Templum ubi Fortunæ, & Matutæ ſphæricus orbis,
Faſtorum libris ut Naſo probare videtur.
Hæc Ægyptiacæ Mariæ ſub nomine ſacra,
Altera juxta ædes Stephano ſacrata, rotundum;

Qua regione habuit Spes admirabile templum.
Hoc affixa foro Lactaria parva columna,
Ad quam iactentes deportabantur alumni.
Hinc fora contiguis inerant Piscaria mensis,
Sub Capitolini radicibus edita montis,
Inter honoratam, cui nomen porticus, ædem
Virginis ætheræ, templumque insigne Georgi.
Stabat in urbe forum sanctæ post limina Pacis,
Nomine Palladium, clivosi in parte Palati,
Surgit ubi Andreæ Pallaræ nomine templum,
Nomine corrupto, quidam ut sentire videntur.
Pacis ubi est ædes a principe Vespasiano
Condita, juncta Viæ celebri cognomine sacræ.
Hic breve, sed pulchrum fundatum a Cæsare quondam
Dictatore forum, cujus brevis area multis
Milibus empta fuit, statuis sed magna decoris:
Inter quas sibi loricatam ponere jussit
Cæsar, & edomiti simulacra gementia Rheni.
Inter magnifica, & clara ornamenta vetustæ
Urbis, in urbe forum fuit hoc, ut Plinius inquit;
Quod prope Pontificis fuerant, & Cæsaris ædes,
Pauper cum modicas habitaverit ante Suburræ.
Hic ubi cum Cosma colitur Damianus in æde,
Quam Felix quartus condens decoravit, ut extat;
Et qua Faustinæ, Antoninaque porticus alta,
Ac mutilata patet, sublimibus alta columnis,
Augusti complexa forum, brevis area quondam,
Civibus auferret ne possessoribus ædes.
Tanta erat in cives clementia principis ampli.
Ultor ubi Mavors Geticis horrebat in armis,
Castor ubi & Pollux, etiam victoria magni
Regis Alexandri, bellique insignia, & ipsa
Effigies juvenis, Cous quam pinxit Apelles,
Corvinique caput, vindexque in casside corvus.
Inde forum Nervæ surgit post tecta beati
Martyris Hadriani, conclusum mœnibus altis;
Hortus ubi ad lævam Samiis uberrimus herbis.
Ad reliqua hoc urbis stabat fora transitus uno

Per-

Pervius, unde forum cognomen, ut autumo, ſumpſit.
Lamina fulva nitens. Orichalchi ſumma tegebat
Hujus tecta fori, proceris fulta columnis,
Lumen ubi ambiguo diſcernebatur olympo,
Ut perhibent, extant arcus, inciſaque Nervæ
Nomina marmoribus, qua porticus inde peruſta
Surgit, & Albana paries de rupe quadratus,
Ante ædem Quirici, comitumque cacumina turris.
Non fuit in tota res tam mirabilis urbe,
Quam fuit illa fori Trajani inſignis & ampla
Area, mox inter Tarpejum condita montem,
Atque Quirinalem, multoque æquata labore,
Collis ubi quondam ſe conjungebat uterque,
Verticis exciſa poſtrema parte Quirini.
Ne locus ipſe foret ſpatio contractior æquo,
Neve ſuo genio defraudaretur, & arte
Summorum artificum, quorum exquiſita liquebant
Ingenio, totum ornamenta reperta per orbem,
Et lapidum diverſus honos, diverſaque ſigna
Phidiaca cælata manu, cæloque Myronis,
Credita non hominum, ſed viribus eſſe gigantum
Omnia, ubi Cochlidis nunc moles maxima ſurgit.
Sunt & ab eventu, auctorum vel nomine dicta,
Ut fora Gallorum, piſtorum, & ruſtica, quæ nunc
Nulla extant uſquam, ſunt & Cuppedinis, & quæ
Committi nequeunt concinne verſibus iſtis.
Regia ſacra domus regum ſtat nomine dicta;
Quæ nequit his numeris proferri nomine Grajo:
Inclita qualis erat præclari regia Pauli:
Qualis porticibus decorata ingentibus olim
Porcia, qualis item ſurgebat Julia, qualis
Ulpia, marmoribus mox Conſtantinus in urbe,
Petre tibi, & Paulo, Cœljque in monte Joanni
Condidit; & qualis ſtat regia virginis almæ
Exquiliis celebrata jugis, præſepis ad antrum.
Stat Pacis templum, quod Veſpaſianus in urbe
Artificum celeri ſtudio fundavit, & arte
In Sacra, claraque via, ſub monte Palati,

Poſt civile nefas, inteſtinoſque furores.
Extat adhuc templi fornix, pars cetera lapſa eſt,
In quo plura Titus, Genitorque locavit opima
Dona, Hieroſolymis captis, & divite templo,
Argentumque, aurumque vetus, ſacraſque tabellas
Legiferi Moſis, menſamque & fœderis arcam,
Munera quæque Titus vexit captiva triumpho.
Imminet ad dextram Mariæ ſacra Virginis ædes,
Quæ nova dicta, viæ ſacræ conjuncta vetuſtæ,
Quam Leo fundavit dictus cognomine quartus.
Ædis ubi a tergo tellus incluſa ſub Euros,
Hortus ubi magnus, moles ubi maxima ſurgit,
Amplexata pares diverſi numinis ædes.
Reſpicit hæc Zephyros, hæc altera vergit ad Euros.
Illic Pæonia celeberrimus arte, Deuſque
Patre ſatus Phœbo, hic autem Concordia felix
Æde colebatur, prope quam ſtat Gallica turris,
Gallorum a Buſtis corrupto nomine dicta;
Illic nam Gallos a dictatore Camillo
Cæſos ſtrage gravi ſtat fama fuiſſe ſepultos.
Haud procul hinc altis vicino in monte Carinis
Stabat Telluris quondam ſpectabilis ædes,
In qua nocturnus quandoque coire Senatus
In rebus ſolitus magnis, ut Tullius inquit,
Hic ubi Pompei quondam domus inclita Magni,
Libertique ejus, Lenæi ludus & ædes.
Hac regione fuit recidiva, immenſaque moles
Aurea crudelis domus admiranda Neronis,
Inſtar præcelſæ ſpatioſis mœnibus urbis,
Romam pæne omnem, cum conditur, occupat, unde
Tot privata urbis, tot publica tecta ruerunt
Uſque a Septodio inter colles ducta propinquos.
Inde per Exquilias paſſim diffuſa patentes
Ad Mæcenatis tendebat denique turrem
Jugera multa premens, ubi campi, paſcua, ſaltus,
Et nemora, & pecorum diverſa armenta, gregeſque
Paſcebantur agris, ubi tempeſtatibus horrens
Æquor, & Euripi, & delphines in æquore nantes:
Sta-

Stagna, lacus, fontes, piscinæ, labra, lavacra,
Balneaque, & tubulis diffusa unguenta supernis,
Atria ubi magnæque ædes, & porticus ampla,
Cujus vestibulo magnus stetit ille colossus,
Cujus adhuc etiam fragmenta videntur in urbe.
Cetera namque domus gemmis radiabat, & auro,
Stabat ubi effulgens Arabum de montibus illud
Fortunæ inclusum speculari luce sacellum,
Intima pars cujus foris apparebat, ut intus.
Curia, quod curet divina humanaque dicta est,
Ut vetus & Calabra, atque ingens hostilia Tulli,
Et cum Tifata Pompei curia magni;
In qua dictator confessus vulnere Cæsar,
Spurinæ vocem cum sperneret idibus illis,
Ipse quibus cecidit, Bruto assertore vetustæ
Regibus exactis, jam libertatis avitæ.
Terna Senatorum patuere Senatula primum
Auri nomen habens, prope rostra antiqua secundum
Flaminio in Circo, Bellonæ ad templa furentis.
Extra portam, aliud Mavortis in æde, Capenam;
Tum matronarum postremum in monte Quirini.
Porticibus tum magnus honos, & amœna voluptas,
Gratus ubi incessus quondam, & gestatio mollis.
Altera pars umbras, brumales altera soles
Excipiebat, iter producens tramite longo,
Ordo columnarum per quas longissimus ibat.
Livia qualis erat tractu gratissima lento,
Sacræ juncta viæ, celebres ubi Cæsaris ædes
Dictatoris erant, mox Flavia limina Pacis.
Bina locis binis Octavia porticus, una
Juxta Marcelli, quod scriptum est ante, theatrum,
Altera Pompei caveam prope, diruta tandem,
Rursus ab Augusto fratre instauratur ibidem.
A Pompejano, quæ Pompejana, theatro
Porticus auroram versus porrecta patebat,
Mœnibus effusis, & densis fulta columnis;
Cujus adhuc exstant etiam vestigia quædam,
Hic ubi sacra Rosæ cognomine dicitur ædes,

Judæam juxta ſunt altera ſigna plateam,
Porticus a vulgo quæ Pompejana vocatur.
Haud procul hinc extat Piſcaria nomine dicta
A ſalſamentis & piſcibus, æmula merces.
Surgit ubi titulis, & nomine parva Severi
Porticus, ante ædem illius, qui penſitat æqua
Lance, graves ſcelere, & diuturno crimine manes;
Sed piſcatores non æquo pondere piſces.
Stabat Flaminio vicina Corinthia circo
Porticus ære olim pretioſo inſignis Achæo.
Claudia diffuſas fundebat porticus umbras,
Alta peregrinis, & magnis denſa columnis.
His longe plures ſurgebant ante per urbem,
Namque columnarum fragmenta videntur ubique.
Inter Aventinum collem, montemque Palati
Murcia vallis ineſt priſcum cui Murcia nomen
Nympha dedit quondam, quæ verſabatur ibidem.
Mox ubi circuitu longo ad certamina, circus
Maximus efficitur, cui nomen Maximus inde
Extitit, hic ubi Circenſes cognomine ludos.
Roma celebrabat, dum res Romana vigebat.
Ambitus hic totam capiebat circiter urbem;
Interior gradibus locus exornatus, & auri
Colla pavimentum decorabat, & ambitus omnis
Heroum ſtatuis circumdatus, atque columnis.
Tres circo in medio ſtabant Samothracibus aræ,
Ad ternas tria ſigna pares affixa columnas;
Unaque diis magnis, diis una Penatibus ara,
Tertia diis cœli, & terræ, quibus omnia conſtant
Orta, Deos magnos illos Samothracia fatur.
Roma ſuos genios, cuſtodes, atque penates,
Quos tulit in Latium ſecum Sigæjus heros;
Quos multo Latium quondam decoravit honore.
Stabant & circum clariſſima templa Deorum;
Stabat ubi divæ Veneris ſpectabilis ædes,
Quam Fabius Gurges fundavit conſule natus.
Stabat Mercurii, pubentis & ara Juventæ.
Extat adhuc caveæ ſpecies, & forma vetuſtæ
Sole

Sola, coaxantes ranas, & olufcula fundens.
Extat Flaminius medio nunc Martis in agro
Circus, quem trito cognomine vulgus Agonem
Dicit, ubi Emporium fcrutis celebratur emendis,
Mercurii quaque ad lucrum furgente dierum.
Hic ubi Apollinei facro certamine ludi
Urbis agebantur populo fpectante, togatæ,
Extat adhuc ædes ab Apolline nomen adepta,
Quæ ftadii fignat jufto difcrimine metam.
In Vaticana, ad fpectacula grata Neronis
Circus erat valle, in qua fæpe auriga folebat
Effe fibi princeps, & fcænica fæpe referre,
Nunc ubi pinguis ager peregrinis offibus albet,
Julia ubi moles Obelifci furgit ad auras.
Hic ubi nunc longo via panditur Appia tractu
Extra urbem ad lapidem, lævaque in parte, fecundum,
Intima vallis ineft, tacito femota receffu,
Auroram verfus brumalem, & mole fub alta,
Quæque Caput bovis agnomento dicta vocatur;
Circus Olympiacis erat in qua longus, & anceps
Flexibus, & metis, & fervidus axe citato;
Cujus adhuc ftadium, & metarum figna fuperfunt.
Stabant marmorei, fulvove ex ære Coloffi,
Terrigenum formas fuperantes fæpe gigantum,
Ut fuit ille ingens, & clarus Apollinis; & qui
Cæfaris Augufti templo facratus, & ille,
Quem Martis Campo compegit Claudius; & quem
Suftulit ingentem domus aurea magna Neronis.
Multaque præterea fimulacra ex ære per urbem
Pulchra videbantur vivo ut fpirantia vultu,
Nuda, togata, folo, vel equis furgentia, qualis
In Lateranenfi dorfo fpectatur equeftris
Cæfaris Aureli ftatua antiquiffima, qualis
Ante domum Veneris Genitricis forma ferocis
Stabat equi, cui prima pedum veftigia vifa
Unguibus humanis diftincta: & confcius ille
Infefforis equus patiens nifi Cæfaris ibat.
Nunc ubi tres extant una compage columnæ,

Roma-

Romanique fori poſtrema in parte locatæ,
Tres prius, atque decem ſurgebant ordine junctæ;
Quas ſuper illuſtris ſtatua effulgebat equeſtris
Aurea, ſacra tibi victor, Germanice, Rheni,
Romanum complexa forum ſublimis, & ingens,
Ac Germanorum domitrix victricibus armis;
Sub cujus pedibus Rhenus demiſſior ibat,
Atque catenatus manibus poſt terga revinctis.
Quos Obeliſcorum lapides ſpectamus acutos,
Proceros, ſolidos, quadratæ molis in Urbe,
Rupibus exciſos Ægyptia terra ferebat;
His ut opum luxus oſtentarentur inanes;
Rex qualem Ægypti mira dedit arte Seſoſtris,
Qui lapis Auguſti juſſu devectus in urbem eſt,
Et Martis Campi poſtrema in parte locatus.
Stabant æquales gemini diſcrimine parvo
Ambo, Citatorum ſub monte, everſus uterque
Nunc, alter partim apparet tellure regeſta,
Ignibus exuſtus confracto ſtipite toto,
Fuſus humi, ſub humo totus latet alter opaca.
Omnibus everſis, terraque latentibus alta;
Integer unus adhuc a Cajo principe quondam
In Vaticano ſublatus monte videtur,
Qui nunc a vulgo perhibetur Julia Petri.
Sunt duo inæquales, & uterque palude ſub alta
Obrutus, in circo, cui nomen Maximus, extat;
Quorum alter toto non uſquam viſus in orbe eſt,
Erectus numquam præ magna mole, gravique
Pondere; nam circi partem lapis occupat amplam.
Multi præterea parvi ſpectantur ubique,
Quorum extant variis fragmenta notata figuris;
Namque characterum tales Ægyptus habebat
Formas, ipſa quibus ſignabat nomina rerum;
Nam ſola Ægyptus quondam hos mittebat in urbem.
Surgit forma teres cochlidum, & procera columnis,
Geſta quibus procerum deſignabantur opima.
Extat Trajani, Antoninique altera in urbe.
Principis una foro Trajani erecta videtur
A po-

A populo rerum domino, ſacroque Senatu,
Principis in laudem, monimentum & pignus amoris,
Poſt obitumque ejus tanta ejus gratia manſit,
Cujus geſta patent in marmore cochlidis altæ;
Per cujus medium ſublime cacumen aditur.
Altera Martis agro paulo procerior extat,
Ignibus admotis, qualis mutilata, videtur,
Quam Pius erexit quondam Antoninus, ut ejus
Geſta patent circum numeroſa, & clara trophæis.
Donec Saturni felicia ſæcula novit,
Roma probe vixit, ſine vindice tuta ſevero,
At poſtquam ſcelerum petulans audacia crevit,
Hic ubi Saturni ſteterant prius aurea tecta,
Carcer Tarpejo ſub clivo, nomine Tulli
Summa in parte fori, media fundatur in urbe
Terribili ſquallore rigens, & fornice tetro.
Pars hæc, illa fuit conſtructi carceris ante;
Tullius extruxit, Tullique a nomine dici
Res Ancus voluit, quem mox ſolidavit, & auxit,
Ad ſcelerum pœnas, ad terroremque malorum.
In quo deprenſis conjuratoribus Urbis
Supplicio affectis a Conſule, libera Roma,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit;
Mox Mamertini dictus cognomine carcer.
In quo cum Paulo prædura compede Petrus,
Quod nunc nomen habet, latuit regnante Nerone.
Carceris ante fores ſimulacrum immane recumbit,
Nomine Marforius, ſolido de marmore ſignum,
Quem dixere Deum piſtorum, namque tumentes
Marmore cælati circumſtant undique panes.
Protinus a tergo Martinæ virginis æde
Extant marmorei vultus, & pompa triumphi,
Cum genitore pio quem Cæſar Honorius egit.
Alter carcer erat Romanæ plebis in urbe,
Juxta Marcelli coëuntia ſaxa theatri,
Eſt ubi Nicoleos in carcere Regillano,
Quem Regillanus fundavit Claudius ille,
Qui fuit e denis primus collega tribunis.

Et

Et quem conſtruxit, perit hoc in carcere primus,
Dum vim Virginiæ petulans inferre pararet;
Cujus Virginius, gnatæ pater eſſe peremptæ
Maluit, & caſtæ, quam vivæ, & turpis alumnæ;
Bibliothecarum fuit antiquiſſimus uſus,
Primus apud Grajos, ſed Pollio primus in Urbe
Spectandum dedit ingeniis, ut publica dona.
Protinus Auguſti numeroſior altera, Phœbo
Sacra Palatino, totum celebrata per orbem,
Poſt hanc Trajani fuit altera, nomine magna.
Stat Vaticanis nunc ædibus, æmula priſcis,
Bibliotheca, novis, priſciſque referta libellis,
Munere Pontificum ſpectanda legentibus ultro;
Quam primus ſtatuit quæſitis undique libris
Nicoleos Quintus; poſt illum denique Xyſtus
Quartus honeſtavit libris, atque ædibus auxit.
Urbis Naumachiæ quondam pro tempore factæ,
Tyro quibus primis exerceretur in annis,
Ingens æquorei certaminis inſtar habebant;
Illa velut juxta Circum, qui Maximus olim:
Altera crudelis ſub nomine parva Neronis;
Tertia, quæ domiti ſtabat cognomine Calvi:
Qua delectatus ſedato pectore princeps
Spectabat pugnas, ſoles perpeſſus, & imbres;
Cujus adhuc extat curvatæ forma lacunæ,
Inter Flaminiam, & montem cognomine Pinci.
Stabat Roma cavis, quaſi penſilis ante, cloacis,
Regis opus priſci ſapientis acumine Grajo,
Quæque vehem capiens fæni ſub fornice curvo,
Proluviemque trahens urbis torrentibus ibat
Undique conceptis, ductis tellure ſub alta;
Maxima quos omnes in ſe capiebat, & omnes
In Tyberim rapido eructabat concita lapſu.
Extat Martis agro prope Pantheon alta cloaca
Auſpicium ſumens, quam Tybridis excipit ingens
Alveus; hanc locuples Agrippa capacibus egit
Fornicibus, pluvios campi ſorberet ut imbres,
Exciperetque undas, & reſtagnantia Tybris

Flu-

Flumina, siquando concresceret Albula nimbis.
Hisque repurgandis, si numquam occlusus hiatus
Fluctibus instaret rapidis, ædilis agebat,
Vel curator opus regerendi occlusa lutoso
Antra cloacarum fluxu, si Tybridis unquam
Alveus immundis obducebatur arenis,
Efflueretve aliquis de tot labentibus olim
Urbis aquæductus, vitiata segnior unda,
Sive ædes sacræ, vel magnæ mœnia Romæ,
Scenarumve gradus, vel publica si qua ruinam
Tecta minabantur, reparabant omnia passim;
Sordida sive luto torperent strata viarum,
Omnia curabant nitido mundissima cultu.
Quis non Septhodii molem admirabitur altam,
Celsa Palatini, Cœlique cacumina montis,
Inter quos surgit. superantem vertice summo?
Sive viis septem distinctam condidit auctor,
Seu septem zonis, Grajo stat nomine dicta;
Terna columnarum nam contignatio molem
Sustentabat, ubi mollis gestatio quondam,
Nunc tantum Paphiis statio tutissima nidis,
Hic ubi Septimii simulacrum immane Severi
Mole superpositum, spectandum gentibus Afris,
Romuleam ex Lybia tum sæpe petentibus Urbem;
Nam genere hic Afer fuit, & cognomine princeps.
Pyramidas primum Memphitica condere tellus
Ostentavit, opum luxu, cinerumque sepulchris;
Extat adhuc Romæ contexta, e marmore tota
Juxta Tergeminam portam inter mœnia surgens
Pyramis e multis eversis, una superstes;
Cajus ubi veteri requiescit Cestius urna,
Ex septem quandoque viris Epulonibus unus,
Litteræ ut ostendunt cubitales solis ad ortum.
Multa sepulchrorum monumenta antiqua videntur
Marmoribus spoliata suis, ut diruta nuper
In Vaticano moles altissima campo:
Principis ac Æli, Tyberi quæ proxima surgit,
Quæ vice Tarpejæ quondam, nunc utitur arcis.
Plu-

Plura viis extant admota celebribus urbis
Ad dextram, ac lævam monumenta eversa Quiritum,
Appia ut ostendit quondam regina viarum.
Inter Aventinum, Tyberimque, & mœnia Romæ
Mons cognomento, mediis, Testaceus, agris,
Ex figlinarum testis consurgit, & urnis;
Namque ibi figlinæ surgebant ante tabernæ,
Hic ubi diis Stygiis, Summanoque annua patri
Mense gubernantur Taurilia sacra secundo;
At nunc præcipites tauri mittuntur, & axes
Vertice de summo, grave, & irrevocabile pondus;
Quin & carceribus Pisæo pulvere missi
Alipedes agitantur equi ad metam usque ruentes.
Circumstant equitum turmæ, peditumque cohortes,
Plausibus hos lætis Roma spectante triumphos.
Haud procul hinc extant inter vineta propinqua
Et sub Aventino, juxta navalia Tybris,
Mœnibus antra cavis, & subterranea tecta,
Centum ubi Romanæ, quadragintaque horrea plebis
Publica triticeæ messis servantia fruges,
Stabant, quæ Siculas, & quas terit area messes
Uberior Libycas, capiebant plebis ad usum.
His quoque littoribus sudabant antra salinis,
Quandoquidem defessa suis oneraria rebus
Exonerabatur quæque hoc in littore puppis.
Hic ubi nunc Roma est latum diffusa per agrum,
Martis erat restans extra pomœria campus,
Totus ab antiquis exclusus mœnibus urbis.
Auguribus priscis recipi prohibentibus intra
Mœnia, Romanus quod Martis sæpius illo
Lustraretur agro Latiis exercitus armis.
Sed cum barbaricis toties eversa ruinis
Roma antiqua foret, spreta jam denique prisca
Relligione patrum, & regno inclinante vetustæ
Urbis, & eversis qui labebantur in urbem
Fontibus & rivis, & aquarum ductibus olim
Hostili fractis dextra, Tyberina fluenta
Commoditate magis, quam cœlo haurire coacta est
Au-

Auguriis tandem neglectis Roma vetustis,
Montibus ex altis Martis descendit in agrum,
Mœnibus eductis ad ripas Tybridis usque.
Quamvis Romulei deducere mœnia patres
Decrevere urbis, Collinæ a limine portæ,
Per juga ubi colles compendia mœnibus apta
Exigerent, extrema usque ad fastigia montis,
Et Tyberis ripam, qua nunc pons Milvius extat,
Planitiemque omnem concludere mœnibus urbis,
Montibus artatam, & labentis Tybridis alveo.
Ac jam decretum, si non vetuisset haruspex,
Quod nec fas esset sacra intra mœnia tali
Septa patres celebrare loco, nec militis inde
Eligere armisoni ad strages & bella cohortes.
Pars hæc jam tandem, quæ nunc habitatur, & extat
Montibus, & Tyberi circumdata Martis in agro,
Hic atque inde novis productis mœnibus usque
Ad Tyberis ripas clausa est, ne barbarus hostis
Ignibus, & ferro cultos vastaret agellos,
Atque per hos aditus toties invaderet urbem.
Nam sic expositus Martis fuit ante rapinis
Campus, qui totus mox consecratus eidem
Sorte Deo placita, diri post regna Superbi
Regis, in exilium Bruto curante profecti.
Nam rex ante fugam totum conseverat agrum,
Et quas consevit segetes non messuit exul;
Sed plebs ipsa omnem discerptam concita messem,
Ac jam maturam Tyberis projecit in undas;
Unde Tybris mediis in fluctibus insula crevit;
Mox & in effigiem, formamque redacta carinæ
Saxorum mole est, & pontibus aucta duobus
Insula, quo melius sustentaretur, & esset
Transitus hac agilis, breviorque ex urbe vicissim.
Sed redeo ad Martis castrentia prædia campi,
Cujus diffusus late patet ambitus, intra
Antiquos urbis montes, & Tybridis undas.
Sed quota pars ejus servat nunc nomina campi,
Ad Boream vergens, Tyberique admota fluenti

Hic ubi nunc Rocchi fas est spectare sacellum
Pauperis, & regum Gallorum e sanguine creti,
Hac in parte ingens excogitat Amphitheatrum
Dictator Cæsar, quod opus mox ipse peregit
Augustus spatio molem complexus eodem,
In Mausolei redigens ea mœnia formam,
Inter Flaminiam, & Tyberis surgentia ripas
Incumbens fluvio, quæ cernitur undique moles,
Sphærica cui forma est, in cujus vertice quondam
Cæsaris Augusti simulacrum ex ære patebat;
Quod circumstabant tumulique, urnæque suorum,
Quæ nunc a vulgo moles Augusta vocatur,
Stabat ubi a tergo lucus densissimus umbris;
Nam circumvectas diversa ex arbore sylvas
Munificus princeps, urbisque, & plebis amator
In magnum populo spatiandi publicat usum.
Ambitus in medio niveo de marmore totus
Circumseptus erat cancellis undique ferri;
Intra cancellos nemus assurgebat opacis
Populeum foliis quod ibi provenerat ultro,
Unde vetus forsan cognomine porta recenti,
Cum templo dicta est nunc Flumentana propinquo,
Ni potius Populo positum cognomen ab ipso,
Cui princeps silvas permiserat ante fruendas.
Juxta Lucinæ templum Mavortis in agro
Ampla basis nuper tellure effossa profunda,
Gnomonis hîc fuerat species, & linea signans
Horarum distincta gradus in marmore septem,
Stabat ubi artificis spectabilis arte quaternus
Angulus, unde Noti spirabant quattuor, unde
Linea ventorum totidem distincta per ortus,
Ex opere existens musivo, & lemmate curto,
FLAT BOREAS ubi cernebatur marmore fracto.
Hic ubi nunc cochlidis patet Antonina columna,
Plurima contiguis tectis vestigia circum
Ante videbantur, quæ nunc sunt diruta, præter
Quam nunc ejusdem spectatur principis ingens
Porticus, a vulgo quæ fertur nomine Trullus.
Haud

Haud procul antiquis ſurgebat proxima Septis
Iſis Ariſtoride quondam ſervata ſub Argo
Inachis, Argolicis forma prælata puellis,
A Jove bos, iterum mulier, reginaque Nili.
Mox Dea facta potens Phario Memphitica ſiſtro,
Et Naſamoniaci ſapientis Oſiridis uxor.
Hinc e carceribus ſpatio certamina curvo,
Ac ſtadio celebres exercebantur equorum
Flexibus Eleis, & Equiria nomine ludi;
Hic ubi Virgo parens ad Equiria poſſidet ædem,
Antiquum ſervans corrupto nomine nomen
Ipſe ſuo campo Mavors certaminis auctor
Per ſeptem metas aurigam urgebat, & axes.
Haud procul ad Zephyros celebris patet inde platea,
Surgit ubi Ultoris Jovis admirabile templum,
Forma quod abſolvit convexo ſphærica tecto,
Agrippæ auſpiciis erectum, ut Plinius inquit.
Area lata ſubeſt ſpatio diffuſa profundo,
Qua ſuper alta ædis moles ſolidata recumbit,
Veſtibulum ante ingens, inter nymphæa leones
Marmaridæ gemini recubant, delubra tuentes.
Hic ubi jam Cybele cum natis omnibus una
Æde colebatur, quæ Pantheon inde vocata eſt;
Mox impetratam Romano a principe Phoca,
Chriſtiparæ matri, Marſus Bonifacius ædem
Dedicat, ipſa ubi cunctorum regina Deorum,
Alma Dei colitur Genitrix, & Martyres omnes,
Sanguine qui fuſo ſortiti limen Olympi.
Ante fores templi ſtat porticus alta columnis:
Nomen ubi Agrippæ ſtat Conſulis, atque Severi,
A quo mox labens, fuit inſtaurata ſubinde.
Stant ex ære trabes tecti, ſtant oſtia templi
Ejusdem Agrippæ cura, qui condidit ædem,
Quæ tota interior nitet incruſtata tabellis
Marmoreis, quas alta Paros, rupeſque Lacæna,
Quas porphyriacis tellus Mareotica venis,
Quas & ager ſitiens miſit de rupe Micipſæ.
Stant circum ingentes, interque ſacella columnæ

Hiſque Syracoſio capita inſignita decore.
Statque pavimentum diverſo marmore fulgens,
Cujus enim ſpatium menſura conſtat eadem,
Undique per longum, quantum ſuſpectus ad altum
Culmen, ubi os ingens auras admittit olympi;
Unde lacus curvos teſtudo exaſperat ampla
Undique quadratos convexi fornicis orbe:
Qua patet impluvium media teſtudine templi,
Cujus tecta nitens argentea lamina texit,
Nunc ea liventis circumdat lamina plumbi;
Hac vice tectorum facta Conſtantis ephebi
Juſſu, Biſtonia Conſtantis ab urbe profecti,
Qui Romam veniens templum ſpoliavit, & urbem.
  Nec procul hinc quondam Bonus hoc Eventus in agro
Stabat, ubi auſpiciis eventus, & alea rerum
Expectabatur, donec manifeſta paterent
Signa futurorum dubio nutantia voto.
  Stabat & antiquo clypeata Minerva ſacello
Nota Meduſeo crine, & fulgentibus armis,
Juxta quam divæ genitricis Virginis ædes
Cernitur, armiſonæ cognomine dicta Minervæ.
  Stabat Martis agro dictus locus ante Terentus,
Quo nunc quiſque ſuo lapſu centeſimus annus
Sacra retractatis cernebat publica votis;
Atque ubi Tartareus Dis, & Proſerpina conjux
Templa habuere pari titulo tellure ſub alta,
Olim: nam quoties urbs luſtrabatur, ibidem
Nomina naſcentum, morientumque omnia in urbe
Ordine quæque ſuo deſcribebantur in albo.
  Stabat arenoſi inter reſtagnantia Tybris
Tum Capreæ celebrata palus, ubi conditor urbis
Armatos luſtrans nuſquam comparuit ultra.
  Vana ſuperſtitio poſtquam ceſſavit avorum,
Et nova relligio, Chriſto ſub principe ſummo
Atque ſalutifero, toto ſurrexit in orbe,
Condita templa Deo ſacro mundiſſima cultu
Una velut genitrix Eccleſia, primaque ſedes,
Et caput extollens, Romana, ad ſidera cœli,
Jura

Jura datura aliis totum diffusa per orbem:
Extant & sacræ, præter quas scripsimus, ædes,
Nulla vetustatis referentes signa per agrum
Martis, ab antiquis patribus fundata sacrisque
Urbis præsulibus, veluti quam maximus ædem
Papa olim Paulus Venetus reparavit, & illam
Pontificis summi fundatam munere Marci,
Marce tibi aligeri sub imagine culte leonis,
Et quod pictura templum exornavit, & auro,
Adjecitque domos, & magna palatia circum,
Ima in parte fori Trajani, & rupe Tonantis.
Extat item, Xystus qualem instauraverat olim,
Una ubi bisseni venerantur Apostoli in æde.
Quam Constantinus princeps fundavit, & ipse
Tertius eversam reparavit Papa Joannes,
Circumquaque novo spatio, nova mœnia Xystus
Protinus in morem munitæ condidit urbis,
Colle sub antiquo, celsa sub rupe Quirini.
Proxima Marcelli stat tectis ara paternis,
Ipsa ubi jam stabulis prius inservivit equorum
In regione viæ veteri cognomine latæ,
Quam prope diva parens renovata visitur æde;
Hic ubi delituit divus pro tempore Lucas,
Pinxit ubi formam, quæ illic est Virginis almæ.
Sunt & parva suis delubra auctoribus orba
Prætereunda mihi lato Mavortis in agro,
Sed quæ digna extant memoratu scribere pergam.
Nec prætermittens magnum & spectabile templum,
Augustine tuum, renovatum nuper, & auctum;
Quod Rothomagensis pater instauravit, & altis
A fundamentis condens erexit ad auras;
Nam fuit ille potens pater, & ditissimus heros.
Stat prope Flaminium Circum spectabilis ædes,
Quam Paradinensis, patriaque Alfonsus Ibera,
Ac Nosocomium conjunctum condidit ædi,
Dux Jacobe, tibi, gentisque assertor Iberæ.
Hic ubi gymnasium media spectatur in urbe,
Musarum studiis, & pubertate decorum,

Eugenii quarti auſpiciis, & munere primum
Fundatum, cui Roma dedit ſtipis annua dona
Palladias artes illic præbenda profeſſis;
Hæc loca Alexander renovavit Sextus, & auxit,
Atria porticibus deſignans ampla ſuperbis.
Atque academiacas priſcorum more diætas,
Et ſubjecta ſuis ſubſellia docta Cathedris;
Pallas ubi, & Muſæ cuſtode ſub Hercule florent,
Cecropiis quondam veluti florebat Athenis.
Queſta diu Pallas, tecta intermiſſa tumultu
Bellorum aſſiduo, poſita jam caſſide, tandem
Te Leo dive petens, Muſis comitata decoris,
Alme pater, noſtris excellens artibus, inquit,
Quem nos præſtantem cunctis præfecimus unum,
Perfice Palladias, hoc ſolum poſcimus, ædes,
Nam te, ſumme Pater, longo expectavimus ævo.
Hinc poſt Flaminii ſpectacula diruta Circi,
Solis ad occaſum divæ ſtat Virginis ædes,
Quam modo fornicibus ſtruxerunt Theutones altis.
Stat quoque contiguum Pacis cognomine templum
A Xyxto quarto erectum, & poſt bella dicatum
Reginæ ſuperum pollens ad vota ſacellum,
Liminibuſque frequens tritis, & lumine denſo.
Stat Servatoris, lauri cognomine, templum
Jordanum ad montem prædivitis ære Latini
Fundatum Patris, Urſinorum e gente ſuprema;
Strata pavimento diverſi marmoris ædes.
Nec procul hinc Celſi celebratur martyris ara
A fundamentis rurſum inſtaurata profundis,
Clara ubi porrigitur ſpatio via recta patenti,
Ex Æli ponte, ad nova fundamenta plateæ,
In qua lata Fori ſignata eſt area magni,
Ad cujus lævam præclara palatia ſurgunt,
Quæ quondam Hiſpanus fundavit Papa Caliſtus,
Orbis ubi cauſæ, decretaque ſacra geruntur;
Signanturque notis ubi nunc diplomata ſacris.
Parte alia moles ſaxis operoſa quadratis
Ex Tiburtina ſalebroſa rupe paratur;

Hic

Hic ubi judicii capitalia jura ſeveris
Decernenda manent Creteis ſortibus, unde
Libera nec Venus, aut Mars indemnatus abibit.
Hic ubi pectinibus ferri ſtat martyr acutis
Membra lacer Blaſius, Tyberina in fronte locatus;
Haud procul hinc nitidis ſtat virgo Lucia tectis
Conſpicua, & votis, nec non laquearibus aureis.
Plurima templa extant, ædeſque, & tecta per urbem
Ac Noſocomia, & collegia ſacra virorum,
Veſtaleſque chori, diverſaque dogmata patrum,
Privatæque ædes, & publica limina paſſim;
Et loca cuncta Urbis, quorum ſi nomina vellem
Sectari numeris, opus eſſet Homericus ardor.

ADAMI FUMANI

VERONENSIS.

Sub Effigie Athilæ Hunni.

FAx Orbis ille, incendium, pallor, pavor,
Europa monſtrum quem novum genuit parens,
Matris ferus quod carnifex foret ſuæ,
Qui barbaro ſuperbus ipſe ſpiritu,
Dei Flagellum nomen indidit ſibi;
Terris furens ſatelles irati Jovis,
Per quem fuere ſæcla facta ferrea,
Quum quaque mores uſque fudit barbaros;
Quo ſe ore vivens ferre ſueſſet Athila,
Tabella Jovii hæc indicat planiſſime.

Sub Effigie Totilæ.

Immanis ille, pestis Urbis, barbarus,
Qui barbararum gentium terror, sui
Ad Ortum ab Occidente fines Imperî
Olim feroci Marte dilataverat;
Qui nostra vastitate cuncta perculit,
Vicos, agrosque, civitates, oppida,
Ritu procellæ, turbinisque acerrimi,
Deo, atque hominibus abominatus Totila,
Hac in tabella pictus, hospes, an vides
Ut sævus, importunus, impotens, adhuc
Stragem minetur ore, cædem, sanguinem?

Sub Effigie Martini Turriani.

Ruebat Eccelinus acer Italus,
Fretus tremenda militum ferocia,
Tremendus ipse diritate barbara,
Urbem superbam, maximam, perlucidum
Sidus togatæ ut perdomaret Galliæ:
Tyrannus Eccelinus ille pessimus,
Illud Deo, atque hominibus infestum caput,
Quotquot fuere, quotque sunt, quotque umquam erunt
Longe Tyrannus omnium teterrimus:
Ab corde cujus exsularat funditus
Fas, jus, pium, rectum, pudorque, æquum, & bonum:
Qui tenera membra parvulorum ab ubere
Matrum revulsa, dissecare per scelus
Mucrone duro suetus ipse durior:
Quin (proh nefas!) & mulierum prægnantium
Extenterare amabat (o dirum nefas!)
Exenterare amabat alvos impius
Horrente scalpro: te nihil, mater, verens,
Lucina, justis quæ vocata partubus
Nitentium audis pia lacrimosas preces:

Quæ

Quæ ſæpe ſæpiuſque repetitæ, illius
Numquam feroces ſpiritus, numquam feri
Duriſſimum mollire pectus quiverunt.
Et hoc Patavi novit alma civitas,
Vicinaque illi fertilis Vicetia,
Tuque urbs frequens, vetuſta, magna, nobilis
Verona, mater urbium pulcherrima,
Noviſti, & ante tu beata Brixia,
Tum facta ab illo urbs omnium miſerrima.
Ruebat Eccelinus acer Italus,
Qualis ſonantis vis coruſca fulminis:
Quum Turrianus ecce vir fortiſſimus
Martinus, indignatus, ut ſpumans apes
Lucanus, aut Sabellus, aut Afer leo,
Getula pubes quem veruto perpulit
Exire notis ſaltuum receſſibus,
Clamoſa pubes, & Numidicorum canum
Animoſa vis latratibus ſævis ferit,
Quum colla, & armos veſtientibus jubis,
Caudæ flagello identidem graves ſibi
Villoſa terga verberans iras ciet,
Secumque cæco murmure dubitat ferus,
Quæ prima mordens obterat venabula:
Sic ille, acerbæ ut ſervitutis imminens
A civibus propelleret jugum ſuis,
Formidoloſo & ipſe cinctus agmine,
Virtute fretus exſilit mirabili
Seni incitatus obviam acerrimo,
Primaque pugna vulnerat, vivum capit,
Aſportat, inque clauſtra cæci carceris
Contrudit; ubi poſt dirus is, diris modis
Squalloreque, ac pedore tetro, peſſimis
Suis ſceleribus debitas pœnas luit.
Quo pervagante tam beato nuncio
Late per agros Italûm, perque oppida,
Paſſim puellæ virgines ductis choris
Lætæ canebant voce tinnula ſimul:
Martine Turriane, Martine inclite,

Tu

Tu liberator urbium, tu patriæ
Servator exſtitiſti, & omnes omnium
Laudes tuliſti: nempe noſtra tu omnibus
Nobis dediſti habenda, quum nefarios
Latronis auſus contudiſti, & omnibus
Mentem addidiſti civibus trepidis tuis:
Tibi & mariti conjuges, & conjuges
Debent maritos, atque utrique liberos.
Debent parentes liberi tibi quoque:
Tibi nos pudicitiam, tibi decus, tibi
Noſtram incolumitatem, tibi jam denique
Nos noſtraque en debemus hæc tibi omnia.

Sub Imagine Canis Scaligeri.

Scaliger, anne tua iſtæc, Canis inclite, imago eſt?
O cari capitis cara mihi effigies.
Illene tu, profugis quondam qui vatibus unus
Portus eras, arx, ſpes, præſidium, columen?
Gaude, heros redivive, heros bellique domique
Illuſtris, juncto viribus ingenio.
Ecce tibi ut veteres Jovius renovavit honores,
En te ut honoratis junxit imaginibus!
Macte, tuum terſa nitidum rubigine nomen
Factum, jam poterit nulla abolere dies.

De Franciſco Carmagnola.

Sedula apis veluti maturis advolat uvis,
Ut liquido vacuas diſtendat nectare cellas;
Ad te ſic mea ſe celeri tulit impete Muſa,
Bellica quem ad magnos virtus evexit honores,
Franciſce, æternum pietas per ſæcula nomen
Cui peperit; cuncto procerum quum adſtante ſenatu,
Ac magnis una tecum de rebus agente,
Ad ſcabrum haud veritus confeſtim exire parentem
Fortiaque infirmo circumdare brachia collo.
Scilicet hoc unum malit, quam mille referre

Ge-

Gesta tua præclara, & victo ex hoste trophæa,
Magnorum decus Insubrum, Dux inclite: tandem,
Orta licet subito fractum te adtriverit ingens
Tempestas, Caurique, importunæque procellæ;
Ne dubita, tua te pietas, tua maxima virtus
Venturo meritis cumulabit honoribus ævo.

In Imaginem Andreæ Gritti, Venetorum Principis.

Ut vigili, doctoque ratis simul acta magistro est,
Undique ut aërii verrant freta cærula venti,
Nec ventos, validasve timet secura procellas;
Credere sed pelago, ac magnis se fluctibus audet:
Sic Duce te urbs prognata mari, sic Principe, Gritte,
Bellorum ut sciret magnos instare tumultus,
Bellorum metuit nullos interrita casus;
Sed Martis dare se magnis cita motibus ausa est.
Ut ratis illa eadem docto si cassa magistro est,
Ut nulli nusquam turbent freta cærula venti;
Et ventos validasque horret malefirma procellas,
Credere nec pelago, aut ullis se fluctibus audet:
Sic Duce te Urbs, bone Gritte, eadem, sic Principe cassa,
Bellorum ut videat nullos instare tumultus,
Bellorum metuit cunctos exterrita casus;
Nec dubiis dare se Martis cita motibus audet.
Ut gregibus tauri, turres ut mœnibus altis
Sunt decori, ut pelago naves cingentibus undis,
Sidera uti radiis internitet aurea Phœbe;
Sic tu, sic Venetûm imperii dum sceptra gerebas,
Notus eras proceres inter, bone Gritte, superbos
Corporis eximia specie, virtute, animisque.
Nostratum o salve Heroum ter maxime; tu nunc
Et nostra posthac semper celebrabere Musa.

Ad-

Adventante Senectute se totum Deo dicat.

Jam cana rugis asperat
Frontem senecta; corporis
Jam membra facta languida,
Sensim recedens in dies
Vitalis ignis deficit.
Sed hoc quid ad me, fervida
Patris supremi caritas
Me continenter si suis
Fovere pergit ignibus?
Ergo, o beata vivida
Cœlestis ignis flammula,
Magis magis me tu in dies
Fovere perge singulos.
Perge, o beata, perge dum;
Mihi usque perge amburere
Mihi usque perge absumere
Cor, ossa, nervos, viscera,
Venas, medullas, sanguinem,
Ipsamque mentem ac spiritum,
Ut totus ardeam tibi:
Ut atra quum mors frigidas
Afferre mihi volet manus,
Sic, flamma totus, flammeis
Alis Amoris lucidi
Hinc expeditus, ætheris
Altas ad oras subvolem;
Cognata ubi inter sidera
Non jam amplius memor mei,
Unum te amem, ac tua omnia.
Immo ardeam perenniter
Factus tui termaximi
Scintilla parva incendii.

In obitum Hjeronymi Fracaſtorii.

Longe Vir unus omnium doctiſſimus,
Verona per quem non Marones Mantuæ,
Nec noſtra priſcis invident jam ſæcula,
Virtute ſummam conſecutus gloriam
Jam grandis ævo hic conditur Fracaſtorius.
  Ad triſtem acerbæ mortis ejus nuncium
Vicina flevit ora, flerunt ultimæ
Gentes, periſſe muſicorum candidum
Florem, optimarum & lumen artium omnium.

LEONARDI FUSCI
FOROJULIENSIS.



In Petri Bembi obitum.

DUm vacat, hic patriæ ſeceſſus inter opacos,
  Quæque aurâ, & multo devia colle placent,
Mecum una indulgens veſano Muſa dolori,
  Dic age lugubri carmina mœſta ſono.
Flendi obitus nobis, & triſtitia funera Bembi,
  Funera, quæ lacrimis haud decorare nefas.
Quæ doctæ, quæ vos tum cauſa morata, ſorores,
  Nec paſſa Adriacæ eſt Thetyos ire freta?
Amiſſum ingemeret Bembum cum Nereis illic,
  Ac longe in mediis conquereretur aquis,
Cœruleum os, glaucoſque ſinus, fletu humida largo,
  Canaque roranti pectora tunſa manu.
Vos decuit magnæ in partem properare querelæ,
  Certatim & luctus ingeminare graves:

Nulli

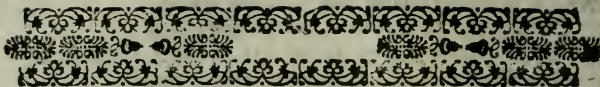
Nulli hic quam vobis mage flebilis occidit, artes
Quarum adeo, & ſanctos auxit honore choros.
Sæpe oras olim aſſuetus luſtrare repoſtas
Phocidos, atque umbris avia grata ſuis;
Sæpe juga, irriguique Heliconis fontibus antra,
Antra niſi a caſto non adeunda pede,
Illum ubi victuro ditaſtis carmine, veſtras
Largius uni omnes & tribuiſtis opes,
Ut foret extenſo quo ſe Adria tolleret ævo,
Jactaretque ſuas vate ſuperbus aquas,
Vate, comas cui non ſolum, & pia tempora compſit,
Quæ Cynthi intonſo eſt arbor amata Deo,
Verum a Tarpejo data pilea rubra Tonante,
Quique nitet roſeo murice tinctus apex.
At non infelix iſtis tibi cultibus, iſto
Ornatu, longum, Bembe, nitere datum eſt,
Quandoquidem exacto luſtri vix tempore, poſtquam
Hæc ultro dederat munera Paulus, obis.
Et te non pietas, eheu, tutata merentem,
Non & relligio caſta, fideſque fuit,
Priſcave ſimplicitas, ac candor pectoris, ipſæ
Qualem Sithoniæ vix habuere nives,
Atque æqui ſemper cultrix, & neſcia fœdi
Criminis, a turpi & mens aliena probro.
Crudeles Parcæ, veſtrum ſi fila, coluſque,
Tot dotes, tot non ſueta movere bona,
Queis inſignem atrox funus neſcire decebat,
Vitare & rapidi triſtia damna rogi;
Heu quid vana optem, tumulis quemque occulit imis;
Atra quies, omnes & ſua fata manent.
Quamquam, ſi tenebris aliquà ſeſe eximit, alto
Nec penitus Lethes obrutus ille lacu eſt,
Cui decus ingenii quæſitum munere ſummum
Viventi, & cultis gloria parta notis;
Scilicet haud totus morieris funere raptus;
Bembe, tui & magna parte ſuperſtes eris;
Clarus & argutos inter celebrabere olores,
Quos Arnus, quos & Mincius amnis habet;

Nec

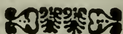
Nec fera eripiet latis tua nomina terris,
  Cuncta poteſt quamvis imminuiſſe dies.
At fama (hanc donec tollet ſua penna) loquetur,
  Ornabitque magis laudibus, atque magis,
Cenſentur quacumque ſacræ vocalia Cyrrhæ,
  Et ſtudia, & luſus, Pieriuſque labor.
Sed jam ceſſandum queſtu, & lugubria plectra,
  Lugubrem nobis fas poſuiſſe lyram.
Sat fletum: atque ipſum tumulum jam condere tempus,
  Quem mandat Vati Muſa parare ſuo,
Qua virides creſcunt luci, vada propter amœna
  Cœlinæ, & ſummis lapſa fluenta jugis.
Hic etiam extremo ut donetur honore, jacenti &
  Structa quoque in noſtro ſtent monumenta ſolo.
Quîs violam indigenæ inſpergant, & odora quotannis
  Lilia, vivaci teque, amarante, coma,
Atque alios, quos dat flores, cum vernat aperto
  Terra ſinu, & cultu juſſa virere novo eſt.



JACO-



BELISARII GADALDINI



In fœdus ictum inter Principes Christianos.

CLarior en ſolito exſurgens natalibus undis,
Cynthius afflicto paſſim nova gaudia mundo
Nuntiat, haud ſortis, venturique inſcius ævi;
Scilicet ut Reges inter ſancita fideles
Fœdera ſint hodie Venetam vulganda per urbem,
Surgite io juvenes, manibus date lilia plenis,
Spargite humum foliis, Superumque altaria Divum
Muneribus cumulate piis pro munere tanto.
O quæ fatidicæ nobis felicia Parcæ
Tempora promittunt! o quæ ſæcla aurea ſurgent!
Cum Libyæ extremo devictus Marte tyrannus
Occidet, atque omnes una cum nomine Turcæ.
Cernite, ut ante alios firmati fœderis auctor
Ipſe ingens pietate Pius, cui Rector olympi
Turbine in hoc tanto terræ commiſit habenas,
Florentes populos inimica in prœlia mittat;
Quot Rex Hiſpanâ gentes tellure Philippus
Effundat bello aſſuetas, & fortibus auſis;
Quot Veneti cogant acies peditumque equitumque,
Italaque ut pubes animis ardentibus arma
Arma fremat; raucoque ſimul clangore turbarum
Et nemora, & ſilvæ reboënt, colleſque ſupini.
Parte aliâ, innumeræ, leviter ſpirantibus Auſtris,
Carbaſa tendentes ſcindunt vada cærula, puppes,
Barbaricamque petunt concordi fœdere claſſem.
Quis tibi nunc, hoſtis, cernenti talia ſenſus?

Quo-

Quove metu trepidas? cum littora fervere late
Profpicias, totumque dehifcere claffibus æquor?
Siccine jactabas tete, dum fœdere rupto
Adriacis partem Cypri multo agmine nuper
Cœpifti? tumidufque novo præcordia regno
Non hominum, non ulla Deûm fæva arma timebas?
Jam video Oceano in magno concurrere utrinque
Ardentes in bella rates; claffemque rebellem
Funditus everti; vaftumque tumefcere pontum;
Dum rapido fractas abforbet gurgite naves,
Scuta virûm, galeas, devotaque corpora morti;
Inde Dei claffem victricia figna movere,
Fervidus anguftis qua faucibus Hellefpontus
Æftuat, & longo fulcat duo littora tractu.
Hinc equitum turmas, peditumque hinc ire catervas
Regnifque & populis ftragem exitiumque minantes,
Euphratem, Gangemque metu trepidare fub imis
Fluctibus, & feptemgemini tremere oftia Nili.
Jam video exanimem pulfo cum milite terga
Vertere, & ad Scythicos curfum contendere faltus
Selimum, ac fefe extremis abfcondere filvis;
Illum fectari Hefperios, animamque nefandam
Eripere, & mediâ refupinum linquere arenâ;
Atque ita devictis divino numine Turcis,
Urbibus everfis, totoque Oriente fubacto,
Victores prædâ immenfa fpoliifque potitos
In patrias urbes magnis remeare triumphis:
Tunc foliis redimita comas felicis olivæ
Candida Pax late populos invifet ovantes,
Quam pia Relligio inceffu comitabitur æquo.
Tum fera bellandi rabies, & triftis Erinnys,
Tum Maomethеæ exitialia femina peftis,
Tartareafque domos, horrentiaque antra fubibunt.
Aurea tunc læto nafcentur fæcula mundo,
Sæcula quæ ventura olim volventibus annis
Veridici vates præfaga mente canebant.
Surgite io juvenes, manibus date lilia plenis,
Spargite humum foliis, Superumque altaria Divûm

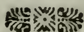
Muneribus cumulate piis pro munere tanto.

Super excidium Barbaræ Classis, tabellâ depictum.

Quis violare ausit jurato fœdere pacem,
Regna aliena jugo premere, atque excindere gentem
Immeritam; patremque hominum, patremque Deorum
Temnere, & immemorem sceleris putet esse nefandi?
Ah te ne tanti rabies vesana furoris
Exagitet, quicumque pii moderaris habenas
Imperii: tenet ipse pater memor omnia mente,
Et meritas sumit maturo tempore pœnas.
En Asiæ Venetis pollutâ pace Tyrannus,
Urbibus eversis, ingenti cæde peractâ,
Contemptis victor Superis, tumidusque secundâ
Sorte ruens, totumque fatigans classibus æquor,
Ut cursu cadit in medio, victusque repente
Sternitur, ac pœnas tanto pro crimine pendit.
Non hæc consilio humano, & mortalibus armis
Proveniunt; Deus ipse, Deus post funera mille,
Post mille exhaustos terræque marisque labores,
Nos tandem aspiciens, æterno fœdere pacis
Tergeminos junxit Reges, tria fulmina belli,
Armavitque pias cœlesti robore mentes,
Et dedit indomitas hostis contundere vires.
Cernis ut Jonio concurrant æquore utrimque
Frontibus adversis inimica in bella triremes,
Ac vario ardentes ineant certamine pugnas?
Infracti utque duces Orientis, & agmina late
Hesperio sub Marte cadant? congestaque classis
Centum annis, centum victrix successibus una
Luce ruat? viden' infectas quam multa per undas
Telaque Threiciosque arcus, Lyciasque pharetras
Verset, & hostili turgescat sanguine pontus?
Pasce oculos, animumque tuum, miroque labore
Artificis fruere, ac partis lætare triumphis,
Te tamen hoc unum semper præque omnibus unum
Ad-

Admoneat, miseris quantum mortalibus obsit
Justitiam, & summi Regem contemnere olympi.

JACOBI GADDII FLORENTINI.



In laudem Ferdinandi II. Cæsaris.

GRandis ut Heroum virtus æterna vireret,
Laurigeri sudans conscendi culmina Montis,
Spicula flammiferi Canis, atque horrentia brumæ
Frigora contemnens, & sacro percitus œstro
Hausi vitalem doctore ab Apolline cantum,
Mortis, & ignaræ victor caliginis ardens.
Invidia incassum Stygias jaculata sagittas,
Fregit, virtuti quæ miscet pocula fellis,
Cognatosque truci corrosit dente cerastas.
Scilicet invidiæ ridet mala fulmina virtus,
Et domat omnivori pernices temporis alas,
Si paret æterni felices carminis alas
Æthereus vates: nostrum ne despice munus,
Heroum soboles, Romanique arbiter orbis,
Qui Reges domitas, qui donas regna subactis,
Quique rebellantes felici Marte catervas
Proteris invictus, vel iniquæ turbine sortis
Concussus, vasto qui nusquam in corde timorem
Excipis; indocilem frangi, ignarumque pavoris,
Non populorum ardor, non conjurata rebellis
Agmina terrificant terræ, non fulmina Cœli,
Non pestes Erebi, triplicis quem machina Mundi,
Si caderet stabili convulsa a sede, feriret
Impavidum.
Quid referam Heroum seriem, centenaque Regum

Nomina, qui gemini frenarunt limina Solis,
Queis fortuna novum patefecit fertilis orbem,
Ipſa gradum ſiſtens (mirare) immobilis, amplum
Imperium firmat generoſæ in cardine prolis;
Cæſareæ cujus numerant capita alta coronæ,
Cognataſque comas regnatrix infula nectit,
Sed tibi quot pariunt famulantia Regna coronas,
Tot tibi virtutes nectunt diademata, Cæſar;
Nullum at ſplendidius, quam Relligionis alumnæ
Arte laboratum, gemmis cœleſtibus ardens.
Scilicet arbitrium generoſi Cæſaris una
Vindicat, æquævique vehens trans mœnia Solis
Nectit adorantem manſuro fœdere divis.
Hanc ſequitur Gravitas, & veri ſancta cupido,
Nudaque ſimplicitas fraudes exoſa latentes.
Quæque inconcuſſo clypei ſeptemplicis orbe
Munita infringit viroſæ ſpicula linguæ
Integritas, ridetque minas Acherontis avari;
Mitis & aſtrigeri moderatrix orbis, alumna
Pacis, ad immanes Erebi quæ torquet hiatus
Iramque, & rabiem, truculentaque jura furoris.

In laudem Uladislai Regis Poloniæ, Sveciæ, &c. Magni Ducis Moſcoviæ.

Aura, o progenies aëris innocens,
Lepor orbis, & voluptas,
Ades Aura, quæ maritas
Peramœna prata Floræ,
Dum florentia fundis
Aſtra floribus ſupernis
Pulchriora, blandiora,
Tu per liquidos aëris agros,
Super aureas carmina pennas
Noſtra Heroem defer ad altum,
Qui Sarmaticis imperat oris.
Olli ſidereo texat de flore coronam
Phœbi docta cohors, virtutum munere dives.

Quæ

Quæ candore nives Ismarias superant,
Lilia defert, arbitra linguæ,
Cordisque, fraudum non docilis Dea;
Quæque ligat stabili pacta adamante Fides;
Quæque viros superis mansuro fœdere nectit,
Porrigit æternas flammea diva rosas.
At quæ præteriti conscia temporis,
Venturique sagax vitreum bis consulit orbem,
Maculis violas pingit amœnis.
Devota Marti, fulminis æmula
Virtus, æthereo calore præstans
Aurea flaventis diffundit munera calthæ.
His opifex texat radiantem Musa coronam,
Cui nusquam tellus vidit alumna parem.
Ne jactes, Ariadna, tuum diadema, noveno
Sidere ab æternis quod tibi fulget agris;
Scilicet illa tuis florebit gratior astris,
Sarmaticique comas nectet Jovis, usque phalanges
Qui tumidas fudit bellantis fulmine dextræ,
Quem pavet Eoi regnator barbarus orbis,
Qui fera Threiiciæ perfregit cornua Lunæ.
Quique satum patulo Moschorum in corde timorem
Martius hostili nutrivit sanguine cultor:
Regnaque centenas pariunt cui subdita palmas,
Victurumque opifex molitur gloria Templum.

De Patria, atque immortalitate Musarum.

Hæc virgo tellus, nescia vomeris,
  Injuriosis invia gressibus,
    Quæ Solis auratis patescit
    Crinibus, astrigeræque turmæ.
Hîc Gratiarum dulce loquentium
  Agmen choreas ducit amabiles,
    Cognata Nympharum caterva
    Dum sociat, replicatque saltus:
Hæc flexuosis orbibus aëra
  Supervolantis flaminis æmula

Urget gemellum; mox jacentem
Quaſſat humum redeunte greſſu.
Hîc & ſorores, Mnemoſynes genus,
Plaudente Phœbo præſide carmina
Æternitati deſtinata
Ambroſio modulantur ore.
Audi canentes; temporis arbitras
Nihil moramur ſæva neceſſitas,
Quas Phœbus æternum ſacravit,
Fulminibus metuit ferire.
Buſto ſuperſtes vivit ab invido
Mens ſacra Phœbo; hanc mellifluus latex
Irrorat, æternatque præſens
Juppiter ambroſia Deorum.

Deſcriptio Noctis.

Jam Nox triſte caput nectens crinalibus umbris
Spargebat facili ſomnia vana ſinu;
Jam Dea venatrix cornu munita, ferarum
Agmina per Cœli clara premebat agros;
Florea progenies cœleſtibus æmula gemmis
Amittebat inops luminis omne decus.
Silvaque vocalis cantu viduata phalangis
Parcebat refluis ludere mœſta comis.

De Barbara Tiliamocha Virgine Poëtria, & Cantrice.

Si de ſupremis Calliope rotis
Æterna proles ſceptriferi Jovis,
Vitale concentu beatrix
Florigeras peteret columnas;
Quis non canoræ nectareum melos
Haurire Divæ certet? honoribus
Quis non coronet invidendis
Numen, & obſequio verendum?
Quo me calentem, Phœbe, potens rapis?

In

In celſa numquid mœnia ſiderum?
Num forma regnatrix ab axe
Labitur in patrios penates?
Auditis? aures ſidereus quatit
Sonus, catenas necteret amnibus,
Belvaſque frœnaret rebelles,
Siſteret ac volucrum phalanges.
Illapſa certe in pectora virginis
Mens pura noſtræ Calliope canit,
Aut virgo mentis æmulatrix,
Muſa recens fluitantis orbis.
Sic eſt: recentem mox ego carminis
Ducem precabor, auſpice qua modos
Vibrare pennatos oloris,
Et ſocias animare chordas
Fas eſt. Gigantum cum Jove prœlia
Depingat alter prodiga fulminis;
Aut uſque victrices phalanges
Romulei celebret Senatu ;
Aut Barbarorum cladibus inclitum,
Cui Flora mater, Pannoniæ ducem
Pubis, triumphantem Scholarum:
Ipſe ſuper famularis alas
Famæ volantem te prior eveham,
Facunda virgo, fax nova floridæ
Telluris, æternos honores
Cui parat Aonidum caterva.

Ad Victoriam Roboream Magnam Ducem Etruriæ.

Salve, o Tyrrhenæ regnatrix inclita gentis:
Salve o Roboreæ dulce decus ſobolis.
Excelſo conjuncta Duci, genitura Minervæ
Heroas, Reges Urbibus, aſtra polo.
Sic voveo, ſic prædico, ſic monſtrat Apollo;
Decipiet vatem divus Apollo ſuum?

Ad Margaritam ab Etruria Parmæ, & Placentiæ Ducem.

Heroum ſoboles, gentilibus aucta triumphis,
  Me rapis in laudes, Dux celebranda, tuas.
Dia tibi Venus ambroſios afflavit honores,
  Fovit & obſtetrix pectore dia Charis.
Vix natam æternum complexa Modeſtia nutrix,
  Texuit atque faber florida ſerta Pudor.
Artibus egregiis coluit Jove nata Virago;
  Nectare Caſtalidum proluit alma cohors.
Quid mihi gentiles Heroidas obiicit hoſpes?
  Has Heroinas una puella refers.

Proſopopœja Arni in laudem Gher. Saraceni Proviſoris Gymnaſii Piſani, &c.

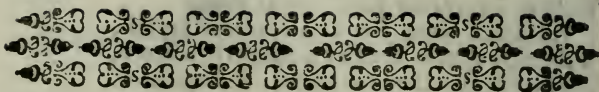
Quæ nova felici ſpectacula lumine cerno,
  Quæ nunc Piſano ſcena pateſcit agro?
Dum ciet Iſmario Saracenus pectine chordas,
  Argutæ ſocians carmina docta lyræ,
En ſitibunda ſoni labentes flumina lymphas,
  Frænat & aligeros blandior aura pedes.
At dociles agitant Nymphæ per prata choreas,
  Dum Charites ludunt, ludit & alma Venus.
Illas ambroſii comitantur pone lepores;
  Hanc amor, & luſus, deliciæ, atque jocus.
Aſſurgunt faciles tenero de ceſpite flores,
  Atque aurita petit ſylva canentis ebur.
Sceptriferique adſunt poſita feritate leones,
  Ipſaque nunc cædis neſcia tigris adeſt.
Cornigerique greges adſunt, volucrumque phalanges,
  Saxaque natali duritie poſita,
Non ſecus ac dominam reſonans cum fleret ademptam
  Biſtoniæ vates rector, honoſque plagæ.
Hic per hyperboreas glacies, Rhodopeſque pruinas
  Noxia flebilibus verberat aſtra modis.

Sci-

Scilicet Eurydicen fatali vipera dente
  Ad nigra regna Jovis compulerat Stygii.
Tænareas fauces cythara penetravit amante,
  Horridaque Ismarius mœnia Persephones.
Insueto victi stupuerunt carmine manes,
  Vincitur anguineis feta Megæra comis:
Exangues lacrimant animæ, precibusque canoris
  Franguntur rigidi pectora ahena ducis.
Redditur Eurydice poscenti, dum nova vitæ
  Stamina fatalis ducere Parca jubet.
Jamque virum sequitur, dedit hanc Proserpina legem,
  Sed legis conjux immemor, atque sui.
Respicit instantem revolutus amore tyranno;
  Legibus hic famulos comprimit usque suis.
Heu Stygiæ infelix rupisti fedora Divæ:
  Heu nimio Eurydicen cædis amore tuam.
Illa ruit Erebi rursus devota tenebris,
  Quæque semel vixit, bis moritur misera.
Nequicquam prensas, Orpheu lacrimabilis, umbras;
  Non datur amplecti deficientem animam;
Qua moveas prece inexorabile Numen Averni?
  Nempe semel tibi sit restituisse satis.
Forte Abbas rursum obtineat dulcedine cantus,
  Quo potis est ferri frangere duritiem.
Hunc mirata suos cohiberent sidera cursus,
  Concentus major cujus in ore sonat.
Par quoque nobilitat morum symphonia Vatem,
  Quos blando virtus temperat obsequio.
Quid mentis referam divinas carmine pennas,
  Queis volat astra super, cœlicolumque choros?
Unus inaccessi solium venerabile Solis
  Scandit, & a lucis fonte bibit radios,

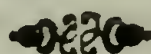



LAU-



LAURENTII GAMBARÆ

BRIXIANI.



Ad Franciſcum Robuſterum, Tarraconenſem,

LIMNIACE.

EGregium, Franciſce, genus, cui conſcia veri
Pectora ſunt; qui ſacra tenes, & civica jura,
Ne deſis, dum pacato ſilet æquore pontus;
Limniacen neve ad littus contemne dolentem.
Nocturnos ſtellarum ignes vix Lucifer alto
Diſpulerat, vix orta dies renovaverat orbem
Luce nova, dum ros madido de gramine nondum
Decutitur, ſed adhuc reficit ſua pignora tellus,
Et late redolent lætiſſima floribus arva:
Cum petiit mœrens ſecretum Cnoſia littus
Limniace, quam miſta Amyco Lyrneſſia Leuce
Connixa eſt furtim, multa qua pronus arenâ
In pelagi tumidas raptim fluit Inachus undas,
Tum mare proſpiciens, dubiique incommoda ponti,
Hos queſtus ſecum ſolâ meditatur arenâ:
Infelix virgo, liquit quam miles amator;
Et prædas, atque arma ſequi, rapidoſque calores
Sæpe pati, longaſque hyemes, & frigora brumæ
Maluit, & gelido captare ſub æthere ſomnos.
Interdum tamen & belli furor impius, & Mars
Factâ pace ſilet; victor direpta reportat
Hoſtibus arma domum: mox ſeſe ex ordine captos
Accingit memorare duces, longoque viciſſim
Con-

Contusos bello populos; superataque regna
Dum memorat, nunc ante sui nota ora mariti
Læta sedet, fruiturque viri sermone; nec ullis
Exercet curis vitam, nec pignora curat:
Et nunc mœsta silet dubio in certamine conjunx,
Vulnera dum, bellique vices, & prœlia narrat.
Piscator pelago captat seu flumine, pisces,
Sive laco stagnantis aquæ; cum vesper amictu
Nigranti gelidæ noctis se obnubit, ad urbem
Cum prædâ lætus properat; gravis inde revertens
Ære domum, parto fruitur cum conjuge carâ:
Et visco qui fallit aves, seu retibus, & qui
Vertit humum ferro incurvo, seu mollia falce
Prata secat, frugesque metit, cum sacra Sacerdos
Indicit populis, redeunt ad dulcia tecta;
In triviisque agitant choreas, quas esculus umbrâ
Ingenti tegit, & ramis frondentibus ambit.
Venator silvas primâ sub luce fatigat,
Involuitque feras laqueis, aut comminus hastâ
Infensa aggreditur, moriens cadit illa repente
Ante oculos, juga summa petit vel saucia, & altis
Se condit nemorum jamjam moritura latebris;
At conjunx lecto carpit secura quietem;
Ille at enim lætus spoliis, & cæde ferarum,
Fert serâ se nocte domum, carosque penates
Invisit, tenerisque diu complexibus hæret;
Infelix, quam pastor amat, cui flumina cordi,
Et nemorum dulces umbræ; qui montibus ævum
Exigit, aut convalle cavâ: lentusque sub umbra
Populeâ pecudum numeros & signa recenset,
Et modo pascit oves, viridi modo ludit in herbâ
Agrestem calamis Musam; modo ducit ad alta
Flumina jam saturos herbosâ in valle juvencos.
Expectat tamen hunc residens in limine conjunx,
Et lassum amplexu molli fovet: ille sub altis
Claudit oves stabulis, dapibusque epulatur ad undam
Fluminis, aut viridi in luco, qua murmurat unda,
Frondentem subter pinum, silvamque comantem.
In-

Infelix illa ante alias, quam torquet amator
Navita: nam seu frigus habet terrasque fretumque,
Seu floret ver purpureum seu messor in agris
Maturas segetes tondet, seu colligit uvas
Vinitor; ille tamen lætus tenet æquora puppi,
Miraturque novas alio sub cardine terras,
Littoreis capiturque locis, & gaudet ab alto
Prospiciens humiles terras, atque invia Nerei
Regna, levesque maris volitare per æquora puppes,
Oblitus patriam, & dilectæ conjugis ora.
Quàm ferus ille, minas pelagi qui primus, & atro
Turbine commotum sprevit mare, seque procellis
Miscuit hunc Libycæ genitum de stirpe leænæ
Crediderim, Stygioque genus deducere ab Orco.
Quid prosunt mihi curalia? & tua munera quondam
Hesperio devecta sinu, quaque altus in æquor
Se mergit late Ganges, ubi plurima toto
Littore gemma micat vario perfusa colore?
Immitis Celadon, sæva æquora semper amabis,
Et varios pelagi casus? jam vertitur æstas
Altera, nec curas patrios invisere portus.
Care redi, care ô Celadon; te te tua conjunx
Limniace manet, & lentos suspirat amores;
Nam mihi amara dies sine te, lacrimosaque nox est,
Vestis acu te picta manet, quam flexilis ambit
Limbus, & intextis circum nitet alba figuris,
Cernere erit fluitantem undis ab Apolline Delum
Firmatam, quæ prima altis emersit ab undis.
Ut primum pater omnipotens subsidere pontum
Jussit, & immisso nimbos Aquilone removit,
Illic aspicies intacta per æquora puppim
Evectam, & Scythici tendentem ad Phasidos oras:
Puppe sedet procerum princeps, & ductor Jason;
Hunc juxta Agniades clavum regit, & vigil auras
Explorat, cœloque norat radiantia signa:
In medio ratis Alcides sedet arduus, omnesque
Argivos torvo proceres supereminet ore.
Quos inter citharâ auratâ dum personat Orpheus,
Astro-

Aſtrorum primos ortus, & ſemina rerum,
Et mare ſecluſum terris, & ab æthere cœlum;
Subſidunt pelagi fluctus, & euntibus auræ
Adſpirant, mitiſque favet Deus æquoris alti.
Proximus his Euphemus adeſt, qui ſumma parentis
Per freta Neptuni pedes incedebat, & auras
Æquabat rapido curſu; cui non procul, haſtâ
Inſignis, gladioque hæret Sicyonius Actor;
Threicii in medio procerum ſtant agmine fratres
Alipedes, quibus albentes cava tempora pennæ
Attollunt ſeſe circum; quibus aëra magnum
Nubilaque alta ſecánt rapidi, cœloque fruuntur;
Cærulei per colla fluunt, per pectora crines,
Dependent pharetræ; curvataque taxus in arcum
Ex humeris; lateri Iſmarius ſine cuſpide mucro
Dependet bullis circum inſignitus, & auro,
Aſt alii juga longa tenent; hic Caſtora cernes,
Pollucemque ſimul, quos uno candida partu
Leda tulit, quorum contendere ceſtibus alter,
Alter equos domitare bonos, vel vincere curſu;
Queis radiant capiti galeæ, flammiſque coruſcant,
Ardentes ſtellarum apices argentea velant
Tempora, & aurato rutilat de vertice fulgor.
His ſe Deucalion comitem Gortynius addit,
Quique Jovi referebat avum, galeaque ſuperbus
Ex auro gerit Europam, Nymphaſque vocantem,
Cœleſteſque Deas Sidonia marmora propter,
Et tauri evectam Dictæa ad littora dorſo.
Ipſa Argo ventis infracta per æquora fertur,
Quam circum exultant Nymphæ; miratur & omnis
Neptuni chorus Heroas, radiantia longe
Arma ducum, fulvoque ratem proſcindere roſtro
Hactenus ignotum miſeris mortalibus æquor.
Parte alia ſtupet æquoreis Neptunus in undis,
Miratus molem inſuetam, & data carbaſa ventis,
Attonituſque haurit ſtrepitum, dum marmora remis
Pulſa ſecant magni Heroës, dum remige forti
Cyaneas ſuperant cautes, & inhoſpita ponti
Æquo-

Æquora, & optato se tandem littore sistunt.
Omnia quæ quondam senior mihi rettulit Agmon,
Dum mecum sedet ad littus, curasque relictæ
Colloquio levat, atque inopem solatur, & una
Exorat multis Nereïa Numina donis.
Pergebat memorare suos malesana dolores
Limniace; sed Sol vetuit; nam luce supremos
Spargebat solitâ montes, passimque sub ipso
Lumine splendebat tremulum mare; flabra vocabant
Perfusos somno vicino in littore nautas.
Hæc postquam de more preces pro conjuge fudit
Cœlicolis, lacrimans sese ad sua tecta recepit.

TELON.

Orta dies sine nube polo fulgebat ab alto,
Et rutilis Phœbus radiis, curruque nitenti
Aureus Eois sese referebat ab undis,
Adriacique minas pelagi, commotaque fundo
Æquora placarat passim Neptunus, & omnem
Ventorum rabiem tenebroso clauserat antro
Æolus; & placidum subter mare pascua Delphin
Carpebat, virides algas, & gramina nota,
Non fragor auditur silvis, non littore curvo
Nigrantes ludunt fulicæ, non bucula ventos
Captat: at ipsa, hyumis secura, in valle virentes
Nunc avido dumos morsu, nunc pabula tondet.
Cum procul adventare ratem per cærula cernit
Sublimi stans puppe Telon, dum prospicit altum
Æthera jam vacuum nimbis, & murmure littus.
Dum vero procurva legit loca concita puppis,
Arma Telon habitusque virum, pictasque biremes
Novit, & è puppi surgens sic infit ab altâ:
O ratis ante alias felix, quæ spumea verrunt
Cærula, quæ pelago tecum mea gaudia defers;
Et magnas Orientis opes, & Lydia regna;
Tu pelagi decus omne, Deûm tu munera tecum
Sola vehis; tu digna magis, quam nobilis Argo,
Side-

Sidereos inter cœli ſplendeſcere curſus;
Quamvis illa foret Divæ fabricata Minervæ
Auxilio juſſuque, vagi prope flumen Anauri,
Quæ poſſet tumidis Neptuni obſtare procellis,
Et cavere inſtantes ſubjecta per æquora caſus,
Venturaſque hyemes pelago, niſi candida Circe
Flebilis Abſyrti crudelia fata piaſſet;
Nec claſſi invideas Phrygiæ, quæ per freta longa
Cum vetitos peteret thalamos, abduxit ab oris
Tænariis Argivam Helenen; licet illa Lacænas,
Iliacaſque nurus niveo candore, comaque
Per roſeos diffuſa humeros ſuperaret, & ore
Egregio, ſummoque foret Jove nata parente,
Et ſola Argolicas ad prœlia cogeret urbes.
Non tamen inferior forma eſt pulcherrima Leuce,
Quam vehis Adriaci pacata per æquora ponti,
Incolumem in patriam tepidi ſub tempora veris.
Cymothoë formâ inferior, te judice, Triton,
Eſt tua, ſi te vera loqui ſinit igneus ardor.
Nereides, quarum domus eſt mare, dicite Nymphæ,
Dicite vos; vidiſtis enim, dum rector Olympi
Juppiter in faciem tauri mutatus, ad urbes
(Qua rapido reſonat fluctu Gortynia tellus)
Sidoniam veheret fraterna per æquora prædam,
Quæ fuerit Jove digna magis; tuque humida ponti
Cui freta ſubiiciunt ſeſe, magnique fluenta
Oceani, Neptune pater, poſtquam alta fatentur
Cærula te Regem, ſalſos an pulchrior ulla
Intrarit fluctus curvâ rate, dic mihi; nec te
Tritonum comitante choro, Glaucique juventa
Addere pœniteat comitem tua per vada puppi.
Nam Leuce quacumque tulit ſe, protinus omnes
Collectæ fugiunt nubes, & flamina ponunt;
Quacumque illa pedum veſtigia rettulit, omnis
Ridet ager, reſonantque avium concentibus agri;
Et ſeu ſola tenet ſilvas, ſeu frondea ruris
Tecta ſubit, hæret lateri Dea Cypria, necnon
Dulcis Amor, Dryadum illecebris qui ferrea mulces
Po-

Pectora, & accendis tacitis præcordia flammis.
I felix Leuce, dignos sortita hymenæos;
Serta rosis intexta recentibus afferet Ægle,
Ægle littoreis cantu notissima silvis;
Necnon indigenæ tibi rustica dona coloni
Sponte ferent, patriisque canent connubia læta
Carminibus, primisque onerabunt frugibus aras.
Hæc memorat dum pauca Telon, lituûmque tubarumq;
Ingens exoritur vicina ad littora clangor,
Et pelagi cava saxa sono pulsata resultant;
Nec mora, detorquet clavum, suspensaque solvit
Vela Telon, mœstusque novem petit ora Timavi.

LEUCON.

Ducebant noctem jam sidera, plenaque Phœbo
Luna renidenti terras vestibat amictu;
Claraque nox passim radianti luce rubebat,
Ceu primo sub sole dies; cum dulcia Leucon
Liquit Amyclæus dilectæ littora Cretæ.
Ille dolens, curaque animum labefactus inani,
Accipit haud oculis noctem, sed mœstus acerbo
Discessu, celerique fugâ, se torquet amaris
Questibus, & lacrimans mortem jam pallidus orat,
Mox ait; heu qui me primis malus error ab annis
Abstulit, & tenebris mersit stagnantis Averni.
En velut exul agam noctesque diesque per æquor,
Nec reducem patria ulterius me Creta videbis:
Discessu mea lingua silet, suspiria mentem
Eripiunt, largoque tument mea lumina fletu,
Atque anima invalidum corpus jam lassa relinquit.
Heu quanto magis illius nunc torqueor igne,
Me tanto magis in lacrimas jubet ire Cupido,
Quid mirum? magis ardet amans, cum littus amatum
Deserit, atque novas invisere cogitur urbes.
Quid referam? non carmen Amor, non gramina curat,
Sed ridet lacrimans, sed funere gaudet amantum;
Ille senex vetus est: molli lanugine quamvis

Ful-

Fulgentes malas non v-ſtiat, ille nitenti
Occupat & faciem, præc̈araque corpora fuco;
Et ſeſe puerum fingit, furtimque medullis
Hæret, & arridens lethali armata veneno
Tela jacit, tacitoque petit præcordia ferro,
Et ludens ignem manibus gerit, oſſaque torret.
Ah quantum illa fuit crudelis, & improba, cum m
Deſeruit, miſeroſque ſequi Stimiconis amores
Auſa fuit, cui nulla domus, cui nulla ſuperſunt
Paſcua, non ullæ pecudes, ſed paſcit Amyntæ
Armenta ad ripas, qua ſpumeus errat Oaxes,
Cuique color niger eſt, triſtiſque aſpectus, & illam
Detinet inſignem facie; cui mollia colla
Sunt niveis puro candore æquanda liguſtris.
Et licet ille rudi confiſus arundine, valles,
Idæumque nemus pulſet, tamen illa canentem
Miratur, tollitque rudes ſuper æthera cantus.
Ille meis fruitur donis, & dulcia miſcet
Oſcula, ſecurus recubans; non amplius illa
Me tenet in gremio; ſed me, & mea munera temnit.
Heu qui te miſerande furor conſumit, & omnem
Abſtulit hei miſero mentem, exanimumque relinquit?
O felix, quem Sol oriens proſpectat euntem
Cum grege in herboſos ſaltus; dum cantat amores
Naiadum, paſcitque greges; & lætus amantis
Colloquio, Superis non invidet, ac petit amnem,
Oceani emenſo cum jam defeſſus Olympo,
Illum proſpectat redeuntem in dulcia tecta.
Mane novo vocat in ſilvas; ſed me tenet æquor,
Sive calore gravi premitur, ſeu frigore tellus.
Ah ſaltem ad patrias mea corpora naufraga ſedes
Unda vehat, Leucæ alta domus qua ſpectat in undas!
Me forſan gremio accipiet miſerata dolentem;
Nec roſeis parcetque genis, tenuique capillo,
Et lacrimas dabit interdum, dabit oſcula rurſus,
Et lecto arſurum miſero mœſtiſſima ponet,
Et forſan tumulum ſtatuet, plenaque rubenti
Flore manu cineres ſparget; non illa ſub alto

Corde gerit rigidos ſilices, non effera tigris
Hanc genuit, caput attollit qua Medus Araxes.
Et maris Hircani rapido pede fertur in undas.
Quid mirum? ſi me incautum, primâque juvent
Vicit Amor; qui ſæpe Jovem, & cœleſtia vicit
Numina, cæruleoſque Deos, volucreſque feraſque.
Imperio nam regna tenet, quæcumque videt Sol.
Quid dicam? tacitis accendit agreſtia curis
Armenta, indomitaque coquit corda aſpera flamma:
Indignans ſecum aſſuetas avertitur umbras,
Fluminaque, & leves ſomnos, & paſcua taurus
Errantem quærens alta in convalle juvencam;
Inventaque dies totos ſine gramine condit,
Atque illam ſequitur. quoquo veſtigia ponit;
Bellaque ſæpe movet carâ pro conjuge, & armos
Durat ad horribiles pugnas, nec vulnera vitat.
Et pelagi fera monſtra ineunt pro conjuge pugnas
Æquoreos ſubter curſus, vitamque relinquunt
Fluctibus in mediis; nam ſæpe ego mortua vidi
Corpora per pelagi placidos fluitantia tractus
Vere novo, cum ſævit amor, cogitque natantum
Omne genus ruere in furias, ignemque ſub altis
Æquoribus: ſed quis valeat tua tela Cupido
Effugere? aut aliquem curis imponere finem?
Ah demens, ubi ſum? ſupremane fata propinquant?
Non ita; namque iterum repetam Gortynia rura,
Artemque, remoſque tibi, Neptune, reponam:
Idæoſque petam ſaltus, ubi candida Leuce
Luſtra per, aut per aperta feras fugat æquora curſu;
Aut lepores juga ſumma leves, patrioſque per agros
Inſequor, & parto donabo munere Leucen:
Atque ibi jam venator apros venabor, & altis
Suſpendam ilicibus victor capita hirta ferarum:
Illa meos alta aſpiciet de rupe labores.
Quid dicam? forſan noſtri miſerebitur ultro:
Vel poterit forſan precibus miteſcere noſtris.
Quid tum? ſi capta eſt Siculi Stimiconis amore.
Ipſe amor inſtabiles animos dat amantibus, illoſque
Acri-

Acribus involuit flammis; nunc subdita solvit
Pectora, nunc revocat veteres in pectora curas.
Dum Venus insano M rtis flagraret amore
Optatos Mars sæpe toros, & amata revisit
Hospitia; at postquam venantem vidit Adonin
In silvis Venus ipsa, alios jam percipit ignes,
Invisumque abolere cupit de pectore Martem.
Successit nova cura Deæ; Mars turbidus altas
Strymonis incoluit ripas, Rhodopejaque arva;
Interdum Phrygii Anchisæ non immemor, Idam
Incolit alma Venus, mollique in gramine dulcem,
Inter & amplexus ducit malesana soporem.
Quin etiam Phœbi soror Endymione relicto,
Pana fovet dulci amplexu; mox Pana relinquit,
Et gremio Endymiona fovet, miserata dolentem.
Dum vero hæc recolit, longe freta mota reclamant,
Et præceps Notus æquoreis immurmurat undis.
Tunc Leucon, qua ventus agit per cærula puppim,
Vertit iter: secat illa altos interrita fluctus.
Monstrat enim Portumnus iter, Panopeaque furtim
Impulit errantem pelago, portuque locavit.

ÆGLE.

Alcimede, veterisque nurus Telethusa Lycormæ
Et Siculi Stimiconis amor (jam nubilis) Ægle
Tænarias iter ad fauces prope curva tenebant
Littora, qua patrio surgunt de marmore templa,
Tænario sacrata Jovi; cui maximus aras
Tingit odoratas nigranti tergore taurus.
Illæ ubi pro caris solverunt debita vota
Conjugibus, quos Neptunus servarat ab undis
Joniis; secuere viam, qua littus amaros
Contingit pelagi nemoroso tramite fluctus.
Tunc Ægle socias sic est affata silentes;
O comites, quas a teneris ego semper amavi,
Et quibus ipsa meos nudavi semper amores,
Me miseram tenet alter amor, animoque recursat

Cura recens, uruntque graves præcordia flammæ.
Nam patriis notus paſtor Melibœus in oris,
Taygeti cui mille greges paſcuntur in altis
Verticibus, totidemque imis in vallibus agnæ,
Aſſiduis poſcit precibus connubia noſtra.
Hunc, magnæ cum ſacra Pali ſolemnia ferrent
Paſtores, templi ante fores mihi Niſa ſedentem
Monſtravit formâ egregium, & juvenilibus annis.
Iſque ubi me Lycidæ tendentem ad paſcua vidit:
Palluit, erubuitque ſimul, comiteſque reliquit,
Et nos a tergo eſt per florea prata ſecutus.
Mecum erat Alcyone ſoror, & nova nupta Medontis.
Quid dicam? miſer ille dies nocteſque ſub umbras
Vicini nemoris ſolus ſpatiatur, & omnem
Oblitus pecoris curam, me obſervat euntem
Luce novâ ad Coriti fontes, & nocte paternam
Ante domum veniente ſedet; ſic proxima noſtris
Culminibus mihi nuper anus Lyrneſſia dixit:
Nunc Stimicon meus ignis abeſt, qui per freta po...
Armatos Lyciæ pedites Orientis ad oras
Vexit, & in patriam rediturum rettulit Agmon,
Tranſierint concreta gelu cum frigora brumæ.
Vos teſtes, quæ dona mihi pulcherrima dudum
Attulerit, cum Sidoniis remeaſſet ab oris.
Quin (noſtri memor) extremo mihi munera miſit
Lecta mari, quæ Threicius puer attulit Hæmon.
Sed tantum non dona movent, quantum ipſa jugali
In thalamo moror, & dulci Stimiconis amore.
Quid faceres Telethuſa? premunt hinc munera amantis,
Atque amor & caræ toties promiſſa parentis.
Parte aliâ (nam vera loquar) Melibœus amari
Dignus & hic, cui multa ſoli ſunt jugera, quique
Me ſolam (ni fallor) amat, cui gratus in ore
Eſt color; intonſumque caput: nec lumina nævi
Fronte notant agreſtem animum; licet inter opaca
Taygeti juga ſit genitus, lætaſque canendo
Inter oves primos florens expleverit annos,
Tunc Telethuſa refert: anima mihi carior Ægle
Quis

Quis Divûm cuicumque velis te poſſe jugali
Connubio ſociare vetat, Stimicone relicto?
Exanimum hunc pelagi turbata per æquora forſan
Fluctus habet, ventique truces morientia verſant
Corpora per rapidos fluctus, percuſſaque fluctu
Littora: vota Deûm dum tu perſolvis in acta.
Nec data ſæpe tuæ, ſine te, promiſſa parentis
Ulla movent; tu ſola etenim connubia firmas.
Ipſa ego quot mala ſum noctes perpeſſa dieſque,
(Annus enim tum me biſsenus cœperat, Ægle)
Ex quo ſum nautæ tædas experta mariti?
Quis neſcit? meus Hippocoon nunc tendit ad ortus,
Et modo ad occaſum Solis, modo torquet ad oras
Cannibalûm longos immenſa per æquora curſus.
Cum vero in patriam rediit, navalia primus
Arma parat, quaſſamque ratem, & languentia curat
Corpora; ſed cum jam Zephyri levis aura per æquor
Auditur, tranquilla tenet trabe marmora primus,
Semper amat ſeſe ſurgenti opponere fluctu,
Ignotoſque maris gaudet penetrare receſſus:
Tantus amor pelagi, tunc me ſine conjuge Soles
Æſtivi, longæque hyemes, ſine conjuge noctes,
In tenebris merſam adſpiciunt, nec fingere crinem,
Cæruleave licet, niveaque inviſere pallâ
Solemnes Superûm ritus, vel proxima noſtro
Templa mari, miſeram tantus gravis urget amaror;
Quin etiam merſaſque rates, ſubmerſaque ponto
Corpora ſæpe virûm ſi quis novus advena narrat,
Vel quoties cœlo ſtrident venti, aut mare ventis
Tollitur, & gemitus pelagi latè inſonat Euro,
Oſſa quatit toties gelidus tremor, oraque pallent
Frigore, & aſſiduis membris ſeſe implicat horror.
Quid prodeſt, ſi rara domum fert munera conjunx,
Oceani devecta ſinu? qua concolor auro
Sol oriens ſeſe Eöis attollit ab undis.
Et varios memorat ritus, inventaque nuper
Tot maria, & noſtris incognita ſidera nautis.
Alcimede dic cara comes (nam te quoque verſat

Sors eadem) dic, nonne tuus Chorinæus Acarnan,
Et Phlegyas, pelagique minis assuetus Helenor,
Et Tegeæus Eryx, Libyæ occubuere profundo?
Sed miseram dolor angit: habet nam pignora secum
Hippocoon, maria alta docet quæ currere, & alti
Noscere signa poli, ventosque & inhospita ponti
Æquora, tranquillosque dies hyemesque futuras.
Quid tum? si patrias artes vorat unda retortis
Vorticibus, natosque simul: nec pignora matri
Flere licet: nec jam pelagi moritura sub undis
Cernere; nec tumulo cineres decorare recenti?
Quare age connubio juvenem conjunge volentem,
Cui tot oliviferi colles, tot pascua, totque
Taygeti juga celsa greges, armentaque pascunt.
Tu gelidos inter saltus, silvasque soporem
Sæpe levem secura petes: nunc læta recumbes
Conjugis in gremio, viridi vel in ilicis umbra,
Gramineove toro, vitreus qua fundit in æquor
Eurotas virides inter vaga flumina lauros.
Ille suos lætus patriis in saltibus ignes
Nunc tenui stipulâ dulci modo carmine ludet;
Et circum vos verna puer, parvusque Palæmon,
Atque alii, quos sæpe juvat frondente sub umbrâ,
Et calamis certare, & agresti dicere Musa,
Adstabunt, totosque dies per carmina condent.
Impulit his animum dictis Telethusa labantem,
Sevit & ardentes accensa in virgine curas.
Illa alacris fert nota leves per littora gressus,
Suspiransque oculos ad summa cacumina torsit
Taygeti, qua dives agris Melibœus amator
Innumeras solitâ pecudes pascebat in umbrâ.

LEUCOTHOE, sive Livia M Antonii Columnæ F. ad Petrum Canniceruum.

Spreverat, insano Nymphæ devictus amore
Leucothoes, Venerem Mavors: ripasque colebat
Tybridis, aut Aniena jugis delapsa fluenta,

Et

Et positis silvas armis peragrabat, & acres
Oblitus bellantum acies, mulcebat ad amnem
Indomitos cantu flammati pectoris ignes.
Quinetiam cum pastores in roscida mittunt
Pascua lanigeras pecudes, vel cum gravis æstus
Cogit aprica greges loca linquere, & abdita silvis
Pascua depasci, pecudes comitatur, & unâ
Ausoniis mistus captat pastoribus umbras.
Sæpe etiam cervos telis agitabat ad undam
Tybridis, aut convalle cava, paribusque premebat
Cursibus agrestes nodosa in retia prædas;
Errantesque canes cornu revocabat adunco.
Nunc sese extollit, primo quod vulnere cervum
Straverit, incurvâ jamdudum in valle morantem.
Se quoque setigerum dextro fixisse sub armo
Jactat aprum, atque animæ calamo rupisse sonanti
Spiramenta, levis quo vulnere fugit in auras
Spiritus, exanguemque anima indignata reliquit.
Nunc etiam absentis Nymphæ candentia laudat
Pectora, sidereosque oculos & dulcia verba
Prostratus prope fontis aquam,, qua murmure rauco
Unda fluit; fontemque comâ Jovis arbor obumbrat,
At dudum succensa gravi Citherea dolore
Linquit Acidalias sedes; & vecta per amplum
Aëra Laurentes agros, atque ardua Romæ
Tecta petit, manibus quondam fabricata suorum;
Ut vero ripis posuit vestigia Thusci
Tibridis, illi ingens Nympharum occurrit ad amnem
Naiadum chorus, & ripâ sese obtulit altâ,
Quarum una ante alias forma spectanda sorores
Leucothoë defessa solo viridante resedit;
Extremo quam Nympha Ephyre Laurentia partu
Aëreos inter montes, qua fons sonat altis
Vallibus Albuneæ subter nemora alta virentis,
Silvano dedit in lucem, quæ candida toto
Corpore componit flavos mira arte capillos;
Et comptos premit in nodum, nec flamina curat;
Ore refertque rosas, quas circumfusa coronant

Lilia, odoratis cum tellus floret in hortis,
Inque feras quot tela jacit, tot cæsa ferarum
Corpora procumbens silvis, cursuque fugaces
Prævertit capreas: amat hanc qui Tibridis alta
Flumina, & Albuneæ quisquis bibit accola fontem.
Agnovit Citherea sui Mavortis amores,
Fulgentes mirata oculos, & candida Nymphæ
Pectora, & albenti divinum in veste decorem.
In mentem venit hac formâ se fallere Martem
Posse ferum, mora nulla, Deæ faciemque, habitumque
Ponit; & in faciem Nymphæ mutata, repente
Leucothoes succensa odiis, velamine texit
Ardentes oculos: simul indignata profatur:
Hinc oculi, mea cura recens, mihi caussa doloris?
Quo casu Dryades Nymphæ ingemuisse feruntur
Prata per, agrestesque domos; nec cantibus ullis,
Aut solito herbarum succo potuisse mederi.
Stant circum Nymphæ comites, Telethusa, Thoeque,
Eurynomeque decus nemorum, domitrixque ferarum,
Et jaculo bona Dynamene, vigilemque sororem
Solantur, variisque tenent concentibus ægram.
Odrysium hæc vatem cantu nemora alta trahentem
Commemorat, Stygiique Jovis sine sole petentem,
Regnaque, Tartareasque domos pro conjuge carâ,
Mulcentemque animos fidibus, Ditemque tremendum;
Promeruit quibus Eurydicen deducere ad oras
Æthereas, certo sub fœdere, narrat ad umbras
Eurydicen redeuntem iterum, Stygiique secantem
Cæruleâ rate fontis aquas: nam fœdera Ditis
Incautus violarat amans: illa addit amores
Anchisæ, Venerisque. Pytin canit altera versam
In pinum, trepidans dum per juga densa Lycæi
Amplexus Boreæ effugeret; malletque canentem
Audire arboreis dilectum Pana sub umbris;
Nec silet illa rogos Leucippi, & tristia fata
Leuconoes: captamque dolis & fraude Dianam,
Inscia dum ferro fixit caput Orionis.
Cùm pelago puer infelix prope curva nataret
Litto-

Littora, quà rapidus ponto se immiscet Oaxes.
Interea firmans animum Citherea, superbas
Linquit Aventini sedes, Anienis & amnem
Sola petit, sequiturque feras vaga flumina propter:
Hîc uti sole novo, sociis comitatus, agrestes
Sectatur per nota feras loca Bistonius Mars.
Audierat Venus alma procul strepitum nemus inter,
Latratusque canum densâ increbrescere silvâ.
Tunc celerat festina viam, quà semita calle
Augusto nemus ingreditur: jamque abdita silvis
Lustra, locumque tenet, quo Mars sub poplite cervum
Fixerat, & trepidum nemorosa in valle premebat.
Percurrit tener ora rubor, cùm vidit amantem
Oblitum veteris flammæ; atque exterrita primo
Adspectu, retro torsit vestigia, & alto
Aggere composuit sese; meditataque verba
Non potuit confusa loqui: nam pectore sensus
Verterat, & mentem Lethæâ immerserat undâ
Acer amor: comites iterabat valle sub altâ
Bellipotens; comitum cœtus tendebat ad amnem
Non procul a viridi silva, notasque vetabat
Reddere frondiferum nemus, & juga proxima voces.
At tempus Dea nacta, manu capit arma, sinusque
In nodum collecta supervenit, atque ita Martem
Alloquitur: cervum hunc primo sub sole coëgi
In laqueos; ferus ille plagas, laqueosque tenaces
Evasit: sequor hunc celerans [ut cernis] & omnes
Huc properant Nymphæ comites, non farier ultra
Hanc Mavors sinit: at jaculum contorsit, & armos
Fregit, & ense latus geminato vulnere rupit.
Et prædam Nymphæ dono dedit ardua terga
Mox sese collo implicuit, tunc Cypria Martem
Læta fovet gremio acceptum, colloque lacertos
Circumdat tenui repetens suspiria voce;
Atque iterum blanda Mavortem voce moratur.
Leucothoën Mars amplexus, tunc protinus ignem
Accipit occultum membris; it flamma per artus,
Nec spretæ infusum gremio se sentit amantis.
Tunc

Tunc voti jam facta potens Venus alma removit
Leucotheæ ex oculis positum velamen: & auxit
Egregium forma decus, insuetumque nitorem
Luminibus: tunc circum auræ, & nemus omne refulsit,
Perque arces nitidus fulgor, perque alta cucurrit
Flumina; quo comites Nymphæ obstupuere, novosque
Lætitiâ duxere choros; sociamque sororem
Adjunxere sibi, & nemorum petiere recessus.
Accipe & hæc, quæ Musa mihi prope Tibridis amnem
Concinuit, Phœbi decus, & gratissime Regi
Cannicere; egregium fidibus, atque arte medendi
Quem genuit fœcunda viris Aragonia tellus:
Nec pigeat canere hæc olim septemplicis Istri
Ad ripam, aut gelidi sinuosa ad flumina Rheni.

Ad Petrum Cannicerum.

Lydia, quæ candore nives, & cana ligustra,
  Et nemorum cantu vincis, & ore Deas:
Has violas, hæc mista croco serpylla rubenti,
  Et quas decerpsit Sole oriente rosas,
Ille tuus tibi mittit Acon, quem sæpe canentem
  Mirata est, rapidis quà natat Ister aquis.
Addit & has post dona preces; ut cras, ubi Titan
  Igneus ardentes ad juga junget equos,
Quà viridi silva alta comâ stagnantia tangit
  Flumina, nostra petas rura, novumque larem.
Pulchra aderit comitata choro Plautilla sororum.
  Quæque colunt montes, flumina quæque tenent:
Erigone nova nupta aderit cum conjuge Mopso,
  Flavaque Lampetie, Demophoontis amor.
Pendebunt agris opera interrupta, nec ullus
  Mersabit puro flumine pastor oves.
Sed cuncti mea tecta petent, cùm lux nova sese
  Tollet ab Eois fluctibus Oceani;
Instituet certos vicina ad flumina ludos
  Cum Numitore Ligur Thyrsis, & Eurymedon:

Certabitque pedum curſu Mauruſius Acmon:
Emittet calamos ad loca certa Pharon.
Stabit aper, precium palmæ. juga Rhetica propter
Captus, & horriſono turbidus ore fremet.
Adſtabunt hirci caveæ prope limina ſeptem,
Frondibus incincti cornua pampineis,
Cervus erit domini menſis aſſuetus, & intra
Marmorea ſomnum carpere nocte fores.
Sunt etiam gemini Pteleræ de ſtirpe Moloſſi;
Hic tauros morſu ſiſtit, at alter apros.
Hîc ingens tabula ingenti pendebit ab ulmo,
Qua tu conſpicies Cæſaris arma tui;
Nec non magnanimo victos a Cæſare reges;
Additaque imperio clara trophæa ducum.
Inque fugam verſos Hiſpano a milite Turcas,
Miſcenteſque fero prœlia Marte viros.
Adſpicies urbem longâ obſidione levari,
Seberus liquidis qua petit æquor aquis;
Diſiectaſque arces Morinum, vicinaque circum
Oppida, pugnaci captaque ſigna manu;
Ticinumque atro fœdatum ſanguine ripas,
Et captos, Albis flumina ad alta, duces,
Ignotos habitus, atque arma ignota videbis,
Pœnorumque oculis agmina nigra leges:
Flammantis propior Phœbi quos inficit ignis,
Qua non claudit hyems florea rura gelu;
Cæſaris & puppes pelagi dominarier undis,
Et multa Leptin obſidione premi.
Cernere erit Nomadum turmas, atque horrida caſtra
Cæſaris, & Libycum per mare mille rates;
Quas circum Nymphæ exultant, perque æquora currunt,
Aut vada virgineis luſibus alta petunt.
Perſonat & conchâ Triton, notaſque biremes
Reſpicit, & liquidum per mare monſtrat iter.
Proſilit æquoreis ponti regnator ab antris,
Velivolum pelagi ſternit & omne ſolum.
Invehitur curru Cæſar ſublimis eburno,
Et parta ante pedes plurima ſceptra gerit.

Par-

Parte aliâ de more refert solennia sacra,
  Et supplex multâ cum prece templa tenet,
At postquam, misso certamine, debita cuique
  Victori dederit dona senex Periphas:
Mox Dryadum plaudente choro, rapidum prope flumen
  Pan Lycabæ agresti tempora fronde premet.
Inflabunt faciles calamos Ocnusque, Myconque,
  Inflabit raucum Lydius Actor ebur.
At dum sol curru Oceani petet aureus undas,
  Agricolæ instituent flumina ad alta dapes.
Accumbet mensis Dryadum chorus omnis ad amnem;
  Consident mensis advena, & indigena.
Quare age, o mea vita, novos ne despice ludos;
  Nec quæ te exiguo munere donat Acon.
Indue sepositam vestem, tege crura cothurno;
  Ornet & albentes lutea concha sinus.
Cærula sepositam subnectant cingula vestem,
  Et nectat flavas aurea vitta comas.
Talis eris Dryadas inter, comitesque sorores,
  Qualis in Eoo lucida gemma mari;
Qualis in irriguos florum coma cernitur horto,
  Sive, hyacinthe, tua, sive, amaranthe, tua.
Et si forte abitum tibi Leda noverca negabit;
  Protinus hanc ficto callida falle dolo;
Aut pete Leucothoën parvâ comitata sorore,
  Quæ solet ad nostras sæpe venire domos.
Ipsa vocata aderit, comitem te adjunge sorori;
  Quid poterit de te sæva noverca queri?
Tu vero, nostri decus ingens, Cannicer, ævi,
  Cui decorat gemino Phœbus honore comas,
Huc propera, nostrosque libens accede penates;
  Non tibi per Syrtes longa petenda via est;
Cras poteris surgente die conscendere flumen,
  Puppe levi, & nostros tutus adire lares.
Hic celebrem cantu invenies, & arundine Mopsum;
  Nec deerit Dorylas, Pannoniusque Lycon.

In fontem.

Hos latices ne accede meos, nec tange viator;
  Sanguine fœdata eſt ſi tua dextra manus.
Noſtræ etenim lymphæ Bacchi gratiſſima miſcent
  Munera; non ſævi pocula Martis amant.

In obitum Juliæ.

Flos veluti quem rivus aquæ, quem Sirius ardet,
  Deſerit, & prono vertice languet humi:
Quem fruſtra gelidi rores ſolantur, & umbræ,
  Et quæ vicinum perſtrepit aura nemus:
Julia ſic cecidit primis in floribus ævi,
  Sic cecidit roſeo gratus in ore color.
Hanc flerunt triſtes Sebeti ad flumina Nymphæ;
  Impia & illacrimans ſidera dixit Amor.

Pro victoriâ Chriſtianæ religionis contra Turcas, ad Deum gratiarum actio.

Jam tandem pater omnipotens dignatus ab alto
Et noſtras audire preces, gemituſque tuorum;
In vinclis quos ille ferus noſtrique, tuique
Nominis hoſtis habet, vel carcere detinet atro;
Ferre & opem nobis, tantarum in turbine rerum,
Et poſt bellorum tam ſæva incendia, totque
Exciſas ferro gentes, amiſſaque regna,
Nam nec erat ſpes ulla fugæ, furibundus & hoſtis
Terruerat pontum, & terras victricibus armis,
Et claſſe Adriacas valida penetraverat oras;
Oppidaque, & pelago, & terris invaſerat urbes,
Atque inimicum ignem ſecum, cædeſque ferebat.
Induerat quos ſe in laqueos nec ſenſerat, & non
Quid poſſet, Rex ô cœli, tua dextera norat.
Unde agimus tibi nunc tanto pro munere grates;
Et templis pia thura damus, per templa, viaſque
De-

Debita ſacra tibi canimus; nam dextera partim
Threiciam claſſem tua merſit in æquore, partim
In noſtras impulſa manus eſt te duce, & ingens
Turcarum intepuit reſperſus ſanguine pontus:
Nam nec habet certas tua magna potentia metas,
Nec præſcripta tibi eſt, ſed tu potes omnia ſolus.
Tellurem & pelagi liquidas convertere in undas,
Et mare tellurem in ſolidam, tibi paruit æquor,
Æquor Erythræum; Solymæ dum robora gentis
Tranſierint vaſti ſicco pede marmora ponti,
Atque minas fugerent duri Pharaonis, & arma,
Namque tuo juſſu diſceſſit tunc maris unda,
Hinc atque hinc ſaxi in faciem durata repènte,
Hebrææ inferrent greſſus qua parte phalanges;
Quæ retro tunc deinde fluens, conjunctaque currus
Involvit pelago, Mareotidaque arma ſequentum.
Nunc vero non ſe pontus diviſit: at unda
Strata, ſilenſque (tuo ſed non ſine numine) ventus
Auxilio noſtris fuit. & tot clara per annos
Præteritos virtus, & formidabile nomen
Turcarum in ventos abiit, tunc gentis Iberæ,
Atque Italæ ad cœlum bellando gloria ſeſe
Extulit; invictamque olim per cærula claſſem,
Haud noſtræ timuere artes; non impetus illos
Barbaricus juvit, ſparſuſque per æquora clamor.
Nam noſtri haud lunæ ſpeciem vexilla ferebant;
Sed Cruce pendentem Chriſtum palmaſque, pedeſque,
Trajectumque latus ferro, pariterque parentem
Aſpera dilecti lacrimantem funera nati.
Gloria tota tua eſt, neque enim victoria noſtro
Conſilio, aut armis parta eſt, aut viribus ullis.
Et miles ferus ille ſuo ſperabat in arcu,
Et gladio, quo jam toties cæſo hoſte triumphos,
Egerat, & victor prædas portarat ad oras,
Inſonat auguſta qua Boſphorus horrifer unda.
Quid dicam? ô Aſiæ regnator ſæve, Deus te,
Quem colimus, meritoque ſacras veneramur ad aras,
Proteret, haud aliter quàm læti graminis herba
Cor-

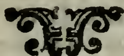
Cornipedis pede preſſa gregis: dicamque ego; vidi
Regem Aſiæ florentem opibus, regniſque potentem,
Elatumque animo, & tumidum præcordia faſtu,
Non ſecus ac cedri alta comas ſublimibus arbor
Nata in verticibus Libani, ſed luce ſequenti
Dum redeo, Rex non uſquam, ſed nec levis umbra
Corporis illius, nec gloria parta ſub armis
Ulla erat, aut rerum veſtigia facta ſuarum.
Et nunc tempus adeſt, quo te ſulcaſſe pigebit
Jonios fluctus, & claſſe intraſſe profundum
Adriacum, tuaque arma armis concurrere noſtris
Permiſiſſe, Deus cum nos nunc protegat, & nunc
Pro nobis (ut tu ipſe vides) bella aſpera pugnet.
Tunc ego lætitiâ ingenti cumulabor, & axes
Vertice contigam cœli, dehinc ora reſolvam
In laudes, ô Chriſte, tuas, magnique parentis
Qui ſolus pontum, & tellurem condidit, & non
Se folia ulla movent tanti ſine Numinis aura,
Ceſſabo & nunquam tua facta intexere noſtris
Carminibus, pariterque tuos memorare triumphos,
Nam victi cecidere hoſtes, paucique (cruore
Aſperſi tamen) ad ſedes rediere paternas,
Et ſua viderunt verſis vota irrita fatis.
Te mare, te tellus, cœli te regia laudat,
Cœleſteſque chori, lætæque per oppida gentes
Europæ, quæ te Dominum, Patremque fatentur,
Inſigni ſuper aſtra ferunt te laude, tuumque
Nomen, & annales condunt; quibus inclita facta
Deſcribunt, quæ dextra potens tua fecit in undis
Joniis, noſtri ut poſſint hæc ſcire nepotes,
Teque colant unum, penes eſt quem quidquid ab alto
Adſpectat, cœli cum Sol tenet arduus oras;
Iſtiuſque ſacræ memores ſint lucis, & aras
Ante tuas tibi digna canant præconia laudis.
Tuque illorum animas, fuſo qui ſanguine pro re
Romanâ, ſacriſque tuis, patriaque ruenti,
Vulnera per, pulchramque necem cecidere ſub armis,
Sidereas ſupra ſedes, qua fulget Olympi

Et

Regia, duc tecum, & tutâ ſtatione repone.
Et vos ætherei fontes, quos non vagus imber
Verberat, aut pedibus turbat fera, vel gravis æſtus,
Aut ramis folia arboreis delapſa, ſed eſtis
Perſpicui, geliduque Deum laudate, manu qui
Pro nobis valida noſtros pugnavit in hoſtes,
Tu quoque Sol, qui vidiſti ſublimis ab alto
Æthere pugnantes pacata per æquora puppes,
Et nunc tu canere, atque urbis per compita pompas
Ducere ſolemnes lætus nos aſpicis; heu quam
Exiguæ ſunt, & tenues, te judice, grates,
In nos pro tantis meritis: qui contulit ille,
Ille ſator rerum, & tanti certaminis auctor!
Jam circum ſeptem colles, quos dividit unda
Tibridis, & curſu præclaram interluit Urbem,
Lætitiâ magna exultant, atque ardua voces
Terrarum lætas ad ſidera lucida jactant,
Atque novis reſonant paſſim concentibus auræ;
Ipſa coronatis Tuſcum mare cornibus intrant,
Flumina, quæ currunt de fontibus Apennini,
Certaque venturis declarant gaudia ſæclis.
Tuque Pie ante alios lætare o Quinte, tenes qui
Pervigil in terris Chriſti ſedemque, locumque;
Nam longe es felix, ſub quo Deus optimus hoſtem,
Hoſtem opibus, ſimul & terrâ, pelagoque potentem
Merſit in Joniis undis, qui fœdere rupto
Impia in inſontes Venetos jam verterat arma,
Et Cypri regno expulerat, victorque tenebat
Totius pelagi imperium, ſed det tibi tantum
Omnipotens vitæ ſpatium, quo cernere poſſis
Illum amittentem terras, amiſit ut æquor,
Et dantem meritas effuſo ſanguine pœnas,
Pacatum & videas lætis ſucceſſibus orbem,
Errranteſque greges Romana in ſepta reducas;
Qui vacuos tondent ſaltus, dumetaque ſylvæ
Hercyniæ, gelidique bibunt qui flumina Rheni,
Quoſque ferus verſat paſtor per prata Britannus;
Nam tua barbaricæ populantur ovilia gentes,

Quæ

Quæ rectas liquere vias, justumque piumque.
Tum juvenem, Pater alme, tua pietate, tuumque
Ob numen serva incolumen, quem bella gerentem
Indomitas contra gentes, populosque rebelles
Vidisti toties ad curvi flumina Bætis,
Germanique simul referentem in regna Philippi
Victrices aquilas, & cæsis hostibus arma;
Atque ipsum hunc etiam voluisti ducere classem,
Atque illi summam voluisti credere rerum,
Effice, ut ipse etiam fasces in regna reducat
Æneadum amissos olim, lauroque revincta
Roma comas, Macedum populis, Bactrisque subactis,
Quique colunt Libyam, & Nilum, det jura, jugumque
Excutere impositum possit, violentaque fræna.
Huic etiam pater omnipotens da, major ut ipso
Sit patre, bellando quamvis tot vicerit urbes,
Viderit & captos reges, fusasque phalanges;
Et regno sumptis in regna reduxerit armis,
Expulsum regem, qua Bagrada currit in æquor.
Hæc tibi, Alexander, cecini, dum tu colis oras,
Umbrosis gelidus quas Farfarus irrigat undis,
Commissisque tibi populis civilia reddis
Jura tuis, ritusque sacros, & templa revisis,
Criminaque & vitas discis. Tu perlege quæ jam
Jam toties votis optasti, & gaudia mecum
Tu cape, & ante aras pronus supplexque age grates
Immensasque patri æterno, qui mersit in undis
Joniis Turcarum acies, inimicaque vela;
Atque alias magno grates persolve parenti,
Qui cupidum belli in patriam sedesque reduxit
Farnesium juvenem, qui nomine te quoque reddit;
Duxerat ad bellum quem clarus avunculus armis,
Illius virtutem animi, roburque juventæ
Admirans, puer adversos dum tendit in hostes.

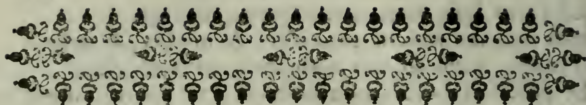


In Regem Turcarum post amissam classem.

Perfide Turca, tuo quid versas pectore; postquam
Amissam pelago, classem, stragemque tuorum
Audisti? qua confisus te posse putabas,
Non solum Adriacos fluctus, Tyrrhenaque ponti
Cærula, & Hesperii maris æquora, sed quoque vastos
Cannibalum penetrare sinus, victorque referre
In patriam prædam ingentem; regesque, ducesque
Ante tuos currus captivos ducere; & urbem
Per mediam, rapida quam Bosphorus alluit unda,
Ire invectus equis, auro, gemmisque superbus;
Poscere & ætherios patris omnipotentis honores.
Namque mare undabat bello, atque injecerat atrum
Tunc hominum terrorem animis tua barbara classis,
Sed nunc, en quantum tua te spes vana fefellit,
Atque incerta vides; quoniam sic evenit illi,
Qui numerum ob bellantum audax spem collocat omnem
In regnis, opibusque suis: nec cogitat iram,
Quam Deus omnipotens in sontes vertit iniquos.
Et nunc à Venetis Epiri in littoris ora
Audisti eversas acies, fusasque phalanges.
Nec dubita, ipsa manus Domini fortisque potensque
Quæ gentem, classemque tuam, mox te quoque victum
In nostras eadem ipsa manus, Turca impie, tradet;
Atque manus gemmas vinctus pedes ibis ad alta
Permixtus servis Capitolia, non sine durâ
Compede: & insignes juvenis aget ille triumphos
De te sublimis curru qui nuper in undis
Joniis (ducente Deo) classemque tuosque
Ductores pugnâ navali vicit; & irâ
Tunc magnâ pater accensus numenque genusque
Delebit, Selime, tuum: veluti per aperta
Plana lutum, valido aut pulvis disjectus ab Euro,
Inque tot ærumnas commissa ob nostra, Tyranne
Crudelis. nos incidimus; quarum haud tua classis
Causa fuit, non turmæ equitum peditumque catervæ;
Sed

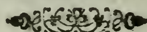
Sed Deus ipſe tuas, nobis iratus, in iras
Nos miſeros totiens conceſſit, & oppida, & urbes:
Et nunc, cum ſit nos cœlo miſeratus ab alto,
Et precibus noſtris non obſtruat [ut prius] aures;
Iras in te acuet, quas olim exercuit in nos.
Atque etiam tantis, urbs, quondam aſſueta triumphis,
Noſtrorum & ſpoliis dives, quam nunc ferus ille
Incolit, atque tui contemptor numinis, ô Rex
Omnipotens cœli, & terræ, tu turturis inſtar,
Quæ nuper thalami conſortem amiſit, & implet
Flebilibus nemoris nigrantem queſtubus umbram:
Mortua navali pugnâ, disjectaque ponto,
Et monſtris laniata avidis, tua corpora defle;
Et pro ſepoſitâ pallâ, te veſtibus atris
Indue, & obſcuris lacrimans te conde tenebris:
Tantæ inſperatæ cladis teſtata dolorem
Inſolitum; dehinc lætitiam, ludoſque rependе
Exactos gemitu mœſto, caſuque recenti.
Tu verò Deus è celsâ qui ſede tuâ nos
Proſpectas, dum thura tuas adolemus ad aras,
Et canimus te præſidium, præſenſque fuiſſe
Robur in Ionio, dum ponto fregimus hoſtem
Threicium, lætique domum ſpolia ampla, duceſque
Rettulimus; da quod populus tuus inſuper orat,
Supplicibuſque petit precibus: ne jactet amarus
Seſe hoſtis terrâ pugnans viciſſe, marique,
Dicat & inſultans: Deus illos liquit, & ultra
Illius non dextra tegit, nec pugnat, ut olim:
Iſmariam ſed tu primo in certamine claſſem,
Armaque, pugnanteſque viros, vaſto obrue ponto;
Inſtructeque juvent illum non mille triremes,
Bellantum non mille acies, ſed victus in armis
Occumbat, tingatque ſuo freta ſalſa cruore.





POMPONII GAURICI

EX FANO FORTUNÆ.



De Statuâ Medeæ.

QUod natos feritura ferox Medea moratur:
  Præstitit hoc magni dextera Timomachi.
Tardat amor facinus: strictum dolor incitat ensem:
  Vult, non vult natos perdere & ipsa suos.

De Crœso, & Diogene.

Diogenem Pluto venientem ad Tartara novit;
  At Crœsum novit Diogenes Cynicus.
Quem postquam fulvas captantem vidit arenas,
  Dum Stygios aurum credit habere lacus;
Accedens propius, vilique instratus amictu,
  Irridens, dictis talibus increpuit:
Major adhuc sors, Crœse mea est: quæcunque tenebam,
  Cuncta habeo mecum; tu nihil, inquit, habes.

Doctus pauper.

Dii quibus ingenii dotes tribuere beatas,
  Illis divitias Sors inimica negat.

Ad Macrinum.

Fortunæ mira est, Macrine, ac summa potestas,
  Parva citò crescunt, maxima quæque ruunt.

De.

Deponent tumidas mentes. faſtúſque ſuperbi;
  Aurea poma arbor; flumina mella dabunt:
Nec Boreas juncum poterit, maluamve movere;
  Et rurſus magnas ſternet humi platanos.

De infelicitate rerum humanarum.

Quis queat humanæ tot ferre incommoda vitæ?
  Humanæ vitæ quis mala ferre queat?
Si vitam vivas urbanam, jam tibi præbet
  Mille domus curas, jurgia mille forum.
Sin tua rura colas, circumſtant mille labores;
  Et pelago tecum mors comitata venit.
Nulli gratus, inops: admota uxore quietem
  Ne ſperes, viduo nec potes eſſe toro.
Orbus, eris ſine prole: graves in prole labores,
  Mente labat juvenis: debilitate ſenex.
Nil quoniam ſupereſt quod me vixiſſe juvabit,
  Optandum miſero nil, niſi poſſe mori.

De Tempore.

Cujus opus? quondam Lyſippi, dic mihi quis tu?
  Tempus, quidnam operæ ſit tibi? cuncta domo.
Cur tam ſumma tenes? propero, ſuper omnia velox.
  Cur celeres plantæ? me levis aura vehit.
Cur tenuem tua dextra tenet tonſoria falcem?
  Omnia noſtra ſecans radit acuta manus.
Cur tibi tam longi pendent a fronte capilli?
  Fronte quidem facilis ſum bene poſſe capi.
Cur tibi poſterior pars eſt a vertice calva?
  Me quia poſterior prendere nemo poteſt.
Talem me finxit quondam Sicionius hoſpes,
  Et monitorem hoc me veſtibulo poſuit.
Pulchrum opus artificem laudat; proh Juppiter: ô quàm
  Debuit hoc pigros ſollicitare viros!

De fuga temporis.

Heu ſortem miſerandam hominum, vitamque pigendam;
Quàm miſerâ nati conditione ſumus!
Non ita Maurus eques, ita non levis aura Favonii,
Non ita per noctem ſomnia viſa brevem;
Quàm citò formoſæ prætervolat aura juventæ,
Quàm citò jucundi temporis hora fugit.
Hora fugit; curæ accedunt; morbique ſequuntur;
Occupat & tremulum curva ſenecta caput.
Stulti mortales; lugemus morte peremptos:
Lugendum ætatis cùm perit ipſe decor.

Virtus immortalis.

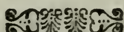
Omnia debentur morti? mors omnia ſolvit?
Omnia mors vincit? omnia mortis erunt?
Nil veri iſtud habet: neſcit mortem inclita virtus;
In mortis virtus non venit arbitrium.

Divitiarum contemptus.

Quid mihi divitiæ? valeant mortalia vota;
Quæ ſemper magni cauſſa fuere mali.
Talia quis demens optarit habere, frequenter
Quæ domino fiunt pernicioſa ſuo?
Sat dives. quiſquis Naturæ munere parvo
Contentus, vitam, quo teneatur, habet.
Ah curvum genus, & veri corda inſcia! fæces
Terrenas ſummo creditis eſſe loco.
Quàm melius Schyticæ gentes, quæ talia ſpernunt,
Quæ ſat habent plauſtris poſſe manere ſuis.
Spectetur virtus, virtus ſpectetur ubique;
Cetera mortali conditione manent.
Cetera ſunt homini vario pendentia caſu:
Quæ venit ex factis gloria vera venit.

LUCÆ GAURICI

GEOPHONENSIS.



Virtus immortalis.

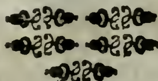
AUrum quid prodeſt homini? quid gloria? quid vis?
  Pallida Mors dirâ ſingula falce metit.
Nil aurum, nil pompa juvat, nil ſanguis avorum.
  Excipe virtutem, cetera mortis erunt.

Hominis vilitas.

Pulvis & umbra ſumus; pulvis nihil eſt niſi fumus;
  Sed nihil eſt fumus; nos nihil ergo ſumus.
Hora fugit, celeri properat Mors improba paſſu;
  Et tegitur cœlo quidquid acerba rapit.

Virtus ante aurum.

Eſt auro & gemmis pretioſior inclita virtus;
  Ingenii quoniam fama perennis erit.



L. PARMENII GENESII

De liberalitate Leonis X. Pont. Max. in Populum Romanum vectigalibus oppressum.

NOn tam læta ſuas ſpectavit Græcia lauros,
  Nec tam laurigerum Bacchica turba Deum.
Nec tam priſca ſuis lætata eſt Roma triumphis,
  Nec tam cum varias vidit arena feras,
Quam, Leo, gaviſa eſt dudum gens tota Quirini,
  Vidiſſes Latiæ gaudia vera togæ
Num Capitolinæ tonuerunt culmina rupis?
  Fulſeruntque foci per fora, perque vias?
Non aliter vacuum flammæ per inane volarunt,
  Quam cum Sidereo fulgor ab axe cadit.
Hinc ſonus, inde ſonus; cœlo Leo miſſus ab alto
  Quæ dedit; hæc vero digna fuere duce.
Æthera tranantes ſuperabunt tempora moles,
  Quas Leo dat populis non morientur opes.
Scribent Hiſtorici, cantabunt carmine vates,
  Pro meritis tantis ſerus & aſtra petet.

Ad LEONEM X. Pontif. Maxim. ſupplicatio.

Dic rogo Pontifici, ſi qua eſt tibi gratia, vates,
  Sentiat ut populi publica damna ſui.
Vera loqui liceat; cunctis modo grata moneta eſt
  Julia; ſed nullis æra minuta placent.
Sedulus his loculos inventis venditor explet,
  Inſolito premitur pondere vulgus emens.

Hinc

Hinc igitur Decimum numeris age flecte Leonem,
  Ut precibus nostris annuat, & populi.
Respondi: hoc nostro faciet Leo carmine; salvum
  Esse hominem mavult, quam velit orbis opes.

De populi Romani latente Leone X. Pont. Max. mœstitia; ac de eodem apparente lætitia, ad eundem.

Tristis ut est aër cum Delius imbre tenetur,
  Lætus & est flammis cum micat ille suis;
Sic populi mœrent cum te tenet aula Leonem:
  Et gaudent, quotiens ora serena vident.
Num Latiam vulgus quod jam penetravit in urbem
  Terruit hic clamor: vivet in orbe, Leo?
Te vaga dum nuper spectarunt lumina solum,
  Nemo patres potuit cernere, nemo Duces.
Pontifices alios populi, Leo, semper amarunt;
  Te modo jure colunt, & magis orbis amat.

Ad eundem Leonem X. Pont. Max.

Hæc ego jejunus cecini, satur altera condam
  Carmina, quæ vivent semper in orbe Leo.

De Leone X. Pont. Max.

Hactenus horrisonis jactata per æquora ventis
  Diriget in portum naufraga vela Leo.
Quo duce Saturni spectabunt aurea regis,
  Sæcula mortales, quos vehet illa ratis.
Ut mare non poterit, poterit sic nulla potentis
  Armorum rabies, visque nocere Dei,
Salve igitur, Princeps, magno demisse Tonante
  In terras meritis non moriture tuis.

De eodem Leone X. Pont. Max.

Quando, Deus, liquido pisces in flumine tuti?
  Quando canet volucrum carmina tuta cohors?

Quando feret tellus duro ſine cuncta labore?
  Quando legam, rubris quæ legit Indus aquis?
Quando hic Aſſyrii paſſim naſcentur odores?
  Hic ſua quando metet gramina paſtor Arabs?
Tum Deus hæc fient, inquit, mea carbaſa cœlo
  Demiſſus tacita cum reget arte Leo.

Ad eundem LEONEM X. Pont. Maxim. de Coronatione.

Quod tibi ſit pietas animo, Leo, tuque futurus
  Quod fautor mentis præſidiumque bonæ.
Creditur externo, populoque adſtante Quirini,
  In caput e cœlo lapſa corona tuum.
Hæc erat in populis vox unica, ſæcula vivat
  Neſtoris, Euboicos continuetque dies.
Principe quo populos Aſiæ, Libyæque ſubactos
  Spectabitque Numæ tempora noſtra dies.

De eodem Leone X. Pont. Max.

Dic rogo de Decimo quid ſentis amice, Leone,
  Qui modo tam ſanctus dicitur eſſe pater?
Hunc ego crediderim verum fore tempore noſtro
  Paſtorem; elegit Juppiter arce ſua.
Flumina melle fluent, deſcendet ab æthere Virgo,
  Cumque ſua populis jura ſorore dabit.
Principe quo longa Mavors formidine terras
  Solvet, & in toto pax erit orbe diu.
Si videas animi quæ vernant pectore dotes,
  Vix melior Tatius, ſimpliciorque fuit.
Vivat in orbe diu, quando uno hoc ore loquuntur,
  Quam cœlum eſt ſuperis, tam bonus orbis erit.

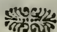
Ad eundem Leonem X. Pont Max.

Hæc loca jam bonitas, Leo, ſemper adire timebat,
  Scilicet horriferi plena timoris erant.

Nunc

Nunc tua tanta quies pnlſo colit atria Marte,
  Quanta olim Nerva ſceptra tenente fuit.
Hinc Leo quando tuis excludis ab ædibus arma,
  Auguror, Auguſti ſæcula noſtra fore.

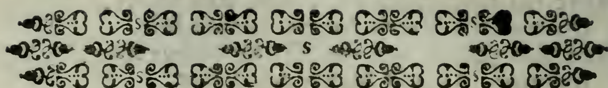
UBALDI GENUENSIS



De Duello Fed. Savorgniani & Martii Colloredi.

CUm gemini juvenes, peperit quos Julia tellus,
Ambo pares annis, inviĉtis viribus ambo,
Effoderent nudum per mutua vulnera peĉtus,
Vidit, & ex alto veniens Pax aurea cœlo
Sanguine rorantes pugnantibus abſtulit enſes;
Ac tali ambiguum certamen voce diremit;
Eſte pares in amore, pares velut eſtis in armis.





PETRI GHERARDII

BURGENSIS.



In defunctos prœlio navali contra Turcas.

NOn hic funde roſas: petierunt templa Deorum
Illuſtres animæ, pro pietate ſuâ.
Æternamque ſibi vitam nobiſque pararunt
Otia Chriſticolis longa per Auſoniam.

De eadem pugnâ.

Dardanidum Veneti genus, & Romana juventus,
Dux quibus ad bellum præſidet Auſtriacus;
Argivâ cum claſſe manus, atque hoſtibus Afris
Fluctibus in mediis conſeruere ſali.
Dum pugnant, ſparguntque faces, & ſpicula vibrant,
Scinduntur dubiâ ſeditione Dei.
Mars a Romulidis, & Trojæ Cynthius auctor
A Venetis toto pectore ſtare ferox
At pelagi domitor Danais, Vulcanus & Afris
Ore favere, & opem ſuppeditare ſimul,
Adſtat Mavorti Cypris, Phœboque Diana:
Neptuno Pallas, Junoque Mulciberi.
Hæ cupiunt iterum crudeli evertere bello
Relliquias Danaum per maria alta truces;
Amiſſos illæ reparare nepotibus optant
Fines, & tumidi tradere jura maris.
Dum ſtudia hæc inter ventos tenet Æolus antro
Deſcendit volucris regia ſideribus:

Quæ

Quæ Numidum claſſem diſiecit, & agmina Grajum
  Roſtro, atque alarum præpete remigio;
Hoſque volans laniavit atrox, & diſtulit ungue:
  Hos fera cæruleis præcipitavit aquis.
Obſtupuere metu Juno, Saturnia, Pallas,
  Æquoreuſque parens, ignipotenſque Deus.
Lætitia exultat Mars, Phœbus, Cynthia, Cypris;
  Adiiciunt Superis Auſtriacumque ducem.

De eadem.

Qui modo peſtifero tot jugera ventre tegebat
  Terrarum ſerpens, & volitabat aquis,
Cunctaque inexpletum rapiebat corpora paſſim,
  Tyrrhenis errans, Adriaciſque vadis;
Arte nec humanâ deleri poſſet, & aſtu;
  Perdidit hunc volucris regia lapſa polo.
Namque illum e pelago fugere, elabique volentem
  Corripuit, ſævos implicuitque pedes,
Sublimemque tulit, roſtroque atque ungue cruentans,
  Exanimum ſalſis præcipitavit aquis.
Quo facto terras purgavit labe malignâ;
  Solvit & altivolans Itala corda metu.
Quæque fretum timuere rates, jam cærula tutæ
  Verrunt, nec fraudes permetuuntque dolos,
Omnis, io, reginam avium ſonat æquoris unda;
  Rura canunt Aquilam, templa, domuſque virum;
Ergo quid arguitis rapti Ganimedis honores?
  Illa Jovi luſus non agit uſque ſuo;
Et digna eſt ſacris celebri certamine ludis;
  Et victor Phœbus, Pythia qui meruit.

Adhuc de eadem.

Non jam Luna mari fulget, ſed merſa profundo eſt
Lumine caſſa, fretum Solis ſub luce ſerenâ,
Navita, percurre: hæc tutum per cærula cunctis
Reddit iter, qui claſſe parant accedere portum,
Felices degant ubi veræ tempora vitæ.

In

In Turcas.

Candida Luna orbem totum complere parabat;
Cornua sed miseræ fracta fuere modo.

In Augustinum Barbadicum.

Ut salvum novit clypeum, de pectore duxit
Thebanus jaculum dux, obiitque libens.
Ut bene rem pelago sensit succedere, traxit
Dux Venetum ex oculo missile, obire volens.
Lætus uterque perit pro libertate tuenda,
Lætus & hostiles fregit uterque minas.
O rari virtute duces, & carmine digni
Perpetuo! o felix patria, quæ genuit!
O prisci potius sæclis oriunde beatis,
Dux Venetum, ut sapiens Græcia te caneret!

In eundem.

Victori lumen tibi Barbarus hostis ademit,
Ultima ne caperes gaudia, Barbarice.

In eundem.

Non licuit spectare oculis quæsita trophœa
De Turcis pelago dux tibi clare feris.
Nam tibi quæ eripuit jucundum lumen arundo,
Illa eadem vitam (proh dolor!) eripuit.

In eundem.

Littora pro tumulo ponas, victasque carinas
Desuper, ut forti sint pia busta duci.
Ismariumque nota Mavortem in fronte sepulchri,
Et Selymum: hoc tumulo contege Barbaricum.
Vociferansque Leo super adsit, qui mea dicat
Gesta, brevi magnum quid tumulatis humo?

In

In eundem.

Lumen eras Venetæ, dux illuſtriſſime, gentis;
Atque idem tenebras orbatus luce tuliſſes
Illi, ni multo per te quæſita labore
Splendorem miſeræ Victoria læta paraſſet.

In eundem.

Aſſiduo Veneti perdebant lumina fletu,
Quod dux illuſtris lumine caſſus erat.
Non tulit in tenebris Victoria læta jacere
Hos, & ſe cunctis cernere poſſe dedit.

De Triumviratu.

Quæ victrix fuerat, potenſque Roma,
Paulatim cecidit Ttiumviratu
Antoni, Lepidique Cæſariſque;
Clades inde quot Actium ſequutæ?
Quot Mundi caput urbs tulit ruinas?
At victrix iterum, potenſque Roma
Se mox reſtituit Triumviratu.
Nam Pii, Venetum, Auſtriique vires
Hoſtem non procul Actio ſuperbum
Fregere unanimes, & expaventem,
Romamque, Italiamque recrearunt.
Gaude, Roma potens, Triumviratu
Hoc brevi caput orbis es futura.

Ad Lunam, inſigne Turcarum.

Lumine Luna notho credis te poſſe volucrum
Lædere reginam, dum volat illa mari?
Falleris; hæc oculis radiantia lumina Solis
Suſtinet, & temnet lumina parva tua.

In obitum Fabii Gratiani.

Cur triftes, animofe Fabi, tua funera flemus?
Funera non lacrimis funt decoranda tua.
Namque ubi tu melius poteras fudiffe cruorem,
Aut vitam melius ponere, bella fequens?
Eft tibi profufus Chrifti pro nomine fanguis,
Qui pro te fanguen fuderat ipfe prius.
Tu mortem Chrifti pro relligione fubifti;
Pro te fuftinuit qui prius ipfe mori.
At tibi perpetuâ, juvenis fortiffime, vitâ
Mutatur tenebris mors adoperta caput;
Et Superum pennis fublatus, regia Cœli
Tecta petis, fummo perfruerifque Deo.

In eundem.

Quæ tibi glans niveum trajecit ahenea pectus,
Sufcepto igne cavis molibus acta, Fabi;
Eripuit dulcem tibi vitam, & gaudia nobis
Abftulit, & patriæ fpemque, decufque tuæ.
Nam tu nofter eras amor, & fuprema voluptas;
Et patriæ lumen, præfidiumque potens.
Sed tibi nec dulcem vitam glans abftulit illa,
Quin vita eft dulcis parta cruore tibi.
Nam tu cœlicolum ftellanti in fede locatus
Ævum cum fuperis forte beatus agis.
At nos in tenebris luctuque relinquis amicos,
Et patriæ demis fpemque, decufque tuæ.

Eidem.

Pro Chrifto tibi mors brevis eft, animofe, petita,
Qui te immortali morte redemit amans.
Vita brevis tibi pro Chrifto eft, animofe, profufa,
Qui tulit æternam vectus ad alta tibi.
O nimium felix lethum, nimiumque beata
Vita! pias fedes hæc peperere tibi.

In

In ejusdem obitum.

Dum tendit Fabius per barbara tela, per ignes,
  Tactus ab ardenti glande colorat aquas.
Dum cadit, & Turcas videt inclinare, sonanti
  Ore inquit, gaudens hoste cadente cado.

In obitum Ludovici Paulucii Perusini militum Ducis.

Nactus præpropere fueras qui Martis honorem,
  Te te præpropere Mors, Ludovice, rapit.
Præpropere rapuit; tua si perpenditur ætas:
  Clotho vix quatuor nam tibi lustra dedit.
At non præpropere, si quis tua facta revolvit,
  Quæ fecisse puto vix potuisse senem.

In eundem.

Tu generis, patriæque novo splendore superstes
  Aucturus fueras, Italiæque decus;
Mors tibi sed vitam, titulosque invidit honestos,
  Noluit antiquos te superare duces.
Ipsa tamen Mortis, quæ spicula certa retundit,
  Rerum gestarum gloria viva manet.

De eodem.

Dic mihi, quid lacrimæ? miles quid pectora tundit?
  Quisve novus resonat mœstus in urbe sonus?
Cur pullas sumpsere togas tot in urbe celebres,
  Et genere, & factis conspicuique viri?
Martis honos cecidit; Perusinæ flosque juventæ;
  Pauluciæ gentis spes, amor, atque decus.

De eodem.

Plus solito exardens cœlum cur bella minatur
  Undique; & è cœlo Juppiter arma pluit?

Turcarum insidiis juvenem Mars esse peremptum,
  Quem dolet, ulcisci cum Jove promptus adest.
Sanguine barbarico Martis saturabitur ira;
  Sanguine barbarico lenta erit ira Jovis.

Ad Fulvium Paulucium ejusdem Ludovici fratrem.

O quam Pegaseum vellem potasse liquorem,
  Pimplæumque frequens incoluisse nemus;
Efficerem, Fulvi, late Ludovicus ut esset
  Cognitus Eois, cognitus Hesperiis.
Pro re nunc animus tibi suscipiendus amici,
  Ut, quod non possum, sit voluisse satis.

Ad Antonium Parrenottum S. R. E. Cardinalem Granaelanum, & Neapoli Proregem.

Dum latos populos magna ditione gubernas,
Et justi, rectique tenax, moderaris habenas
Rerum, virtuti persolvens præmia digna,
Et meritas vitio tribuens sine crimine pœnas;
Dum te flagranti studio, atque applausibus omnes
Excipiunt gentes, & tanto principe lætæ,
Inque caput, sacrosque humeros, gremiumque, manusq;
Purpureos flores, & candida lilia jactant;
Dum tibi concelebrant solemnes ordine pompas,
Et festas agitant luces clamore secundo;
Aurea Pax summo veniens e vertice Cœli,
Quam pia relligio, probitas, rectique cupido,
Et dulcis sine fraude lepos comitantur euntem,
Qua pater irriguo Sebethus flumine currit,
Constitit, & tales profudit pectore voces:
O fortunatæ tali sub Principe gentes,
O felix etiam tanto pro munere Princeps!

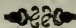
Epi-

Epitaphium Catellæ.

Parva caput, variata pilo, caudaque decora
  Lenibas curas, fida Catella, meas.
Et blandè hospitibus latrabas ore venusto,
  Ludebasque tuo suave nitente pede.
En mensæ astabas erecto crure, bipesque:
  Et sueta es longos ducere jussa choros.
Et tereti collo gestans crepitacula, totam
  Mulcebas grato blanda sonore domum.
Qua nunc pro teneris includere lusibus urna,
  Et volui titulo condecorare brevi.
Jam te dignavi mensa, tepidoque cubili;
  Nunc ego te dono marmore carminibus.

JO: MARIÆ GHERARDII

BURGENSIS.



Donati Tumulus.

Consilio, qui regna gravi servare solebat,
  Et populos nutu conciliare suo:
Qui classem, portus, arces, molesque superbas
  Rexit Mausolum, Flora venusta, trium;
Qui vigilans mensarum Annonæ larga parabat,
  Oppresso factis dulce levamen erat;
Qui claros virtute viros super astra ferebat,
  Hic jacet; & virtus, blanditiæque jacent;
Donatus tumulo recubat, sed fama per Orbem
  Advolat, & fruitur spiritus ille Deo.

Votum ad Virginem pro incolumitate Magni Ducis Etruriæ.

Ætherei Regina chori, Cœlique voluptas
  Aurea, terrarum non peritura ſalus;
Aſpice funeſto mœret quam Flora dolore,
  Dum Rex Etruſcus languida membra trahit.
Errat, ſi dormit cuſtos, deſerta capella,
  Si dux deficiat, miles inermis erit;
Nunc ſi morte premas, quis munera larga quotannis
  Offerat, & templis thura Sabæa dabit?
Quis delubra tibi gemmarum luce coronet,
  Ceræ ubi perpetuum fundat ab igne diem,
Et quis lunatas claſſes, multumque furentes
  Turcas diſiiciat, corripiatque mari;
Quiſnam Mavortem, noſtriſque arcebit ab oris
  Pauperiem, febre ſi jacet urbis apex?
Redde urbi Coſmum, firmas tu ſuffice vires,
  Hoc proni cuncti pectore, Virgo petunt.

Eleonoræ, Ferdinandi Magni Ducis Etruriæ Filiæ, tumulus.

Non tibi fraternæ radiarunt ora coronæ,
  Et fugis? heu tenuis pulvis, & umbra ſumus.
Eleonora jaces; ſed ſole recincta coruſcat
  Pars melior, Cœlo quam bene nupta Deo!
Hæc tibi virgineos celebrat feſtiva Hymenæos
  Dum Flora ad tumulum, ſolvitur in lacrimas.

Ad Franciſcum Bracciolinum Poëtam celeberrrimum.

In nova cum cecinit mutatas corpora formas
  Naſo, dedit falſis nomina magna diis.
Tu contra, Franciſce, notas infanda deorum
  Crimina tu fraudes, & ſcelus omne domas;

Fal-

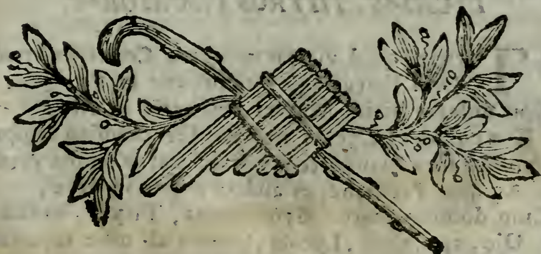
Falſum commiſtis quod tetigit ille tenebris,
Tu retegis veri candidiore face.
O dignum tantis certamen vatibus! ipſa
Sed dubitat qua nam laurea parte cadat.
Arbiter interea Naſonem dixit Apollo
Laudo, Brachiolus munera noſtra ferat.

De Principe Laurentio Mediceo.

Bronzinum juſſit placatum pingere Amorem,
Sed Martem torva pingere fronte Venus.
Laurentem pinxit, dicens in pectore Mavors
Regnat, & ex oculis ſpicula jactat Amor.

In Coſmum II. Mediceum Magnum Etruriæ Ducem.

Odryſiam ſternit claſſem ſi nomine Coſmus,
Quid cum bellatrix torqueat arma manus?
Hoſte triumphato poterit, nec fallor, in undis
Vel pro Neptuno dicere jura Mari.



NICOLAI PARTHENII GIANNETTASII
SOCIETATIS JESU.
NEAPOLITANI.



LEOPOLDO I. CÆSARI, AUGUSTO.
TITYRUS.

Argumentum.

Tityrus piſcator, Lycida hortante, Cæſari epinicium ob Viennam liberatam canit, per Tityrum Poëtam, per Lycidam vero Joſephum Mediceum Octaviani Principem, qui primus Victoriæ nuncium Vati attulit, intellige.

LYCIDAS, TITYRUS PISCATORES.

Lyc. Tityre, quid vitreas recubans Crateris ad undas
Otia lentus agis? tenui cur lætus avena
Non dulcem viridi Muſam meditaris in acta?
Tit. Non equidem, Lycida, non hoc fert carmina tempus,
Improba ſors quando, & Scytha barbarus omnia versāt,
Lyc. An quæ Parthenopes audivi nuper in urbe,
Cum domino ferrem Synodontas, Tityre, neſcis?
Tit. Dic, age, quid, Lycida, Sirenis ab urbe reportas?
Lyc. Tityre, læta tibi Sirenis ab urbe reporto.
Urbs ſecura metu: perrupit barbara caſtra
Auguſtus Cæſar Leopoldus, & agmina mille
Threiicium fudit, gelidoque immerſit in Iſtro.

Tit. Veranc ſunt, Lycida hæc, an dulcia ſomnia amantũ?
Lyc. Vera quidem; nam fama volans pernicibus alis
Danubio ex alto Romam pervenit, & omnes
Italiæ implevit lætis rumoribus urbes:
Et modo Parthenopen replevit, Tityre, noſtram.
Nonne vides, ut crebra ſonum tormenta canorum
Dent paſſim, & tutis plaudant terroribus arces:
Noſtraque feſtivis ardeſcat (1) Olympia flammis?
Tit. O quantum exſilio, Lycida dum talia narras:
Exſiliunt mihi læti oculi, lætum exſilit & cor.
Munere pro tali pulchra te murice concha
Donabo, Lycida, dono mihi quam dedit olim,
Cum canerem, Meliſæus: aquis non venit ab altis
Pulchrior. Eſt circum vario depicta colore;
Et mare depictum, & ſcopuli ſpectantur, & udum
Litus, & in tremulo fugientes gurgite cymbæ;
Naturæ ludentis opus, quam murice concham
Credo equidem pinxiſſe manu, ingenioque magiſtro.
Namque opus hoc caſu minimè eveniſſe putandum eſt.
Lyc. Accipio pulchram, quam das mihi, Tityre, conchã.
Tu vero Auguſto dignam, tantoque triumpho
Litoream tenui calamo meditare Camœnam.
Namque acta in noſtra jam te dixere poëtam,
Et tibi jam noſtræ gratantur (2) Olympides, & te
Velarunt muſco Nymphæ, tumuloque propinquo
Sinceri applaudunt Manes, Maneſque Maronis.
Tit. Litoream Muſam dicamus, & æquora cantu,
Litoraque, ſcopulique, omniſque reſultet Olympus.
Incipiam, tu, docte, modos percurre loquaces.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha,
Vicit, io; Cæſar, vos, o maris aurea proles,
Nereides formoſa Theti, formoſaque Dori,
Huc celeres imis a ſedibus uſque venite:

(1) Sic antiquis dicta eſt ora maritima inter Lucullanum, & Pauſilipum, vulgò *Chiaja* Scip. Manzella in deſcriptione Regni Neapolitani.
(2) Muſæ ab ora Olympia ſic dictæ.

Et viridi sertum victori texite myrto.
Cæsaris & viridi consuescant tempora myrto:
Nam vetus est laurus; nova sint insignia Regum.
  Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io; Cæsar: calcata superbia Regis
Eoi, fractæque acies, fusique manipli,
Threiiciique, Arabesque, sagittiferique Geloni,
Victi omnes, versæque retro fugere tyranno
Mille acies, & mille virum data millia letho.
Centum pro tali nunc dicite digna triumpho
Carmina, Pausilypique Deæ, pelagique puellæ.
  Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io, Cæsar: Neptunia Numina, Glauci,
Voce ciete sonum, & conchas inflate marinas.
Ite sub Antipodas, celeri vos ite natatu,
Ac geminos facti famam proferte sub axes:
Audiat Hesperius, simul audiat Orbis Eous
Augusti palmam, & Romæ gratetur ovanti.
  Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io, Cæsar; per littora spargite muscum
Najades, & circum vitreos considite fontes;
Pollice virgineo teneros hic carpite flores:
Floribus & pictum, divæ, replete canistrum.
At vos, o Nymphæ Craterides, ite sub undas;
Ite, recurvato variata corallia trunco
Vellite muscosis e rupibus, & mihi conchas
Ferte Deæ pelagi, & pingui conchylia succo.
Hæc ego victori Leopoldo munera mittam;
Atque hæc cæruleis apponam carmina donis:
Hæc piscatoris ne temnas munera, Cæsar;
Namque his Neptunum donamus, & his quoq; Dorin;
Est & Neptunus Deus æquoris, & Dea Doris.
  Currite, Tritones, per cærula, currite concha,
Vicit, io, Cæsar: per marmora ludite cymbis,
O juvenes, puppesque novis ornate corollis;
Et niveos inter delphines ludite cursu.
Tritonum interea vocali scrupea concha
Antra sonent, scopulique, omnisque a vertice pontus.
Et

Et circum socio responsent litora cantu.
Omnia lætitiæ concedant; omnia festis
Vocibus applaudant victori, & murmure læto
Augusti nomen Leopoldi ad sidera tollant.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
O mihi si cœlo exoptatus fulserit unquam
Ille dies (illum Superi concedite Divi)
Quo te regali in puppi super æquora vectum
Antiquam imperii sedem lustrare sub Ortum,
Atque per Eoi populos dare jura volentes
Aspicerem: tunc ipse tuas jam dicere laudes
Aggrederer, nomenque tuum, tua facta per Orbem
Mœonio ferrem cantu, calamoque Sicano.
Me super assurgens humiles procul ire jubebo
Pausilypi Musas, & litora; me sacra Pindi
Accipient nemora, & Parnassi dulcia Tempe.
Litoream interea, Cæsar, ne despice Musam,
Quam tibi cærulei cecinit Crateris ad oram
Tityrus, e patrio qui primus litore Musas
Per vitreas vexit velis majoribus undas,
Primus & audaces duxit per cærula nautas.
Tu vero pulsare, puer, freta desine concha;
En cava soliciti veniunt ad litora nautæ:
Et [1] Megaræ turres jam longior occulit umbra,

PARTHENIS.

ARGUMENTUM.

Jolas piscator Virginem, humani generis delicias, unice adamabat; qua cum dulce queritur, quod se ex oculis subtraxerit. Per Parthenidem, Virginem, per Jolam, religiosum virum intellige.

Parthenidem puer ardebat piscator Jolas,
Delicias divum, atque hominum, quam sæpe solebat
Ad

(1) Insula Lucullano objecta, quæ & castrum Lucullanum appellata est, *Castel dell' ovo*.

Ad (1) Mergillinæ vitreos invifere fontes,
Sacrum ubi Parthenidis ftat curvo in litore templum.
Hic cum jam Zephyri ponebant murmura, & altum
Purpureus rediens pulfabat Vefper Olympum,
Hæc dulces inter lacrimas incondita folus
Fluctibus, & duris jactabat carmina faxis: [tum

Jol. Quid tantum refugis, bona Virgo? quid & mihi tan-
Divinum avertis vultum, renuifque videri?
Ah mifer, ah noftros contemnis Parthenis ignes?
Prætulerimne aliquam tibi forfan, Dia, vereris?
At mihi vos, Superi, teftes, fi corde caducum,
Aut unquam mortale aliquid meditatus; & ipfi
Sint mihi vel fcopuli teftes, fint litora, & undæ.
Dicite vos, fcopuli, vos litora dicite, & undæ,
(Si fenfus fcopuli, fi litora habetis, & undæ)
Parthenidem fi femper ego pifcator amavi:
Nam voces vos fæpe meas audire foletis,
Atque repercuffas mea reddere verba per auras.
Ah noftro quoties offenfæ murmure cautes
Parthenidem fonuere; meos jam carmine amores
Edoctæ rupes refonare, & concava faxa.
Et vos, quæ noftro frondetis litore, quercus,
Dicite (nam fenfus, & habetis numina quercus)
Hæc veftro quoties incidi carmina trunco:
Te, Virgo, pifcator, amat, & amabit Jolas:
Et veluti hæ quercus, crefcent fic femper amores,
An me tu forfan, Virgo, afpernaris amantem,
Quod pauper pifcator? erat pifcator & ipfe
Nonne puer, formofa, tuus, quem fæpe beato
Amplexum gremio tenuifti, & dulcia fæpe,
Atque optata facris libafti bafia labris?
Ille nec erubuit calamos, non retia, & hamos,
Nec parvam fociis agitare per æquora cymbam,
Cum

(1) Amœniffima ad Paufilypum Villa in extremo oræ Olympiæ *Mergoglino*. olim Actii Syncerii, ubi celeberrimum ejus fepulchrum in templo ab ipfo Virgini, & Divo Nazario dedicato.

Cum Deus ipse, maris regnator, & ætheris alti,
Qui nutu terras, nutu qui sidera torquet.
Fortis amor; nostrum quis vincere possit amorem?
Ille Deum in terras, vel ab æthere traxit amantem;
Atque malis hominum pariter consuescere jussit,
Et tu, Diva, meos nunc aspernaberis ignes?
An mihi dura, quia agresti munuscula cultu
Nulla tibi misi? misi tamen ipse rubentes
Bissenas de more rosas tibi, Dia, quotannis,
Et meminisse potes; namque hoc cum carmine misi:
Virgo, noster amor, tuus hæc tibi mittit Jolas.
Quin etiam variis memini misisse corollam
Floribus intextam, & calathis quoque lilia plenis:
Candida (novi equidem) quia sunt tibi lilia cordi.
Sunt & plura mihi in testis; cras illa videbis
Ante aras, Regina, tuas emittere odorem.
Præterea, dura quæ vix de caute revelli
Nuper oliviferæ piscosa ad saxa (1) Minervæ,
Bina mihi curvos variata corallia ramos;
Bis petiit Nisæa soror, bis & mihi furtim
Sublegere aggressa est; arca sed condita servo.
Illa tibi multo cum carmine mittet Jolas.
Natalem cum, Virgo, tuum lux annua reddet.
Sed piscatoris parva hæc an munera spernis,
O Divum Regina? tibi sed munera digna
Qui ferat? ipse suis vix dignum texit amictum
Sol radiis: vix Luna pedes tibi lambere digna est.
At, quia dulce sibi cor amantes mittier optant:
Cor tibi, quod tantum restabat, misimus ultro.
Quidquid idest, certe Deus ipse hoc munere majus
Nec sperare potest, nec reddere possumus ipsi.
At tibi quod totum, Virgo, jam misimus illud,
Scis equidem, certisque potes cognoscere signis,
Mane ego te primo, te vespere, Diva, saluto;
Sæpius atque die in medio tibi carmina dico;
Atque

(1) Campaniæ promontorium, *Capo di Massa, o la Campanella*.

Atque tuum quoties audire, & reddere nomen
Contingit, tunc ore fero prona oſcula terræ
Cernuus, & cœli venerabile pignus adoro,
Nil tamen hæc proſunt, dulcem ſi cernere vultum
Dura negas, tantumque meos contemnis amores.
At mihi te propria vetitum ſi cernere forma,
Appicta in tabulis ſaltem ſimulacra videbo.
Sic aliqua & noſtro dabitur medicina dolori:
Eſt ſua conſpectu vel inani blanda voluptas.
Ah timeo (de te quoniam mihi credere tantum
Non equidem, bona Virgo, licet) ne pectore noſtro
Quid lateat, quod, Diva, tuos offendat ocellos.
Dic mihi quis lateat malus anguis? ut & citus illum
Conteram, & optato dignus jam reddar amore.
Sed tempus rutilis percurrere litora flammis;
Noſtra ſed occultæ depaſcent pectora flammæ;

ANTIGENES.

ARGUMENTUM.

Milcon, & Dorilas piſcatores mutuis inter ſe primum conviciis, mox, advocato Antigene, carmine certant: ſed neuter vincit, Antigenis ſententiâ. Per Antigenem intelligit pöeta familiariſſimum ſuum Joſephum Vallettam Juriſconſultum eximium, per Argilochum innuit Franciſcum Solimenem Pictorem ſui temporis egregium.

MILCON, DORILAS, ANTIGENES.

Mil. Dic mihi cui naſſas ſervas puer? an Polybotæ?
Dor. Non illi, at Lycabæ, Bajas qui nuper abivit.
Mil. Infelix piſcator, ovem qui neſcius iſti
Commiſit ſervare lupo: nam ſæpe reviſit
Hic naſſam, & partem prædæ ſibi ſubripit udæ.
Dor. Tu fur, tu naſſis ſolitus ſubducere piſces.
Te modo cum præda fugientem ab litore vidi,
Cum fumoſa citus Phraſidami tecta petebas,

Pla-

Plurima sæpe soles ubi, pessime, condere furta.
Mil. Vidisti, Doryla, sed cum te Liber habebat
Numine repletum multo, & dulcedine lætum.
Quippe tibi trullas mos est siccare rubentes,
Atque omnes vili vappa purgare tabernas,
Dor. Ista viris, perverse? mihi non murice pictam
Clam nuper concham medio furatus ab antro es?
Mil. Nunc etiam inflaris temulento, ut semper, Jaccho;
Non reddenda mihi pro pignore? protinus hinc te
Ni cito proripias, saxo caput, improbe, frangam.
Dor. Tu Doryla? nostris ni te, scelerate, Comatas
E manibus toties rapuisset, mortuus esses.
Mil. Novit, & ille tibi quoties cava tempora fregi.
Dor. Te, te ego: vicinus prohibet sed plura satelles.
Dic, age, danda tibi quonam pro pignore concha?
Post mihi (nec fugies) pœnas tu, perfide, solves.
Mil. Te quia tunc mecum certantem carmine vici.
Dor. Tu me cantando? non tum mea carmina fluctus
Mirati, & rigidæ movere cacumina rupes?
At te, cum fracta strepere, indocte, cicuta,
Nereides, pelagique omnes sprevere puellæ.
Vis ne iterum certare? novo certamine victus
Tum me cantando vicisse fateberis ipse.
In medio statuam duo pocula, quæ mihi Gallus,
Cum procul Armoricis venisset portitor oris,
Vendidit Eurialus Cumarum in litore quondam.
Divini est opus Argilochi, qui pocula fecit.
(Argilochum memini Eurialum dixisse magistrum)
Depicta in medio spectantur cærula, & udis
Stat senior, Batio similis, piscator arenis,
Cui nudo nimium nitenti educere ponto
Retia, purpureo turgescunt sanguine venæ,
Et duri multo tenduntur robore nervi,
Omnibus ut credas piscari viribus illum.
Non longe sedet in scopulo formosa puella,
Seu vitrei sit Nympha maris, seu litoris una,
Quæ viridem vario distinguit flore corollam
Myrto intertextam, nitidisque aspectat arenis

Piſcantem, & riſu ludit dea pulchra ſoluto.
Parte alia ſurgens aprico vinea colle
Uvis luxuriat maturis, parvulus illam
Cuſtodit puer, & roſeo pulcherrimus ore eſt,
Qui ſepes prope vimineas conſidit, & illum
Stant geminæ circum vulpes, quarum altera vites
Per medias curſat, qua dulcior uva racemo
E læto pendet, folioque intecta virenti
Clam latet, & dulces morſu depaſcitur uvas.
In peram verſata dolos ſtruit altera furtim,
Atque pyra, atque nuces, atque aurea mala rapaci
Subripit ore, puer capiendis mane cicadis
Intexit junco caſſes, nec mitia poma,
Nec vites quicquam curat; ſed totus in uno
Eſt opere: & puero ſua ſunt puerilia curæ.
Nec labra admovi, quamvis me ſæpe rogaret
Niſa: ſed intacta ex illo ſervantur in arca.
Mil. At mihi nodoſo ſunt bina corallia trunco,
Nuper Teleboum dura de rupe revelli;
Hæc ſint victori ſua munera: plura neque auſim
Ponere; namque domi, o Doryla, mihi dura noverca,
Et durus pater eſt, arca qui condita ſervant
Cuncta: nec eſt quidquã, quod clam ſubducere poſſim,
Dor Jam certare placet: veniam quocumque vocaris.
Non me iterum effugies; faciam, certamine victus
Ne Dorylam, aut alium poſthac tu voce laceſſas.
Audiat hæc tantum, vicino in margine ripæ
Qui ſedet, & Zephyros, & dulcia frigora captat,
Antigenes: nunquam ſic me viciſſe negabis.
Mil. Nec te, nec quenquam fugio. Bonus huc age noſtras,
Antigenes, audire veni, & laudare Camœnas.
Ant. Dicite jam, pueri, molli conſedimus alga,
Frigus ubi lato præbet curvamine rupes.
Lumine nunc cœlum puro nitet; æquora rident,
Et placidi rident Zephyri, luduntque per undas
Nereides, vitreoſque reviſunt Najades amnes,
Dic prior, o Doryla; referet mox carmina Mil-
con.

Ludi-

Ludite & alternis: nam alternis ludit Apollo.
Dor. Cærulei fluctus, & marmoris ima canori,
Dicite, si Dorylas cantavit amabile carmen;
Dicite, festivas & gurgite tollite voces;
Si secus, immoto torpescat in æquore pontus.
Mil. Muscosæ cautes, & aquis lita saxa marinis,
Aurea si calamo deduxit carmina Milcon,
Ostreaque, & læto conchylia gignite succo:
Si contra, vacuas sine succo effundite conchas.
Dor. Cum lentus canerem sub tegmine rupis opaco,
Qua super incumbit placidissima Mergilline,
Nereides vitreis se tollere protinus undis,
Et placidos miscere choros ad carmina vidi.
Mil. Qua se Pausilypus deducit in æquora clivo,
Dum sedeo, & gracili deductum carmen avena
Sæpe itero, dulci Sirenes murmure captas
Aspexi ad litus celeri properare natatu.
Dor. Me scopuli, Misene, tui, collesque Dicarchi
Viderunt suavi mulcentem carmine Phocas.
Mil. Me Prochyte aspexit muscoso in vertice saxi
Cantantem rigidas mollire in fluctibus Orcas.
Dor. Retia si jacio, veniunt ad retia pisces;
Si nassas, pingui gravitant sub pondere nassæ.
Mil. Nunquam cæruleis immergitur hamus in undis,
Qui mihi non molles ferat alto a gurgite prædas.
Dor. Dum viridi e scopulo nudus sub marmore mergor,
Ostrea dura lego, & pingui conchylia succo,
Mil. Cum noctu nitidis perlustro littora flammis
Octipedes rigida divello e rupe paguros.
Dor. Blanda mihi semper Fortuna, & cærula rident:
Et formosa suo ridet mea Nisa marito.
Mil. Aurea decurrunt mihi sæcula: marmora numquam
Dura mihi, & numquam tristes Amaryllidis iræ.
Dor. Dic (1) quibus in terris (& eris mihi Proteus alter)
Sub-

(1) Tarenti, ubi non longè a litore ingentes palos incolæ figunt, qui vertice suprà aquas extant, in hosce è cœ-

Subter aquas jacto naſcantur ſemine conchæ?
Mil. Dic (2) quibus in ſcopulis felicibus Iride picti
Verſentur piſces, & pignora victor habeto.
Dor. Dic (3) ubi ſquamigeræ veniant ad littora prædæ
Sponte ſua, manibuſque udis captentur arenis?
Mil. Dic (4) ubi lacteolos progignant cærula piſces,
Os quibus eſt nullum, dorſo nec ſpina rigeſcit?
Ast. Haud equidem veſtras auſim componere lites;
Tu pateras; hic nigra corallia: dignus uterque.
Ducite jam naſſas, pueri, nox humida venit.

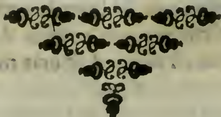
---

lo ros decidit, concharumque ſufficit ſemina, corrupto Græco vocabulo *Lo Fito* vocant, hæc inde è palis abſtrahunt, ſubterque aquas ad oſtia parvi ſinus mittunt, vehemens ubi eſt maris fluxus, ibique mirum in modum excreſcunt.

(2) Ad Pauſilypum, ubi piſces triplici Iridis colore naſcuntur; regios piſces Olympici vocant.

(3) In ora Rhegina ad Cænym promontorium, de quo infrà ſæpè incidet mentio. Hîc enim Pelamydes a Delphinis agitati, mariſque fluxu ferente, in terras incidunt: utque Delphines fugiant, in litus exiliunt, capianturque ab incolis nullo negotio, rem ſæpè non ſinè voluptate admiratus ſum.

(4) Rhegii, & Maſſanæ: *Cicirelli* vulgus vocat, ſuaviſſimi ſaporis ſunt, ac veluti lac coagulatum: de his plura in Halieuticis,



LEOPOLDO I. CÆSARI, AUGUSTO,

CÆSAR

ARGUMENTUM.

Vienna obsidione liberata, fuso, fugatoque Barbarorum exercitu, Strigonioque recepto, promissa Superum oraculo aurea mundo sæcula jam incipere Cæsari gratatur Poëta, cui, pulsis Europa Scythis, Orbis universi imperium auguratur.

Actiades Musæ, paulo majora canamus:
Non humiles cuncti myrtos sectantur, & algas,
Litora si canimus, sint litora Cæsare digna.
Tristia nunc tandem cessere oracula Divum,
Nec duros ultra portendet (1) pagina casus.
Spes redit, Austriacisque iterum victoria castris,
Ac læti redeunt post tristia bella triumphi.
Incipiunt jam fausta; vetus jam vertitur ordo,
Mutatæque vices rerum: nova nascitur ætas;
Et promissa Diis felicia sæcula Mundo,
Ac magni fluere incipiunt ex ordine menses.
Casta fave nunc Virgo; tuo si Numine Cæsar
Vicit, & ingenti terras formidine solvit.
Hoc duce, si qua manent priscæ vestigia culpæ,
Tollentur, totoque Fides regnabit in Orbe.
Gens sancta ex alto mittetur, & impia passim
Desinet: èque polo veniens Astræa redibit
In terras iterum, & Saturnia sæcla reducet;
Pacatumque reget totum sub Cæsare Mundum,
Non miseros posthac nautas urgebit egestas:
Non labor uda mari committere retia, & imas

(1) *Martini Stredonii Soc. Jes.* qui adversa primùm, mox prospera Cæsari futura prædixit.

Non opus est reflui perquirere gurgitis undas.
Ipsa sinu prædas mittent læta æquora, & udi
Sponte sua venient captivi ad litora pisces.
Ipsi & odorati musco scopuli, & lita saxa
Fluctibus, & duræ fundent conchylia rupes.
Ridebunt lenes auræ, Zephyrique salubres,
Et tranquilla levi crispabunt cærula flabro.
Nam procul horrisoni pacato ex æthere nimbi
Semper erunt; rigidæque silebunt rupe procellæ,
Nec nautis Hyades metuendæ, aut ense minaci
Qui mare, qui terras, quique aëra quassat Orion.
Ulla nec assurgent posthac mala sidera Mundo.
Non vacuæ metuent Lunæ dispendia conchæ,
Nec foliis illas unquam lentiscus amaris
Inficiet; pleno turgebunt ubere conchæ,
Ac dulci semper pinguescent ubera succo.
Nullæ prædonum vexabunt cærula puppes;
Nostra nec infames cursabunt litora lembi.
Non fraudes aderunt, sævæ non amplius iræ:
Non mala furta, dolique, execrandæque rapinæ,
Et nullæ scelerum facies post terga revinctæ
Æternum stabunt Furiæ, Diræque sorores;
Semper & horrendi claudentur limina Jani;
Sordebitque sua excesum rubigine ferrum.
Non silvas pastor, non deseret arva colonus
Invitus, rigidique gemet sub pondere Martis:
Et curvæ falces non conflabuntur in enses.
Non vitreas piscator aquas, nec scrupea saxa
Linquet, & ærata sulcabit marmora puppi,
Atque insueta gravi tentabit bella tridente.
Rupe sed umbrosa frigus captabit opacum,
Blandaque litoreas revocabit ad otia Musas.
Pax erit; ex alto pacem regnator Olympi
Spondet; & optatam spondent bona sidera pacem.
Pauca tamen peragenda prius sunt bella per Orbem:
Expugnandæ urbes ferro, durique domandi

Jazyges (1) immanesque (2) Avares, Hunnique rebelles,
Inde(3) Scythæ & dirus(4)Maumethes,[5] Caspia victus
Qui jam claustra petit, fugientem (6) Bactra, neq; Indi
Tutantur; longe silvas, saltusque peragrat
Riphæos [7] latebrisque vagus se condit [8] Imai.
Te manet hic labor, o nostri decus, o amor Orbis,
Austriade Cæsar: teque unum Fata reposcunt
Eversorem Asiæ rapidum ceu fulmen, in hostes
Ibis, & horrenda quaties formidine gentes.
Mox ubi barbarica pulso cum gente tyranno,

(1) Jaziges Metanastæ Europæ populi inter Danubium, & Carpathum, qui nunc Hungariæ montana tenent, quorum Metropolis Cassovia, vulgò Alta Hungaria dicitur, quæ tota ferè Austriacis parebat ante recentes tumultus.

(2) Avares, & Hunni populi, qui primùm circa Mæotidem paludem inhabitantes, mox in Pannoniam migrarunt, quæ Hungaria ab ipsis dicta est.

(3) Turcæ ex Scytharum gente, qui anno 625. Heraclio Imperatore, per portas Caspias in minorem Asiam ingressi pro Imperio Romano militarunt: mox in Scythiam reversi, irrupere iterum anno 958. Constantino Copronimo Imperatore, & Persidem primùm, hinc Asiam minorem, & totum Orientis Imperium occuparunt, capto Byzantio sub Maumethe II. anno 1453.

(4) Quartus hoc nomine Turcarum Rex.

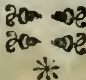
(5) Pylæ, seu portæ Caspiæ, per quas ex Scythia in Asiam aditus patet, sive ex Media in Parthiam, angustiæ inter montes, vulgò *Le Porte di Teflis*.

(6) *Termend* vulgò, non longè a Caucaso, qui *Cocas, &* *Cochias* dicitur, & per totam Asiam extenditur.

(7) Asiæ mons Scythiam secans, Sarmathiamque, vulgò *Oby* dicitur, quo nomine fluvius etiam appellatur.

(8) Mons Scythiæ, ex quo Scythia intrà, & extrà Imaum appellatur, longè per Asiam extenditur: In Tartaria nunc *Moregar* barbaris indigetatur, in India verè *Dalangaer*.

Imperium Eoi, sedemque tenebis avitam,
Invades Asiam, spoliis (1) Babylona superbam
Diripies, & regna Cypri vastabis opima.
Hinc Syriam evertes totam, fœcundaque Nili
Regna, & palmiferam submittes victor (2) Idumen.
Hic (nimium o felix, hominum pater, atque Deum rex
Te, te in spem tantam, tantosque reservat honores)
Sanctam Urbem intrabis, regum stipante corona,
Numen adoratum, & dulci dabis oscula ligno,
Unde salus nobis orta est, & gaudia Mundo.
Auspiciis & jam lætis, felicibus & Diis,
Talia concordes nent aurea sæcula Parcæ.
Aggredere o tantos, spondet quos Numen honores,
Chara Deo Soboles, magnum Fidei incrementum.
Aspice totum imo concussum a cardine Mundum,
Opppidaque, urbesque, & nutantia regna sub armis:
Aspice, læta novo gratentur ut omnia sæclo.
O mihi si tantum concedant Numina vitæ,
Egregios quantum sat erit celebrare triumphos,
Et partam imperio pacem, & tua dicere facta,
Non me divinus poterit superare canendo
Actius, aut dignas cecinit qui Consule silvas:
Sicelides quamquam adsint huic, Nereides illi.
Judice si mecum certet Deus ipse Palæmon;
Judice se, victum dicet Deus ipse Palæmon.
Incipe, macte animis, claras decerpere palmas,
Et tua victrici intertexere tempora lauro.



AL-

---

[1] *Bagdat*.
[2] Idumæa, quæ in sacris literis Edom dicitur, ab incolis *Bidumi*.

ALPHONSO PHILAMARINO
Turris Duci

THYRSIS

ARGUMENTUM.

Corydon, & Mopſus piſcatores Thyrſidis Olympici piſcatoris mortem deflent, alterque epitaphium, apotheoſin texit alter; ſub Thyrſidis perſona luget poëta familiariſſimum ſuum Aſcanium Philamarinum Aſcanii Cardinalis nepotem Turris Dominum. Per Corydonem intelligit Alphonſum Philamarinum demortui germanum, cui in acerbiſſimi funeris ſolatium Eclogam conſcripſit poëta, eique nuncupat, omnemque felicitatem precatur.

CORYDON, MOPSUS.

Cor. Cur non, Mopſe (leves quoniam demiſimus undis
Jam naſſas, longo capturas tempore prædas;
Et tenues calami nobis, & carmina) molli
Hic muſco ſuper interea conſedimus ambo?
Mop. Tu major, Corydon, faciam quæcunque jubebis.
Aut hic qua Zephyri ſtrepit aura, & murmurat unda;
Sive tibi gelidum potius placet ire ſub antrum.
Aſpice, ut ante fores myrtus ſtipaverit antrum,
Atque leves ſubter ſternantur molliter algæ.
Cor. Litoribus noſtris unus tibi certat Jolas.
Mop. Quid ſi idem certet Tritona laceſſere cornu,
Et niveos inter delphinas Ariona cantu?
Cor. Incipe, Mopſe, prior (ſunt & mihi carmina) ſi quas,
Synceri vel habes laudes, vel jurgia Batti.
Incipe: nam pelago naſſas ſervabit Amilcon.
Mop. Imo hæc, quæ vitreas deduxi nuper ad undas,
Jam repeto: mox ipſe mihi fac certet Jolas.
Cor. Ut mergos dulci ſuperant modulamine cycni;
Judicio noſtro, ſic carmine vincis Jolam.

Mop. Desine plura, puer; vacuo successimus antro,
Nereides Thyrsin crudeli morte peremptum
Flebant: vos testes scopuli, vos litora Nymphis;
Cum conjux amplexa viri miserabile corpus
Perfudit lacrimis, & questubus aëra complet:
Sæpe Deos, sæpe astra vocat crudelia conjux.
Nulli cæruleis illis errare diebus,
Nec resilire leves visi Delphines in undis:
Non & sueta citi venere ad pabula thynni.
Thyrsi, tuum Phocas etiam ingemuisse per æquor
Interitum, fluctusque maris, cautesque loquuntur.
Thyrsis Olympiacas cursu contendere cymbas
Instituit, lætisque dedit certamina nautis,
Et ludos Thetidi, & solennia vota quotannis.
Fluctibus ut piscis decori est, ut & ostrea saxis,
Litoribus myrtus, scopulis ut muscus odoris,
Sic nobis decor omnis eras; sed tristia postquam
Eripuere tuis te Fata, immitia Fata!
Ipsa Thetis fluctus, & Nereus ipse reliquit.
Retia sæpe, leves quæ misimus humida in undas,
Purgamenta maris, quassataque ligna tulere:
Pro pingui Mullo, pro cæruleo Melanuro,
Muscus, & infelix provenit gurgitis alga.
Spargite humum foliis, puppesque ornate corollis,
O piscatores; petit hæc sibi munera Thyrsis.
Erigite hic tumulum, tumuloque inscribite carmen:
Tyrsis ego hac quondam capiebam notus in acta
Formosos calamo pisces, formosior ipse.
Cor. Tale mihi, divìne puer, tua buccina cantu,
Quale truci pelago jactatis litora, quale
Sole sub ardenti Megara venientibus umbra,
Fortunate puer, non amisisse magistrum
Nostra tibi læto gratatur Olympia plausu,
At nunc cærulea quæcunque hæc carmina concha
Expediam, tollamque tuum sub sidera Thyrsin;
Thyrsin in astra feram: dilexit nos quoque Thyrsis.
Mop. Nil erit, o Corydon, nobis hoc munere majus,
Munere & hoc dignus fuit ille; & carmina nobis
Jam.

Jampridem ista Mycon laudavit, lentus ad umbram
Cum mecum molli farciret vimine nassas.

Cor. Lucida purpureus summi subit atria cœli,
Et vaga sub pedibus despectat nubila Thyrsis;
Perque alios amnes, tranquillaque marmora Divum
Felices sequitur pisces, felicior ipse.
Ergo alacris fluctus, & litora læta voluptas,
Et lætos pacata tenet per cærula nautas.
Tempestas jam nulla mari; non sævus Orion
Æquora turbabit nimbis, læta otia felix
Thyrsis amat, Divosque inter jam gestit ovantes,
Ipsi lætitia cœlo sua murmura tollunt
Æquorei fluctus: ipsæ jam carmina rupes,
Ipsa sonant cava saxa: procul responsat & Echo:
O Corydon, Deus ille, altarum & numen aquarum,
Sis felix, faustusque tuis: tibi litore septem,
Quot pater ipse tenet Nereus altaria ponam;
Quæ mihi Pausilypus fert aurea vina quotannis
Spargam lætus humi, viridique altaria musco
Intexam, sociis hilarans convivia læta,
Surget si Caper ante focum, si Cancer in umbra,
Tityrus interea, & fulvus cantabit Amyntas:
Nereidum choreas imitabitur alba Lycoris:
Delphinum & saltus imitabitur Artemidorus,
Hæc sacra, Thyrsi, tibi faciam solemnia semper,
Seu tumidum remis findam mare, litore noto
Seu mihi subductum firmabunt saxa phasellum.
Dum Nesis pelago stabit, dum litore surget
Pausilypus, fluctusque maris dum pisceis amabit,
In terris semper, semperque per æquora notus
Thyrsis eris, laudesque tuæ, tua facta manebunt.
Ut Nereo, Glaucoque vovent in gurgite nautæ,
Sic tibi, tristesque reos damnabis tu quoque votis,

Mop. Tali digna tibi quæ reddam carmine dona?
Nam neque me tantum labentes pumice fontes,
Nec Zephyri tantum delectant murmura, nec qui
Propter aquas dulci modulantur gutture cycni.

Cor. Ipse sed ante mihi hac ibis donatus avena;

Hæc nos, Parthenidem ardebat piſcator Jolas,
Hæc eadem docuit, Cui naſſas? an Polybotæ:
Mop. Accipe tu concham, qua nos donavit Amyntas,
Donatam & mihi tunc doluit pulcherrimus Anthus.
Cor. Sed jam ſurge puer; de litore clamat Amilcon;
Tempus & e pelago plenas educere naſſas.

MARCO ANTONIO JUSTINIANO

Venetorum Duci.

G L A U C U S.

A R G U M E N T U M.

Venetorum claſſi in Orientem ex Italia ſolventi, cum Auxiliariis copiis, Innocentio XI Pont. Max. adhortante, Poëta ſub Glauci perſona felicia omnia auſpicatur.

Si juvat edomito de Thrace, Scythiſque ſuperbis,
Te Duce, venturas patriæ prænoſcere palmas,
Huc ades, Adriaco veniens de litore, Marce
Antoni, atque animum a curis averte parumper,
Quæ jam fatidicus nautis oracula Glaucus
Obſcura ſub nocte dedit, nunc accipe; magnæ
O decus Auſoniæ, & Venetæ clariſſima gentis
Gloria; litoreas nec dedignare Camœnas.
Fors erit, [o utinam fortunent Numina vota!]
Ut tibi grande meo veniat de carmine nomen,
Cum, duce te, partos cantabo ex hoſte triumphos.
Piſcatu Stabiis multa jam nocte redibat
Bajanus Milcon; ſociique per æquora cymbam
Pellebant Lycabas, & Surrentinus Amilcon.
Nulla cavo flabat vicini a flumine (1) Sarni
Aura mari: at puro ſplendebat ab æthere Luna,
Et ſubtus tremuli ſplendebant marmora ponti:
Jam

(1) *Fiume di Scafati.*

Jam veterem in (1) scopulum, qui servat ab Hercule nomen
Venerat; audiri cœptus cum litore ab udo
Fatidicus Glaucus, tumidi qui monstra profundi
Innubi sub nocte solet mulcere canendo.
Quin & sæpe canit trepidis oracula nautis
Cæruleus pelagi vates, aperitque futura.
Et tunc vaticinans Deus hæc ex ore profatus.
Glau Ægæi tumidas percurrere puppibus undas
Victricem aspicio classem, plena æquora velis,
Et longis video remis freta pulsa sonare,
Aspirant lenes Zephyri: præit agmina prima
Adriacus Leo, quem centum comitantur ovanti
Cum plausu, fremituque rates, juxtaque carinas
Assultant læti Delphines, & humida ponti
Gens tota, & vario ludunt per marmora cursu.
Ipsæ etiam pelago surgunt Nereides udæ,
Oræ omnes pulchræ, nitidisque in vestibus omnes,
Et niveis omnes, discincta veste, papillis,
Nudæ humeros, nudæque genu, sparsimque solutæ
Cæsariem per colla levem, vitreasque per undas
Solemnes ducunt, Nereo plaudente, choreas;
Concertantque vago puppes ambire natatu,
Dum resona Triton cita personat æquora concha,
Scilicet egregios jam nunc spectare triumphos,
Et debellato palmas ex hoste videntur.
Unda fremit plausu; geminant cava litora plausum;
Laudibus & meritis Venetus Leo tollitur astris.
Illius adventu pulsos dare terga Gelonos
Jam video, celerique fuga se trudere in (2) Hellen.
Ceu timidi fugiunt silvosa per avia damæ,
Cum prope venator jaculo ferus, & canis instat
Latratu, & nemorum cœcis conduntur in umbris.
Sed nec securos se faucibus Hellesponti
Sta-

(1) *Rovigliano* aliis est *Scoglio d' Orlando* inter Stabias, & Vicum Æquensem.
(2) *Stretto dell' Dardanelli.*

Stare putant; fugiunt trãs(1)Bofphoron,atque per altũ
Euxinum in gelidas contendunt (2) Phafidis oras.
Exultant lætæ Cyclades, Venetumque falutant
Victorem, & feftas jactant ad fidera voces.
Auratafque finu puppes, gentemque togatam
Accipiunt, fparguntque novos per litora flores.
Libera fervitio [3] Leucas, fervataque plaudit
Nicopolis (4) focio refponfat Græcia plaufu.
Ipfa fed ante alias fremitu gratatur ovanti
Nafcenti data Creta Jovi, populoque potenti
Applaudit fervata, jugoque exuta Tyranni
Geftit ovans, plaufuque fonant late omnia circum,
Litoraque, fcopulique, omnifque remugit olympus.
Jam fecura metu funt omnia: rura colonus
Exercet fua: gramineas errare per herbas
Jam tutæ incipiunt capræ, fimæque capellæ.
Populea paftor recubans fecurus in umbra,
Attritos certat calamos compingere cera,
Dulcia & agreftes revocare ad carmina Mufas,
Securæ ludunt pecudes, faltufque peragrant
Dictæos: baculo puer armentarius illas
Creffus agit, paftuque fua ad præfepia ducit;
Et lætæ redeunt ftabula ad Gortynia vaccæ.
Tutus & ipfe fedet viridi pifcator in acta:
Atque leves gracili dum texit vimine naffas,
Nereidas refonare docet cava litora cantu.
At focii interea celeri vada falfa phafello
Solicitant, captantque vagi per marmora pifces.
Nulla nocens currit mare puppis, & æquora nulli
Prædantur lembi: fæcuræ cærula pinus
Alta fecant, Syrioque vehunt de litore merces,
Et fortunati convectant dona Canopi.

Nam

(1) *Canale del Mar Negro, o ftretto di Coftantinopoli.*
(2) *Faffo* urbs, & fluvius Colchorum *Giorgia.*
(3) *Santa Maura*
(4) *La Prevefa* ab Augufto condita contrà Actium, poft victum M. Antonium, & Cleopatram.

Nam victi fugere Scythæ: jam Caucasus illos
Rursus habet; cæcis & saltibus abdit Imaus:
Atque Afer pulsus Libyæ in deserta refugit.
Hæc dedit: & magno plauserunt murmure Nymphæ
Et vada Tritones pulsarunt humida cornu.

EPÆNETERIA.

ARGUMENTUM.

Cum forte Tityrus pastor, & Amilcon piscator convenissent, Sylvestrem alter vitam, litoream laudat alter.

TITYRUS PASTOR, AMILCON PISCATOR.

Forte Dicarchæis servabat montibus hædos
Tityrus, argutæ recubans sub tegmine quercus:
Hic & lentum oves tenui mulcebat avena,
Ad sua sylvestres compellens carmina Divas:
Cum longe Baiis veniens piscator Amilcon,
Fasce sub ingenti pressus consedit ad umbram.
Ut piscatorem conspexit Tityrus, inquit:
Non hæc piscator, vobis sunt otia læta
Litoribus, non blanda quies, non vita beata est.
Cui piscator ait: Nobis sunt otia læta
Littoribus, tranquilla quies, & vita beata est,
Versibus hinc ambo incipiunt certare vicissim:
Tityrus & sylvas laudabat, littora Amilcon.
Tit. Nos hic vere novo in sylvis, cum lumine puro
Purpurei fulgent Soles, & lucidus æther,
Cumque rubere novis jam prata coloribus, & jam
Incipiunt læto turgere in cortice gemmæ,
Et nidum tignis jam garrula figit hirundo,
Per virides late colles, & florea rura
Erramus læti, & cœlo gaudemus aprico,
Am. Tunc nos blanda mari quoniam pellacia ridet,
Et pura sub luce dies micat aureus, & jam
Felici crispant Zephyri placida æquora flabro,
Musco-

Muſcoſos inter ſcopulos, & litora cymba
Curſamus, molleſque citi per cærula jactis
Retibus, aut longa captamus arundine prædas.
Tit. At vero nimis cum jam fervoribus æſtas
Incipit exardere nemus, tunc inter opacum
Ac gelidos inter fontes, & flumina circum
Optatas auras, dulceſque inquirimus umbras.
Hic & ſub patulæ proſtrati tegmine fagi,
Sylveſtrem tenui meditamur arundine Muſam:
Et triſtes cantu curas ſolamur amaras.
Nos hic & rauco delectant murmure rivi,
Dum per ſaxa ſæ decurrunt concava vallis.
Am. At nos æſtate in media dum litora fervent,
In vitreas pelagi nudi deſcendimus undas.
Hic juvat & celeri delphina laceſſere curſu,
Et crebro variis aſſultibus ire ſonantes
Subter aquas, vitreaſque domos luſtrare profundi:
Mox & cæruleis emergere protinus undis.
At nunc in viridi conſidere vertice ſaxi,
Muſcus ubi ſuavem de caute exhalat odorem.
Alta dies medio ſed cum libratur olympo,
Nos antrum in gelidum contendimus; hic ubi mollis
Mixta hederis myrtus veſtit pallentibus antrum,
Roſcidus èque cavis diſtillat rupibus humor,
Cærulea longe pulſamus litora concha,
Litoream & Muſam, & dulces cantamus amores.
Tit At nos per ſilvas, Zephyris motantibus umbras,
Argutæ mulcent vocali murmure quercus,
Atque avium cantus inter virgulta canori.
Hic philomela loquax, & garrula turtur ab ulmo,
Et rauca ardenti reſonans ſub Sole cicada
Sæpe levi ſomnum ſuadent captare ſuſurro.
Am. Nos in litoribus, Zephyris criſpantibus undas,
Et pelagi murmur. percuſſaque litora fluctu,
Ac tenuis raucæ delectat ſibilus auræ.
Nec vicina ſilent myrteta, & concava ſaxa,
Sæpe ubi pennigeræ volucres modulantur ad auras.
Hic feſſis gratum membris vaga murmura ſomnum
Con-

Conciliant, fractæque ad litora leniter undæ.
Tit. Hic nemore umbroso cœtus spectamus ovantes
Nympharum, Dryadasque inter, rurisque puellas
Ducimus immixti choreas, & Oreadas inter
Erramus summis in montibus, atque repostos
Lustramus saltus nemorum, sedesque beatas,
Hic Satyros etiam saltantes cernimus ipsos;
Sæpius & calamos, sylvestria Numina, Panes
Inflare ad cantum, & Divas iterare cachinnum.
Am Inter Nereides cœtum nos ducimus udum,
Atque leves agimus vitreo sub gurgite lusus,
Doris ubi formosa choros exercet ovantes.
Nos hic Tritones pulsantes æquora cornu
Audimus, Proteumque senem, Glaucumque canentem;
Cernimus & vario delphinas ludere cursu:
Nec pulchræ desunt per litora nota puellæ,
Non & Naïades redimitæ tempora musco,
Quæ dulces nectant choreas, & carmina dicant.
Tit. Cum vero Autumno in pingui vindemia spumat,
Atque sua passim sternuntur in arbore poma,
Sylvestres ludos celebramus, & Orgia Bacchi.
Tunc & dona Deum, & lætas decerpimus uvas,
Atque nuces, & poma & castaneas hirsutas:
Non & oves desunt nobis, nec copia lactis.
Am At nos Neptuni ludos celebramus in undis:
Et cursu cymbæ, & juvenes certare natatu
Festinant, plausuque sonant cava litora, & æquor.
Phycides haud nobis desunt, rutilæque per undas
Auratæ, Rhombique, & amantes saxea Pagri.
Ostrea dant scopuli, & pingui conchylia succo;
Undique & armatos radiis venamur echinos;
Et pingues mediis (1) onychas scrutamur arenis.
Tit. Nos, dum bruma rigens disrumpit frigore saxa,
Et rapidos glacie cursus infrænat aquarum;

An-

---

(1) *Cannolicchi* vulgus vocat, ex arenis educunt nautæ ad Sebethum, & Olympiam oram: dulcissimi saporis sunt, habenturque in deliciis.

Ante focum, ſuccenſus ubi non deficit ignis
Plurimus, & pingues ſtant tædæ, & fiſſile robur,
Et dulces chara circumſtant conjuge nati,
Frigora ridemus, flatuſque Aquilonis iniqui,
Am. Nos, quia triſtis hiems late maris aſperat undas,
Et patrium tectum, & fumoſa reviſimus antra.
Hic tantùm pelagi curamus murmura, quantum,
Aut delphin numerum, aut inſanos litora fluctus.
Deſine ſed jam, Paſtor; iter mihi reſtat agendum.
Tu ſilvas, & rura colas; ego litora, & undas:
Nam ſive in ſilvis, ſeu curvo in litore, lætam
Quiſque ſuo vitam contentus munere ducit.

G E N E T H L I A C A

A R G U M E N T U M.

Zephyræus, & Artemidorus cum ad Virginis Templum, quod in extrema Olympia ad Pauſilypi radices juxta cryptam, qua via Puteolos ducit, extructum eſt, natali die ad pompam celebrandam, ut moris eſt, conveniſſent, illius genethliacum texunt.

ZEPHYRÆUS, ARTEMIDORUS.

Virginis Auguſtæ ad templum ſub monte repoſtum
(Namque dies natalis erat) convenerat omnis
Pauſilypi, Megaræque manus: Zephyræus aprico
Pauſilypo, Megara deſcenderat Artemidorus:
Nare periti ambo, & durare in fluctibus ambo,
Velocique vagum delphina laceſſere curſu;
Et verſus cantare, & acuta ludere canna.
Tum prior hæc patula vitis Zephyræus ab umbra,
Zep. Natalem, Virgo alma, tuum lux aurea vexit,
Lux ſemper Mundo, & mihi læta, age, Delie currus
Siſte rotas properantis; aquas ne tangere tantum
Feſtina; pede lento ut eas, ſimiliſque moranti,
Virgo jubet; laudes celebrandæ Virginis hujus.

O utinam si anno flueret mihi longior hæc lux.
Virginis est Natalis, age, ede, o buccina, cantus,
O piscatores, date flores, spargite muscum,
Sacraque cæruleis altaria cingite vittis.
Et vos, o pueri, atque intacto flore puellæ,
(Vos amat hæc Virgo) calathis nunc lilia plenis,
Pubentesque afferte rosas, casiamque nitentem;
Pulchraque nascenti subtexite serta Puellæ,
Virginis est Natalis, age, ede, o buccina, cantus.
Candida gemma velut concrescit matris in alvo,
Et nitida ætherias cœli se prodit in auras:
Sic matris concepta utero mundissima Virgo
Candidior nive, purpureisque nitentior ipsis
Erumpit gemmis: mirantur sidera, & omnes
Cœlicolæ, & roseis delibant oscula labris.
Virginis est Natalis, age, ede, o buccina, cantus.
O Virgo formosa, & Deo gratissima Virgo,
Jam tibi nascenti se per tua tempora flectunt
In gyrum stellæ, & radianti luce coronant:
Jam tibi Luna vagos submittit frontis honores;
Atque suis nitidum radiis subtexit amictum
Purpureus Titan, circumque nitoribus ambit.
Virginis est Natalis, age, ede, o buccina, cantus.
Tu magni regina maris, tu sidus amicum
Nautis semper eris, lætum & piscantibus omen.
Se tibi submittent, ventique, atræque procellæ,
Et sese prono curvabunt vertice fluctus.
Teque homines, Divique colent, dominãque vocabũt
Ac tibi dona ferent hæc ad delubra quotannis.
Virginis est Natalis, age, ede, o buccina, cantus.
Hæc Zephyræus: opacæ innixus protinus ulmo,
Dicite, Nereides, quæ luserit Artemidorus.
Nec possum meminisse: canentem audire negabat
Turba virum stipata: nec omnia possumus omnes.
Art. Omnia lætantur, tellus, mare, sidera, cœlum,
Et Superi, atque homines, quid mirum; nascitur Orbi
Aurea nunc Virgo; ut cum matutina resurgit
Aurora, & gremio Solem paritura rubescit.
Di-

Divinum & Solem noſtra hæc paritura Puella eſt,
Atque optata dabit felici gaudia Mundo.
  Ducite ſolemnes, bona pubes, ducite pompas,
Cernite, ut alma dies innubi effulſit olympo,
Et roſeos Phœbi currus, aurumque revexit:
Cernite, pacatis ut rideat æquor in undis,
Et Zephyri levis aura, & ſaxa virentia muſco.
Omnia nunc rident: gratantur & omnia Divæ
Naſcenti: Superique ipſi ad cunabula ludunt.
  Ducite ſolemnes, bona pubes, ducite pompas,
Non poſthac rauco Triton per cærula cornu
Horrendos pelago nimbos inſtare monebit;
Nec frontem Sol ipſe ſua ferrugine tinget,
Naſcitur en Virgo: placantur Virginis ortu
Et venti, nimbique, impacatæque procellæ:
At ſua jam mites deponunt murmura fluctus.
  Ducite ſolemnes, bona pubes, ducite pompas.
O ſummo dignata Deo, dum deſpicit omnes,
Te te unam Pater elegit, divina Puella,
Incipe jam totum riſu componere Mundum,
Tellurem, freta lata maris, campoſque liquentes,
Incipe, lætæ adeunt tua jam cunabula gentes,
Annua Natalis recolunt dum gaudia lucis.
  Ducite ſolemnes, bona pubes, ducite pompas.
Ire juvat, vitreique maris perquirere fundum;
Vertere Tritonum latebras, & quidquid in alto
Doris avara ſinu late abdit, ſive rubentes
Murice ſint conchæ, aut pictis interlita punctis
Oſtrea, ſeu curvo ramoſa corallia trunco,
Sublegere; illa feram naſcenti dona Puellæ.
  Ducite ſolemnes, bona pubes, ducite pompas.
Hæc illi: & memini veniſſe ad litora piſces,
Et rigidas caput erexiſſe e fluctibus orcas.



DO-

DORYLAS

ARGUMENTUM.

Dorylas piſcator Jolæ pueri, quem delphinus ſpina caſu transverberaverat, immaturum obitum deflet: illum autem ſolatur Anthus, Jolæ apotheoſin referens. Per Jolam Poëta ſub Dorylæ perſona Alumno ſuo Orontio Montalvo, & genere, & indole nobili illacrimat, qui omnium dolore, quoniam febri correpto vena inciſa eſt, interiit. Per Anthum vero intelligit Nic. Cæſ. demortui ſocium.

DORYLAS, ANTHUS.

Piſcoſi vitreas (1) Lucrini nuper ad undas
Defunctum Dorylas flebat piſcator Jolam:
Lugentem Dorylam conſolabatur, & Anthus,
Anthus amor Muſarum, atque Antho charus Jolas;
Et patri nimium Dorylæ dilectus Jolas;
His autem lacrimis, his queſtubus ora rigabat
Dor. Quis mihi te, pulcher, quis caſus, ademit, Jola,
Et dulcem rapuit riſum, & mea gaudia tecum?
Heu! qui molle latus crudeli vulnere fixit,
Nate, tibi, & multo turpavit ſanguine membra?
Membra, olim niveus quæ vivida candor habebat:
Sed nunc pallor habet, fœdoque aſperſa cruore
Sordeſcunt, clauſique oculi, nec lumine fulgent,
Lumine quo noſtros tum venabantur amores.
Non placidus fronti color eſt, non gratia labris,
Atque inſueta permixti dulcedine riſus,
Riſus, quos Nymphæ ſuſpiravere marinæ:
Quæ nunc diſciſſis nimio mœrore capillis

(1) Lacus Campaniæ inter Avernum, & ſinum Puteolanum maximè Piſcoſus: multis eſt *Mare morto*, aliis *Lago di Licola*.

Flebilibus paſſim replent vada ſalſa querelis.
Et piſces etiam, & tumidi fera monſtra profundi
Te, miſerande puer, nunc caſſum lumine lugent.
Inſcius & qui molle latus delphinus acuta,
Transfixit ſpina, & Fato demiſit acerbo,
Attonitus jacet, & ſe ſe, ſtimulante dolore,
Diſcruciat, quæritque miſer diffundere vitam.
At mihi quis vitam, & duræ faſtidia lucis
Auferat? immiti nam funere te mihi rapto,
Dulce mori citius, longum ſed vivere durum eſt.
Triſte mari in medio tempeſtas horrida nautis,
Delphin Pelamydi, triſte & delphinibus orca;
Puppibus & Syrtes; miſero tua funera patri,
Quis mihi, quis poſthac ſervabit in æquora naſſas,
Retia & ad Solem expandet, madidoſque rudentes,
Nate, parentis amor, dulcis mea vita, meum cor?
Namque puer mihi nullus erit, dum, pulcher Jola,
Occidis, & vili palleſcis ſtratus in alga;
Ceu niveus medio delphinus in æquore pallet,
Quem durus celeri tenuit per marmora cymba
Piſcator fugientem, & acuta cuſpide fixit,
Tu pelagi decor omnis eras, tu litoris hujus
Riſus eras: tu dulcis amor, tu gaudia noſtra;
Per te grata mihi quondam freta cærula; per te
Muſcoſæ cautes, & aquis lita ſaxa placebant,
Et dulces Zephyrorum inter myrteta ſuſurri.
Omnia nunc ſordent ſine te: ſimul omnia triſtis
Luctus habet, mœſtæque ſilent Nereides antro,
Et triſtis concham projecit in æquora Triton.
Crudeles Parcæ, & crudelis tu quoque delphin;
Formoſum patri quoniam eripuiſtis Jolam,
Unus qui vitam longos producere in annos
Debuerat, ſeroque pios inviſere Manes.
Non vos oris honos, non frontis amabile lumen,
Nec faciles pueri potuerunt flectere mores?
Quid queror? haud ſpecies flectit pulcherrima Parcas
Nec placidis hominum manſueſcunt moribus unquam.
Ah puer! ah male caute; nimis confidere monſtro
Au-

Aufus, & infolito vitam committere ludo.
Ergo etiam læti crudelia funera lufus,
Et triftes pariunt luctus, atque inter amantum
Blanditias mors dura venit, læta omnia turbans.
Ite procul calami: tenues pifcator avenas,
Nec pofthac dulces animabo ad carmina cannas,
Non me Paufilypi vada læta, finufque (1) Dicarpi
Afpicient vitreas deducere retia in undas:
Non viridem celeri vifam [2] Nefida phafello,
Atque humilem (3) Euplæam, quondam felicia nautis
Litora Pellæa venientibus urbe Dicarchum:
At mihi femper erunt fævi monumenta doloris.
Hos virides linquam fcopulos, hæc litora, & antra,
Retiaque, & calamos, & vimineos labyrinthos:
Solus & in faxis, & litoribus defertis
Vitam infelicem per dura, per afpera ducam,
Quo tandem mites fcindant mea ftamina Parcæ,
Interea hæc duro defcribam carmina faxo,
Carmina, quæ, molli dum texit vimine naffas,
Pifcator legat, & lacrimans fufpiria fundat.
Delphinum in ludo hic periit formofus Jolas:
Hic Dorylas illum, & Nymphæ flevere marinæ.
Sed, puer o dilectè, vale, vale pulcher Jola.
Hæc dedit: & calamos jam frangere, & ire parabat,
Cum flentem cœpit folari talibus Anthus.
Ant. Define flebilibus cava faxa replere querelis,
Et triftem, Doryla, tandem folare dolorem.
Non dignus lacrimis puer ille: nec impia Fato
Sors illum mifero rapuit: fed victor olympo
Redditus, & Divos inter jam geftit ovantes.
Vidi ego, purpureus dum Sol luceret in Orbe,
Turmatim in terras fummo defcendere cœlo

(1) Puteoli.
(2) *Nifita*, Infula Paufilypo objecta ad Occafum vergens.
(3) *La Gajola*, Infula ad Notum Paufilypo oppofita, fic dicta, quod naves Alexandria venientes cùm vidiffent, bonam egiffe navigationem lætabantur.

Aligerum cœtus: pictisque exercitus alis
Ardebat, citharisque omnes, cantuque fremebant,
Aspexi & tenues inter volitare per auras,
Et choreas agere, & lato proludere cœlo.
Cycnorum veluti niveum volat agmen, ab alta
Nube ruens, placidoque sonans replet æthera cantu:
Et vario circum cursans secat aëra gyro.
Quos inter puerum [nec me sententia fallit]
Ire coronatum lauro, nitidoque coruscum
Lumine, & è terris cerno super astra volantem.
Atque hæc siderias longe resonare per auras
Audita est mihi vox, & reddita vocis imago
Sæpius ex alto: Cœlo jam victor Jolas
Tendit, io, Superi, venienti plaudite, & inter
Felices puerum cœtus, sedesque locate.
  Hæc Anthus; læto solatus & omine patrem est.

C H R Y S I S.

A R G U M E N T U M.

Ladon Urinator, Polydoro adhortante, Chrysidis apotheosin anniversaria pompa celebrat. Per Chrysidem D. *Saverium intellige: per Ladonem poëtam, per Polydorum Joannem Berardum S. I. D. Saverii cultorem egregium, meditatus hanc Eclogam poëta est, cum jam se ad Indicum iter accingeret, hinc Urinatores ad Gangis ostia introduxit.*

LADON, POLYDORUS Indi Urinatores.

Lad. Mirabar, Polydore, mari dum nuper in alto
Immergor, rutilas piscatum gurgite conchas,
Quid tanta, insolitum, narent conchylia fundo!
Vidi etiam e vitreo spumosæ Tethyos amne
Huc una properasse Deas, ubi cærula Ganges
Lata subit, nitidasque auro devectat arenas.
Cæruleos hic blanda Deos ad carmina, & ipsos
Au-

Auritos etiam pifces, & monftra vocabant.
Ecce dies aderat, victor qua Chryfis olympum
Afcendit, novus æquoreis Deus additus undis,
Qua locus aftriferi in medio vacat aureus orbis,
Inter Phillyridæ jaculum, Ægocerumque fequentem.
Et nos ftamus adhuc, nec reddimus annua magno
Vota Deo, lætique agimus fpectacula pompæ?
Pol. Scilicet id fuerat, Gangis quod nuper ad ora
Dum fedeo, & rutilas auro perquirere arenas,
Carpere & e fluvio nitidos mihi cura lapillos,
Nefcio quæ læti canerent mihi carmina cygni.
Illos [credo equidem] ftellato Chryfis olympo
Ad pompam, o Ladon, atque annua facra vocabat.
Lad. Sic ipfe, o Polydore, reor, folemnia Divo
Æquoris æquoreæ ducunt fub gurgite Nymphæ;
Candentefque fonant ripa in Gangetide cygni.
At tu quæ pepigiffe mihi te carmina quondam
Dixifti, vacuo recubans dum frigus in antro
Captabas mecum, tenui meditare cicuta.
Incipe: jam raucus cecidit Notus, atque filentes
Afpice tranquillo fternantur ut æquore fluctus.
Pol. Non eadem eft ætas, Ladon: jam prorfus & illa
Sunt oblita mihi tot carmina: quin quoque vires
Defecere: feni mentem & longa abftulit ætas.
Tu puer, & meminiffe potes, mihi nuper ad undas
Dic, quæ litoreis cecinifti carmina Mufis.
Lad. Imo hæc, quæ nitidas medio de gurgite conchas
Dum refero in litus, Divo properata parabam,
Jam repetam, & refona complebo cærula concha,
Pol. Incipe: pacatis en jam tibi Doris ab undis,
Et tibi gemmifero applaudit de gurgite Ganges.
Lad. Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Quæ nunc, o Divæ (1) Chryfeides, æquora læta
Quæ colitis, rofeus furgit qua Phœbus ab undis,

(1) Nymphæ Eoi maris, fic dictæ a finu Magno, qui & Chryfa ab antiquis appellatus eft: hodiè vulgò dicitur *Golfo di Siam*.

Litora vos mihi, vel fluviorum panditis oræ,
Chryſidi lætus ubi ſolemnes ducere pompas
Incipiam, & muſco redimita altaria ponam.
  Da mea vocalis mecum vaga murmura, concha.
An ſedet hic, Nymphæ, qua turgidus influit auro
Ganges, & rutilas gremio Thetis accipit undas?
Noſco. Divæ, omen: ſacra hic altaria ponam
Muricibus contexta rubris, albiſque lapillis.
  Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Oſtrea da, Polydore, mari quæ duximus alto,
Et miris referunt variata coloribus Irim,
Affer & e duris evulſa corallia ſaxis.
His ego cæruleis contexam altaria donis.
Tu, Chryſi, in medio, tot quando cærula conchas
Effudere ſinu, tua munera, gemmeus eſto
  Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha,
Huc age, Lyda, veni, fer tecum maſcula thura,
Portitor illa mihi quæ quondam vendidit Afer:
His ego thuriferis incendam altaria donis.
Affer & apricis quæ collibus uva miniſtrat
Vina mihi. totumque cadis ſervata per annum:
Illa ego diffundam læta hæc altaria circum,
Et duo, Chryſi, tibi, & Didymo duo pocula patri.
  Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Jam fortunatus ſummo conſidis olympo
Perque alios erras amnes, & cærula Divum,
Cærula, quæ numquam perturbant flamine Cori;
Sed Zephyro ſemper gaudent, ſemperque per undas
Cœleſtes ludunt, felicia Numina, Nymphæ.
  Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha,
Cuncta tibi nautæ per litora, quæ vaga Doris
Alluit, & late vaga circuit Amphitrite,
Septem aras ponent, totidemque ex more quotannnis
Oceáni vitulos ante aram, Orcamque litabunt.
Et tibi ſervati ſua vota in litore ſolvent.
  Da mea vocalis. mecum vaga murmura, concha,
Ite per Eoi vaſtiſſima cærula puppes;
Nam novus Oceano Deus additus: ite per undas,
AR-

Audaces nautæ, & placidos jam findite fluctus:
Chrysis enim pelagi spumantia marmora placat.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha,
Ite, nec insano quassantes turbine ventos
Oceanum, rapidas, nec formidate procellas.
Ille animos mulcet ventorum, & temperat iras:
Ille nigras pellit nubes, Solemque reducit.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha,
Ite sub æquoreas, nudi vos ite sub undas,
Divitis, o pueri, quæsitum abscondita Nerei.
Jamque novum cœlo processit Chrysidis astrum;
Astrum, quo matres gauderent roribus, & quo
Lucidus aurata in testa concresceret humor,
Lætaque purpureis flavesceret unda lapillis.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha,
Hæc levibus properata modis nunc accipe, Chrysi,
Carmina plura tibi mox, & meliora canemus.
Desine vocalis, mea desine murmura, concha.
At tu nos cœlo pius aspice; marmora conchas,
Et rutilas Ganges, te Numine, fundat arenas.
Desine vocalis, mea desine murmura, concha.
Auspice te, placidum semper mihi rideat æquor;
Rideat & puro suffusum lumine cœlum.
Desine vocalis, mea desine murmura, concha,
Pol. Dulce mihi, Ladon, cecinit tua buccina carmen;
Non tam suave sonant hæc per Gangetica cycni:
Nec quæ sublimes semper summo aëre sidunt;
Uranides (1) modulantur aves, cum rore beato
Jam saturæ, dulces effundunt gutture voces.
Ille tibi Phœbum inspirat: facit ille poëtam;
Et tecum concha mare personat. Illius ergo
Egregias laudes meditare, & grandia facta,
Digna Deo tua semper erunt, & dulcia nobis
Carmina: te nostra laudabunt semper in acta,

 Dum

[1] Sic dictæ, quia numquam in terris consistere videantur, undè & Paradisææ *Uccelli di Paradiso*.

Dum juvenes læti repetunt tua carmina noſtri.
Lad. Surgamus, Polydore; vagis Sol mergitur undis,
Et late maria, & montes umbrantur opaci,

THEODORO COMITI BARBOVIO.

Æ G O N

A R G U M E N T U M.

Cum Ægon ad (1) *Poſidonium felicem nuncium attuliſſet, exceſſiſſe nimirum Meſſana Gallicam claſſem, urbemque a Comite Theodoro Barbovio receptam; Melibœus paſtor, & Lycabas piſcator læti carmen Victori canunt. Per Ægonem poëtam intellige, qui Rhegii hanc Eclogam conſcripſit, cum ſeveriori Minervæ operam daret.*

ÆGON Nauta, LYCABAS Piſcator, MELIBOEUS Paſtor.

Actiadis magnum noſtræ decus, & nova Muſæ
Gloria, ſeu pictis alacer ſplendeſcis in armis,
Aut petis adverſos ærata cuſpide reges:
Sive tibi merita præcingunt tempora lauro
Servatæ gentes, plauſuque ad ſidera tollunt,
Huc ades, o Theodore, atque has ne deſpice Muſas,
(Si qua tibi noſtræ velocis gratia cymbæ)
Quas paſtor Melibœus, oves dum paſcit ovantes,
Ac tibi piſcator Lycabas, dum retia ducit,
Alternis referunt certantes verſibus ambo:
Tuque etiam facilis tenues Ægonis avenas
Accipe; nam noſtræ debent tibi carmina Muſæ.
Forte mari ex alto ducebat retia in actam
Piſcator Lycabas, triſteſque in pectore curas
Verſabat: pelagi ſed per vicinia paſtor
Lanigeras Melibœus oves non lætus agebat.
Ad

(1) Seu Columnam Reginam, *La Catona*.

Ad [1] Cœnym Lycabas habitabat: Paſtor ad umbras
Vicini nemoris, viridique in valle (2) Salicti.
Improviſus adeſt, timidiſque ſupervenit Ægon,
(Ægon Euboici quondam maris accola, ponto
Tunc Siculo errabat, patriis procul exul ab oris)
Protinus & læto ſic incipit ore profari:
Cui trepidi juvenes mox reſpondere viciſſim.
Æg. Solicitos veſtros depellite corde timores,
O pueri; felix vobis en nuncius adſum.
Lyc. Dic age, quæ nobis Ægon nunc læta reportas?
Æg. Infeſtæ Siculo exceſſere ab litore puppes:
Arma procul ceſſere, minæque, infandaque bella.
Pax redit, & læti capiunt exordia menſes;
Vidi ego lunati ſurgit qua pompa theatri
Magnanimum Heroem, regiſque inſignia noſtri,
Agmina mille ducem ſtipantia litore vidi,
Et lætas voces, plauſuſque his auribus hauſi.
Ceu regi agglomerantur apes, poſt prœlia quando
Victor regna petit, cæſoque ex hoſte ſuperbus
It lætos inter cœtus, plauſuque faventum.
Lyc. Scilicet id fuerat, prima quod luce diei
Sæpius, inſuetum, reſiliret ab æquore delphin,
Nereideſque choros agerent dum murmura longe
Cærulea invectus concha eiet æquore Triton.
Mel. Hoc etiam (nec fallor) erat, quod prata capellæ
Tonderent nimia paſſim dulcedine lætæ;
Ac virides inter ſalices, & flumina circum
Errarent Dryades feſtivæ, & Najades udæ:
Quas inter mixti, ſylveſtria Numina, Panes
Inflarent læti calamos, & læta ſub auras
Murmura jactarent volucres per compita ſylvæ,
Credo equidem; nam ſenſus ineſt divinitus illis.
Æg. Ergo agite, & veſtræ poſſunt quæ carmina Muſæ,
Dicite, & alterno, juvenes, contendite cantu,
Ipſe

(1) Promontorium, & fluvius, de quo Libr. IV. Nauticorum.
(2) Amœniſſima Villa *lo Salici*, de qua eodem libro.

Ipse has interea pulsabo pectine cordas.
Mel. Ite per apricos colles, & rura capellæ,
Ac lætæ cytisum, & florem tondere salicti:
Hostis abit; cessere minæ, pax aurea venit.
Lyc. Ducito securi choreas delphines in undis,
Et vario circum litus cursate natatu;
Pax redit; & placido rediens nitet aura ponto.
Mel. Vos, o pastores, inducite fontibus umbras;
Et sinite optatas tenerum pecus ire sub umbras,
Hostis abit: cessere minæ; pax aurea venit.
Lyc. Vos, piscatores, læti deducite cymbas,
Et piscosa leves jam solvite retia in undas;
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
Mel. Fecundos proscindat agros festivus arator,
Et pingues pedibus presset jam vinitor uvas.
Hostis abit; cessere minæ: pax aurea venit.
Lyc. Alta rupe sedens piscator arundine pisces
Captet ovans, nudusque mari scrutetur echinos.
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
Mel. Hic ego sub patulæ prostratus tegmine fagi,
Dum teneros carpunt flores, mea cura, capellæ,
Ac Phyllis formosa comas mihi daphnide cingit,
Agrestes tenui modulabor arundine Musas.
Hostis abit; cessere minæ: pax aurea venit.
Lyc. Hîc inter scopulos, Zephyrique tepentis ad auras
Dum moror, & molles expecto ad retia prædas,
Ac mihi de myrto nectit Galatea corollam,
Æquoreas resonare Deas cava saxa docebo.
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
Mel. At vos, Pierides, victori cingite lauro
Tempora; & Aoniæ, vos dicite carmina, Musæ:
Lyc. Vos illi sertum viridî contexite myrto,
Nereides, plausuque sonans ciat æquora Triton.
Mel. Illi ego per sylvas, septemque altaria circùm
Bissenos de more dies sacra liba quotannis
Spargam lætus humi, atque incendam mascula thura,
Non me carminibus superabit fuscus Amyntas;
Nec Pan ipse Deus vincet: nec Thracius Orpheus.

Lyc.

Lyc. Aſt ego litoribus, totidemque altaria circum,
Et ſacros latices, & vina liquentia fundam,
Et ſpargam pelagi muſcum feſtivus ad aram.
Non niveos inter cantu delphinas Arion,
Nec mihi per ſcopulos certet Deus ipſe Palæmon,
Sic illi alterno miſcebant carmine Muſas:
Ægon interea calamos inflabat acutos.
Cum tandem (alta jugis jam Solem abſconderat Ætna)
Amborum invitæ fecere ſilentia Muſæ:
Atque hinc muſcoſi ſcopuli, rupeſque cavatæ,
Hinc longe colles reſponſavere beati.

MOERIS

ARGUMENTUM.

Cum Phraſidamus Mœrim puerum roſas, & corallia ferentem vidiſſet, ſuſpicatus ne puellæ alicujus amore teneretur, conatur illum ab amore revocare. At puer ſe Virginem amare ingenue fatetur, & quo modo a Virgine vocatus fuerit, exponit. Per Mœrim intelligit poëta Olympicum piſcatorem, qui annos duos, & viginti ſupra centum habet, virgo ſemper, & Virgini addictiſſimus.

PHRASIDAMUS, MOERIS.

Phr. Cui tu, Mœri, roſas, & nigra corallia portas?
Ah timeo tibi, Mœri, furor ne te improbus ille
Prævertat, præceſque trahat malè ſana cupido.
Mœr. Vera tibi fateor, jam me pulcherrima Virgo
Totum habet, & dulces animo mihi ventilat ignes.
Phr. Ah puer infelix, quæ te dementia cœpit!
An neſcis quam durus amor? non ſævior illo
In terris Leo, vel pelago crudelior Orca eſt.
Illum ſæva mari, canibuſque incincta marinis
Scylla tulit; natumque ſinu impacata Charybdis
Fovit, & immanes admorunt ubera Phocæ.
Mœr. O neſcis, Phraſidame, mihi quæ flamma medullas

Tot-

Torreat, & quæ me teneat formosa puella.
Phr. Dic age, quæ flamma, & quæ sit formosa puella?
Mœr. Incendit me dius Amor: me Parthenis, o, quæ
Non consueta meum pertentant gaudia pectus!
Illa meos poscit (si quicquam credis) amores.
Illa habeat, mentem hic semper bonus occupet error.
O nimium felix, hanc si, piscator, amares!
Phr. Non humana sonant tua verba, sed unde repentè
Parthenidis tibi tantus amor? quo Numine dextro
Mœri, tibi sacræ exarsere in pectore flammæ?
Mœr. Dicam equidem, Phrasidame: Cavo stat picta sub antro
Qua Mergillina illustres via ducit in (1) ædes,
Virgo decus cœli, quæ me dum spectat euntem,
Pubentesque rosas dextra tunc forte ferentem,
(Ipsa mihi soror e testa decerpserat Ægle)
Cui, formose, rosas, puer? inquit, at ipse repente
Obstupui; captusque nova dulcedine mentem,
Illi hæc: Dia, rosas vis tu pro munere, Virgo?
Accipe: parva quidem, sed si dignabere, majus
Cor, nostri, Regina, tibi do pignus amoris,
Tunc dextrã mihi Virgo tetendit: & has, puer, infit,
Accipio, dilecte, rosas, quæ pignus amoris
Semper erunt: semperque tuos dignabor amores,
Sed tu, Mœri, alias sectari, & amare puellas
Mitte, nec insanæ incendant tibi pectora flammæ.
Cui contra: Tibi, Diva, meos piscator amores
En voveo: immotumque animum tu Numine firma,
Ac veluti numquam tot me flexere puellæ,
Litora quæ mecum passim per nostra vagantur:
Sic & nulla mihi poterit prævertere mentem:
Non Beroë formosa comas, non picta Lycoris,
Non Hyale, quamquam nobis pro dote superba
Centum regna daret, rubroque e gurgite gemmas,
Quot

(1) Magnifico sumptu extructæ ad Pausilypi litus à Methymnæ Duce, & Anna Carafa conjuge Proregibus Neapolitanis.

Quot veniunt, quantumque Indis deducitur aurum.
Tuque, Puerque tuus noſtro ſub pectore fixi
Stabitis, æternumque mei vos ſemper amores.
Nec veſtra ex oculis unquam labetur imago,
Diva, meis: nec erit quicquam mihi gratius unquam,
Ni dius Puer, & Pueri tu candida Mater;
Nam dulcis puer eſt, & dulcis tu quoque Mater.
Ipſa, Puerque meus te ſemper amabimus, inquit
Illa mihi: tu noſter amor, tu maxima cura.
Proque roſis, quas, Mœri, mihi, Pueroque dediſti,
Jam tibi luciferis ſertum ſubtexitur aſtris.
Hæc dedit, & placidis mihi mox ſubriſit ocellis.
Subriſit Puer ipſe, ſinu quem dia tenebat,
Et mihi divinos animo inſpiravit amores.
Phr. Fortunate puer; diæ tu Virginis ergo
Factus amans, quæ tantum alias formoſa puellas
Exuperat, quantum reliquas Luna aurea ſtellas,
Illam Cœlicolæ, nitidiſque exercitus alis
Aligerum obſervat venerans, plauſuque coronat.
Fortunate puer, numquam tibi dura negabunt
Æquora captivos piſcoſa in retia piſces.
Non poſthac vacuas velles de murice conchas;
Nec tenues inter ſabulum venaberis [1] aulos:
Nam Virgo, cui Sol, cui Luna, & ſidera parent,
Et venti, nimbique, undoſi & cærula ponti,
Placabit maria, & ventos, pulſabit, & imbres;
Piſcibus & naſſas, ſuccoque implebit echinos.
I, felix puer, o! fer nigra corallia Divæ,
Purpureamque roſam, & flammas teſtare pudicas,
Sed veniam comes ipſe tibi, ſi forte benignis
Aſpiciat me Virgo oculis, nec ſpernat amantem.
Mær. Corripiam prius ipſe viam: tu pone venito.

CA-

(1) Iidem, ac onyches, qui & Solenes a Græcis, a Latinis digiti, etiam appellantur.

CAROLO CARDENIO

Sacri Romani Imperii Principi, Laini Marchioni, Acerrarum Comiti.

CARDENIDES.

ARGUMENTUM.

Cardeniden Mecœnatem ſuum Poëta ſub æſtatem una cum Phyllide ad Pauſilypum invitat, locique amœnitatem, ac delicias deſcribens: atque illi & piſcatoria munuſcula, & verſus ſpondet. Per Phyllidem intellige Franciſcam Mariam Spinellam è Scaleæ Principibus, Marchionis Conjugem, mulierem præſtantiſſimam.

Optatos jam pande mihi, formoſa receſſus,
Mergillina, cavis, & amicam in rupibus umbram,
Quo plenas referam naſſas, & frigora captem.
Pauca ſed ante meo gracili ſunt carmina avena
Cardenidæ dicenda: neget quis carmina magno
Cardenidæ, me cujus amor facit eſſe poëtam.
Sic tibi, cum vitreas pelagi deſcendis in undas,
Et blandam curſu ſequeris Neſida ſororem,
Non Protei poſſint, Phorcique nocere petulci,
Incipe, Pauſilypi ad litus, ſedeſque beatas
Cardeniden tenui calamo, cantuque vocemus.
Carole, dum ſummis ardet fervoribus æſtas,
Incenditque ſuo rutilans ſata Sirius igne,
Huc, quo Pauſilypus ſcrupoſæ rupis in antrum,
Et formoſa vocat te Mergillina. venito.
Ipſa ſed in primis veniat tua Phyllis, & ipſa
Cæruleas inter ludat non ultima Divas:
Euboidum Phyllis pulcherrima, quam tibi caſti
Dulcis amor thalami concordi fœdere junxit:
Et quæ jam pulchra fecit te prole parentem.
Hic lenes ſpirant auræ, Zephyrique ſalubres,

Et

Et placido intendunt felicia marmora flabro:
Crebroque impulsæ modico clangore jocosæ
Per viridos scopulos, per litora leniter undæ
Assultant, vitreique tegunt saxa humida rores,
Hic & odorifero florentes pumice cautes
Cæruleum gignunt muscum, æquoris aspice, ut omne
Litus, & objectos scopulos maris integat herba,
Qua non purpurei spirant fragrantius horti:
Gratus & halat odor, qui thure suavior ipso
Leniter immissa insinuat se naribus aura,
Atque ægros reficit sensus, viresque ministrat,
Stant rigui fontes, multoque foramine manat,
Qui nitidas inter fugiens strepit humor arenas,
Et sincerus aquæ se litora propter amœna
Fons agit e scopulis, cui non vicina recurrens
Doris amara suum immiscet perfusa liquorem.
Inter & optatos subsultant Najades amnes,
Ore omnes formosæ, adianti frondibus omnes
Ornatæ, & viridi succinctæ crura cothurno;
Sunt hic & rupes, tepidæque in rupibus umbræ,
Quæ nimios relevent æstus, læta ministrent
Otia Musarum: gelidis hic sæpe sub antris
Cantando ingentem poteris lenire laborem,
Dum choreas tua Phyllis agit, luditque beato
Nympharum sociata choro, mediasque per undas
Humida delphinum ad cantum gens assilit omnis,
Eja, age, rumpe moras: tibi jam per litora muscus
Sternitur, & passim mollis se subiicit alga,
Aspice, ut undivagi nantes per cærula pisces
Te placido invitent lusu, cursentque per æquor
Festivi, & frutices inter spatientur odoros,
Ipsa tibi rident Zephyrorum animata susurro
Æquora, vocalique lacessunt murmure cautes.
Hic juvat in vitreo ludentes gurgite Divas
Nereides spectare, & fluctivagas Sirenas;
Quippe suus nunc mensis adest, quo gurgite ludunt,
Cum flabro incipiunt Zephyri spirare canoro.
Interdum picto lustrabis læta phasello

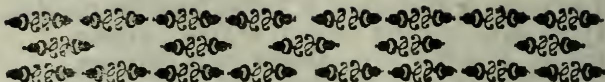
Litora Pausilypi, & colles spectabis apricos,
Et quæ magnifico surgunt palatia luxu:
Nec non & mixtim pueros, tenerasque puellas
Innocuos celebrare choros, & ludere in undis.
Sæpe etiam celeres sublabi gurgite cymbas,
Et pubem remis certare, & scindere fluctus,
Ut primi metam teneant, & præmia tollant,
Aspicies, lætos & ovanti murmure plausus
Attolli, & festas cava litora reddere voces,
Ac longè scopulos plausu, & freta pulsa sonare.
Quin etiam, si nostra tibi munuscula cordi,
Barbatos tibi ego Mullos, Rhombumque trilibrem,
Auratamque feram, & Turdum, flavosque (1) Erythinos:
Addam atque his (2) Apyrenum, & cæruleum (3) Melanurum,
Atque leves (4) Synodontas [amat hos nam tua Phyllis:
Sæpius atque illos memini, me ferre rogabat]
Hos & odorifera contectos desuper alga,
Vimineosque inter calathos tibi munera ducam.
Præterea, primis quæ sunt gratissima mensis,
Dona feram, æquoreo madeant quæ plurima rore,
Atque vaporifero spirent circumdata musco,
Et persæpe famem quæ irritavere morantem,
Ostrea, purpureoque ardentes murice conchas,
Et saxosa mihi servat quos Nesis Echinos,
Quosque Dicharchæis nutrit Thetis humida saxis:
Illos è fundo, rigidaque è rupe revellam,
Cùm jam Luna suum complevit lumine cornu.
Insuper & pictum, non ultima dona, quasillum
Cæruleis plenum digitis, quos litora propter
Sebetii medias inter scrutamur arenas.
Hinc cùm læta inter myrteta, & concava saxa,
Aut riguos inter lenta otia ducimus amnes

Jam

(1) *Frangolino*, & *Pagro*.
(2) *Lampreda*, sic dicta quia exossis est;
(3) *Occhiata*.
(4) Iidem, ac Dentices latinè, ***Dentice***.

Jam vacui, & Zephyrum, & frigus captamus opacum,
Quam mihi Syncerus moriens donavit, avenam
Inflabo, & noſtro freta carmine pulſa ſonabunt.
Tunc genus antiquum regali è ſanguine regum
Cantabo, ſtirpiſque tuæ primordia dicam,
Magnanimos addam Heroas, Regeſque ſuperbos,
Quos Tagus auriferis regnantes vidit arenis,
Et quos dives Iber, niveaque incinctus oliva
Bætis, & umbroſa coluit cervice Pyrene:
Quos & Parthenope titulis majoribus auxit:
Noſter & in viridi miratus ſæpe receſſu
Pauſilypus fovitque ſuas Euplæa per undas.
Non taceam tua facta, mihi ſi pulcher Apollo,
Et digna Actiades concedent carmina Muſæ.
Hæc ſat, Nereides, veſtrum luſiſſe Poëtam,
Dum ſedet, & rarum ſubtexit arundine linum.
Hæc vos &, Divæ, facietis maxima magno
Cardenidæ, mihi cujus amor ſic creſcit in horas,
Orbe velut pleno ſuccus pingueſcit Echini:
Aut matutino ut turgent conchylia rore.
Surgamus; nam prima gravis cantantibus aura
Veſperis, atque aër gelidi nocet humidus antri
Ite domum teneræ, Sol occidit, ite puellæ.





PETRI GIBELLINI

PISAURENSIS.



In Sebaſtiani Maccii Durantini.
Soteridem.

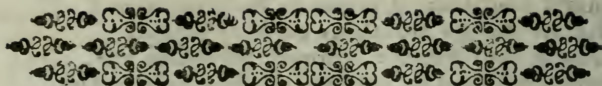
SI tantum potuit celeberrima Muſa Maronis,
Arma, virumq; canens jactatum fluctibus, atque
Laomedonteæ referens incendia Trojæ,
Verſibus ut fuerit tot ſæcula vivere dignum,
Doctorum ille virum victurus in ore Poëta,
Lucida dum ſupero ſplendeſcent ſidera cœlo,
Perpetuum ſi vivent Vatibus edita priſcis
Tot monumenta Heroum demandata papyris:
Unde ſagax Ithacus notus, nota inclita geſta
Romulei ducis in cladem Carthaginis altæ:
Ogygium pariter fervens diſcordia fratrum,
Qua fontes miſere flagrarunt undique Thebæ,
Bellaque præſtantis latum pugnata per orbem
Cæſaris, & ſtrati Romana cæde Philippi;
Maccius æternum Vates non vivet in ævum,
Et ſophiæ decus, & lumen, columenque Latinum,
Quem virtus multo illuſtrat precioſior auro?
Maccius, Euterpe voluit cui tradere plectrum
Auratum, Chariteſque favent, & Suada, Decorque
Verius aſt animum decorant huic unica Chriſti
Relligio, alma fides, & ſpes, Chariteſque ſorores,
Quas reliquæ e cœlo innumeræ comitantur ovantes
In girum placidæ, Maccique in mente quieſcunt.
Ad ripam Vates, quam diluit unda Metauri
Edi-

Editus, & patulæ recubans ſub tegmine quercus,
Glandiferæ Quercus, Divis quæ grata ſupremis,
Eſt olim viridi Muſam meditatus in umbra,
Quæ poſſet varios hominum mulcire labores,
Et revocare animos, mœſtumque fugare timorem.
Nunc vero a Stygia ut cuncti ſint nocte redempti,
Quos error miſeros priſci culpaverat Adæ,
Is canit hoc opere, & mortem lacrimatur iniquam,
Mortem, inquam, infandā, cujus memor uſq; tremiſco,
Illius æterni Regis de Virginis alvo
Progeniti, quem procumbens agnovit humibos,
Stratum membra ſolo ſtolidus cognovit aſellus
Et cui poſt paullo portarunt dona Sabæi.
Jamque puer factus biſſenis floridus annis,
Sub templi excelſo conſidens fornice, multa
Lege ſuper rogitans obſcura arcana recluſit:
Quem Dominum Baptiſta lavat Jordanis in unda,
Unde ſalus ægris. Ter maxima geſta ſequuntur:
Audivere etenim tellus, & ventus, & æther
Imperium Chriſti, cæcorum abiere tenebræ
Ex oculis: ſurdorum aures patuere, loquela
Mutis clara fuit; membrorum habuere ſalutem
Ægroti firmam; conceſſum currere claudis.
Aufugit rabidus non raro e corpore Dæmon.
Pallentes animas Soter revocavit ab orco,
Quas iterum juſſit mortalem degere vitam.
Poſt gravis excepit menſa Phariſæus amica,
Et ſacris pedibus peccatrix oſcula fixit.
Occurrunt pueri ramis, & carmina promunt.
Frigore perculſus vicinæ mortis in horto
Sanguinis exudat guttas: vincitur Jeſus.
Lictor ad Annam vinctum abducit, & ictibus inſtans,
Percutit (heu) pugnis, viſu miſerabile, vultum.
Heu nudat, religatque artus, tortiſque flagellis,
Hinc, inde ingeminat plagas, corpuſque cruentat,
Tum capiti inſultat, ſpiniſque coronat acutis.
Apparet facies atro fœdata cruore.
Indutum lacera demonſtrat veſte Pilatus,

Si populi rabiem, & voces compescere possit.
At non bacchantes animos cruciatibus explet
Pontius, insontem ni ad mortem damnet iniquam.
Imponunt igitur truncum, Calvaria ducunt
Ad loca: Christum crudeles in stipite figunt.
Nimirum, lapide e duro, duroque metallo
Stirps hominum, si dira necis ludibria fictis
Commemorant oculis, quam passus Rector olympi.
Perfusum Christi pretioso corpus odore
Dum ponunt in dura exciso rupe sepulchro,
Ille hominum semper casum miseratus acerbum,
In quem pertraxit primorum culpa parentum,
Tartareas visit sedes. Erebumque profundum
Captivam ut turbam superas revocaret ad auras.
Adventante Deo, variarum monstra ferarum
Protinus horrendis implerunt vocibus Orcum:
Ast animæ assurgunt dextra, lævaque piorum,
Nec non turba Patrum dejecto lumine fata est,
Quod nequeat dignas Domino persolvere grates.
Hostibus afflictis, ad cœlum morte reclusum
Extemplo egreditur victor, secumque triumphans
Captivos trahit e tenebris ad gaudia vitæ,
Perpetuum læti ut patria potiantur amata,
Tantus amor nostri divina in mente repostus,
Tum matri apparet lacrimanti a morte resurgens
Primus & hinc aliis, quos summo elegit amore,
Postque dies aliquot, sociis spectantibus, altas
Sublimis sedes petit ad cœlestia Regna,
Suspiciunt, figuntque oculos: sed candida nubes
Discipulis aciem obtundit, privatque magistro.
E cœlo Paracletus tunc orantibus una
Discipulis, datur ignitæ cum turbine linguæ;
Illi promissum numen venientis adorant.
Judicium tandem extremum cantare Poëta
Horrescit, sed enim magnis volventibus annis
Hoc erit, excitæ proprio de pulvere gentes
Cum sistent supremi Judicis ante tribunal
Qui exegit paria hæc magno monumenta Maroni,
Qui-

Quique bibit ſacro Andinos de fonte liquores?
Maccius iſta pio modulatus carmina ſenſu,
Gratum opus ingeniis, duroque perennius ære,
Emeritam Aonidum laurum, viridemque coronam
Contextam ex hederis, quæ doctæ præmia frontis,
Haud poſcit Vates, ſed opem nunc flagitat unam
E cœlo, una Dei merces ſibi ſola laborum.
Altera Calliope, quæ menti carmina fundat,
Virgineum decus eligitur, materque Tonantis,
Pectoris affectus movet, os ea flatibus urget,
Signat cuncta manu, expolit, illuſtratque canenda.
Sancte Pater, gregis e cœlo cui eſt credita ſacri
Cura: vices ſuperum geris hic tu maxime Paſtor,
Tu procerumque, Patrumque decus te Maxime Clemens,
Vatis opus tanti multo cumulabis honore:
Sic etenim ſperare decet de Principe Summo.
Quare age, mi Macci, liventis nulla Theonis
Tela reformides uſquam; tua carmina namque
Grata, volente Deo, Clementi in ſæcula vivent,
Multaque percipies reliquæ tibi commoda vitæ,
Atque tuum nomen ſemper, laudeſque manebunt.
Magnus honorabit Vatem te Feltrius Heros,
Heros, præſidium cunctis quem Vatibus ipſe
Cœlicolum Pater æthereo demiſit olympo.
Magnanimus Princeps, ſummorum a ſanguine Regum,
Auguſto major: quo non præſtantior alter
Conſilio: ſummis qui ornat virtutibus orbem.
Is te ſecernet populo, quernaque corona
Tu ornatus, feries ſublimi vertice cœlum.





ANTONII GIGANTIS

EX FORO SEMPRONII.



De Villa Tusculana Jo: Baptistæ Campegii, Episcopi Majoricen. in agro Bononien.

NUnc humiles primum conemur tollere versus,
Et nostra assuescat magnas intexere laudes
Pagina: sume animum, ac torporem expelle, Thalia,
Splendida Campegi dicamus rura beati.
Rura humili quondam Saliceti nomine dicta,
Tusculi ab auspicio sed nunc meliore vocata.
Multas illa quidem Italiæ jam nota per urbes,
Ipsius & domini scriptis celebrata disertis.
Non igitur rerum ambages, aut ficta sequemur,
Omnia quin celebri referemus consona famæ.
Sed tam multa loci illius ornamenta recurrunt
Una animo, ut nequeat laudum servarier ordo,
Temperies tamen inprimis, cœlumque salubre
Laudetur: partim indiciis id Phœbus apertis
Arguit, exurgens tractu vel semper Eoo
Conspicuus, vel raro atra caligine septus.
Partim etiam indigenæ ostendunt, qui robore firmo
Longævi incedunt plures, viridique senecta
Haud cessant duro terram exercere labore.
Nec minus illa adeat male sano corpore si quis
Rura, brevi invalidas firmabit tempore vires,
Aut requiem plane inveniet, morbique levamen.
Tum matutinas æstivis mensibus horas;
Atque adeo medium Titan cum fervidus axem

In-

Invehitur curru, lenis refrigerat aura.
Mox uber glebæ, magnique & fertilis agri
Cultum admirari libeat, quo haud lætior ullus
Pelſineos intra fines verſatur aratro.
Frugibus omnigenis hic magna explere quotannis
Horrea, & optatum potis eſt ſuperare coloni.
Optima quin idem fert, & molliſſima vina,
Ut vineta putes illic florere Falerna.
Tot bene culta ſoli fœcundi jugera parvus
Alluit haud rapidis, lemboſque ferentibus undis
Rhenus, ad ingentes villæ percommodus uſus;
Sive quid efferre inde libet, ſeu afferre neceſſe eſt,
Seu vicina juvat quandoque inviſere rura,
Plurima quæ circum late ornant æquor amœnum,
Nobiliumque opibus dominorum, & ſplendida cultu.
Præterea ſqualos large, cancroſque rubentes,
Proceroſque lupos, & parvos ſufficit, atqui
Molles piſciculos, & grati nempe ſaporis.
Ipſa etiam fluvialis aqua, & perlucida currit.
Et bona [momenti quod non puto nullius eſſe]
Eſcas ardenti properè mollire camino,
Atque per æſtatem perfundere membra ſalubris.
Huc etiam accedit, quæ laude eſt digna voluptas,
Innumeras paſcit volucres: ibi Phaſidis undæ
Nomen avis referens, & turtur amica pudori
Nidificant, ac turba avium infinita minorum.
Non ibi vel perdix deeſt, vel peregrina coturnix,
Et merulæ, turdique ſuo ſtant tempore obeſi.
Præbet item damis latebras, paſſimque vagantes
Prata per, & cultos cernuntur ſæpius agros
Auriti lepores: variis ut menſibus anni
Contingat, grato exercentem membra labore,
Accipitri, laqueis, cane, viſco, & retibus uti.
Nec tamen hæc cum ſint ingentia commoda ruris,
Naturæ proprio conceſſa, & munere Divum,
Non etiam inſignes magnam ars imitata parentem
Addidit ornatus; hinc eſt pomaria, & hortos
Conſpicere irriguos, ac multo flore nitentes,

Consitaque arboribus quadra, atque salubribus herbis,
Et ducta egregie in varias topiaria formas.
Quorum ego si nitidam speciem comprendere versu
Evaleam, nihil aut fructu jucundius illis,
Pulchrius aut visu sperem me offerre legenti.
Sæpius ast eadem verba hæc iterare decebit;
Singula nam miro fulgent concinna decore.
Magnam præsertim Villam [an palatia dicam
Regia?] suspiciens stupet, ac sublimia tecta
Hospes, & aspectu primo penetralia secum
Concipit ampla animo tacitus; verum omnia longe
Majora offendens oculis, miratur & alta
Atria, & atriola, atque adjuncta cubicula, & omnes
Percupidus partes supra vestigat, & infra,
Cunctaque magnificis in cœlum laudibus effert;
Et merito: neque enim surgit formosior ulla,
Nec mage culta domus (livor procul omnis abesto)
Sapina qua pingues, Rhenusque interfluit agros.
Sed neque, mi, calamo quamvis properante, silenda
Pars erit inferior tecti, penitusque reposta,
Ut satis una domus speciem præseferat amplæ.
Multiplices uti partitæ sunt nomina cellæ,
Quæ non vina modo, & servanda cibaria condunt,
Servorumque ministeriis, ac usibus aptæ;
Verum etiam quivis in eas diverterit hospes,
Perbelle exceptum se coram dicet, & absens.
Harum ad mundiciem ducta est spatiosa latentem
Subter humum via, quæ recta decurrit in amnem.
Illa pavimentis constrata, & fornice tecta
Perpetuo muris validis fulcitur utrinque,
Totaque vel largo Solis splendore nitescit;
Mirum sane opus, & grandi quondam ære redemptum.
At superas iterum jam nos referamus in ædes,
Multa ubi præterea laude attingenda supersunt.
Præcipue illa ingens altis suffulta columnis
Porticus, aspectans Boream, septemque Triones,
Mirificum præbet rapido tutamen ab æstu.
Hoc itidem interior celsa testudine, & amplis
Pa-

Parietibus, latiſque domus conſtructa feneſtris
Præſtat, & egelidos ſic accipit, atque remittit
Ventorum flatus, ut protinus arceat omnem,
Vel ſinat haud ægre rabiem tolerare leonis.
Sunt etiam mediis conclavia in ædibus omni
Uſqueadeo ſtrepitu, ac penitus ſemota ſuſurro,
Ut minime inſomnes liceat traducere noctes.
Nec putei deſunt ingentes, atque perennes
Dulcis aquæ, & nitida murorum mole decori.
Tum vero latos liber proſpectus in agros
Miris quippe modis oculos, & corda tuentum
Exhilarat, gelidas ſeu flectant lumina ad Arctos,
Sive ſe ad occaſum vertant, ſeu Solis ad ortum.
Ac frons illa domus, Auſtri quæ vergit in oram,
Continuos colles, & celſas proſpicit arces
Urbis Felſineæ; via quo molliſſima quarto
E lapide invectum ciſio deducit, equove.
Quid calles memorem, & quos protegit umbra receſſus
Compitaque apricos circum ſpectantia campos?
Aut quos concentus dulces aurora volucrum
Excitat exoriens, pæne ipſo in limine tecti?
Quis vero digne vivaria dixerit umquam,
Quæ magna in magno lymphis currentibus horto
Incluſos ſervant piſces, accedere ad eſcam,
Atque manum aſſuetos non exhorrere vocantis?
Illa autem magis hoc etiam miranda videntur
Nomine, vicini quod aquas e fluminis alveo
Accipiunt juges, longo reddente canali:
Villæ ingens decus, atque animo prædulce levamen.
Stragula veſtis item foret, ac pretioſa ſupellex
Dicenda, & quantus rebus nitor omnibus inſit;
Qua bene compoſitos exornant ſerica lectos,
Et conopæa egregio contexta labore.
Quaque aulæa tegunt muros pendentia ad unguem
Argentoque, auroque, & vario diſtincta colore,
Qualia cernuntur Regum intra tecta potentum:
Et qua perlepidis pulvillis, atque tapetis
Strata pavimenta, & ſellæ, tripodeſque renident.

Atqui ego non is ſum, innumeras qui carmine dotes
Enumerare velim, queis villa, & fundus abundant:
Nec ſi auſim, pulcher votis aſpiret Apollo.
Hoc ſit ſcire ſatis, longe pulcherrima adeſſe
Omnia, magnanimoque viro, & prædivite digna.
Non Parii lapides, fateor, non ænea ſigna,
Plurima quæ Tybris forſan miratur, & Arnus,
Conſurgunt illic, aulaſque, & limina ſervant.
Nec tamen ignoro, minimum quam conferat uſum
Signorum ornatus, quo cetera prorſus abunde
Contulerit natura potens, atque artis acumen:
Sed vice mutorum lapidum, rigidique metalli,
Si quis eo accedat, quo tempore rura frequentat
Dives herus, virtute viros, omnique lepore
Præſtantes, illic inter ſe docta ferentes
Colloquia inveniet, tales nam ſemper amicos
Munifici bonitas Campegi abducit ab urbe,
Et nitida excipiunt lautis triclinia menſis.
Tunc Academiam potius, gratumque Camœnis
Dixerit hoſpitium, quam villam ruris amœni,
Præſertim ſi aderit tum Bolognetus, & una
Sigonius domino ante alios dilectus uterque.
Ille Senatores inter clariſſimus, idem
Eximio Phœbi vates inſignis honore.
Hic florente ſtylo late monumenta per orbem
Diffundit, magni Ciceronis proxima ſcriptis.
Ipſum præcipuè dominum mirabitur inſtar
Numinis, ac illo inſpecto mage lætus abibit,
Quam ſi cuncta ſimul ſit contemplatus ibidem
Marmora Praxitelis, famoſique æra Myronis.
Si vero audire illius doctiſſima verba
Contigerit; ſæcli haud dubie veſtigia priſci,
Atque ſales mediis dignos agnoſcet Athenis.
Quamquam aliis etiam illuſtrem virtutibus omnes
Suſpiciuntque virum, ac efferre ad ſidera certant
Laude extollentes largæ pia munera dextræ.
Sed quo me diverſa rapis? jam deſine verſu
Garrire illepido, ſatis eſt utcumque Thalia

Hæc calamo curſim inſueto potuiſſe referre.
Forſan & hinc aliquis vel captus Tuſculi amore,
Vel certe in noſtris illud ſordeſcere chartis
Indignans, ejus laudes ſibi ſcribere ſumet,
Et nova majori ſociabit carmina plectro.
Atque ita Campegi villam, nomenque Joannis
Baptiſtæ, ut par eſt, longum æternabit in ævum.

EX D. GREGORIO NAZIANZENO de Vitæ vanitate, communique omnium fine.

Quis mihi det celeres Aquilæ, vel hirundinis alas,
Ut avolem ex mortalium
Cœtibus, ac deſerta vager per luſtra ferarum,
Ibique contubernio
Illarum aſſueſcam? quas jam mortalibus ipſis
Fideliores autumo.
Namque ita fors poſſim levius traducere vitam,
Tot hic refertam fraudibus:
Sed tamen hoc unum, generi haud commune ferino,
Exors mihi dari velim;
Nempe Dei gnaram mentem, & cœleſtia ſemper
Curantem, omiſſis perditi
Illecebris ſæcli, ac abrupta compede ſæva
Immanis Orci principis.
Sin minus effugere hinc liceat, nec me eſſe malorum
Rex Cœlitum expertem annuat:
At cuperem aëriam in ſpeculam conſcendere, ut orbis
Me poſſet omnis cernere:
Ac etiam exaudire procul, dum talia voce
Sæpe intonarem maxima:
Mortale homines, fluxum genus, atque caducum,
Quouſque tandem ſomniis
Deluſi falſis, levia, & ludicra ſequendo,
Summum relinquetis bonum?
Inſpicite o miſeri, cuncta ut ſub Sole creata
Sint morti, & umbris debita.

En viridi hic nuper gaudebat flore juventæ,
    Membrifque robuftiffimis.
Hic forma egregia, & præftanti corpore dudum
    Verterat in fe fe omnium
Lumina, ut ante diem cunctis formofior aftris
    Cœlo renidet Lucifer.
Martia hic arma manu forti tractabat, honore
    Fulgebat hic Olympico.
Optimus hic agitare feras, & vincere curfu
    Damas, & apros viribus.
Hic menfas vino, dapibufque gravabat opimis,
    Et terra, & ære, & mari
Ingluviem explebat. Sed contemplamini, ut omnes
    Nunc curvi & infirmi fient.
Corporis exceffit decor, & fubeunte fenecta
    Defloruerunt omnia.
Languent effœtæ vires, ventrifque, gulæque
    Omnis voluptas occidit.
Nil prope adhuc retinent hominis, fimilefque fepulchris
    Ducunt anhelum fpiritum.
Rurfus & huc acies, ac fanam advertite mentem,
    Et vera falfis cernite.
Hinc fermone potens eft, hic infignis avorum
    Alto fuperbit fanguine.
Confilio valet hic, naturæ hic omnia novit
    Arcana, hic eft dux maximis
Strenuus in bellis; hic opes fibi condidit amplas,
    Talentaque auri plurima.
Hic rigido torquet populos examine judex.
    Oftro hic nitens, & laurea
Sic tumet, ut regem ipfum parvipendat Olympi.
    Veruntamen jam omnes brevi
Momento exiguum in cinerem vertentur, & omnes
    Æquabit unca falce mors.
Servos, dominos, inopes, opibufque potentes
    Unæ tenebræ, una & domus
Excipiet cunctos, quamvis fibi marmore priva
    Sepulchra viventes ftruant,

Ac

Ac titulos frustra scalpant, & nomina saxis;
Namque æqua lanx omnes manet.
Et jam jam nudatæ erimus calvæ, aridaque ossa.
Jam desinet superbia,
Pauperies, morbi, rixæque ac tristia bella,
Et efferæ libidines.
Omnia corporea simul hæc cum mole peribunt,
Donec sub horrendum tubæ
Clangorem rursus jussi consurgere, magnum
Sistamur ante judicem.
Cujus ad imperium pœna male facta perenni
Plectentur; at pii optima
Præmia percipient, ac tuta pace fruentur
Celsis locatis in sedibus.
Proinde meis dictis præbete fidelibus aures,
Gravem & veternum pellite.
Eja agite & mundum fugite, & quæcumque dolosus
Fomenta serpens suggerit.
Et genus, & formam, & fasces, & opes infidas,
Ut stercora arbitramini.
In Cœlumque oculos, animumque attollite, veræ
Ubi sunt opes, & gaudia:
Quæ non tempus edax, non ulla injuria tentat
Mutare, namque ibi Deus
Verax illa piis animis bona tanta paravit,
Quæ nec oculus vidit, neque
Auris percepit, nec item mortalia possunt
Corda meditando assequi.

Ad Lauram Battiferram Amanatam.

Egregiæ formæ laudes, seu carmine prisce
Concelebratas, sive recenti,
Ut lubet assumat mulier sibi pulchra licenter,
Ac multum se jactet in illis:
Dum nitidis oculis, & lævi gratia fronti,
Atque comis insederit aureis.

Sed

Sed mox paulatim deflorescentibus annis,
Aut ultro, aut invita reponet.
Ast animi quæcumque bonas est femina dotes,
Et pectus sortita pudicum,
Haud quaquam tristis metuens erit illa senectæ,
Nec cultu exultabit inani.
Quin Regum quavis uxore beatior ævum
Transiget, ut facere admiramur
Te te ope nobilium virtutum Laura tuarum.
Quarum splendorem haud nitor auri,
Nec gemmæ æquiparare valent, quas utraque plures
Diversis fert India ab oris.
Jure igitur tanto te Flora illustris honore
Excipit, & quocunque locorum
Tusci Heliconis adit præclarum nomen, eodem
Battiferræ fama peragrat.
Quod nostra hæc ætas, melioribus æmula sæclis
Grajorum, te læta vocare
Jamdudum Sapphona suam consuevit, in uno
Hoc etiam felicior illis;
Nam cultrix tua Musa sacri intemerata pudoris,
Carmina castis auribus usque
Digna sonat, laudesque Dei plectro aptat Etrusco,
Quas numeris cœlestibus olim
Jessæus cecinit vates, quo hic gratior aura
Te sequitur, majoraque longe
Præmia deinde manent: æqua cum lance rependens
Facta bene, ac bene dicta piorum
Rex Cœli, æternis redimitam tempora sertis
Ætheria te in sede locabit;
Angelicis ubi juncta choris, animisque beatis
Perpetuos modulaberis hymnos.
Sed tu Laura tamen, dum mente hæc concipis alta,
Exiguos ne despice flores,
Quos tibi, ad indicium studii, atque ingentis amoris,
Legit parvi Musa Gigantis,
Dum prato in viridi terit ocia, nec sibi visus
Est laudum expers esse tuarum:

No-

Nobilis Urbini cum non procul urbe Penates
Ipse suos veneretur, apricas
Qua valles secat, & Semproni mœnia læto
Subter labitur amne Metaurus.

De Cosmo Medice Magno Etruriæ Duce.

Ant Qua laude, vel quo, Pieri, carmine
Digne canemus nominis Itali,
Etruriæ nedum potentis,
Eximium decus, atque robur?
Mus. Ne tu id pusillis versibus audeas,
Sed magna Magnum plectra sonent Ducem:
Quem Mincii cygnus deceret
Elysiis revocandus oris.
Ant. Quis ergo laudes illius inclitas
Feret per orbem? quis venientibus
Testabitur sæclis recentem
Impositam capiti coronam?
Mus. Ignare, nescis, Tuscia quot viros
Alat celebres dotibus ingenî?
Hi Maximi Cosmi tum avitos,
Tum proprios referent honores.
Ant. Non immerentem, Diva, redarguis:
Verum hoc roganti dic age! Quis sibi
Tam grande opus præstantiori
Pectine concelebrare sumet?
Mus. Petrum inter omnes Angelium meæ
Fovent sorores [tabificus procul
Hinc livor esto] insignem Apollo
Huic citharam dedit, atque cantum.
Ant Vatem o beatum, quandoquidem tuus
Tantam cothurnus materiam manet:
Tu nomine hoc uno vetustis
Haud eris inferior Poëtis.
Mus. Ducem o beatum, quem magis in dies
Cœli benignus prosequitur favor:

He-

Heroibus næ jure priſcis
Poſtera te annumerabit ætas.

Ad Camillum Palæotum Senatorem Bononienſem de laudibus Ruris.

Vita hominis, bene qui canos ſibi cogitet annos
Vivere, ab urbe procul lætus agellus erit.
Villa ubi proſpectans in colle aſſurgat amœno,
Et fontis vitream quercus obumbret aquam.
Maturæ huc adeat, ſuperant dum corpore vires,
Nec vincit validos tarda podagra pedes;
Copia librorum mentem comitetur ab omni
Explicitam cura, quam nitor Urbis alit.
Menſa abiegna toris hic longe præſtet eburnis,
Vaſaque concedant aurea fictilibus.
Sint procul arte cibi nimia sumptuque parati,
Nec parca expectet vina Falerna ſitis.
Hortus, & ipſa cohors, ſuccidia, & hirta capella,
Vel lautas poterunt ſuppeditare dapes;
Ruſticus interdum vicino e flumine molles
Piſciculos domino munera grata feret.
Interdum leporem, aut deceptas arte volucres
Deferet, incompto ſedulus obſequio.
Ipſe domi certas ſtudiis nunc dividat horas,
Liber in apricis nunc ſpatietur agris.
Cœlicolum regem ſupplex in vota, preceſque
Sæpe vocans, illo auſpice cuncta gerat.
Vere roſas errans, & per lætiſſima flores
Prata leget, paſſim dulce querentur aves.
Æſtivos viridi Soles vitabit in umbra,
Et quæret primi frigora opaca die.
Mox dulces carpentem uvas ſpectare juvabit
Agricolam, & forti mitia poma manu.
Tum vigil hybernas extendat lumine noctes,
Et duras hiemes arceat igne focus.
Interea abſentes compellans carmine amicos,
Laudibus in Cœlum rura beata ferat.

In-

Interdum hoſpitio narrantem urbana ſodalem
  Excipiens memori plurima mente roget.
Inſolitos faſces, & ludum ſortis inanem,
  Illius ærumnas audiet, hujus opes.
Tunc magis obfirmans vitam laudabit agreſtem,
  Hanc colet, hanc regum præferet imperiis.
Cui ſic continget ſenium traducere, porro
  Corporis atque animi eſt tuta reperta quies.
At tibi, patrone illuſtris, licet omnia læta,
  Cedere & ad votum proſpera cuncta precer:
Non tamen hæc adeo optarim liberrima ruris
  Ocia, ut urbe omni tempore abeſſe velis.
Id tibi nec Genius, nec amicus ſuadeat auctor,
  Cui tuus in patriam ſit bene notus amor;
Quive tuam norit virtutem in rebus agendis,
  Quam multos opera, conſilioque juves.
Culta igitur quamvis vario Argentina lepore
  Geſtiat aſſiduè te retinere ſinu:
Emeritum ſenium, & longos cum laude labores,
  Clarorum & memorans facta imitanda virum:
Propoſiti tamen ipſe tenax hoc adde ſequendum
  Civibus exemplum, magne Camille, tuis.
Publica privatæ nempe anteferenda quieti
  Commoda, dum recte membra, animique vigent.
Hactenus ergo pater conſcriptus rura frequentet,
  Curia ne abſentem, ne doleatve cliens.
Diſcat & hunc vitæ duce te ſervare tenorem,
  Qui patriæ ex animo dicier optat amans.

Ex Italico idiomate Latinè redditum.

Accipe languidula, quæ nunc tibi voce, Lycori,
  Ad ſtrepitum citharæ carmina ſera cano.
Quando ego non potui tota te luce videre,
  Dum paſſim huc illuc anxius uſque vagor.
Sæpe hodie fontem petii te propter, & agros,
  At nuſquam audita es, nullibi viſa mihi.

Vix tandem e foribus non discedente Lycisca,
Te sensi tacitam continuisse domi.
Ecquæ tam assidue potuit te caussa morari,
Quin semel in specula conspicienda fores?
Fac amabo, mea lux, summo te mane revisam,
Longior hæc anno nox erit una mihi.
At tu forte levi recubas evicta sopore,
Me Jove sub gelido sævus adurit Amor.

Ad Georgium Gotium Ragusinum Romam.

Goti, meorum amabilissime omnium
Sodalium, quot nunc mihi
Sunt, aut fuere, aut post erunt, dum spiritus
Hæc membra vitalis reget:
Cur litteras sitire me dulcissimas
Diutius sinis tuas?
Nam quinque jam fere peractis mensibus
Tuum queror silentium
Nunquid tibi fluxisse me dicam sinu?
Sed absit, hoc ut suspicer,
Notamve turpem amico inuram candido.
Quid ergo? num te forsitan
Minus valere cogitem? at menti omina
Dii tristia avertant piæ.
Quin optime tibi esse, teque mutuo
Gigantem amore prosequi,
Tam continenter credo, quam lubens velim.
Ast interim mihi male
Scito esse, Goti: non quod artus langueant,
Sed quod laboret anxia
Mens, dum tabellas tandiu expectat tuas,
Quod te per omnes Gratias
Oro, hanc ut illi deleas molestiam,
Sic te vicissim Cœlites
Ament benigni, ac jam tibi diutinum
Bene explicent negocium.

Ad Albertum Albertanum Collensem Pratori Pratensi assessorem.

O Collis altis nobilior jugis,
Cingunt potentem quot quot Etruriam,
Insignium o sator virorum,
Fertilibusque opulente glebis;
Hunc lætus hymnum suscipe, quem sacras
Bisenti ad undas condidimus, tuum
Præconio Civem efferentes
Non humili, neque laude ficta.
Præclaram in illo namque peritiam
Bonique, & æqui dicimus insitam,
Mentemque ab omni labe tutam,
Muneribusque manum abstinentem.
His nempe quisquis præditus artibus
Judex tribunal scandet, is omnium
Hinc inde virtutum catervas
Ordine conspiciet decoro
Sibi assidentes; nec superum Pater
Nequicquam ab altis verticibus poli
Spectabit illum judicantem,
Aurea nec Themidis puella.
Quæ, ut fertur, olim moribus improbis
Infensa terras deseruit graves,
Cœlumque sublime, & parentis
Sidereas repetivit arces.
Alberte sed tu, quique tibi pares
Intaminatos justitiæ gerunt
Fasces, eam feliciori
Omine conciliatis orbi.
Dum nec severas parcitis in reos
Inferre pœnas, nec sinitis mala
Quemquam opprimi fraude innocentem,
Aut hominum rabie potentum.
Vos & benignam patre carentibus
Præbetis aurem; vos viduas (pium

Opus) tuemini, advenasque
Præsidio, atque inopes fovetis.
Dii magna vobis præmia pro bene
Factis rependant; præmia, quæ vorax
Nec tempus unquam auferre possit,
Nec Lachesis violenta dextra.
Tum vestra doctis nomina paginis,
Vestrasque laudes carmine prædicet
Amabili, cuicumque dexter
Cynthius adfuerit canenti.
Me namque grati (quidquid id est) tibi
Præstasse amici officium juvat,
Meisque te, Albertane dulcis,
(Quod potui) voluisse parvis
Ornare scriptis: dum populus frequens
Pratensis actus approbat integros,
Tuamque procurationem
Egregio celebrat favore.

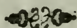
Ad Carolum Sigonium.

Muneris historiæ finem, lætumque, bonumque
Gratulor hoc primum tibi nomine, docte Sigoni,
Quod mentem assiduo explicitam, longoque labore,
Postmodo amicorum congressibus, atque lepore
Sermonum, & grato conspectu ruris aprici
Liberius solito interdum recreare licebit.
Quin & corporeæ haud firmo sat robore vires
Id poscunt, primæque ætas vicina senectæ,
Scilicet ut vehemens studium vigilesque lucernas
Seponas paulum, salvusque, & lætus amicis,
Et tibi jam vivas: nostrum quo longius ævum
Sic florente stylo exornes, ac voce superstes,
Ut tua perpetuo mortales scripta juvabunt.
Deinde tibi ex animo lætor, quod gloria tanta
Hinc te consequitur, quantam non audeat ullus
Concepisse quidem votis hoc tempore scriptor.
Namque ea quo possent majore volumina plausu
Cer-

Certatim Italicis, externisque excipi in oris,
Floret ubi cultus linguæ, ſtudiúmque Latinæ?
Quas omnes veluti immenſum reſonare theatrum
Audimus Caroli laudes, nomenque Sigoni.
Nobilium vero Procerum potes ipſe, virumque
Clarorum plane innumeras proferre tabellas,
Teſtantes quanti ſias, & qualis ubique
Virtutis ſit fama tuæ, atque ut numinis inſtar
Denique te quiſquis præſens veneretur, & abſens.
Docta quidem monumenta tui jam multa per orbem
Manarunt, ſummaque tua cum laude leguntur;
Aſt opus hoc inſigne recens quo majus ab omni
Parte animi præfert ſtudium, ingeniique laborem,
Hoc magis ingentem decoris ſuper addit acervum.
Quinetiam ulla tibi penitus ne præmia deſint
Digna tuis meritis; ecce illuſtriſſimus ille
Indole divina, & clara virtute Jacobus
Te ſponte officiis, & grandi munerat auro,
Magnorum exæquans animos, & munera regum:
Hoc uno dignus facto, quem florida paſſim
Ingenia, & linguæ, calamique, & plectra celebrent.
Quamquam mille modis aliis, atque artibus altam
Materiam præbet laudum, ſeu ſtrenuus armis
Tutatur fines Romanos, ac vigil arces
Inviſit, ſummo ſeu magna negocia tractat
Conſilio, ſeu dat populis reſponſa benigne;
Sive ille impatiens fruſtra diſperdere tempus,
Ingenuo exercet nunc fortia membra labore,
Nunc animum ſtudio recreat, doctiſque libellis.
Quare etiam hinc lætor, juvenis quod gratia tanti
Te foveat, nec non donis, & honoribus ornet.
Tu vero virtute tua, eximioque favore
Præſentis ſæcli, ac venturi laude perenni
Gaude vel merito, vir præſtantiſſime, cujus
Nunc opera effecit, multos ut quæ ante per annos
Italia in denſis languebat merſa tenebris,
Vivida jam ſuperas ſe tollere poſſit ad auras,
Ac mereat tandem vere illuſtrata vocari.

BENEDICTI GORII

FLORENTINI.



Ad Vincentium a Filicaja Senatorem.

SAtis curuli viximus exedræ,
Satis forensi (nec sine nomine)
Decerpere acclinem triumpho
Fama dedit trabeata laurum,
Satisque suetus fallere subdolæ
Illusit Aulæ fulgor, & aureis
Fasces Coronis bracteatos
Ambiguo madefecit ostro.
Sed versipellem fulguris in modum,
Videnda quæ vix obtulit, abstulit,
Speique forte succiplenam
Nunc iterum male format umbram.
At quæ fugaci lusit imagine
Præstigiarum, non iterum meos
Afflabit obtutus, meique
Pacem animi in scopulos, procellasque
Impellet: altæ jam capitis nives,
Caligo mentis, vis animæ impotens,
Vigorque depressus, propinquam
Esse diem monuere vitæ;
Dixisse vitæ sic liceat diem
Quæ sanctioris murice sanguinis
Christo dealbatum, & Parenti
Virgineæ, superisque sistat.
Hæc una tecum mo, Filicaja,

Cu-

Curarum adurat: quos ſimul ut ſacri
Catena Amoris alligavit
Excipiat Paradiſus ambos.

Ad eundem.

Quæ ſe lutoſo Glanis ab alveo
Remota late Cecina diſgregat,
Hæc una Muſarum jocoſis
Me ſalibus, Filicaja, mixtas
Volentem ad undas evocat; oh meis
Optata curis otia, quæ tibi
Utcumque diſtantem per annos
Colloquio propiore jungunt!
Miraberis fortaſſe ſenilibus
Excuſſam ab alto pulvere tibiam
Ad uſque Tyrrhenos ſonantis
Vocibus incaluiſſe plectri.
Aſt in medullis, & ſilicis ſuæ
Scintilla flammæ eſt, ſi calybem incutis
Ardebit, æterna ligatus
Compede nec lapideſcet ignis.
Ergo ſequaci non liceat lyra
Referre amicæ vocis imaginem
Quando repercuſſas ubique
Fama tuas geminat Camœnas?
Nec me tenacem propoſiti abſtrahet
Severa, torvos quæ Themis imperat
Criſpare vultus, & reorum in
Excidium cataphracta circum
Sæpire multo vincla ſatellite:
Ut deſtinatas remigio manus,
Conteſque terrarum pyratas
Supplicio præeunte plectat.
Sic prurientem Juſtitiæ ſacris
Lyram juvabit nectere lancibus,
Jungentis exemplo Dynaſtæ
Terſiadæ ſua ſceptra Pſalmis.

Laboriosi mole negotii
His immorari sepofita libet,
Præesse dum curis remotis
Imperio licet otioso.

Ad eundem.

Et me togato Juris ab otio
Sequi volentem prœlia bellicus
Abstraxit ardor, commodatas
Da cytharæ, Filicaja. chordas,
Auro micantes, te duce concinam
Decussa nuper cornua Bosphoro,
Certoque subductas Viennæ
Thracis ab imperio ruinas.
Alterna mixtis carmina lacrimis
Fregere pectus, cum Scythiæ jugis
Effusa tempestas, subacto
Morte tumens fluitavit Istro,
Stravitque pagos, & pecudum greges,
Gregique junctum florem Alemanniæ,
Florem juventæ jussit uni
Implicitum dare colla loro:
Quas ussit aras igne Fides sacro
Has aut nefastis perdidit ignibus
Hostilis ardor, aut equorum
In stabulum male destinavit.
Quin & Quiritum Regia Cæsarum
Propinqua pavit vincula, compedes
Mirata vicinos suasque
Circumagi obsidione turres.
Disiecta ahenorum ariete fulminum
Delubra nutavere, Palatiis
Mensura structuræ ruina est
Ambiguis male fulta tignis:
Dolosus udo subditus aggeri
Irrepsit ignis, scissa remugiit
Repente tellus, & revulsis

Mœ-

Mœnia dissiluere saxis.
Et jam patentem, scanderet impiger
Obsessor Urbem, jam caderet sui
Sepulta busto, luctuosi
Imperii regimen Vienna,
Nisi imminentem firma repelleret
Fides ruinam, pectore civium
Supplente muros, hostiumque
Cespitibus reparante vallum.
At o quis aures eminus incutit
Clangor tubarum? quæ nova confluunt
Vexilla? quantis in Gelonos
Mors equitat cataphracta turmis?
Viden, revulsas Thracis ut e manu
Victoriarum frangat adoreas?
Bersosque compellat fugaces
Theutonicis dare terga signis?
Agnosco; Bojos Isara, Saxones
Hinc misit Albis, Molda Bohemicas
Illinc cohortes, hinc Visurgis
Uvestphalici tulit arma tractus.
Proh quantus undis auxiliaribus
Immixtus Istro Vistula Pannonum
Stagnavit in campis, cruore
Decolor Æmathio, & voluta
Ad usque ripas mole cadaverum:
Ut iam phalanges non ego dixerim
Certare pugnantes, sed unam
Esse Asiæ, Scythiæque stragem.
Jo sodales, vicimus, & Dei
Pugnante dextra vicimus impares.
Erepta victores fatentur
Signa Arabum venerata castris,
Quæ Vaticanis de laquearibus
Hæc ipsa dicent bella Nepotibus
Eruntque in annos æviterna
Odrysiæ monumenta cladis.
Quod si remotos vilia Littavos

Aut inquieti tela Borilthenes
Conjunget arcus, aut Boruſſas
Balthicus aſſociabit haſtas,
Vates futuri præſcius auguror,
Nec Aſtra fallent vota, videbimus
Fines receſſiſſe, & relicto
Ire Aquilas Narabone noſtras
Et qua Tibiſco limes Jazygum,
Et prima Savo Myſia frangitur,
Budæque regales in aula
Auſtriacis poſuiſſe nidos.
Sic te potenter dextera Numinis,
Invicte Regum, ſoſpitet, Imperi
Labantis aſſertor, Polonæ
Dulcis amor, columenque gentis,
Ut noſtra cernent ſæcula barbaram
Romana rurſus fræna Propontidem
Mordere, contractamque longe
Trans Aſiam trepidare Lunam.
Oh ergo pubes Itala Thracios
Perrumpe tractus, jungere Gallia
Armis triumphantum, & vetuſtis
Adde novos Aſiæ triumphos.
Sed, eh, canenti Barbitos excidit
Alliſa ſaxo; collige fragmina
Puer remittenda, & ſilentes
Conſilio meliore chordas.

Ad eundem.

Poſt jam ſolutum Fabulæ nodum, vocas
Sic finiendis litibus?
Ut tamen amicis juſſibus obtemperem
Ediſſeram quid ſentiam.
Laudare ſemper facta, vetus Adagium
Facienda ſcrutari docet;
Has quam libenter ſubſequi Leges placet
Et dicere, oh factum bene!

Flo-

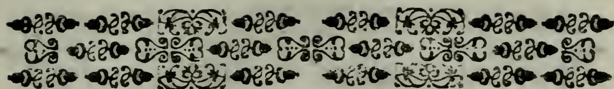
Florentinum Harpaſtum vulgò Calcio, veteris Gymnaſticæ Compendium, Militiæ rudimentum.

Devota bello ſæcula barbaram
Edocta ferro quærere gloriam,
Superque Regnantum ruinas,
Ruderaque Imperiorum avarum
Decus cruentæ carpere Lauræ;
Pacatioris diſcere ſi juvat
Præcepta Martis, innocenter
Qui ſtudium paret, & triumphos,
Adeſte: pugnas Arnus Olympicas,
Ductumque ab Iſthmi pulvere prœlium,
Et cædis expertes jocoſam in
Militiam renovavit iras;
Hic & Pelaſgæ dogmata Gymnadis,
Diſcique, Curſuſque, & Pugilum ſimul
Noſcetis artes, & Palæſtram
Romulei veterem Theatri.
Audiſtis? an me ludit amabilis
Imago belli? jam duplici phalanx
Colore difformis propinquam
Increpitat generoſa pugnam;
Aſſuetus armis ut ſonipes (tuba
Urgente) totis emicat auribus;
Hinnitque, ſubſultatque, & hoſtem
Unguibus oppoſitum laceſſit.
Et jam tonitru ſulphur aheneo
Accendit iras, jam lituis ſtrepit
Libido vincendi, & morarum
Impatiens animoſus ardor.
Conſerta circum ſigna videbitis
Certare turmas, & premere, & premi
Nutantis in morem procellæ,
Et cuneos cuneis repelli.
Pars prima pugnæ Ventus, ut arguas
Conſtare caſu bella volubili,

Pa-

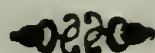
Pareſque nimbis prœliorum
Ambiguas fluitare ſortes.
En deſtinato miſſilis impetu
Ad aſtra Follis pellitur, & ſolo
Rejectus inſurgit, volatu
Congeneres præeunte ventos,
Nunc obſtinato vel teritur pede,
Furtim ſagaci nunc rapitur manu,
Aut ludit illuſus, fugaces
Aut ſequitur, fugit aut ſequentes.
Tandem toroſæ robore dexteræ
Metas Theatri tranſilit ultimas
Impulſus, aſſequente plauſu,
Emeriti pretio triumphi.
Sic bellicoſis fora laboribus
Syllana virtus edocet inſtrui
Certantis ardorem Juventæ
Spe decorum, ſtimuliſque laudum.
I perge Pubes, ſpes Patriæ, & decus
Futura Patrum; ſic te animi vigor
Extollet Elæis coronis
Altius, Iſtmiacaque lauru.
Si bella poſcunt, nec popularium
Te ſpondet in ſpem Mars adoleſcere
Adorearum, laureatis
Bella juvent memoranda Faſtis,
Quæ non amici ſanguinis ebrium
In noſtra ferrum viſcera torqueant,
Regeſque certatim Quirina
Relligione pares laceſſant.
Sed quæ ſubactæ clauſtra Propontidis
Fregiſſe, centum Fama tubis ſonet,
Soliſque funeſtos in ortus
Occiduam pepuliſſe Lunam.
His creſce palmis: ſcilicet auſpice
Quæ Ferdinando non liceat tibi
Sperare virtutis trophæa?
Quid nequeas ſuperare Magnum?

ALE.



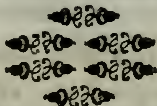
ALEXANDRI GRATIANI

PERTIENSIS.

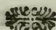


In Othonem Truchses Cardinalem Augustanum.

MAgnus Alexander totum quaſi ſubdidit orbem,
  Et Cæſar geſſit maxima bella potens.
Alciden memorant claros ſubiiſſe labores;
  Annibalem tollunt fortia facta ducem.
Condidit immenſam Babylona Semiramis urbem,
  Quod Ninus inſignem ſtruxerat ante Ninam,
Si peteres, non eſt illorum expleta cupido;
  Quo plus potarunt, plus habuere ſitis.
Felix, qui parvo vivit contentus honeſte;
  Non qui, cum teneant plurima, plura petunt.
Haud hos Heroas tot opes fecere quietos,
  Haud urbes, populi, Regna ſubacta, duces.
Principibus cupidis non cedo, beatior iſtis,
  Cum me tranquillum reddat Othonis amor.



PETRI GRAVINÆ
NEAPOLITANI.



De Actio Syncero.

QUi divina legis Synceri carmina vatis,
 Magnaque virginei sacra puerperii:
Non hæc humanæ credas procedere sensu.
 Auctori mentem movit, & ora Deus.
Hunc sibi delegit, quo non cœlestia quisquam
 Grandius, aut pleno cultius ore sonet.

De Consalvo Magno.

Te prius accepit, quam fecerit, inclita Magnum
 Sors tua; te virtus vindicat una sibi.
Nec Fortuna tuæ tribuit cognomina laudi;
 Te duce sed potius sors bona nomen habet;
Cui tantum hoc debes, quod te comitata priorem
 Non dux, sed Magnum est fida secuta ducem.
Abs te, quidquid habes, tibi provenit: omnia tecum
 Magne tenes, ante hæc maxima Magnus eras.
Felix ipse tuo, non Sortis nomine felix,
 Qui geris æternum non aliunde decus.

Ad Prosperum Columnam.

Nil obstat, Dux magne, tuis, nil amplius ausis;
 Fortunæ obsequium, signa sequentis habes.
Vidimus indomiti superata pericula belli,
 Vidimus hostiles succubuisse manus.

Oppi-

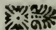
Oppida vi capta, & validis trajecta maniplis
  Flumina, & oppositos terga dedisse duces.
Restabant arces, tormentaque bellica; tandem
  Cesserunt arces, flumina, saxa, minæ.

In obitum Marchionis Piscariæ.

Non vivam sine te, mi Brute, exterrita dixit
  Portia, & ardentes sorbuit ore faces.
Davale te extincto vivam Victoria, dixit,
  Perpetuo tristes sic dolitura dies.
Utraque Romana est; sed in hoc Victoria major,
  Nulla dolere potest mortua, viva potest.

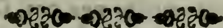
ANTONII GRAVINÆ

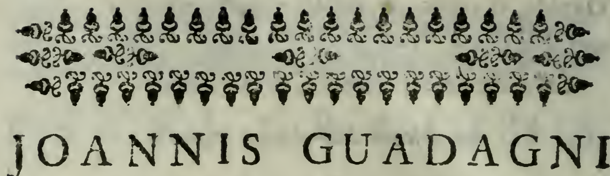
NEAPOLITANI.



In mortem filii.

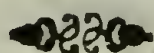
NOn lacrimis indigne meis, nec honore sepulchri,
  Rapte mihi ante diem, dulcis alumne, jaces.
Intra bis denos te ostendit, & abstulit annos
  Parca ferox, votis insidiata meis.
Nec potuit probitas, nec amœni gratia vultus
  Flectere; non ætas, nec pia turba Deûm.
Spes hominum stolidas! tumulavi mœstus ephœbum,
  Qui me debuerat lætus humasse senem.





JOANNIS GUADAGNI

MONTERCHIENSIS.



In Cosmi Medices Magni Tuscorum Ducis obitum.

CLara propago Ducum Tuscorum Ductor & armis,
  Consilioque potens, ardua ad astra meas?
Tuscia quî poterit largo requiescere fletu,
  Floraque deiicere mentis amariciem?
Ausonia ut duros gemitus, rapidosque dolores
  Arnus non trahere? ac Tibridis ora ferax?
Heu Cosmus Medices crudelibus occubat umbris,
  Orbem qui regum fœdere continuit?
Ter quater, in Cosmo nunc fari legibus acto
  Felices fuimus, litora cuncta sonant.
Omnia sed pereunt modo tecum gaudia, cuncta
  Commoda ubi nobis te abripit atra dies.
Jucundum pietate ducem, comitate parentem
  Deflemus raptas delicias hominum.
Quique ausus vada salsa sequi, & regna inclita, fato
  Atque suo potius Christigenum rapitur.
Italus inque tuo interitu de mente fugavit,
  Quod decus eximium, militiæ studium.
Usque tamen Cosmi celebretur gloria fama,
  Notescatque magis dotibus ingenii.
Omnibus inque loci laudabitur optimus auctor
  Prolis magnorum cuncta per ora Ducum.
Hæc fata & ad pacem, & castrensia signa sequendum,
  Adjuvet ut Tuscos officiis populos.

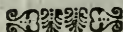
Hæc

Hæc ardet tantum, quantum Trinacria rupes,
  Fertur in obſequium, Flora beata, tuum.
Crede meis dictis: æquabunt iſtaque magnos
  Pignora vel Coſmos egregiæ ſobolis.
Hæc dico ut vobis: vos Muſæ dicite cunctis
  Per mare, per terras jura benigna leget.
Nam patriæ rectæ vitæ præcepta recepit,
  Tentet ut exemplis quem ſuperare ſuis.
Franciſcus magnus gemmantia ſceptra tenebit;
  Hernandus Chriſti ſignifer altus erit.
P.trus cæruleo depellet lintea ponto,
  Cum ſint apta ſuæ bellica tela rati:
Iſabella dabit prolem, Europæque, Aſiæque
  Imperiis dignam, finibus & Lybiæ.
Coſmum addentque ſuo Divi inter numina regno, ut
  Ocia decerpat ſedibus ambroſiis.
Ergo cur ſimus ſtultorum more gementes
  Non eſt; ceſſemus nos cruciare modo;
Floraque clara diis, requieſcant lumina luctu,
  Et magno facias regia juſta Duci.



BAPTISTÆ GUARINI

FILII, VERONENSIS.



Ad Janum Pannonium, Quinqueecclesiensem Episcopum.

NOn ita muneribus, Præsul doctissime, lætor,
Judicio ut clarum me juvat esse tuo,
Jane pater: cujus meritas percurrere laudes
Non valet ingenii vena pusilla mei.
Tu Latiæ, Grajæque simul pars optima linguæ;
Te cuncti priscis dicimus esse parem,
Pallada crediderim, Phœbumque, novemque sorores,
Thraciaque armifero qui terit arva pede,
Ante Jovem tales quondam fudisse precatus,
Dum caneret vates bella futura Themis;
Contra Turcarum populos, regemque superbum
Ut te Pontificem sæcula nostra darent;
Qui sævo regeres hosti contermina regna,
Et forti premeres arma inimica manu:
Facundus Latias posses legatus ad urbes,
Dicere pro Christi verba diserta grege.
Credibile est igitur Patrem mandasse supremum,
Ortus Gradivo, Mercurioque tuos.
Nectare te parvum dulces aluere Camœnæ,
Nutricesque tulit docta Minerva manus.
Firmior hinc ætas magno est commissa Guarino,
Ornandumque bonis moribus ingenium.
Quippe ubi terra ferax docto cultore movetur,
Exoritur cumulo fertiliore seges.

Nec

Nec te pulchra minus Ferraria gaudet alumno,
  Quam læta eſt ortu Pannonis ora tuo.
Sic te noſtra bonum viderunt tempora vatem,
  Quales in cœlum ſæcla futura ferunt.
Nam ſeu clarorum ſcribis connubia regum,
  Funera ſeu ploras, ſeu fera bella canis:
Seu præceptorem laudat tua Muſa Guarinum;
  Seu de maternis increpat aſtra rogis;
Seu queritur morbos, celebrat ſeu numina fontis;
  Seu canit in medio ſidera viſa die.
Altiſono quidquid memorandum carmine ſumis;
  Noſcimus eloquii flumina larga tui.
Hinc Rex Matthias, Turcarum maximus horror,
  Pannoniæ clarum Marte, togaque decus,
Præſide te, regni non parva negotia tractat,
  Sive domi fuerint, ſive gerenda foris.
Hinc te Pannoniæ plebs admiratur, amatque;
  Nobilium hinc Procerum turba verenda colit.
Hinc urbs pontificem te Quinqueccleſia cœpit;
  Hinc gaudet rebus ſacra caterva ſuis:
Cum te conſilio magnis ductoribus æques,
  Et linguâ promptus bella, manuqne juves.
Tales ſancta duces votis Eccleſia poſcit,
  Protegat ut miſeros debita cura greges.
Is mihi bellorum damno fuit uſus in iſto,
  Quod vultus noſtrâ conſpicor urbe tuos.
Namque ita gaudentes hilari te vidimus ore,
  Ut ſolet æthereo plaudere Creta Jovi.
Ergo minus dono, quam doni auctore movemur:
  Dantis honos, precium munere majus habet.
Cornipede in niveo cum me obvia turba videbit,
  Dicat delicias pectoris eſſe tui.
Verum opis haud noſtræ eſt dignas, pater optime, grates
  Solvere, nec meritis præmia juſta tuis.
Mens tibi mercedem virtutis conſcia reddat;
  Et quæ reſpiciunt Numina ſancta pios.
Illa tibi ad patrios ſalvum remeare penates,
  Hoſteque de tumido gaudia longa ferant.

Ad eundem Pannonium.

Non minus antiquis, Præſul venerande, poëtis
  Jane, decus vitæ, præſidiumque meæ,
Qui patrium claris ornas virtutibus Iſtrum,
  Doctrinâ, ingenio, viribus, eloquio:
Quando erit illa dies, quâ tecum viſere poſſim
  Litora ſaxoſæ proxima Dalmatiæ?
Illyricumque latus, Dravus quas irrigat oras;
  Et glaciem gelidi cernere Danubii?
Et caſtella jugis altè conſtructa nivoſis,
  Martiaque algentis mœnia Pannoniæ?
Durum iter eſt fateor, longos perferre labores
  Per pelagus, ſilvas, flumina, ſaxa, feras;
Qua fera ſetoſis, incultiſque horrida barbis,
  Vocibus occurrat diſſona turba meis.
Omnia ſed tecum vivendi optata voluptas,
  Atque incredibilis lenia reddet amor.
Tecum ego non dubitem Syrtes intrare vadoſas,
  Et loca quæ nimius torret aduſta vapor.
Tecum auſim pedibus mediam penetrare Charybdim,
  Cyaneaſque vagas, navifragoſque canes.
O ego ter felix: ſi te monſtrante videbo,
  Qua patet adſtrictis orbita fluminibus,
Qua conjuratus deduxerit agmina Dacus,
  Quæ Scytha non ſtabilis, quæ colit arva Getes,
Per quos intonſus diſcurrit Sarmata campos,
  Et quibus anguſti ſunt ſua plauſtra lares,
Quæ via Riphæos alto ſub vertice montes
  Adſpicit: Euxini qua fluit unda maris:
Atque Tomitanæ qua ſint confinia gentis,
  Naſonis noſtri cognita terra malis.
Diſcam etiam Auguſtus quæ vicerit oppida Cæſar:
  Quæ fuerit Latiis ſanguinolenta viris:
Fervida Turcarum rabies quas vicerit urbes;
  Quos dederit populos gens truculenta neci:

Qui

Qui desolati sævis populatibus agri;
  Atque unde ingenti præda sit acta manu.
Si te forte pudor tua dicere gesta vetabit;
  Non erit hic magnus noscere cuncta labor;
Cum valeant claris dudum vulgata triumphis,
  Illa vel ignavi facta referre senes;
Quam longas hiemes, & quantos sæpe calores
  Pertuleris duræ tempore militiæ
Quæ vallata tuo fuerint, quæ diruta ductu;
  Quæ defensa tuis oppida consiliis;
Quam rapido cautum cursu præveneris hostem;
  Difficilesque nova feceris arte vias:
Ut Mahometeæ dederint tibi terga cohortes,
  Non ausæ populi tela videre tui:
Agmina quæ Stygio fugientia miseris Orco,
  Aut ferro, aut altis obruta gurgitibus.
Hæc pro virgineo gessisti prœlia Christo;
  Hoc habuit sanctæ religionis amor.
Nec minus adspiciam quas præstant ocia sedes;
  Hic ubi stat docti sacra caterva chori:
Hic ubi vel legitas priscorum carmina vatum,
  Vel nova venturis scripta legenda canis:
Tristia Mæonio celebrans nunc prœlia versu;
  Nunc referens claudo mitia facta pede.
Hic ubi Smyrnæas solitus percurrere chartas,
  Et gelidis quidquid vallibus Ascra canit:
Lucida sidereo quæ sint animalia cœlo,
  Quæ ventum, aut pluvias prævia signa ferant.
Quidquid Sicaniâ pastor modulatur avenâ;
  Quidquid Aristophanes scribit, & Euripides.
Quid tumido fingit stultæ reus ore senectæ,
  Et quis Olympiacis scandit in astra rotis,
Et quos errores, acies quas Mantua narrat,
  Et silvis pariter cognita, & agricolis.
In nova quæ fuerint mutatæ corpora formæ,
  Quos notet in fastis Martia Roma dies.
Postquam legisti quæ dat præcepta Cupido;
  Discis quæ tanti sit medicina mali.

Gramina quæ pandat Macer; & quid Musa Catulli,
  Quid genio Plautus nobilis & salibus.
Quâ Pœnus soccos expresserit arte Menandri;
  Quid ludant Elegi turba faceta chori.
Carmina quos celebrent fidibus Venusina canoris:
  Qui primâ rapiant vellera fulva rate.
Quo sonitu juvenis civilia bella tonarat,
  Laudandâ jussus seditione mori.
Corduba quid memoret, Grajos imitata cothurnos;
  Quâ fera Papinius concinat arma tubâ.
Mordacesque jocos, & salsa Epigrammata Marci;
  Quæ cantet Latius Punica bella senex.
Quidquid Pierides mollis sonüere Canopi;
  Quos laniet Satyris Musa Latina suis.
Perspicis illustres vitas Regumque, Ducumque,
  Quas & Plutarchus tradit, & Æmilius.
Nunc arguta gravis Tranquilli scripta revolvis;
  Nunc avide primi Cæsaris acta vides.
Lactea quam currant Patavinis flumina chartis;
  Mirandâ Crispus quam brevitate juvet.
Justinus quantâ dulcedine permeet orbem,
  Librorum numero par, Troge magne, tuo.
Et quamcumque dedit linguis Latialibus artem
  Arpinas cunctis altior ingeniis.
Nec documenta latent quæ rhetor Cantaber; aut quas
  Dant Senecæ morum scripta deserta vias.
Non te divini fugiunt monumenta Platonis,
  Aut docti largum flumen Aristotelis.
Non quidquid dictat perplexa Academia veri,
  Porticus aut rigidum Stoica quidquid habet,
Non quisquis radio terras metitur & astra,
  Aut rerum caussas quærit, & ingenia.
Non te Pontificum, non te civilia jura
  Scitaque divini non latuere fori,
Noscis & antiqui numerosa volumina Mosis:
  Qui primi terras incoluere viri:
Qui sacri vates mundo cecinere futura,
  Quique Palestinis regna habuere locis.

Ter.

Terrea quæ ſuetæ venerari Numina gentes
  Quos Deus imperiis egit in arma ſuis.
Perfida quam ſævos paſſa eſt Judæa tyrannos,
  Quam ſæpe eſt meritis obruta ſuppliciis.
Nec tantum hæc legitas, verum hinc præcepta requiris
  Ut vitæ conſtet formula certa tuæ.
Fortunatus ero ſi quando ea venerit hora,
  Qua fruar hoſpitiis, optime Jane, tuis;
Et tecum inſomnes valeam perducere noctes,
  Et tecum longos continuare dies.
Interea memori ſi te non pectore ſervem,
  Idem etiam poſſim non memor eſſe mei.

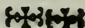
In obitum Jani Pannonii.

Pannoniæ decus, & noſtri lux maxima ſæcli,
  Hic ſitus es cunctis, Jane, gemende bonis.
Te nemus Aonium, laceris te Muſa capillis,
  Te poſitâ mœſtus flevit Apollo lyrâ.



LILII GREGORII GYRALDI

FERRARIENSIS.



In Amorem.

Nondum perfidiæ finis erit tuæ,
O crudelis adhuc in mea fata, Amor?
Sævis pectora flammis
Exures iterum mihi?
Ardebam miserè, heu, in patriâ mea.
Formosam Glyceren crinibus aureis
Auroram superantem,
Et vultu Idaliam Deam.
Postquam hæc rapta mihi legibus improbis,
Jam me subtrahere (hoc nam sat erat) mea
Duris colla decebat
Longum fessa jugis tuis.
En sævis iterum maceror ignibus;
Rursus bella moves dira, iterum tua
In me spicula torques.
Jam me torret amor novus,
Urit me facies pulchra Lycoridis,
Urit Sythonias ipse sinus nives
Vincens: sic miser heu heu
Duris vexor amoribus.
Quo nos usque tuâ, sæve puer, face
Perdes? num pharetræ est ulla quies tuæ?
An post funera nostra, &
Extinctum cinerem petes?

Ad Lycoram.

Hoc quod habes fragile eſt totum, mea pulchra Lycora:
  Forma licet cœli vincat & iſta Deas.
Jucunda hæc facies, coma flava, hæc lumina tantum
  Quæ poſſunt; tota & denique quod Venus es,
Labentur nimium paucos victura per annos,
  Ni formam hanc vitæ carmina noſtra dabunt.
Donabunt vitæ formam hanc mea carmina longæ,
  Si mihi tu vitam, pulchra Lycora, dabis?

Ad Amorem.

Spernes puellam plus nive candidam?
Spernes Lycoræ gratiam amabilem?
    Claroſque ocellos, & labella hæc,
    Quæ Paphiam ſuperent Dionem?
Nectunt catenas brachia mollia,
Mittunt faces heu lumina fervidas:
    Jam jam manus do ſupplices: jam
    Caſtra Cupido tua, & tuum jus
Sequor lubens. o grata protervitas!
Amat Lycoris me face mutuâ:
    O ter beatum me, quaterque,
    Nec Superum ambroſiæ invidentem!

Ad Venerem.

O cœli decus inclitum
Supremi ſoboles Jovis:
Quæ Cypron colis, & Paphon,
    Blandi mater Amoris,
Nunc te nunc canimus Venus;
Divis tu Dea pulchrior,
Et tu maxima Cœlitum,
    Orbis delitiæque.
Noſtris tu, Dea, perditis

De-

Dextro numine amoribus
Faves: en cupido in ſinu
    Ludit pulchra Lycora.
Nunc quæ ſacra tuis damus
Sume hæc thura, Venus, focis;
Sume & lilia candida,
    Mixtos iiſque amaranthos.
Serva tu mea gaudia,
Serva dulcia baſia:
Ob quæ certa, memor, tibi
    Solvam vota quotannis

Ad Auras.

Auræ, quæ miſeri mei furoris
Tot ſuſpiria, tot graveſque queſtus,
Hinc inde accipitis fugaciores:
Gratum & quæ legitis meæ puellæ
Quod ſpirat melos, ore dulciori
Sirenum modulis, ſuaviores
Cycni cui merito invidere poſſunt:
Vos ſuſpiria hæc, graveſque queſtus
Ad ſurdas dominæ adferatis aures;
Mitem his reddite jam mihi Lycoram,
Dulces illius aut modos amanti
Portetis, requiem mei doloris.

Ad Cupidinem.

Vulnera quid geminas in me nova? quid, furens Cupido,
  Faceſque ſævas adiicis medullis?
Anne parum tibi viſa una eſt meæ puella curæ,
  An pulchra nobis non ſat eſt Lycora?
Parce faci, puer, & pharetræ; jam quis locus ſagittis?
  Novis quid ures ignibus, proterve?
Una etenim ſatis in me flamma eſt, me meæ Lycoræ
  Nitor perurit totum, & hinc & illinc.
Hæc niſi, nulla meas lapſura eſt flamma per medullas,
  Nec ſi ipſa cœlum deſerat Dione.

Tu-

Tumulo Cœlii Calcagnini.

Adſta viator; non moræ eſt diſpendium.
Mortalitatis hoc memor nuperrimè
Sibi ſepulchrum Cœlius conſtruxerat,
Quo doctiorem neminem Sol lampade,
Quacumque ſpargit lumen orbi, viderat;
Eheu, repente raptus hic eſt conditus,
Cui ſunt parem viſura nulla ſæcula.
Hic gloriæ, dum vixit, invidit ſuæ,
Celans opes tantas avarus ingenî,
Tot ſplendida eruditionis lumina;
Quæ, maximo Alcidâ jubente Principe,
Vulgata, denſas different caligines,
Quæ paſſim oberrant ſenſibus legentium.
Jam abi, viator, & memento ſedulo,
Præclara tantum facta Fata vincere.

Epitaphium M. Ant. Antimachi.

Adſta viator paululum;
Brevis moræ pretium feres.
Hac Marcus eſt Antonius
Antimachus urna conditus,
Qui patriæ, ac teſtudinis
Conſors Maronis exſtitit
Et Tullianæ lecythi.
Hunc Graja par facundia
Seu carmen ille pangeret,
Seu pede ſoluta ſcriberet.
Sed ne putes hunc tantulâ
Urna tegi, cujus volat
Virum per ora gloria,
Quacumque florent litteræ
Bonæ, vigetque humanitas.
I nunc viator, collige,
Virtute nil præſtantius.

Ad Lectorem.

Si tibi profuerint, Lector studiose, libelli,
  In medium pridem quos mea Musa dedit;
Gaudeo; non fuerit noster labor irritus omnis:
  Quod sic accendat nostra lucerna tuam.
Sin secus acciderit; fructus nec carpseris ullos;
  Gaudeo sic etiam: nam voluisse sat est.

In Occasionem ex Græco.

Unde hic est plastes? Sycionius, ede age nomen,
  Lysippus, tu quis? Cærus ego, omne domans.
Cur summis instas pedibus? semper rotor alas.
  Cur plantis gestas? ut levis aura feror.
Dextræ est cur inserta novacula? signum homini hoc est,
  Vis conferri acie quod mihi nulla queat.
Cur coma fronte jacet? venientem ut prendere possis.
  Parte est cur calvum posteriore caput?
Quod postquam levibus præceps effugero pennis,
  Ne valeat tergo qui revocare velit.
Talem, vos propter, me plastes finxerat hospes,
  Pro foribus positus qui documenta darem.

Ad Jo: Bapt. Cynthium Gyraldum.

Senex, & æger Lilius,
Dono suo dat Cynthio
Hoc quidquid est voluminis:
Orans Deos Novensiles,
Ut hoc velint plus sæculo
Manere; amoris mutui,
Sit testis ut perennior,

Ad Barthol. Ferrinum.

Dum, Ferrine, meam hanc tibi pararem
Dono mittere nescius Minervam,

Mu-

Munus conveniens ratus futurum
Hoc nostrum tibi, qui tuo hoc juventæ
Flore, æqualibus omnibus peræque,
Virtute ac sapientia præires.
Sed, proh sors fera, dura lex Anankes!
Nondum imposta libello erat coronis,
Nec sinopide frons notata rubra;
Ferrino improba Parca cum recidit
Fila argentea: læta quo recepto,
Gratis Persephone suum Dionæ
Adonin sine lacrimis remisit.

Alexandro Guarino.

Ingens Herculei decus Senatus,
Idemque Aoniæ pater catervæ:
Unus nam pote sustinere curas
Magni Principis, & præesse rebus.
Idem & Rhetoricos doces colores,
Et priscos simul explicas poëtas:
Quare quem tibi dedico libellum,
Quo Fortuna Dea est relata paucis,
A tot si liceat vacare curis,
Hunc limâ expolias severiore,
Tentesque indice Lydio rogamus,
Ne fallax Dea ludat hinc & inde,

Card. Salviato.

Debebam tibi, Salviate præsul,
Vitæ quod superest mihi imbecillis;
Quod victu & lare me foves benignus,
Sed cum muneribus tuis subinde
Numquam desinis optime mereri;
Me ingratum video interire coges,
Et tu munificentior fereris.

Ad

Ad Musas Cœlestes, pro suis Musis.

Musæ, quæ vario mulcetis sidera cantu,
Et Jovis ad solitum dulce movetis ebur;
Adspicite has famulas, vestro quæ numine fretæ,
Evolitant, placidum carpere detis iter.
Non hæ Pieridum temeraria fata secutæ,
Vos cantu sperant æquiparare suo.
Degener, ah, tantum ne vobis turba putetur;
Hoc sat erit; placidum carpere detis iter.

Duci Herculi Estensi.

Quam magnus patet Orbis, ut suetus
Parvâ pingere pictor in tabellâ,
Sic parvo tibi colligo libello
Omnes Herculis, Hercules, labores:
Ut mirere minus, grues timentem
Pygmeum hunc aliquando provocasse.

Ad eundem dedicatione libelli de re nauticâ.

Jam classis bene navibus referta est,
Instructi simul ordines, & ipsa,
Armamenta parata, machinæque,
Ut fluctus ferat, impetumque venti.
Adhuc sed tamen artifex veretur,
Ignem ne patiatur. & procellas,
Quod nondum est datus imperator illi,
Si, Dux magne, voles novæ præesse
Instructæ simul, & favere classi,
Non ignem patietur, & procellas.

Prospero Pasetho J. C.

Me promereri haud desinis
Donis, Pasethe, regiis,

Et

Et uſque & uſque, & indies
Majora jungis maximis,
Et digna magno Principe.
Sed unde te remunerer?
Vel par tibi reſpondeam?
Sors nil reliquit aſpera,
Ipſos nec artus corporis;
Nec mens ſatis conſtat ſibi.
Quid ergo fiet? turpiter
Silebo tanta munera
Ingratus? aſt infantiæ
Malo pudens damnarier,
Referre quàm tibi nihil.
Hæc ergo ſume incondita,
Sed prompta ab imo pectoris,
Tibi quæ me oberatum arguant.

Ad Renatam Principem Ferrariæ.

Nomen carminibus licet perenne
Divini pariant ſibi Poëtæ,
Ne mirere tamen, Renata Princeps,
Me collecta duobus his libellis
Horum nomina texuiſſe chartis.
Nam regalibus occupata curis
Cùm ſis, non potes omnibus videre,
Vatum nomina, & editos libellos.
Quare habe tibi qualecumque munus
Defecti ſenis; & rogo tuere,
Nequam ne blaterare lingua poſſit;
Cùm tectum Ægide viderit Minervæ.

Ad Lectorem.

Qum nos ſæcla, dies, menſes metimur, & annos,
Obrepit tacito mors inopina gradu:
Duæ feret æthereamve diem, noctemve profundam:
Acta tibi qualis, talis agenda dies.

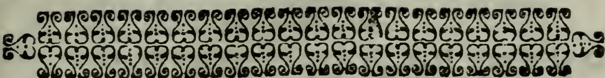
Epi-

Epitaphium quod ſibi condidit.

Quid hoſpes adſtas? tymbion
Vides Gyraldi Lilii,
Fortunæ utramque paginam
Qui pertulit: ſed peſſimâ
Eſt uſus alterâ: nihil
Opis ferente Apolline.
Nil ſcire refert amplius
Tua, aut ſua: in tuam rem abi.



CYN-



CYNTHII JO: BAPTISTÆ GYRALDI

FERRARIENSIS.



Ad Herculem Estensem. Fortuna.

QUæ cuncta instabili verso mortalia motu,
  Sors præpes, cunctis & malefida viris,
Firma futura tibi semper, tibi fida, nec unquam
  Mutatura vices mobilitate meâ,
Has tibi do volucres, Dux invictissime, pennas:
  Inque tuo implumis ludo benigna sinu.

De Jove & Amore.

Pasceret armenta Admeti cum pulcher Apollo,
  Juppiter ecquid, ait, sparget in orbe jubar?
Huic Amor: ille, inquit, qui cœlum, & sidera rexit,
  Fulmine dum posito tu quoque pastor eras.

Ad Venerem.

Ne gnatum in triviis fugitivum, Cypria, quæras.
  Huc propera: in nostro pectore regnat Amor.
Hicque furit latitans, agrum & crudeliter urit,
  Igni addens ignem; nec volat hinc alio.
Tu puer hinc, Cytherea, voca: non basia posco;
  Sat mihi mercedis si puer hinc abeat.
Sic tuus adsiduo tecum Mars igne calescat,
  Sic semper cedat Juno, Minerva, tibi.

De Daphnide.

Quid mirum Daphnis formâ si pectora Mopsi
 Torreat? hac posset sollicitare Deos.
Fac petat hic cœlum, videatque hunc Juppiter: ipsi
 Pocula miscebit pro Ganymede Jovi.

Lesbiæ.

Sic me blanda tui succendunt, Lesbia, ocelli,
 Ut miser ardenti concremer usque face.
Tot rursus rigor iste tuus sub pectore luctus
 Cit mihi, ut assiduas cor fluat in lacrimas.
Sic flammâ per te exuror, sic solvor in undas:
 Sic geminæ sola es tu mihi caussa necis.

In Tollam.

Non mihi tu Gorgon, mihi non Acheloia Siren;
 Quod rapias, potius tu mihi Scylla vorax.
I vincas cantu Sirenas, & ore Medusam:
 Non tibi præda maris; non tibi marmor ero.

Ad Lesbiam.

Luminibus fundis tot lumina & illice vultu,
 Ut Cytherea tibi cedere jure queat.
Horrida tot rursus celas sub pectore monstra,
 Ut tibi Phorcynis cedere jure queat.
Sicque trahis miseros illis, his perdis amantes:
 Cypride pulchra magis, Gorgone sæva magis.

Ad Marcum.

Ore nitet tanto, tot fundit lumina Cypris,
 Marce, tua, ut Veneri nil mage sit simile.
Nique suæ Veneris Mavors flagraret amore,
 Mars uri poterat Cypridos igne tuæ.

Amor Jovi.

Juppiter ut sensit Divorum pectora Amoris
 Igne uri: his avidum corripuit puerum:

Po-

Pone modum flammis, Divosque exurere cessa;
Ni cesses, pœnas fulmine, crede, lues,
Risit Amor, genitorque inquit. quo fulmine terres,
Jacere debueras cum mihi taurus eras.

Ad Gallum.

Quid tentas undis extinguere Cypridis ignem,
Qui tibi sub misero pectore, Galle, furit?
Hunc Venus orta salo genuit; jam ponito lymphas,
Ex undis ortus non timet ignis aquas.

Dindymo.

Ipsa tibi soror, & conjunx est, Dindyme, Jela:
Nimirum terris Juppiter alter ades.

Herculi Estensi.

Alcide, patriæ rector, dominusque, paterque,
Sub quo læta quies, & bona cuncta vigent:
Cum tua sceptra leges, tenui quæ carmine dixi,
Conveniens Regi pone supercilium.
Nec licet æqua tuis referant mea carmina factis,
Tu tamen hæc veri pignus amoris habe.
Mens mihi major erat: sed cum sim viribus impar,
Deficiantque humeri; sit voluisse satis.

D. Alfonsi Ducis Estensis Manibus.

Hic Alfonse, jaces; sed non jacet inclita virtus
Hic tua: nam celebrat te mare, terra, polus.

D Herculis Esten. II.

Balsama, thura, crocum, tradant & grandia dona,
Queis nitet Attalica conditione domus.
Do tibi populeas frondes, silvasque virentes,
Alcide, inculti munera parva soli.
Parva tamen magni non spernunt munera Reges,
Parva etiam magno munera grata Jovi.

Tu cape dona libens, dantis ſimul accipe mentem,
Sic tibi erunt parva hæc, balſama, thura, crocum.

De Cœlii Calcagnini Hymno.

Anne tuo rupes etiam de carmine ſurgunt?
Promit & arenti de Nuce Muſa nemus?
Aura Paretonias colubris præmiſcet arenas,
Marmaricuſque leo ſervat herile latus.
Illyricus pater in media perluſtrat heremo
Cœlum, & cælicolas, tergeminumque Patrem.
Idem animo, idem oculis noſtræ vexilla ſalutis
Spectet, & incluſum pectore numen alit.
Si Nux tantarum monſtrat ſpectacula rerum;
De Nuce quis promptam pernegет Iliada?

De D. Hercule Eſtenſi II.

Terribilem gereret ſummâ cum caſſide criſtam
Dux meus, & forti ſtringeret arma manu:
Obſtupuit Mavors, dicitque: ut Thracia Marte
Gaudet, ſic gaudes, Auſonis ora, tuo.

De Solone & Venere.

Palladis adflatu patriæ cum conderet olim
Jura Solon, illi candida Cypris ait:
Quid ſequeris demens plena hæc monumenta laboris?
Cur placidum numen non colis ipſe meum?
Forte piget coluiſſe Cyprin? Tritonia nobis
Eſt longe inferior, judice vel Paride.
Huic ſenior: Phrygio ſi mens non læva fuiſſet,
Non eſſet flammis Troja cremata tuis.
Tu vero ne quæſo iterum me judice certes;
Nam tibi non cedent aurea poma Venus.
Me juvat iſte labor, vera hæc parit otia ſudor:
Otia ſed flammas, quæ facis ipſa, ferunt.

Ad

Ad Petrum Bembum.

Thusca tuo debes Petrarchæ, Musa, parenti
Multum, Bembeæ sed magis una lyræ.
Namque is te genuit: Bembus revocavit ab Orco.
Illud, mortale est; hoc, reor esse Dei.

De D. Hercule Estense II.

Vidit ut Alciden cœlo Saturnia ab alto,
Gestantem forti regia sceptra manu;
Immemor irarum dixit; pulcherrime rerum,
Esse tibi poterat quam bene Juno parens!

Ad Dianam Areostam.

Ore refers veram, castissima Cynthia, Phœben,
Fronte, decore, comis, nomine, & ingenio.
Hoc solum differs, quod figit Delia cervos:
At tu luminibus, sæva puella, viros.

Ad eamdem.

Jactat tela, faces, & retia tendit ubique
Delia; quo vertis lumina, sævus Amor?
Et quicumque semel claros conspexit ocellos,
Figitur, ardet, amat, captus amore perit.
Infelix igitur postquam tua lumina vidi,
Hei misero, patior retia, tela, faces.

De eadem, ad Herc. Estensem.

Quid pendent lychni, Alcide, laquearibus aureis?
An forte ut noctis nubila luce fugent?
Nubila luce fugat, mediaque in nocte nitescit
Delia; sint procul hi; nam satis ipsa nitet.

Ad Turcum de Carolo Imperat.

Quid fruſtra cogis molles ad bella phalanges,
Si Caroli audito nomine, Turce, fugis?

De D. Hercule Eſten.

Cum meus Alcides inter thoracas ahenos
Arderet, vibrans fortia tela manu,
Hunc ſpectans Cypris cœlo delapſa per auras,
Venit in amplexus, Marte negante, Ducis.
Tunc gemuit Mavors: & quid mihi numina proſunt,
Si nunc mortali lumine vincor? ait.

De Diana Areoſta.

Vidit Amor Phœben; viſâ cecidere ſagittæ:
Ipſa illas ſumpſit, pro pueroque ferit.

Tumulus Annæ Bereguardæ.

Cur flent hic Charites? cur hic flet aurea Cypris?
An fato eſt hominum fas lacrimare Deas?
Non flent Divæ hominem; ſociæ ſed juſta miniſtrant:
Anna etenim terris, Gratia, Cypris erat.

De Amore & Areoſtâ.

Sumpſerat arma Puer Veneris, quo pectora Phœbes
Ureret igne ſacro frigidiora nive.
Ut vero hunc vidit ſinuantem cornibus arcum,
Flammiferis oculis trux petit ipſa Deum:
Quid nos ut ferias, dixit, tua tela fatigas?
Nunc age, nunc noſtras expertare faces.
Et dicto citius oculis ſic uſſit Amorem,
Ceſſerit ut Phœbæ ſpicula ſæva puer.
Illa triumphales deprompſit læta ſagittas,
Urit & hinc homines, urit & inde Deos.

Artusi canis tumulus.

Cerberus eſt ſedis cuſtos Plutonis opacæ;
Poſſidet Icarius lucida regna canis.
At ſi virtuti tradantur præmia digna,
Artuſo danda eſt, illa vel illa domus,
Namque is dum vixit, ſuperavit grandibus auſis
Facta canis Stigii, vel canis Erigones.

Ad Dianam Areoſtam.

Pectora cur flammâ flagrent, cur frigida fiant
Sæpe gelu, quæris, ſæva puella, mihi.
Non ſcis, quod claros in me cum vertis ocellos,
Oraque inhumanâ virgine digna Deâ,
Urit crudeles miſero mihi flamma medullas,
Nec requies vitæ tunc datur ulla meæ?
Quodque ego ſi ſpecto quanta eſt reverentia famæ
Juncta tibi, in mediis ignibus oſſa rigent.
Sic per te uruntur, per te ſic pectora torpent;
Unaque tu glacies, ignis & una mihi es.

De ſuo Amore.

Exuror glacie in mediâ, dumque uror, in igne
Algeo; cur patiar hæc mala quæris? amo.

De Statuâ Veneris.

Sic ſimilem Veneri Venerem cœlavit Julus,
Ut Mars non lapidem, ſed putet eſſe Cyprim.
Ut vero hic ſtatuam cupidus complectitur, inquit
Aut Venus in lapide eſt, aut riget ipſa Venus.

Tumulus Jo: Manardi.

Non hæc quam ſpectas claudit brevis urna Manardum
Claudere tam magnum nam brevis urna nequit,
Eſt ipſi tumulus, quidquid Sol lumine luſtrat,
Et quidquid magnus proluit Oceanus.

De D. Alfonso Esten.

Alfonso exstincto Mors secum læta: quid, inquit,
Hoc potuit majus sternere dextra mea?
Hoc cæso, cecidit Mavors, hoc, bellica Pallas,
Hoc, decoris toto quidquid in orbe fuit.

Ad Flavium Antonium.

Fortunæ nimium, Flavi, ne crede secundæ;
Sed mage quo blanda est, hoc graviora time.
Nam modo quos placida extulerat, nunc deprimit atrox,
Et firma in solâ est mobilitate Dea.
En, Xerxes, Crœsusque, astris felicibus usi,
Mox tristes dominæ succubuere rotæ.
Et Priamus sævi urebant cum Priamon ignes,
Indiguit flammis ad sua busta miser
Crede mihi, ex tenui pendent mortalia filo;
Et celeri fugiunt gaudia nostra pede.

De Julo sculptore.

Si posset saxis animam conjungere Julus,
Arte ejus possent marmora dura loqui.

Ad D. Herculem Esten. II.

Magna canant quamvis de te, Dux inclite, vates,
Nemo tuis meritis versibus æqua facit.
Et quamvis cupiant quamplurima fingere cantu,
Tu quoque, Dux, fictis maxime major eris.
Namque ut nulla valent lucem addere lumina Soli,
Sic tua carminibus crescere fama nequit.
Ergo licet crescant vates, & carmina, nullus
De te unquam mendax esse poëta potest.

Ad eundem.

Non quod me Phœbus super ardua culmina Cynthi
Duxerit, ad sacras aut Heliconis aquas,

Hæc

Hæc pango, Alcide, tibi quæ modo carmina mitto:
  Adflatu veniunt numinis iſta tui.
Namque ego te ſpectans, divinos protinus ignes
  Haurio, & invadit pectora noſtra furor.
Muſæ aliis adſint, adſitque vocatus Apollo,
  Mi faveas; ſolus tu mihi numen eris.

De ſe & Diana ad auras.

Auræ, quæ legitis quos mitto e pectore queſtus,
  Quoſque hilari fundit Delia voce ſonos:
Aut illuc rapidæ noſtras deferte querelas,
  Aut huc, quod ſpirat Cynthia ab ore melos.
Sic illa, aut noſtris miteſcet flexa querelis,
  Voce ejus linquet vel mea corda dolor.
Sic vobis Boreas nigris non obſtrepat alis,
  Agnaque ſic vobis candida ſæpè cadat.

In Lycum.

Narciſſus liquidis dum ſe ſpectabat in undis.
  Ipſe ſui (hei miſero) victus amore perit.
Nunc tua forte tibi ſi occurrat turpis imago,
  Infelix, odio mox moriare tui.

Deliæ Damianæ tumulus.

Quæ Venerem formâ referebas, arte Minervam,
  Ingenio Phœben, hic Damiana jaces.
Quid ſperem in terris firmum, ſi munera tanta,
  Totque animi dotes Parca inimica tulit?

Balthaſaris Bardelli tumulus.

Balthaſar hic jaceo, primo quem flore juventæ
  Decerpſit rapidâ Mors inimica manu.
Si ſpectes annos, juvenem me fata tulerunt,
  Si ingenium, dices me periiſſe ſenem.

In

In Archemorum.

Fortunam Archemorus petulanti voce lacessit,
Munera quod meritis non ferat æqua suis,
Huic Dea; pro meritis dedero si munera digna,
Iro pauperior jure eris, Archemore.

De Georg. Loxano & Catharina Aquila conjug.

Tectus olorinis plumis Pater ipse Deorum
Venit in amplexus, Læda beata, tuos
Nunc Aquilæ (mirum) ficta sub imagine Juno,
Loxani in gremio fœdere juncta cubat.
Tyndaridas Læda enixa est, duo lumina Divûm:
Nil mirum, ediderit si quoque Juno Deos.

Ad Lilium Gregorium Gyraldum.

Implumem quod me niveis subvexeris alis,
Et tua dejectum Musa levarit humo;
Hæc tibi do, Lili, nobis non debita serta,
Istaque honoratis munera digna comis.
Tu modo quem rapidis fers alta ad sidera pennis,
Ne linquas, ne te deficiente cadam.

Ad D. Renatam Esten.

Dives opum Juno, prudens Tritonia Pallas,
Delia casta, nitet pulchra decore Venus.
Tu dives, prudens, tu casta & pulchra Renata, es:
Te minor est Phœbe, Juno, Minerva, Venus.

Ad Cœlium Calcagninum.

Ut Sol cum toto radios diffundit olympo,
Sidera fulgenti lumine cuncta fugat.
Sic Cœlî promit sese cum dædala Musa,
Carminibusque novum spargit in orbe jubar,

So-

Sola micat, cunctosque premit, qui luce coruscà,
Flagrabant vates, lampadis igne suæ.

De Venere & Areostâ.

Vidit ut alma Venus radianti lumine Phœben,
Cœlestes cunctas exuperasse Deas:
Non ego vincar, ait: perfusaque nectaris imbre,
Divum exeruit conspicienda jubar.
Sed postquam exprompsit fulgentia lumina Phœbe:
Cedo, inquit, Venerem nil juvat esse Deam.
Hanc si vidisset Phryx olim in collibus Idæ,
Tunc mihi, tunc poterat dicere: cede Venus.

Ad Lesbiam.

Si tot me jaculis figis, totque ignibus uris,
Nomine vix solo, Lesbia, nota mihi;
Quos ignes patiar, quæ spicula, Lesbia, si in me
Convertas oculos, sidera clara, tuos?
Ignis ero totus, totus comburar; eroque
Qui modo vir fueram, pulvis & aura levis.

De eadem.

Sparserat auratos crines, mea Lesbia ventis,
Sparserat & nitidum lumine in Orbe jubar.
Cum Sol hanc spectans, radios contraxit, & inquit,
Cedant luminibus lumina nostra tuis.
Hactenus humanos vicisti, Lesbia, vultus:
Nunc gaude, cedunt numina sacra tibi.

De cujusdam amoribus.

Aurea te quondam Cypris, nunc tristis adurit
Vesbia, Tisiphone fœdior, & gravior:
Quæ matre Eumenide, & Stygio generata parente,
Imo ignes in te de Phlegethonte tulit.
Si face te quondam sæva ussit pulchra Dione;
Quam gravis hæc misero flamma futura tibi est?

In Eudolemum.

Presserat Eudolemus tollentem colla chelydrum,
Cum sæve hic fixit dentibus Eudolemum.
Sed quæ illi serpens properabat dente venena,
Sanguine gustato sensit, & interiit.
Nec mirum, Eudolemi periit si sanguinis haustu;
Corpore nam toto nil nisi virus habet.

In Vesbiam.

Tres habuit Furias quondam; sed Vesbia manes
Ut petiit, Furias quattuor Orcus habet.

De Amore.

Quid mirum exultet si sævis, Lygdame, flammis,
Si fletu gaudet nec minus acer Amor?
Mulciber est illi genitor, flammâ altus, & igne:
Hunc peperit medio nata Ericina mari.
Ergo ille hinc lacrimas ciet, illinc pectora adurit,
Cumque undis flammas, cum face miscet aquas,
Sic versat lacrimas oculis, sic uritur igne
Pectore sub medio, Lygdame, quisquis amat.

Ad Lesbiam.

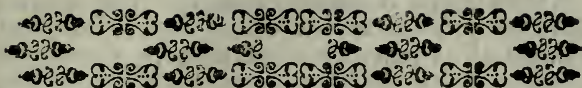
Audit Sirenas, qui te audit dulce canentem;
Et qui te cernit, Gorgonis ora videt.
Hinc riget alta silex; subit inde pericula ponti,
Et gemina per te, Lesbia, morte perit.

Lucretia Romanâ.

Candida fama mihi cum vitâ carior esset,
Sanguine servavi damna pudicitiæ.
Roma tamen nostra fuerit cum libera morte,
Sic me pro patriâ procubuisse juvat.



HA-



HADRIANII S. R. E. CARD.

S. CHRISOGONI CORNETANI.



VENATIO.

EJa ſurgite, nunquid excitavit
Dudum rauci ſono Diana cornu
Aĉtutum properate, jam parata eſt,
Et ſecum Aſcanius ſuus paratur.
Venatoribus hac die eſt eundum,
Qua Salaria proſpicit lacunas,
Claras ſulphure Tiburis ſuperbi.
His diĉtis juvenum ruunt manipli
De conclavibus omnibus frequentes.
Hic venabula, cuſpides ahenas,
Ærata, validaſque fert bipennes.
Ille haſtilia, ferreas ſecures,
Cruda ſpicula Martis univerſi.
Deducunt alii canum phalanges,
Latrantes abeunt ſimul moloſſi,
Mox indaginis unicæ ſegaces.
Tollunt retia rara muliones.
Procedit Dea proſequente magna
Caterva, clamydem recinĉta piĉtam,
Ventilantibus aureis capillis,
Suras purpurei tegunt cothurni,
Aurata ex humero ſonat pharetra.
Jungit Aſcanius ſuas cohortes,
Solertiſſimus unus inter omnes.
Sublimes Lybicis equis vehuntur,

Auro-

Aurora interea thorum relinquens,
Quadrigis roſeis diem vehebat.
Ventum eſt ad juga, devioſque ſaltus,
Convallis quibus obſidetur ingens.
Præterabitur hanc, ſecatque rivus,
Rauco murmure, levibus ſalebris,
Limo ſordidus hinc, & inde ripas
Multa tectus harundine, & paluſtri
Junco, nec procul albicat ſalictum.
Dextra qua videt Herculis popellum.
Clivi ſylva latus tenet ſiniſtri,
Floret perpetuo, viretque juxta
Vaſta planicies feracis agri.
Ut ſignum Aſcanius dedit repente
Sortiti juvenes vices laborum,
Servat quiſque ſui locum negoci,
Hi vallant aditus, nemuſque cogunt:
Hi per invia luſtra muſſitantes
Veſtigare feras docent catello,
Extendunt alii plagas doloſas,
Diſponunt alii feros moloſſos.
Hic ſub ilice, & ille ſub vetuſta
Quercu ſternitur, hunc tegit ſupinum
Gravis juniperi virentis umbra.
Denſa ſub platano, & comis opaca,
Quæ de colle levi tumore ſurgit,
Diva, & Aſcanius ſimul recumbunt,
Omnes ſoliciti videre, quæ nam
Ex tanto veniat labore præda.
Ecce protinus horridus, feroxque
Aper ſpumeus ore, dente frendens,
Volvens trux oculos modo huc, modo illuc,
Dorſo horrentibus, hiſpidiſque ſetis,
Calloſa cute caute duriore,
Excitus canibus per antra fertur
Præceps, vulnificis utrinque roſtris,
Stipatus grege mordicus petentum
Aures, & latus omne lancinantium.

Accurrit Dea, nec globus ſinebat
Quicquam præter apri videre rictum.
De promplit pharetra illico ſagittam,
Lunavitque genu potenter arcum,
Et jacit. Volat illa, qua videri
Rictus vix poterat, ſecanſque hiatus
Per præcordia labitur. Quis unquam
Vati crederet? ultimos receſſus
Caudæ tranſabiit. ſolumque fixit.
Procumbit quadrupes humi volutus,
Tendens ilia, calcibuſque fruſtra
Alternis vacuas laceſſit auras.
Flumen ſanguinis undat ex baratro
Vaſti gutturis, hiſpidaque cauda.
Dum ſpectant ſtupidi, feræque magnos
Artus, grandia, & aſpera extimeſcunt
Oſſa, & ingluviem capacis alvi,
Umbroſi nemoris fugatus antro
Cervus, caſſibus expeditus ingens
Celſus cornibus arduus ruebat,
Septus pulverea canum corona
Saltu tranſilit unico paludem,
Ripaque ulteriore adhuc veretur
Vertens arboram ſubinde frontem.
Dum certant properi canes natare,
Summis naribus, & reflant hiantes,
Volans Aſcanius levi veredo
Præcatus Triviæ perenne numen
Invadit jaculo, diuque librans
Jecit eminus, hæſit impeditum
Ferrum cornibus, ac ſola reflexa
Ne quicquam ante oculos pependit haſta,
Fremens Aſcanius rapit, rotatque
Enſem fulmineum, abſciditque ab armis
Cum cervice caput, micat per herbam
Hic corpus, caput hic, rubet cruore
Interfuſa palus, ruunt repente
Venantes querula procacitate,

Strataque obſtupuere mole cervi,
Ridens Delia; quid ſtupetis? inquit:
Noſter Aſcanius minora neſcit,
Clamor intera tumultuantum
Circum retia vertit ora turbæ.
Captam terribilem hiſtricem fremebant,
Quæ roſtrum, atque pedes plagis ligata,
Spinis miſſilibus canes, viroſque
Arcebat procul, & fugabat omnes.
Venator ſibi quiſque conſulebat.
Multi ſub clypeo arborum latebant,
Multos obiice texerat crepido,
Poſt carecta canes inane latrant.
Denſant ſpicula mutua, & viciſſim
Bellantum furit incruentus ardor.
Nam ſpinæ nequeunt ferire tectos,
Et tecti nequeunt feram ferire,
Tanta duritie cutis rigebat,
Crebris miſſilibus petita, nullis
Interpuncta notis. Erat Sicamber
Forte nam celebri ſodalitate,
Audax prœlia tanta qui cieret,
Libs cognomine, machinæ repertor
Mirandæ, horrificæ, minacis, atræ:
Qualem nec Steropes, nec ipſe fertur
Pater Lemnius inferi cavernis
Informaſſe Jovi, nec ulla in orbe
Per tot ſæcula cogitavit ætas,
Nam truncum teretem, æneum, cavumque
Nitro, ſulfure, pulvere, & ſaligni
Carbonis replet uſque ad umbilicum,
Includitque pilam ex liquente plumbo
Superne, tenue oppido foramen
Spirat, hinc jacit igneam favillam.
Hiſtrix continuo forata fumat.
Non ſic fulminis impetus triſulci,
Nec falarica ſic rotata fertur,
Sed nec ſic Scythico ſagitta nervo,

Nec

Nec fundis Balearibus lapillus.
Mox tanto intonuit fragore cœlum,
Et tanto ingemuit tremore tellus,
Ut quidquid caveis latebat usquam
Ferarum omne genus, feri leones,
Auriti lepores, lupi voraces,
Et damæ timidi, volatilesque:
Cervi, & capreoli leves, fugacesque,
Apri Setigeri, dolisque vulpes
Insignes, ruerent metu per agros.
Vasta ut planitie nihil videres
Usquam præterea; latent sub illis
Arbusta omnia, & omnis herba prorsus.
Canes interea, modo has, modo illas
Passim cædere, nec locus cadenti est.
Denso in agmine stant, feruntque morsus
Immotæ, superambulant molossi
Strage incredibili usque sævientes.
Sævitum nimis est, Diana clamat,
Quo tandem ruitis? redite in orbem,
Palantes, neque enim expedit ferarum
Omne funditus interire nomen.
Sat nostro Ascanio datum, nec ultra
Modestissimus omnium rogaret.
Cornu personat aureo, reducens
Triumphalia castra, mox recensent
Plenum sanguinis agmen interemptum,
Nec tot millia computare possunt.
Implent esseda, convehunt quadrigis,
Pars gestant humeris, solove raptant,
Hi sub ponderibus gemunt iniquis.
Fervet mulio, corbuloque fervet.
Rus est non procul hinc penes sacellum
Desertæ Cereris loco remoto.
Huc armenta, greges, canum labores,
Et vastas nemorum ferunt ruinas.
Hanc cuncti properant tenere metam;
Hîc tandem reduces simul quiescunt,

Ruri ſubditus hortulus virebat,
Qualis Corycium ſenem bearet,
Et qualem Heſperides velint ſorores.
Hinc inter violas, thymum, liguſtrum,
Narciſſos, hyacinthinoſque flores,
Fons ſcatens vitreis aquis ſuſurrat.
Hunc pomaria tam beata cingunt,
Ver ut perpetuum colant, & uſque
Argutis avibus canora vernent.
Regis Alcinoi fuiſſe credas.
Patens area propter ima fontis
Labra tenditur, hanc tegunt corymbis
Pallentes hederæ, & roſas acanthi
Flexo vimine textiles obumbrant,
Lentæ lilia ſubligant geniſtæ
Sub his floribus apparata menſa eſt,
Inſtratuſque thorus tapete picto,
Et Semiramia manu figuris
Diſtincto variis, ſuper tapetum
Albet mappula delicatioris
Villi, barbaricis notata punctis.
De menſis abacus nitens acernis,
Pandit vaſcula Mentoris vetuſta,
Priſcorumque toreumata aulicorum.
Ætate, & facie pares miniſtri,
Nympharum Triviæ chorum æmulantes,
Expectant thalamo beatiore
Divam. & Aſcanium labore feſſos.
Pars ſacris adolet focis penates.
Et jam ſol medium ſecabat axem
Flammis omnipotentibus coruſcans.
Tandem numine prodeunt ſecundo
Felici omine, quidquid eſt ferarum
Magno Pontifici dicant Julo,
Crines ſutilibus roſis coronant.
Unguentis Megalenſibus madentes.
Cuſtodit ſoleas puer relictas.
Sponda ſe mediam locat Diana.
Gem-

Gemmis ſplendidulis decora virgo,
Poſt multo Aſcanius coruſcus oſtro.
Flexo poplite cernuus miniſter
Dat ſummis digitis aquas odoras,
Mox mantilia Nympha ſubminiſtrat.
Apponunt alii novas figuras
Extructæ Cereris, Dryas catillum
Fragrantem ambroſia gerit Dianæ.
Poſt hanc ſiderei ferunt ephebi
Lances ordine: Phaſiana prima eſt,
Stat Junonis avis ſuperba cauda,
Phœnicopterus eminente lingua,
Et criſta Meleagrides rubenti,
Et pluma nivei patent olores.
Hinc albi jecur anſeris tumebat,
Hinc capo Cybele Deæ dicatus.
Perdices ſtrue maxima ferebant,
Et pulpæ melioris attagenes.
At ſturnos inopes, grues, palumbes,
Cunctas cortis aves cocis relinquunt,
Subvectant alii ſalariorum
Quidquid ars potuit novare lauti.
Ac farcimina dant vetuſtiora,
Turget lactea ſuminis papilla,
Campano petaſone gloriantur,
Veſtino quoque caſeo intumeſcunt.
Non Lucanica, non tomacla deſunt;
Fracto ventre ſuis ſolo ex phaliſco.
Non deeſt oxygarum, offulæ, minutal,
Liba adorea, candidæque pultes,
Conchis, glandia, ſpondyli, botelli.
Nec muſtacea lixulæ Sabinæ,
Cerebella avium, ſalaxque bulbus.
Nec jecuſcula juſculis odora,
Nec deſunt patinæ omnium nepotum.
Exquiruntur & omnibus popinis
Pulmentaria veſca, quæ palatum
Irritare ſaporibus putentur.

Vincunt fercula cogitationem,
Nec ſtylus meus explicet, nec uſquam
Major in pretio fuit culina.
Nuſquam prandia ſumptuoſiora.
Triumphalia erant minora multo.
Nemo Pontificum dapes reponat;
Aut cœnis ſaliaribus laboret.
Ponunt mox alii maris rapinas.
Mullos Adriaci ſalis colonos,
Muræнas Siculis aquis natantes,
Latum ampliſſima fert patella rhombum,
Bajana oſtrea, murices, lupoſque,
Auratas, acipenſeres. ſcaroſque
Structoris manus erudita raptim.
Cultello dirimit, ſecatque parvo.
Dum cœnat, citharis comatulorum,
Et cantu vario, novoque plauſu
Valles undique concavæ reſultant.
Et jam prima epulas quies tenebat,
Cum cellarius eligit miniſtros,
Bacchi munera læta qui propinent.
Hæc eſt amphora nectaris beati,
Qua Latonia ſola proluatur.
Trullam hanc Aſcanio dedere Galli
Spumantem Bromio Pariſiorum.
Miſce his tu cyathis Dryas Falernum,
Tu cape has pateras boni Caleni,
Inger tu hos calices Opimiani.
Vos Setina date his ſcyphis vetuſta,
At vos Cæcuba fundite hoc triente,
Nomentum dedit hæc heri lagenam.
At ſurrentum hodie cadum hunc picatum,
Cupa hac conditur Adrianus humor.
Privernatia congio hoc Sagunti:
Chium hoc urceolo ſapit rotundo.
Vino hæc ſeriola optimo redundat.
Plena hæc aurea defruto metreta eſt.
Mulſum hæc cirnea dulcius recondit.

Tum

Tum bellaria largiora ponunt
Mensæ delicias Deum secundæ,
Electissima poma porriguntur.
Inter quæ melimela principatum
Malorum facile omnium obtinebant.
Post petitia parva, Manliana.
Tum spadonia Græcula, Appiana,
Lanata, orbiculata Septiana.
Dant pannucia, ferica, & gemella,
Ad hæc crustumiis pyris abundant,
Succi plena tument Falerna cista.
Et longo pede Dolabelliana.
Pompejana placent favore Magni,
Et testacea de colore testæ.
Dant Voconia, laurea, & volema
Ampullacea prominente collo,
Nardina, & decumana grandiora.
Hæc tum nomina repperit vetustas,
Nunc sæclum insipiens novis ineptit.
Adduntur cariotides mariscis,
Et Cotonia coctanis recincta,
Et tuber Libycis madens pruinis,
Nux amygdala, pinea, atque juglans,
Laxant castaneæ suos echinos.
Picenas quoque porrigunt olivas,
Ollares etiam dabantur uvæ.
Ponunt frigore gratiora rapa.
Plura his & meliora quæ silentur,
Redundantibus ingerit canistris
Miris munditiis secunda mensa.
Exempta procul esuritione,
Et mensis procul omnibus remotis,
Sic est post epulum locuta virgo:
Ascani ducis optimi propago,
Ingens purpurei decus senatus,
Vides ut jaceant in orbe cuncta,
Quæ mortalibus esse jam solebant
Vitæ præsidium laboriosæ,

Et quibus tenebris operta virtus
Paſſim calcibus improbis teratur,
Quid primum querar o diarve primum?
Cum ſuperſtitio Deos putaret
Id quod quemque ſuus movebat ardor,
Mundus artibus optimis ſcatebat.
Poſtquam de Solymis Deus peruſtis
Veræ relligionis imperator,
Noſtra numina vana diſſipavit.
Et totum pedibus ſubegit orbem,
Apportans pereuntibus ſalutem,
Jus, fas, veridicas tulitque leges,
Et mores docuit bonos, ſuoque
Culpas ſanguine omnium expiavit,
Ut clauſum ad ſuperos iter pateret,
Fit mutatio numinum repente.
Certatim properant, volantque cuncti,
Et cultus avidi novos adorant.
Faſſi unum coluere. Sed quod ille
Ferre omnes voluit, tulere pauci,
Nec omnes capiunt, quod omnibus dat.
Ut perverſa hominum, malignaque eſt mens,
Verſa in ſegnitiem fides. & omnis
In quæſtum pietas; ſimul ſecuta
Miris illecebris placens voluptas.
Numquam deliciæ ſupiniores,
Numquam avaritiæ altior charybdis,
Quando ita ambitio negotiata eſt?
Quando nequius, inquinatiuſve
Peccatum? Patet Ilias malorum
Grandis, fons ſcelerum ſcaturientum,
Vel gentes penitiſſimas reviſit
Quæ veſtro ſine numine inſoleſcunt,
Bacchanturque magis monente nullo.
Tu vero genus inclytum Senatûs,
Flamen ætheréæ Dialis aulæ,
Quo reſpublica tota gloriatur,
Cujus cardine ſuſtinetur orbis,

Ne

Ne mentis propriæ inquilinus erres,
Ab omni popularitate debes
Divinos animi avocare motus.
Nec plebecula quid misella latret,
Sed quam sit fragilis, caduca, fluxa,
Et quam lubrica vita cogitare,
Causas discere, & æstimare rerum,
Quidnam gigneris, unde quo feraris.
Spem longam reseces: vides in orbe
Nihil perpetuo tenore verti.
Si fortuna facit pecuniosum,
Nil remordeat esse liberalem.
Scis quantum deceat potentiorem,
Ut comi domus hospitalitate
Januis bipatentibus fatiscat.
Laus non ultima, displicere nulli,
Præstare ingenuum, facillimumque,
Verbis parcere contumeliosis,
Adversis fuerint. malisque rebus.
Servorum meminisse, qui fideles:
Novit Ascanius, quid ipsa dicam.
Nec casus memorabimus peractos,
Quis fratrem sine questibus revellat,
Ducem Insubria quem tremebat audax?
Quis siccis poterit nepotem ocellis
Regem Parthenopejum referre?
Ærumnas tibi quis peculiares
Monendo renovet? Satis superque
Deploravimus ista, dum ruebant.
Et nunc scis quibus erutus ruinis,
Et qui sis modo redditus memento.
Nec tam perdita, quam reperta cures,
Perfer qualiacunque; non pigebit
Tot pericula ferre, tot tulisse.
Possem pluribus admonere, & ultra
Quæ pœnæ maneant malos docere,
Et quæ præmia debeantur illis,
Qui non corporeo obruti sepulchro

Perſtringunt animi igneum vigorem,
Nec terræ fodiunt datum talentum;
Nec tibi iſta domi elegantiora
Naſcerentut, & unicus Deorum
Veſtris vatibus omnia explicaſſet.
Ad hæc Aſcanius refert: Diana,
Silvarum, & nemorum patrona virgo,
Seu Proſerpina noctibus relucens,
Seu Lucina, Hecate, vel alma Juno,
Dictynna, aut Trivia expetis vocari,
Te quæcunque meum levas laborem,
Semper pectore conditam tenebo.
Veſper interea exiens olympo,
Nocturnis comitantibus tenebris,
Mergenſque Oceano caput ruebat.
Jamque in faucibus atrii miniſtri
Pæana ad litui ſonum canentes,
Expectant in equis heros ituros,
Lucum Delia fertur in propinquum.
Denſæ Oreades hinc, & hinc ſequuntur,
Stipant Aſcanium ſuæ cohortes.
Ardentes animis redire in urbem.

Iter JULII II. Pont Max.

Auguſti memoranda dies viceſima ſexta
Pontificem magna Roma dimiſit Julum,
Pæne omni patrum, & procerum comitante Senatu,
Formello pius excepit Jordanus, & uxor
Moribus, ingenio, formaque & nomine Felix.
Poſtera lux Nepete Antiquum, tum proxima Veios
Oſtendit, mox per Cimini montemque lacumque
Tendimus inſignem per balnea multa Viterbum.
Diſcordes bonus hic cives pacavit Julus.
Præbuit hinc celeber mons dulcia vina Faliſcus,
Detinuitque diem. Veterem poſt vidimus urbem
Excelſæ rupi impoſitam ſine mœnibus ullis.
Hic templum genitrici ingens, cui ſculpta vetuſto
Mar-

Marmore ſtat facies, ſpirantque in marmore vultus.
Carnajola procul, pons hinc ſex milia diſtans,
Cyaneas tranſmittit aquas, ſparſaſque paludes
Per ſata, per ſilvas: ah quantum abſumitur agri!
Plebis ad indomitæ Caſtrum pervenimus, inde
Impoſitæ apparent Peruſinis collibus arces.
Caſtellana lacus Traſimenus mœnia cingit:
Hunc ratibus læti tranavimus, Inſula lætos
Accipit hoſpitio, Paſianum allabimur, unde
Proſpicimus campos Romanis oſſibus albos,
Servat adhuc nomen locus, & de ſanguine fuſo,
Sanguineos campos Peruſini nomine dicunt.
Hic ubi commiſſo fallax certamine Pœnus
Flaminiumque ducem. Mavortiaque arma ſubegit,
Per colles, ripamque lacus, Corclana ſubimus
Mœnia, oliviferis tumulis lætiſſima ruta.
Vicina placuit patribus recubare ſub ulmo.
Hic ſimul occurrunt equitum peditumque catervæ
Urbinate Duce, illo nec melior fuit alter,
Nec pietate prior, ſed nec præſtantior armis;
Tot dotes juveni invidit lapidoſa podagra.
His circumſepti legionibus, ordine longo
Ingredimur Peruſinam urbem, civilibus actam,
Everſamque odiis: hanc tu pater optime Juli,
In placida tandem compoſtam pace relinquis.
Non procul oppidulum eſt, Fractam cognomine dicunt:
Amnis obit muros cœno, & graveolentibus undis.
Huc ubi delati, montes Eugubia tecta,
Hærentemque jugis urbem ſuperavimus; inde
Perpetuos colles Cariani villula findit,
Villula munifico non aſpernanda popello.
Hos prætervecti tumulos plebecula callem
Quæ colit anguſtum. Cagli cognomine dicunt,
Occurrit facie obducta; nam tabida fertur
Infeciſſe lues, celeri pede fugimus omnes.
Hinc ad aquas Lanias perreximus, unde Motaurus
Confuſus Gauno Foruli ſpectacula præbet.
Eſt operæpretium verſu deſcribere mirum

Naturæ ludentis opus, ſtant vertice ad auras
Hinc atque hinc montes prærupti, flumine ſubter
Secretis labente viis, ut fumus ab imis
Surgat aquis, lateque fluant aſpergine cautes.
Rupis ad extremum læva venientis ab urbe
Porrigitur molis dorſum, qua ſemita nulla,
Nulli aditus quondam, nec erat via pervia cuiquam;
Cæſar inaceſſam patefecit Titus, & illam
Quantum acie poſſunt oculi ſervare cavavit,
Inſcripſitque fores; & adhuc veſtigia utrumque
Limen habet, ſcabro, & fragili vix cognita topho.
Sunt ſoliti hac camera multi latitare latrones,
Exceptoſque viatores demergere in amnem.
Repſimus e crypta, atque anguſta fauce viritim
In campos, Ubalde, tuos, hinc imus in urbem,
Urbinum dixere patres tua regia tecta:
Ardua quæ ſaxo colitur Macerata vetuſto
Hinc petitur, vicoque brevi ſuccedimus, inde
Scandimus excelſa nimboſa cacumina pennas,
Dive Marine tuas, tumidi hic ſubſidere montes
Incipiunt, ſuperoque mari conſternere litus
Planitiem ingentem terris, opibuſque ſuperbam
Gallia qua fluvio Rubicone comata patefecit.
Italiæ hic finis quondam nunc omnia miſcet
Effera barbaries, antiquaque nomina vertit.
Savignana vocant pinguiſſima rura coloni,
Hunc madidi, multoque luto, feſſique venimus.
Progreſſi meliore via, cœlo graviore
Cæſenam intramus, culices avertere ſomnos
Omnibus, & variis vultus maculare figuris,
Pompilii, Livique forum divertere cogunt:
Terra ferax populuſque ferox, ac cæde frequenti
Terribilis, ſemperque furens civilibus armis.
Ut ter quinque dies abierunt, Livia tecta
Linquimus, atque iterum montes jubet ire per altos
Julius, & Caſtri ad lævam juga viſere Cari.
Imus præcipites per mille pericula rerum,
Turrigeraſque arces, rupes, & inhoſpita ſaxa:
Ap-

Appenninicolæ accurrunt, visoque senatu,
Reptantes genibus per humum nova numina adorant.
Modiliana jacet vasto depressa barathro,
Accola torrenti, truncis, salebrisque fragoso.
Hanc terram pedibus celso de monte ruentes
Prendimus & placido curamus corpora somno.
Postera lux alios scopulos, cœloque propinquas
Nubigenasque Alpes aperit; Marradia vulgus
Saxa vocat, summum excipiunt magalia Julum.
Inde Palatiolum statio opportuna labori,
Hospitio lassos refovet, tum fluminis arcta
Provehimur ripa tenui discrimine euntes.
Est locus extremis in montibus asper Etruscis,
Hunc dictum perhibent a tussi Tussinianum.
Huc quoque delati montes devovimus omnes.
Orta dies latos campos, & amœna vireta,
Cornelique forum, feliciaque arva reducit.
Hic meus ortus habet sedes Papiensis avitas
Nobilis, & clarum genus alto a sanguine ducit.
Constitit hic pastor, dum prospicit omnia, Julus:
Et belli pacisque simul dum pondera librat,
Consilioque patrum rerum moderatur habenas;
Appulit interea Gallorum exercitus ingens,
Conseruitque manum, & muros circunstetit armis
Felsina docta tuos, volat impiger actus ab urbe
Nuntius, & Serram exactam pulsumque tyrannum
Excussumque jugum patriæ cervicibus affert,
Pontificem implorat fessis succurrere rebus.
Hoc oratores certatim ex urbe frequentes,
Exposcunt, patriæque patrem properare precantur,
Thura adolet Julus templis, sacrisque peractis
Tendit iter, gressum celerans, urbique propinquat.
Urbs antiqua ingens Etruscis regia quondam
Felsina, tum Boiis fato irrumpentibus impar
Accepisse novum fertur Bojonia nomen.
Verum ubi sunt Boi Romano milite pulsi,
Barbariem excussit, cœpitque Bononia dici.
Subditur ad Boream radicibus Appennini;

Pla-

Planitie acclivi, procumbens ſolis ad ortus,
Inter aquas Sapinæ, & Rheni, quarum utraque in urbem
Ducta vehit, revehitque rates, piſtrinaque verſat,
Æmiliæ decus, & belli, paciſque patrona,
Dives opum variarum, & nullius indiga cultus,
Muſarum domus, atque omnis nutricula juris.
Jamque dies aderat, mediumque vehebat ad axem
Omnia conſpiciens Phœbeæ lampadis aſtrum;
Obſedere patres majoris limina portæ,
Qua modo Felſinea paſtor requieverat æde;
Porticibuſque amplis expectant numen Juli.
Tandem de thalamo ſella ſublimis eburna,
Geſtatuſque hominum ſcapulis, longo agmine prodit;
Cui trabea ex auro, gemmis, oſtroque coruſcat,
Tempora conchili fulgent redimita tiara:
Progreditur procerum legio tua, Felſina, proles:
Ærataeque ruunt acies, clypeataque circum
Agmina funduntur, placidos dat Curia greſſus
Æquati ſpatiis omnes, & veſtibus omnes;
Purpureiſque Patres tecti capita alta galeris
Obvia quæque oculis perſtringunt numinis inſtar:
Viſendi ſtudio effuſi juveneſque ſeneſque,
Et matres, puerique ſimul tecta omnia complent:
Culminibuſque aſtant, portiſque & turribus hærent.
Ut vero ad divi venit penetralia Petri
Julius, aſperſitque patres in limine primo
Rore levi, geminis manibus veneratus ad aras
Effigies ſacras, Grates quas poſſumus, inquit,
Accipe, Chriſte Deus, nam quæ ſat digna queamus
Munera, quas laudes humana voce referre?
Tu nos incolumes per tot diſcrimina vectos
Urbe hac Felſinea ſine cæde, & ſanguine donas.
Da pater omnipotens, rerumque æterna poteſtas
Sic ſuperos penetrare aditus, veroſque triumphos
Terreno involucro exutos, vitiiſque ſubactis.
Hæc ubi ſupplicibus votis oravit Julus,
Quiſque domum properat, factoque hic fine quieſcit.

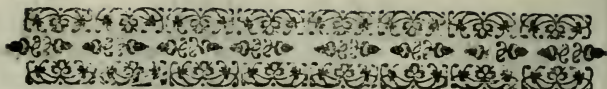
LAURENTII JACOMINII
TEBALDUCCII MALESPINÆ
FLORENTINI.



Ad Antonium Gigantem.

QUis Superum tantum numen divinitus ori
  Afflavit? ſacer hic ſpiritus unde tibi?
O te felicem nimium, quem lumine vidit
  Naſcentem placido ſummus Apollo Deûm!
Exceptum gremio quem molli aluere foventes,
  Pandenteſque juga florea Pierides.
Virtutem cur ergo tuam ignotam eſſe vereris,
  Abditam & in tenebris poſſe latere putas?
Si Diîs tam carus, clarum ſi nomen in omnes
  Oras extendit candida Muſa tuum,
Mira ſcripta arte, & divino ornata lepore
  Carmina, cur nobis deſpicienda times?
Cur quoque me invitas, atque in certamina cantu
  Non æquis Diîs, nec viribus ipſe vocas?
Æquali curſu volitantem flamine curſum
  Non valet heu premere cymbula litus amans.
Obſtant fata mihi, nullo Fortuna labori
  Aſpirat, fautor nullus adeſtque Deus.
Lactavit mentem, falſa & deluſit Apollo
  Spe, nunc neglectus perfuga reiicior;
Ni ille tuis precibus, nimio es cui carus amore,
  Adductus, mihi nunc adſit, opemque ferat.

D O-

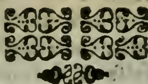


DONATI JANNOCTII
FLORENTINI.

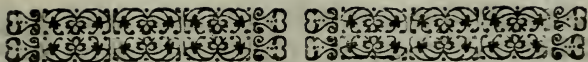


De Laurentio Medice Juniore.

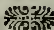
DUm populis Tuſcis ſpectacula læta pararet
  Laurus, Apollinei ſpes modo magna chori.
Pierides Geticis illum videre ſub armis
  Cornipedem miris exagitare modis.
Quem colere has artes quia Martis amore putarunt,
  Implerunt querulis æthera carminibus.
Solatum accurrit mœſtas Jove nata ſorores,
  Nam nota huic tanti cauſa doloris erat:
Lacrimulas cohibete Deæ, non hæc movet arma
  Sævus, ait, Mavors, caſta Minerva movet.
Convenit Aonium nectar bene Pallados armis,
  Ingenium quid, ſi ſtent procul arma, valet?
Hunc igitur juvenem Divæ celebrate frequentes,
  In quo Pieriis junximus arma modis.



BEN-



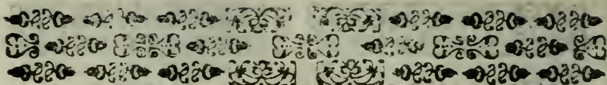
BENVENUTI DE IMOLA.



In laudem clarissimi Poëtæ Dantis.

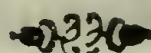
NEscio quo tenui sacrum modo carmine Dantem
Eloquar insignem studiis quem celsa per orbem
Explicat æterno memorandum nomine virtus:
Nam postquam patrios Florentia sæva penates
Linquere conspicuum juxit sine crimine Civem,
Fortuna quatiente stetit, sortemque superbam
Excutiens semper misero securus in orbe
Vixit, & innumeros toleravit mente labores.
Ipse hominum, rerumque Patrem qui cuncta gubernat
Imperio, & lati solus tenet aurea mundi
Lora manu, cui semper erit sine fine potestas,
Agnovit sine fine Deum. vitamque per omnem
Impiger angustis operantia sidera terris,
Stelliferi secreta Poli, quibus Astra fruantur
Consiliis Cœlo noluit divinus ab alto.
Artibus ingenii redimitus acumine septem
Exhausit sacras Musarum e fontibus undas.
Hinc sacris animatus aquis quæ dura cadentes
Præmia dignoscant miseri, quibus ipsa salutem
Pœna ferat sceleris, quos gratia rollocet altis
Sedibus, audaci cecinit sub tegmine cantu,
Scribere non possem viduas quot fletibus artes
Quotque novem Musas lacrimis subiere dolores
Cum rapuit mors sæva virum, sed fama superstes
Gentibus extinctum memorat populumque per omnem
Vivet, & æterno referetur laudibus ævo.

JOAN-



JOANNIS VINCENTII IMPERIALIS

JANUENSIS.



Ad Torquatum Taſſum.

QUi Phrygium pietate Ducem, virtute ſuperbum
Æaciden vicit, major utroque ſenex
Non Andinum illis, magnumque invidit Homerum,
Goffredus Taſſi prætulit hiſce tubam.

De Jo: Baptiſta Marino.

Cum terris iterum Veneri dilectus Adonis
Carminibus vixit, docte Marine, tuis.
O lacrimis dignate meis, Cythereia dixit,
Serus, ſed longe pulchrior ecce redis.

De ſeipſo.

Ut Ligurum prima ceſſit Vincentius Urbe
Dignus Cecropio creditus exilio;
Attonitæ flerunt utroque in litore gentes
Inſignem dextra, conſilioque Ducem.
Ille Syracoſiæ foliis indignus olivæ,
Virtuti cujus debita laurus erat.

De ſeipſo.

Nulli certa domus. Te patria longius a ſe,
Impatiens tanti luminis ire jubet.

Sic

Sic mage ſcintillant, quo ſidera longius abſunt,
Clarus civis eras, clarior exul eris.

De ſeipſo.

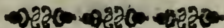
Quid faciat Janus ſine te? ſua limina nollet
Linquere: te profugus vellet ab urbe ſequi.
Quo patriam, quo te ſpectet: non aptius unquam
Suſtinuit facies Janus habere duas.

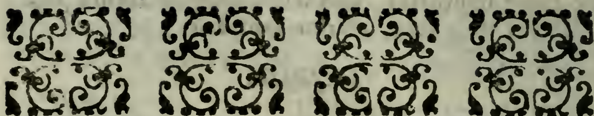
In ſuam effigiem.

Sæviat immiti Fortuna proterva tumultu,
Axeque præcipiti me rota triſtis agat:
Exagitent odiis diri me nominis Auſtri,
Undaque per Syrtes invidioſa trahat.
Mœnia ſeu dulcis patriæ, charique Penates
Me teneant, alio ſeu mea fata ferant.
Mens immota manet, nixuſque moventur inanes
Non ſors, non odium, non mihi livor obeſt.

In Academicum ſuum ſtemma, quod eſt concava rupes contrariis ventorum afflata turbinibus.

Tunditis aërium rapido quid flamine Montem
Alpini Boreæ? quis novus ardor agit?
Creditis intrepidam certatim evellere Rupem?
Non nutat celſo vertice, ſed reboat.
Me ferias, livor, falſo me crimine latres,
Aſſiduo tundas verbere, lingua procax,
Inconcuſſus ero. Quid ſi mihi numina donent,
Ut charum Patriæ det ſonus iſte ſonum?





ANGELI JOANNINI

In Leonem vermiculati operis Iguvii in Gabrieliorum Suburbano repertum, cum nuper inter Venetos & Turcas bellum suscitatum est.

ESt locus insignis fama, cui vertice summo
Tectus nimboso, & madido Apenninus amictu
Imminet; Iguvium nunc illum nomine dicunt.
Quem subter jacet apricis circumdata campis
Planicies bene culta, tibi gratissima tellus,
Alma Ceres, nec non tibi jucundissima, Bacche.
Namque Autumnus ibi gravidis tua colla racemis
Nectit, & apparet pomis fragrantibus arbor
Fertilis: hæcque legit Pomona, & tempora cingit.
Hic parte ex alia, quæ mœnia respicit urbis,
Templa, ferunt, veteres sublimibus alta columnis
Jam Triviæ sacrasse Deæ: nunc diruta passim
Apparent pictis circumvariata lapillis
Ornamenta operis tanti, artificumque labores.
Hic, dum Turca ferus, terræ, cœloque minatur
Contemptor fidei, pacisque, hominumque, Deumque,
Jactat & Adriacas gentes absumere ferro,
Effoditur signum, victores quod fore bello
Ostendit Venetos. Tunc læti ad sidera voces
Extollunt omnes: veniet Victoria læta,
Exclamant; lætis respondet vocibus Echo.
Ecce Leo jam victor adest, monstrantque Leonem,

Qui

Qui Pardum premit unguibus, & qui viſcera dente
Jam jam dilacerat, jam jamque vorare videtur.
O Parde infelix, quœ te dementia cœpit,
Cum tibi conjunctum fraude irritare Leonem
Auſus es? en merito fraudis das improbe pœnas;
Atque alii exemplo hoc moniti haud injuſta ſequentur,
Et ſervare fidem, ac pacem non temnere diſcent.
At nunc victoris victrici fronde Leonis
Tempora cingantur, nunc ejus fortia facta
Nereides cantent, reſonet nunc Adria circum
Litora, nunc omnes lætum Pæana canamus.

BENEDICTI JOVII
NOVOCOMENSIS.



Ad Franciſcum Julium Calvum.

HÆc tenui calamo Jovius tibi, Calve poëta,
  Dum vacat à curis, diſtica compoſuit.

Veſtibulum domus.

Prima ſalutatrix implebit turba clientum
  Veſtibulum, dominos dum ſopor altus habet.

Janua.

Lucidus ecce dies; ſervi jam pandite poſtes:
  Compulſor Jano Janua ſacra Deo.

Atrium.

Atria (ſi pudor eſt) hoſpes ne excedere tentes?
  Hæc tibi; ſed dominis aula parata ſuis.

Culina.

Sit nitidus matrona coquus, famulæque recinctæ;
Ipsa dabit lautas uncta culina dapes.

Penarium.

Partibus immissis claudantur limina cellæ;
Hinc veniet pueris plena merenda tuis.

Cœnatio.

Sternite divitibus junctis aulæa tapetis:
Pauperis in cœnâ sella vetusta sat est.

Eadem.

Parcite convivæ totum sorbere Calenum:
Expectat socios crastina mensa novos.

Cubiculum.

Hic tibi delicias, dulcemque parato quietem:
Serpat in exuviis si modo cura tuis.

Sacellum.

Flecte Deum precibus: cœlo spes una relicta est;
Quod tibi conducat, si petis, ille dabit.

Bibliotheca.

Ista beata tibi sola est quæ ducitur ætas;
Cum tot docta vides ora vetusta loqui.

Horrea.

Hic frumenta tibi solum condantur in annum:
Esuriem populo grande tulisse nefas.

Apotheca.

Rhœtica quid tandem facient? quid Massica, dives?
Si dabitur sociis nulla lagena tuis.

Hor-

Hortus.

Delicias hortus, varium præftabit & ufum;
Hic tenues auras, hic quoque poma capis.

Hortus Urbanus.

Non cœnacula picta, non dietæ
Ridentem facient domum, fed hortus.

Carduus Sativus.

Tempore quo certo nafcatur mafcula proles:
Uxor cauta ferat; meque maritus edat.

Solifequa.

Vertor ad occafum, rurfus convertor ad ortum;
Solis amo radios, an-mihi fenfus ineft?

Buxus.

Perpetuus mihi fronde viror: fine munere truncum
Effe putas: & me fedula quærit apes.

Amygdalus.

Quæ tibi prima novo Calabris denfiffima campis
Flore viret, quondam Threffa puella fuit.

Cerafus.

Non colitur Latias qui me tranfvexit in oras;
Vitis at inventor dic mihi cur Deus eft?

Mala Armeniaca.

Armenios fuimus quæ tantum nota per agros;
Nunc Italis & nos menfa fecunda fumus.

Uvæ penfiles.

Iftis vere novo cum totâ vefcere brumâ:
Si tamen e viridi palmite fuftuleris.

Defrutum.

Perpetuum ſervo qualem dedit uva ſaporem:
In conditaris mella minoris eme.

Triſius Piſcis.

Triſius ardenti mihi ſit bene coctus olivo;
Da jecur, & lactes: cetera reddo tibi.

Anguilla.

Me colubram fortaſſe puta: ſum piſcis obeſus;
Toſtaque poſt troctam gloria prima feror.

Trocta.

Majorem varium troctam dixere vetuſti;
Quam tibi præpinguem Larius ipſe fovet.

Idem piſcis.

Cur torrentinam? fluvidis quod ſolus in undis?
Cur trudam nullâ me ratione vocas?

Idem.

Qui troctam dixit; voluit ſignare voracem:
Piſcivorax apto nomine trocta vocor.

Perſicus piſcis.

Eupylis exiguâ ſum perſicus ortus in undâ.
Meque peregrinum Larius inde tulit.

Tinca piſcis.

Tinca vocor: quare? maculoſum reſpice tergum:
Allia des lardum, dum coquor, atque piper.

Lucius Piſcis.

Non me præda fugit, quia dentibus amor acutis,
Sum lupus ut referunt, ſed mihi terga nitent.

Aquo

Aquo piscis.

Larios innumeros in gurgite pascit aquones;
Molle animal demptis vivere nescit aquis.

Natali Christiano.

Alpini sit costa bovis, sit salsa tenelli
Mala suis; festum cum celebrare paras.

Die sequenti.

At de Seplasiâ lux altera monstrat amicos
Qui tibi dant mulsum, cinnameasve dapes.

Kalendis Januarii.

Sic mihi fausta precor Jani fortuna Kalendis;
Donet & insertam secta placenta stipem.

Summa die Bacchanalium.

Ignibus accensis; cum vocibus æthera complet
Vulgus iners; populis tum caro supprimitur.

Vinum Volturenum.

Hibernos celebret Divos, & festa Decembris
De Volturrenâ quod tibi caute venit.

Vinum Grantinum & Varenense.

Hoc madeat Pomona mero, quod amœna Grianti
Rura ferunt; & quod clara Varena dedit.

Larius lauris & olivis redimitus.

Pallada si nescis, magnumque ab origine Phœbum
Hos coluisse locos; laurus, oliva docent.

Fons intumescens & residens apud Larium.

Inscie cur fontem docti de nomine Plinî
Ducis, ab indigenis quæ Pluviana vocor?

Quot Larii pisces, tot collium aviculæ.

Quot tibi pisciculos argentea lympha creavit,
Collibus apricis tot numerabis aves.

Passer solitarius in cavea.

Si salio tectis, & rura domestica cantu
Rumpo libens; scelus est claudere me caveis,

Idem.

Asperius vinclis nihil est, & carceris antro:
Solvite me miserum, solvite, dulce canam.

Hirundo.

Hospitis humani tectum mihi fecit amicum
Cantus; ut hic edam pignora, nec capiar.

Coturnix.

Cur fuit hæc volucris mensis ingrata priorum,
Quæ modo supremis sola petita viris?

Noctua ludens.

Luditis ô volucres? illudimur; absit ut istâ
Ludatis scænâ, seria res agitur.

Varia ruris & urbis officia.

Rure potes calamis, & inempta vivere præda,
Urbibus in mediis vivitur ingenio.

Medicus.

Balsama, thura, crocum valeant: nil dulcius illis,
Quas ampulla dedit, quas mihi trulla dapes.

In malum leguleum.

Quid legum certas dictis invertere sensum?
Non est hoc studium, pessime, sed stadium.

In

In malum causidicum.

Te clamante forum reboat, subsellia nutant:
Prætorem obtundis, garrule causidice.

In tabellionem.

Te celeri decet esse manu, sed parce lituris,
Ignores proprias ne quoque forte notas.

In ludi Magistrum.

Quid te flagra juvant, ludi venerande magister?
Parce precor pueris, turba severa, tuis.

Disciplina.

Artibus ingenuis quisquis mansuescere nescit,
Hic puer indocili sævior est tygride.

Ocium.

Ocia corrumpunt animos, pectusque virile:
Tristius ignavâ nil tibi segnicie.

Abstinentia.

Qui studet ingenio victurum extendere nomen,
Huic opus est cunctis parcere deliciis.

Deliciæ.

Quæ causa ad Medos Babylonis transtulit arces?
Tonosconcoleros deliciosus erat.

Industria.

Perculit hæc acies numerosi militis una:
Venit & hinc parvo gloria magna loco.

Labor.

Optima quæque vides? longo sunt parta labore:
Hic peperit Grajum, Romuleumque decus.

Furor.

Ne furuiſſe velis: ſed nec decet iſte poëtas:
Inſanit, ſi quis forte poëta, furit.

Cura.

Inſomnes agit hæc noctes, quatit iſta medullas;
Ut vivas, miſeros excute corde metus.

Quies.

Dulce bonum Superis, vera eſt, & amica voluptas:
Ingenii fomes ſemper amanda quies.

Amor.

Dic mihi quid ſit amor? peſſum quo cuncta feruntur,
Pondus amor meus eſt: nil niſi pondus amor.

Nuptiæ.

Connubium commendat amor, non fœda libido:
Hic tibi blanditiæ, fornice nequitiæ.

Lucrum.

Hoc poteris lætam vel triſtis ducere vitam:
Hoc nihil ægroto gratius eſt animo.

Nummi.

Fulgure perſtringunt oculos Hyperionis axes,
Excæcat radiis ſacra moneta ſuis.

Jactura.

Sæpius iſta virûm ſenſus dejecit ab arce:
Hanc ſuades? fieri nec Cicerone poteſt.

Conſcientia.

Judicis examen fugerunt ſæpe ſceleſti:
Defuit at numquam pectore judicium.

Peccatum.

Peccatum eſt quidquid prohibent æquiſſima jura:
Quodque jubent fieri, ni quoque perficias.

Impunitas.

Quas tulerint leges frangunt impune Tyranni;
Impunis populus, ſub duce ridiculo.

Punitio.

Corripiet populum regnator vindice ſceptro:
Quem nequeunt homines, puniet ira Jovis.

Nota.

Quæ fuit inventum Marci Ciceronis? & unde
Deſiit antiquis formula priſca notis?

Numeri perfecti.

Eſt Telios citra denos Senarius unus;
Intra centenum quis numerus numerum?

VI. & VII diverſâ ratione perfecti.

Perfecti numeri ſunt ſex, ſeptemque: diſerta
Hæc ratio; haud ſimilis quod tibi cauſa parit.

Tonus Muſicus.

Non potes in geminas æquè diſcindere partes,
Ipſum quod vocitat turba canora tonum.

Gnomon.

Quadratum paribus fas eſt producere ſulcis,
Certa monet ratio gnomona ſi addideris.

Eccentrici & epicycli.

Eccentrum nihil eſſe polo ſapientia ſuadet:
Sideribuſque vagis haud epicyclus erit.

Horoſcopus.

Quæ fortuna viris Horoſcopus ipſe docebit.
O quantum refert quo generere die.

Liberum arbitrium.

Libertas hominis, cœlo ſua jura ſereno
Abſtulit, & varias non timet illa vices.

Ingenium humanum.

Multiplici natura feras munimine texit:
Plus habet ingenii munere nudus homo.

Mors.

Mors potius ſubeunda viro, quam turpibus auſis
Candorem vitæ commaculare ſuæ.

Pœnitentia.

Emendare velis infectos crimine mores,
Deſpicient animum Numina nulla tuum.

Præmium, & pœna.

Virtutis ſectanda via eſt; vitiumque fugandum:
Præmia digna bonis: pœna parata malis.

Fama.

Quid ſupereſt morti? geſtorum gloria fatum
Neſcit, & hæc cineri poſtumat una ſuo.

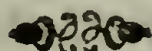
Victoria animi.

Quod ſi magnificæ deerunt tibi munera famæ;
Vincere diſce animum, tu quoque magnus eris.

PAU-

PAULI JOVII JUNIORIS

NOVOCOMENSIS.



Sub effigie Nicolai Picinini.

HÆc tibi manſuras æterna in ſæcula laudes,
Hæc ſpolia, & victo celebres ex hoſte triumphos,
Robur, & aſtutæ præſtanti in corpore vires,
Et populis defenſæ urbes, tuaque inclita virtus
Sanguinea peperere ſolo, fortiſſime ductor
Auſonidum: quiſquam an tanto tibi certet honore
Armorum, ac titulis clari Mavortis, & almæ
Militiæ? Nonne hos oculos, atque ora ferebas?
Nonne ſub hoc quondam gladio cecidere volantes
Turmæ equitum, peditumque ſimul, pulſique tremore
Oenotrii obſtupuere duces, atque Itala ſigna?
At nos exigui miramur corporis artus
Sufficere hoc oneri, & tantos perferre labores?
Scimus & Iſmenias bello fregiſſe cohortes
Sæpius, in parvis victorem Tydea membris.
Ipſa equidem, longe terris Atlante relicto,
Caucaſeiſque jugis, & cincto nubibus Oſsâ.
Laurigerum redimita caput, petit ardua cœli,
Inde alacris ſe ſe tollit ſuper æthera Virtus.

In imaginem Coſmi Medici magnifici.

Quid de Sidonio bis tinctam murice veſtem?
Quidve manus ſimilem doctas formare figuram?
Artificiſque decus tantum admiramur, & artem?

Su-

Suſpice grandævi cœleſtes oris honores,
Effigiem quicumque vides, & fixus in illis
Tranquillum Heroa, & mixtâ gravitate verendum
Sume oculis, dulcique nota pia lumina vultu.
Non hic inſigni gladio per tela, per hoſtes
Egit equum, aut largo fœdavit ſanguine dextram.
Non illi Mars durus erat, non claſſica cordi,
Verum conſilii fœcundum pectus, & alto
Ingenio virtus; qua toto cognitus orbe
Ipſe ſui columenque fori, ſanctique ſenatus
Etruſcum decus, & nomen ſuper æthera vixit.
Sed qui honor? aut ulli laus major contigit unquam,
Ingrata quam de patriâ duxiſſe triumphum,
Adriacis exul veniens revocatus ab oris?
Quæ poterant potiora peti? quam cum modo ſævam
Mortem expectabat, diramque in colla ſecurim
Audiret populi tollentem ad ſidera vocem,
Expectate veni Patriæ Pater inclite noſtræ.

In percuſſores Galeacii Sfortiæ.

Quis te dira cohors furor? & quæ inſania tanta
    Impulit, horribili ſtimulata
Eumenidum rabie, & ſævis agitata colubris?
    Ut domini nil tale merentis
Corpus in egregium, crudam convertere dextram
    Auderes, ſceleriſque nefandi
Pro laqueo, & meritis pœnis, tibi præmia certa
    Sperares, nomenque perenne?
Te non eximii juvenis deterruit alto
    Inſignis reverentia vultu,
Impia, ſed nec te tenuerunt templa, nec aræ,
    Nec Superum ſolemnia ſacra.
Non (ut rere) ferum crudeli morte tyrannum
    Conficis, at juſtum, innocuumque
Rectorem Inſubri Imperii, cunctiſque colendum;
    Quo ſimul una concidit omnis

Spes

Spes Italum, longos ſemper lugenda per annos;
Scilicet ut noſtros populatus,
Urbibus everſis, fines, in viſcera noſtra
Cum Gallo ſæviret Iberus.
Vos vos o Scyllæ, formaque tricorporis umbræ,
Harpyiæque, & vos Gorgones atræ
Ardenti ſontes animas immergite Averno
Et Stygio exercete flagello.

In Carolum Burgundiæ Ducem.

Vidiſti ut Pyrrhi effigies armata Sariſſam
Vibret, & a ſummo ſpargantur funera ferro?
Utque ferus Lybicam contorqueat Annibal haſtam?
Huc ſimul ac converte oculos, fulgentiaque arma
Egregii ducis, & late mucrone coruſco:
Inſpice turbatos vultus, ſpirantiaque ora
Martis adhuc triſtes pugnas, atque horrida bella,
Hos olim inſignes habitus, atque ora gerebat,
Illum ſanguineis quum formidavit in undis
Et Liger, & trepidi ſpectator Sequana belli;
Infractæ Gallorum acies, & Belgica paſſim
Agmina lethiferæ ſenſerunt fulmina dextræ.
Heu miſer, heu nimium pugnandi dira cupido,
Heu laudis veſanus amor! quem Gallia dives,
Belgarumque omnes procerum tremuere cohortes,
Contempſere rudes populi, gens barbara victrix
Funeribus ſtravit mediis, victumque trophæis
Expoliat cunctis, nudumque relinquit arena;
Vix tandem inventus parvâ requieſcit in urnâ.

In Caitbbejum Magnum Sultanum.

Si quondam Heſperio quos miſit Bætis ab orbe
Dalmatave, aut Libies Mauris circumſona tellus
Æneadum faſces, Capitoliaque alta tenentes
Obſtupuit populus Latialis, & inclita Roma
(Externos quamvis dominos) æquavit Olympo,

Insueta admirans alienæ nomina terræ,
Nonne erit hic etiam toto admirabilis orbe?
Qui genere ex humili Riphæis natus in oris
Adversi fines mundi, rigidamque relinquens
Arcton, Cimmerias ubi Bosphorus asperat undas,
Venerit ad magni septemflua flumina Nili?
Atque ibi serviles habitus exutus, & ora,
Consensuque ducum magno prælatus honore
Tum demum Ægyptum, & Pharias compescat habenas?
Et Syriam quacumque rapax procurrit Orontes
Sceptra tenens late magna ditione gubernet?
Scilicet hæc & virtuti, ingenuoque labori
Conveniunt, namque ille diu in sua damna ruentes
Victor Erythræi depellit litore Ponti
Prædones Arabum: simul & felicibus ausis
Trans fluvium Euphratem, trans pictæ Persidis arva
Cogit Ithyræo gaudentes vulnere Parthos.
An memorem quod Coryciæ prope mœnia Tarsi
Rettulit infesto ex Turcâ sublime trophæum?
An subito oppressa Æthiopum servilia bella?
Sed nec adhuc tanto famæ contentus honore,
Muneribus placet Italiam penetrare, suaque
Laude frui; magno sic vecta per æquora sumptu
Bellua, quam prisci conjuncta voce Camelo
Pardalim appellant, geminum cui vertice cornu
Fulget, & insigni distinctum tegmine corpus.
Felix ille quidem, cunctis qui cognitus oris
Non vitam ferro amisit, sed morte quietâ
Et natus lacrimans posuit sua membra sepulchro.

In Matthiam Corvinum, Regem.

Vos o qui celeri gradu
  Lucum Castaliæ rupis, & ardua
Parnassi juga scandere
  Certatis viridem per nemorum comam,
Qua rivo resonans sacro
  Leni lympha fugax perstrepit alveo;

Aura-

Auratæ cytharæ modos,
  Insignemque lyram ponite, ponite;
Si quis posse putat suo
  Cantu, & grandiloqui carmine Pindari
Regem Pannoniæ decus
  Corvinum meritis tollere honoribus;
Nam si Mæonii senis,
  Seu quæ Virgilii Musa canit Deos
Sese reddat ab inferis,
  Nec curet Siculæ regna Proserpinæ,
Haud unquam valeat satis
  Summis, ceu deceat, tollere versibus
Corvinum egregium ducem;
  Quem nec Laurigeri pascet Apollinis
Laus, nec Pierii Chori
  Princeps, dulce canens Calliope melos.

In Vitellotium.

Eheu quid faciant, cuiquam homines curve habeant fidē?
Ten' sic negligis? atque ipse tui nil memor, impii
Te imprudens potuisti manibus credere Borgiæ,
Infaustis manibus, sacrilegis, atque nefariis?
Quid si non tibi notissimus usque, & satis, & super
Cunctis ille fuisset rabidus, Barbarus, impotens,
Humani generis pernicies, atque hominum lues?
At non te latuit quid fugiens Cæsaris impetum
Olim dixerit è carminibus Mæonii senis
Pompejus, Pharii quum peteret littora perfida
Regis nave citâ. Non equidem vita ferocibus
Committenda Tyrannis, iter haud tutum ad eos satis,
Dixit, sed mala sors omne animi consilium rapit.

In Ludovicum Sfortiam.

Quantam ruinam præcipiti dabit
  Lapsu, tonantis tacta Jovis manu
  Turris, quæ ab excelsa minetur

Mole, Deis, medioque cœlo!
Sic concitatus quos rapuit furor
Regni parandi, atque ambitio mala
Evexit ad ſummum cacumen,
Sæpe ruunt graviore caſu.
Nam te quid olim conſilium juvat,
Quid cum doloſi pectoris artibus
Aſtus juvant, atque in periclis
Ingenii experientis uſus?
Felix cruento *Sfortia* prœlio
Si concidiſſes, nec miſerabilis
Fœdum exitum vitæ tuliſſes;
Quum patria, ſolioque avito
Expulſus, alte in carcere Gallico
Pœnas dediſti; quod nimis improbus
Non tutor, at crudelis hoſtis,
Præripis imperium Nepoti.
Ergo inſolentem pone ſuperbiam,
Qui fidis alti viribus ingenî;
Fortuna ſic gaudet jocari,
Vertere quum cupit ima ſummis.

In Alidoſium Card. Papienſem.

Improbior Caco, Lernæque immanior Hydrâ,
Geryone aſperior,
Ille eſt Auſoniæ non enarrabilis aulæ
Peſtis & opprobrium
Jam tum vulgatum cunctis Alidoſius oris;
Quem tamen impavidus
Suſtulit Herculeo confoſſum Feltrius ictu,
Scilicet ut merito
Sublatus terris Stygias viſeret umbras
Tergeminumque canem,
Perpetuas illic pœnas, & ſæva daturus
Supplicia: heu miſerum!
Te pudor & pietas, & relligionis honores
Deſeruere ſimul:

Pro

Pro quibus invidiam & rabiem exercere ſolebas,
  Imperium patriæ
Affectans, tumidi dum te victoria Galli
  Erigit, atque putas
Illius auſpiciis cuncta exoptata referre;
  Sed vetuere Dei.
At vos jamdudum cæſo gaudete Tyranno,
  Patriciorum animæ,
Et tu cum placido lætare, Bononia, Rheno;
  Nam quis erit ſcelerum
Tantorum inventor, qui triſtes improbus iras
  Effugiat Superûm?

In Bartholomæum Livianum.

Cæſar eras quondam exectus jam matre peremptâ
Infans, vitales blandi dum luminis auras
Haurires, cœlum medium Mavorte tenente.
Mox quia te cunctis clarum tua maxima virtus
Fecit, & æternâ vexit ſuper æthera famâ,
Quod te magnanimum, quod fortem pectore, & armis
Contra mille acies, atque agmina millia contra
Hadriaci cenſere patres, Venetumque Senatus,
Certè non aliud tibi, quam de Cæſare nomen
Sumere debueras; quis enim te dignior illo?
Quum toties validum bello dejeceris hoſtem,
Et toties referas Veneto victore triumphum?
Teſtis erit Germana ſuo cum Cæſare pubes,
Fulmineâ diſiecta manu; longeque fugati
Finibus Inſubrum Helvetii, gens effera, teſtes.
Improbus at ſi aliquis tibi forte objecerit illud,
Ut te pugnandi cupidum nimis impiger olim
Vicerit, inque ſuo ſervarit carcere Gallus:
Neſciet heu demens quantum ſibi vendicat ipſa
Fortuna omnipotens; non hoc objecerit unquam
Qui ſapiens, rerum dominam cognoverit illam.

In Maximilianum Cæsarem.

Vatum Musa decus, Pierium quæ laticem colis;
Tolle, o magnanimum, tolle precor laudibus inclitis
Jam pridem Superum consilio ad sidera Cæsarem
Evectum; cytharâ, dulciloquæ seu fidibus Lyræ
Hunc cantare juvat. Quam juvenem gloria maximis
Factis extulerit, Danubius novit, & impiger
Qui lambit veterum mœnia circumfluus urbium
Rhenus, dum rapidis Oceanum vorticibus petit.
Hunc olim trepidis extimuit Sequana fluctibus:
Regem namque suum, proh pudor, illa inclita Gallia
Spectavit fugientem, Austriacis viribus imparem;
Spectavit fugientem Austriaci Cæsaris impetum,
Findentis gladio perdomitis hostibus agmina;
Qualis quum tumidus profluit è vertice Vesuli
Vastans arva Padus; seu Boreas quum fremit impotens
Nautas attonitos æquoreis fluctibus obruens;
Vel quum irata Poli porta furens intonat aëre
Sternens templa Deûm fulminibus celsá cacumina:
Verùm Barbaricis jam parilem nil nisi prœliis
Tentare Italiam quippe juvat: miles ab Alpibus
Ductu Cæsareo dira fremens Teutonus evolat.
Novere inde Patres Hadriaci, quàm celeri manu
Moles contuderit flammivomas, & propugnacula:
Quum Verona sui, scuta virum, & corpora fortium
Deplorans Athesis sanguineo volvier alveo,
Spectavit facibus fulmineis spargier omnia:
Tormentoque strepenti indoluit mœnia concuti.
At qui Tusca colunt litora, qua pulcher Etruriæ
Arnus rura rigat, velivoli olim domini maris
Pisani, eximiâ laude canunt illius inclitum
Nomen, justitiâ percelebre, & munificentiâ.
Salve Auguste diu; teque simul magnanimus nepos
Invictus Carolus, perpetuis auctet honoribus,
Ardentis Libyes perdomitor. Nam tua gloria
E splendore suo nobilior fulget; ut aureis
Ex Phœbi radiis pulchra micant cornua Cynthiæ.

In tres Duces Familiæ Balioneæ.

Tres ſimul Heroas pictor, tria fulmina belli
Pinxit in hac tabulâ.
Hoſpes ſummiſſis genibus ter lumine luſtra:
Ter venerare duces.
Gaudeat ut geminis pater inclitus, aſpice, natis;
Et pariter gemini
Ut patre lætentur nati, Mavortia pubes.
O celebranda diu
Norica progenies, centum dominata per annos,
Te mea Muſa canet:
Nam patrem inſigni clarum virtute, maligna
Perculit invidia.
Credulus heu nimium, ſummiſit colla ſecuri
Præſidis Auſonii.
At vos Etruſci (meruit nam ſculpier auro)
Carmine perpetuo
Ductorem veſtrum Baleonum tollite ad aſtra,
Ob patriam, atque domos
Hoſtibus ereptas, ſervataque templa Deorum.
Nec minus interea
Egregius toto celebretur Horatius orbe:
Vivite in Elyſio
Felices animæ, quorum tenet æthera virtus
Sidere nobilior.

In Pandulphum Petruccium.

Occultine tibi juvere in pectore ſenſus
Petrucci, tacitæve artes, ſecretaque rerum
Conſilia, atque aſtûs veteris prudentia ſolers?
An contecta dolis mendax tibi credita virtus:
Atque humeris pullata diu circumdata veſtis,
Nullaque celſa domus comitum tibi nulla caterva?
Dum tu diſſimulans pro libertate tuorum,
Artibus his blandis incautam decipis urbem;

Et patrias leges renovans; ſoceroque perempto
Arripis Imperium, atque in te jura omnia transfers.
Laude equidem dignum facinus, ſi numine dextro
Di foveant: aut ſors non averſata ſecundet.
Sed qui te caſus, quæ te Fortuna ſequatur
Aſpice: vidiſti numquam tranquilla bis exul
Tempora turbatæ per mille pericula vitæ.
Adde quod & nati, quibus impia Regna paraſti,
Convulſi inter ſe fœde, pars cæſa ſecuri,
Haud vixere diu: regnandi heu dira libido!
Diſcite mortales contenti vivere parvo.

Pompejo Columnæ.

Virtutem mirata tuam tuaque inclita facta
Lætata eſt tanto Roma ſuperba viro.
Virtutem illa eadem indoluit, tuaque inclita facta
Ingenio civis Roma caduca ſui.
Sic patriæ carum virtus te fecerat: orbi
Illa eadem ingratum reddidit, & patriæ.

In Baſilium Moſcoviæ Principem.

Etſi te nullis inſignem fama trophæis
Jam Baſili ſine laude per orbem,
At ſemper victum referat, ſemperque ſubactum
Horribili in certamine Martis,
Sarmata quum toties te fuderit, atque Gelonus
Obruerit tua caſtra ſagittis;
Et tua Regna ferox pubes populata Scytharum
Te patriâ ſolioque fugarit:
Non ingrata tamen tibi ſe debere fatetur
Haud meriti immemor Itala tellus;
Namque tuo nobis ignotos munere Moſcos,
Et Scythici Borealia cœli
Regna aperis, Tanainque trucem, penituſque repoſtam
Perpetuis ſub nubibus Arcton.

Sed

Sed quid Hyperboreos veterum mendacia jactant
Riphæo sub cardine montes?
Tu Basili nobis cæcam tu discutis umbram,
Nos ideo pro munere tanto,
Rite tuam effigiem Larî veneramur ad undam:
Nomenque immortale sacramus.

In Maleassen Tunetanum Regem.

Linque tuas rupes, & inhospita saxa Celæno,
Infandis Strophadum fixa diu scopulis;
Currite vos aliæ Harpyiæ, furialia monstra:
Non Calais, Zethes non agitator erit.
Huc agite: antiqui renovetur fabula Phinei,
Atque iterum intactas polluite ore dapes.
Oedipus haud fuerat qui fœda ob crimina, lucem
Ipse sibi infensis unguibus eripuit.
Pœnorum ille fuit cunctis notissima labes,
Maurorum ille fuit pestis, & opprobrium.
Nec duro exilio factus miser, atque superbus
Pontificis sanctis oscula dat pedibus.
Eruit huic lumen natus, vel numinis ira,
Illius ut fratres, & pater ultus eat.
Tu tamen his gaudes scriptis Rex Barbare, quod te
Posse diu credis vivere in historiâ;
Scribitur hæc aliis, ne tam impia facta sequantur,
Utque auctor scelerum in Tartara solus agas.

In Pyrrhum Stipicianum.

Hunc cinerem, & magni saxum venerabile busti,
Et nimis ereptum propere vitalibus auris,
Heroa insignem lacrimis decorate supremis,
Ingentemque animam mœstâ ter voce vocate
Heu Proceres, quibus ardor inest, & gloria Martis;
Quis melius fera bella colat venerandaque jura
Militiæ? tu frange comas & percute pectus
Ipsa tuum, Bellona, manu, validisque lacertis

Ensesque, & galeas, & forti hastilia ferro
Disiice deturbans. immitique obrue ponto
Quidquid in Æoliis excudisit Lemnius oris.
Ille per Elysium, perque umbriferas convalles
Terrenam exutus molem, nostrique laboris
Securus, veteres Phrygas inter, & inter Achivos,
Romulidumque Duces, Romani sanguinis ipse
Nunc acres exercet equos, nunc agmina victor
(Passim pugnaci sternens quæque obvia dextra)
Proterit, atque hostes cogit dare terga sequenti.
Sed quid in Elysio prodest victoria campo
Ausoniæ? quæ mæsta diu sarcire ruinas
Hoc duce sperabat. Cimbros non illa furentes,
Aut sævum duris Gallum extimuisset in armis:
Obsidio, & rerum tristis penuria testes.
Ille animum invictum numquam in discrimine su.
Dejecit, dum se crudeli traderet hosti:
An se jactabit Casilini gloria tantum,
Extremamque famem perpessa Petilia quondam?
Nunc gemat Ausonia (& certe hæc est ira Deorum)
Vos Manes gaudere pii, sanctumque per altos
Fortunatorum saltus, sedesque beatas
Ferte Ducem, celsumque humeris imponite vestris;
Et tantam magno virtutem extollite cantu.

Sub effigie Caroli V.

Devictas Turcarum acies, Libyenque subactam
Milite Cæsareo victrix quum viderit Arctos,
Undantesque procul Pœnorum sanguine campos,
Proluit horrenti, quos Bragada concitus unda;
Quumque minor genibus latis Germania terris:
Atque tuas totus sub leges iverit orbis;
Undique te canimus vates permaxime Cæsar:
Præsentique tibi meritos largimur honores.
Hic te monstrari populis gens Itala mavult,
Quàm tua si Parii sublimis mole colossi
Effigies mediis latè caput inserat astris.

Nam

Nam lapides, atque æra cadunt, quibus imber, & ignes
Officiunt, longique vorax injuria fecli.
At te olim Cæfar cœleftia tecta tenentem,
Complentemque tuo felici nomine terras,
Et tum etiam Lybiæ populis, Turcæque timendum
Ante alios longè mirabitur alta vetuftas.

Ferdinando Regi Romanorum.

Te quoque nubiferas qua Larius alluit Alpes,
Tot claras inter Regumque, Ducumque tabellas
Litore lunato Mufea palatia fervant
Spectandum populis, Rex auguftiffime Regum.
O vere egregium cunctis decus addite terris,
Quam bene Pannonii cura eft tibi tradita regni!
Scilicet ut Duce te, noftris quandoque fuperbum
Finibus arceri fperemus poffe tyrannum;
Qui velut immiffus filvis arentibus ignis
Quum furit, infano Boreâ fpirante, per agros,
Corripit è medio crepitantibus omnia flammis
At tibi nec virtus; fpectataque dextera bello
Defuerit: tandemque tuis, fic auguror, aufis
Converfo felix ftudio Fortuna favebit.

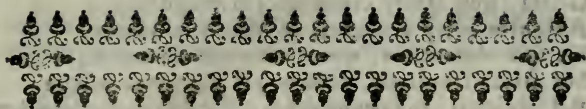
In Cofmum Medicem Florentinum Principem.

Qualis Hyperboreo lætus Gradivus in orbe
Fumantes quum folvit equos, fudantiaque ora
Strymonis in ripâ victricibus abluit undis;
Jam furor, & rabies armorum, iræque, minæque
Belligero cecidere Deo, tranquillus inerrans
Ore rubor placido fignat fua lumina vultu;
Ille fedet luftrans oculis, & mente benignâ
Armiferam Thracen, defenfumque hoftibus Hebrum
Profpicit, & Geticæ fecura mapalia terræ;
Tum Veneris blandum pertentant gaudia pectus.
Talis magnanimi divino lumine Cofmi
Ante alias longè radians effulget imago,

Ingentesque gerens humeros, augustaque membra
Effigies ullum numquam peritura per ævum,
Vertice nudato celsum caput exerit armis;
Sidereosque oculos, regalia lumina vibrans
Pacatam sese populis spectantibus offert.
Ceu cum deposito magnarum pondere rerum
Olli tranquillam demulcent gaudia mentem,
Ingenti cum jam ceciderunt monstra ruinâ
Qua se devicto mons Murlius erigit hoste;
Quum jam læta suo felix Duce Flora quiescit,
Atque Etrusca salus tanto sub Principe tuta est.



JULII



JULII JOVII

NOVOCOMENSIS.



Joannis Medici.

PRincipis Etrufci genitor fortiffimus Heros,
Qui nova belligeri gloria Martis eras:
Barbara gens vidit quantum pollebat in armis
Vis tua, quæ femper terror in hofte fuit.
At te equidem conftat percuffum fulmine, fato
Italiæ potius, quam cecidiffe tuo.
Attamen es felix Italûm fortiffime ductor,
Non quia perpetuos det tibi fama dies
Sed poftquam imperium, tibi quod virtute parabas,
Magnanimæ proli fata dedere tuæ.

In Carolum Aurelianum Francifci Regis filii.

Te fera mors Carole eripuit florentibus annis,
Infubriæ Cæfar dum tibi regna parat.
Illa diu extinctum ingemuit; te fofpite nam fe
Crediderat tantis poffe carere malis.
Infubriæ, & Gallis raperis; majora fed illi
Damna tulit, mœftæ mors tua quam patriæ.

Ferdinando Gonzagæ.

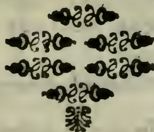
Macte animo egregio decus infuperabile gentis
Gonzagæ; quem tanta rapit fuper æthera belli

Glo-

Gloria, quæ ſtabit claris æterna trophæis,
Auſonios inter proceres, & Martis alumnos.
Sic ſplendore nites, quantum omni ſidere major
Sol micat irradians, totum qui illuminat orbem
Belgica gens, Libyæque urbes, Rhodanuſque ſuperbus,
Arnus, & ingens Danubius, Tybriſque fatentur
Quantum conſilio Fernandus poſſit & armis;
Æternos cui bellipotens conceſſit honores
Militiæ, ut Carolo dignus, dignuſque Philippo,
Inſubriæ regeret juſto moderamine gentes.
Ergo tibi partos invicto Marte triumphos
Suſcipe magnanime Heroum, te celſa fugatis
Hoſtibus aſſequitur celeri Victoria paſſu.
Vive igitur felix, volitans tua nam inclita virtus
Clara per ora virum, celſum conſcendet Olympum.

In Joan. Tarnovium Sarmatam.

Salve ô Sarmaticæ gentis fortiſſime ductor;
Juſtitiâ atque armis, quis ſe tibi conferat unquam?
Quum tua dat ſonitu bellorum buccina ſignum,
Poſcis equos, atque arma gerens in prœlia, turmas
Sternis, & armatos exultans deiicis hoſtes.
Moldaviæ dominum campo congreſſus aperto
Fundis, Sauromatis cladem excidiumque minantem,
Te ſuperis Aſtræa plagis tranſcribit, & ipſa
Jam tibi perpetuos Divûm conceſſit honores,
Sarmata magnanime; agnoſcat ventura vetuſtas
Nullum poſſe tibi ſimilem monſtrarier orbi.
At tu, vivus adhuc, multis dominaberis annis.



JOSEPHI DE JULIIS

APRUTINI.

Pacis Augurium sub CLEMENTIS X. Pont. Max. Patrocinio.

QUò me furentem, Pegafe, quò rapis
Hinc inde vatem? cur juga deferens
Umbrofa, Parnaffique colles
Aftra quatis fugiente penna?
Periculofas define pervicax
Librare pennas: imbribus horridas
Tranaffe nubes, & Gradivi
Nonne vides tetigiffe cœlum?
Jam culmen Offæ, jam mihi Pelion,
Et fracta telis Acroceraunia,
Hæmufque, Mænalufque, Olympufque
In vacuas tenuantur umbras.
Jam nec gementis litora Bofphori,
Nec quæ per æquor Cycladas innatant
Luftrare fas eft, & minantes
Vix datur enumerare rupes.
Quam vos cruento fulmine Biftones
Vertiftis Urbem, & non fine lacrimis
Dictæa propugnacla quondam
Intueor tumulata faxis.
Jam quæ refufis litora naufragus
Tyrrhenus undis lambit, & Adria,
Spectantur, apparetve latè
Roma ferox per amœna Tybris.
Tumultuofis cur micat ignibus
Difciffus aër? quis fragor intonat
Ab arce læva? cur boatu

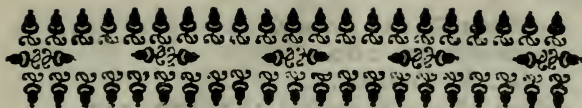
Ter-

Terribili ſonuere valles?
Cur æſtuanti vortice perſtrepit
Per arva flavus Tybris, & horrido
Non auſpicatas imbre voluit
In pelagum violenter undas?
Cur Vaticanum vocibus inſonat
Plauſuque culmen? qui Capitolio
Tolluntur arcus? an triumphos
Roma Ducum memorare gaudet?
Hinc inde fuſis aſtra tonitruis
Plauſere; Divi vota precantium
Senſere, promiſſumque Romæ
Alterium dedit urna ſidus.
Hinc bella, Mavors, hinc procul exulent
Furoris ignes, & furor improbus
Contempta cernens arma, morſu
Odryſias laceret ſagittas.
Euros, & Auſtros Hæreſis incitet,
Fluctuſque tollat: Sidera Principis
Sedant procellas, Vaticanæ
Facta ratis Cynoſura felix.
Jam nec Gradivi tela videbimus
Vaſtare terras, regnaque Belgica,
Non conditi aptabuntur enſes,
Nec rabidus fremet arma miles.
Jam nec tumultu Sequana bellico
Vexabit urbes, nec Tagus aureas
Trahens arenas, ſe ſub alveo
Arma timens inimica, condet.
Nec bella miſcet, nec ferus Italas
Mars occupatas ſeditionibus
Spectabit oras, nec cruenta
Eridanus properabit unda.
Sulcare tutis æquora puppibus
Nautam juvabit, non ſine gloria
Clementis, & ſpreviſſe ventum
Auſpicio meliore flatus.
Pallete, Thraces, queis ſuper impia

Cervice pendent fulminis impetus,
Pallete, confurgit daturus
Excidii genus omne Clemens.
Armare vultum non penetrabili,
Et membra ferro quærite milites,
Nullifque Vulcanus fub antro
Arma ftruat penetranda telis.
Nil arma profunt, mœnia Biftonum
Vaftata ferro, Cretaque fub jugo
Demiffa fi lugent, & agri
Sanguineas peperere fruges,
Luenda pœna eft; Threicii canis
Clemente mœfta clade iterabitur
Fortuna; quæfitamque palmam
Chriftiadum refecabit enfis.
Ægæa, Traces, ibitis, ibitis,
Non ufitatis per freta navibus,
Ducente puppes & Favoni,
Et Zephyri recreantis aura.
Turgebit æquor, nec Tethys abnegat,
Eurique pontum flabra videbitis
Mifcere, dum Clementis aftra
Fulmineos minitantur imbres.
Pallete Thraces; jam videor rates
Videre quaffas, & fine puppibus
Errare, difiectafque ventum
In pelago tumulare claffes.
Hæc bellicofis funera Thracibus,
Prædico. Clemens maxime Principum
Regnabis, o tutela præfens
Aufoniæ, columenque Romæ.
Te victor orbis, te Tagus aurifer,
Et nil paventis littora Galliæ,
Te Scotus afper, te Gelonus,
Et gemini venerantur orbes.

FINIS.

IN-



INDEX

Rerum notabilium, quæ continentur

IN TOMO QUINTO.



A

B

C

Col-

D

E

F

G

Gon-

H

I

L

M

N

O

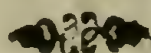
P

R

S

Sca-

T



Vale-

V



ER-

ERRATA.			CORRIGE.
Pag. 14.	v. 15.	vinclis	vinclis,
	v. 16.	victorem,	victorem
15.	v. 27.	religione	relligione
19.	v. 7.	bdelamque	bdellenque
23.	v. 27.	fugentia	fugientia
25.	v. 19.	bdelæ	bdellæ
	v. 24.	laſſer	laſer
26.	v. 1.	erodens	erodent
29.	v. 3.	ſatis	fatis
45.	v. 33.	bdelamque	bdellamque
47.	v. 22.	reperit	repperit
50.	v 8.	regno	regna
80	v. 17.	confecte	confecto
82	v. 14.	Hiſter.	Iſter.
84.	v. 10.	*Mattheum*	*Matthæum*
114.	v 15.	præſtas	perſtas
285.	v. 32.	mœruit	meruit
290.	v. 14	*Grannelanum,*	*Granuelanum*
361.	v. 16.	Berſoſque	Beſſoſque
363.	v 8.	Lauræ;	Laureæ;
364.	v 15.	fora	fota
	v. 17.	comitate	bonitate
416.	v. 3.	JANUENSIS.	GENUENSIS.
419.	v. 18.	diſtica	diſticha
422.	v. 14.	fluvidis	fluidis
	v. 15.	trudam	tructam
	v. 24.	des	des,
	v. 26	amor	armor
423.	v. 2.	Larios	Larius
	v, 19.	*Grantinum*	*Griantinum*
424.	v. 25.	*leguleum.*	*legulejum.*
430.	v. 11.	vixit.	vexit.
	v. 12.	qui	quis

851.08 B751C v.5 376488